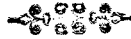

સમાકિતસહ્યોદ્ધાર

અથવા

હુંદકમતિ લેડમકલ વિરચીત સમાકિત સાર

(સંકલ્પ) નું ખંડન.

મૂળ હિંદુસ્તાની ભાષામાં રચનાર અનેક ગુણ ગા-
ણાલંકૃત મહામૂનિરાજ શ્રી આત્મારામજી. તેનું
શાંત મૂર્તિ સમગ્ર ગુણોયુક્ત મૂનિરાજ શ્રી
વૃદ્ધિચંદ્રના સંપૂર્ણ આશ્રયથી ઘણા
વખરાસાથે ગુજરાતી ભાષામાં ભાષાં-
તર કરી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

શ્રી જૈનધર્મ પ્રસારક સભા,
ભાવનગર.

(પ્રત ૧૦૦૦)

અમદાવાદમાં

અં પુનાઈડે પ્રિન્ટીંગ અને જનરલ એજન-
સી કંપની "લિમિટેડ" ના પ્રેસમાં
રજીસ્ટ્રેડસાલ ગંગારામે છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૧. — સત ૧૯૮૫.

કિમ્બત રૂ. ૧-૪-૦

સને ૧૮૬૭ના ૨૫ મા આક્ટ મુજબ આ પૂસ્તક રજીસ્ટર
કરાવી સર્વે હક પ્રસિદ્ધ કર્તાએ સ્વાધિન રાખ્યાછે.

પ્રસ્તાવના.

અનંત જ્ઞાન દર્શનમય શ્રી સિદ્ધ પરમાત્માને તથા ચાર નિક્ષે-
પાયુક્ત અરિહંત ભગવંતને તેમજ શાશ્વતી અશાશ્વતી અસંખ્ય જીવપ્ર-
તિમાને વીકરણ શુદ્ધ નમસ્કાર કરી આ ગ્રંથના પ્રારંભમાં જણાવવું પડે-
છે કે પહેલા પ્રજ્ઞોત્તરમાં જણાવ્યા મુજબ દુંદકમત સુમારે ત્રણસો વર્ષ
થયા નીકળેલો છે જેનો અંદર અઘાપી પચીસ કોઈ પણ સમ્યક્જ્ઞાન
ધરાવનાર સાધુ કે આવક થયો હોય તેવું જણાતું નથી. જૈનશાસ્ત્રથી
વિરુદ્ધ મતમાં સમ્યક્જ્ઞાન હોવાનો સંભવજ નથી એમ સિદ્ધાંત ઉ-
પરથી નિશ્ચય થાય છે. હત્પત્તિ સમયે એ મતની કદાચ થોડાંએક વર્ષ
સુધી સારી સ્થિતિ ચાલી હશે પરંતુ જેમ ઇંદ્રજાલથી બનેલી વસ્તુ
ગ્રાગ્રા વખત સુધી સ્થિત રહેતી નથી તેમ તે કલ્પીત મતનો પણ ઘણા
વર્ષ થયાં દિનપ્રતિદિન ક્ષયો થતો જોવામાં આવે છે, કારણ કે અ-
જ્ઞાનપણાના પ્રયોગથી તે મતની અંદર સાધુ અથવા આવક થયેલા
ઘણા પ્રાણીઓ, ગ્યારે જૈનશાસ્ત્રના ખરા રહસ્યથી જાણીતા થાય
છે તારે, જેમ સર્પ કાંચળીને તણને ચાલ્યો જાય છે તેમ, તે મતને
તણ દે છે અને જૈનમત જે તપા ગચ્છને વિષે શુદ્ધ રિતે દેશકાળ
પ્રમાણે પ્રવર્તે છે તેનો અંગીકાર કરે છે અને તેજ પ્રમાણે આ ગ્રંથ
ના મૂળકર્તા મહામૂનિરાજ શ્રી આત્મારામજી પણ જૈન સિદ્ધાંત વાં-
ચી તે દુંદક મતને અસત્ય જાણી વીશ સાધુ સાથે તે પંથનો ત્યાગ
કરી તપા ગચ્છને વિષે આવેલા છે; જેમના સદુપદેશથી પંજાબ,
મારવાડ અને ગુજરાત વિગેરે દેશના ઘણા દુંદીઆઓએ પોતાના
કુટુંબમાં ઘણા વર્ષથી ચાલ્યો આવતો દુંદકમત છોડી દઈ સહકુટુંબ
તપા ગચ્છ અંગીકાર કર્યો છે.

તપા ગચ્છ એ કૃત્રીમ નામ નથી પણ ગુણ નિષ્પન્ન છે કાર-
ણ કે શ્રી સુધર્માસ્વામીથી પરંપરાગત જૈનમતના જે છ નામ પ-
ડેલાં છે તે માહેનું આ છકું નામ છે જે છ નામ વિષે તપા ગચ્છની
પદ્ધતિમાં સંવિસ્તર હકીકત આવેલી છે, એ ઉપરથી તપા ગચ્છ

એ નામ મૂળ શુદ્ધ પરંપરાગત છે અને દુંદકમત જે ગુરુ વિનાનો ની-
કળેલો છે તે પરંપરાથી વિરુદ્ધ છે એમ જણાશે.

એ દુંદકમતને વિષે કોઈ જેઠમણજી નામે રિખ થઈ ગયો છે તેણે મહાકુમતિના પ્રભાવથી તેમજ ગાઠ મિથ્યાત્વના ઉદયથી શિલા-
ના પેઠે પોતાને અને પરને એટલે રચનારને અને તેની ઉપર સ-
દ્દેશા કરનારને સંસારરૂપી સમુદ્રમાં ડુબાવનાર સમકિતસાર (સહ્ય)
નામે ગ્રંથ સંવત ૧૮૬૫ માં રચેલો પણ તે ગ્રંથ તેમજ તેનો કર્તા
પ્રતિત કરવા યોગ્ય નહોવાથી તે ઘણા વરસ સુધી ખુલ્લે પડી રહેલો
હતો. પરંતુ ઘણા મનુષ્ય પોતાને દુર્ગતિ પ્રાપ્ત થવામાં સાથી થાય
એવા હેતુથી શ્રી ગૌડજીવાણી કોઠારી નેમચંદ હીરાચંદ સંવત ૧૯૩૮
માં તે ગ્રંથ શ્રી રાજકોટ મધ્યે છપાવી બહાર પાડ્યો છે.

જૈનમતિઓના હસ્તમાં આ ગ્રંથ જશે તો પોતાનું પોગળ
ખુલ્લું પડશે એવા હેતુથી તે ગ્રંથ દુંદકમતિ શિવાય બીજાને વાંચવા ન
આપવો એવો વિચાર તે સમકિત સારના છપાવનારાએ રાખેલો
હતો કારણ કે જ્યાં સુધી સત્યવાદીનો સમાગમ થયો નથી ત્યાં સુધી
અસત્યવાદી ટકી રહે છે કહ્યું છે કે—

તાવદ્ ગર્જતિ खद्योत स्तावद् गर्जति चंद्रमाः ।

उदिते तु सहस्रांशौ नखद्योत न चंद्रमाः ॥

અર્થ—ત્યાં સુધી ખજુવો ગર્જના કરે છે અને ચંદ્રમા પણ
ત્યાં સુધીજ ગર્જના કરે છે કે જ્યાં સુધી સૂર્યોદય થયો નથી પરંતુ
જ્યારે સૂર્ય પ્રકાશે છે ત્યારે ખજુવો અને ચંદ્રમા કોઈ પણ પ્રકા-
શતું નથી.

એ ગ્રંથ છપાયાની અમને ખબર પડવાથી અમે કેટલાએક
પ્રયાસે તેની એક નકલ લીમડીમાંથી ઝળવી અને પછી તે મધ્યે
લખેલા ગ્રાહકોના નામ વાંચીને ભાવનગર વાસી કેટલાએક હુંદીઆ-
ઓ પાસેથી બમણી કિંમત આપી એ ચાર નકલો ખરીદ કરી.

એ ચોપડી વાંચતા તેની અંદરની તમામ બાબતો જૈનશાસ્ત્રથી

વિરૂદ્ધ જાણાયાથી તેનું ખંડન લખાવાની આવશ્યકતા ધારી તે ન-
કલો યોગ્ય યોગ્ય સ્થાનકે મોકલી, જે ઉપરથી અનેક વિદ્યા ગુણ
સંપન્ન મૂનિરાજ મહારાજ શ્રી આત્મારામજીએ તેનું હિંદુસ્થાની
ભાષામાં ખંડન લખી એ ગ્રંથનું નામ સમકિતસહ્યોદ્ધાર આપી
અત્રેના સંઘ ઉપર મોકલ્યું. શ્રી સંઘે તે ગ્રંથ છપાવીને બહાર પાડવા
સારૂ અમને આપ્યો તેથી તેનું અનેક ગુણગુણાલંકૃત શાંતમૂર્તિવંત
મહા મૂનિરાજ મહારાજ શ્રી વૃદ્ધિચંદ્રજીના આમ્રયથી ગુજરાતી
ભાષામાં ઘણાજ વધારા સાથે ભાષાંતર કરી શુદ્ધ માર્ગ પક્ષિક જ-
નોને દ્રષ્ટીગત થવા માટે અમે પ્રસિદ્ધિમાં મૂક્યો છે.

અગાઉ ઘણા બુદ્ધિવંત આચાર્યોના હાથથી એ ટુંકમતનું
સવિસ્તર ખંડન જૂદા જૂદા ગ્રંથમાં લખાયેલું છે. પ્રથમ શ્રી સમકિત
પરિક્ષા નામે ગ્રંથ આશરે દશ હજાર શ્લોકના સુમારનો છે જેમાં
ટુંક મતિની બનાવેલી અઢાવન બોલની હુંડીનો ઉત્તર સવિસ્તર
પણે છે; વળી શ્રી પ્રવચન પરિક્ષા નામે ગ્રંથ આશરે વીશ હજાર
શ્લોકની સંખ્યાનો છે. જેમાં ટુંક મતની ઉત્પત્તિ સહીત તેમના કરેલા
પ્રશ્નોના ઉત્તર છે; શ્રી મદ્યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયે લીમડી વાસી
મેઘજી દોસી જેઓ ટુંઢીઆ હતા તેમને સંવેગપક્ષમાં લાવવા નિમિત્તે
વીરસ્તુતિરૂપ હુંડીનું સ્તવન બનાવેલું છે, જેનો ટખો તમામ સૂત્ર
પાઠ સાથે ઘણા વિસ્તારે કરીને સંયુક્ત પંડિત શ્રી પદ્મવિજયજીએ
પુરેલો છે, તેની શ્લોક સંખ્યા સુમારે ત્રણ હજાર છે અને તેની
અંદર સંપૂર્ણ રીતે ટુંકમતનું ખંડન છે; છેવટે ટુંકમતખંડન નામે
નાટક જે કે છપાઈને બહાર પડેલું છે તેની અંદર પણ ફક્ત બત્રીશ
સૂત્રના દ્રષ્ટાંતથીજ ટુંકપક્ષનું હાસ્યરસ સાથે ખંડન કરેલું છે. એ
પ્રમાણે તે મતના ખંડનના ઘણા ગ્રંથો લખાએલા વિદ્યમાન્ છતાં
તેવીજ મતલબનો બીજો ગ્રંથ બનાવી ફેગટ પ્રયાસ કરેલા તે દુરસ્ત
નથી, પરંતુ એ સમકિતસારના કર્તાએ તે ગ્રંથની અંદર સ્વમતિ
કલ્પનાએ ઘણી નવીન કુબુક્તિઓ લખેલી છે, જેમાંની કેટલીએકનો
ઉત્તર અગાઉ જણાવેલા ગ્રંથોમાં લખાએલ નથી અને તે ગ્રંથ
સંસ્કૃત ભાષામાં હોવાથી ઓછા જ્ઞાનવાળા મનુષ્યો વાંચી શક્તા નથી

તેમજ સમકિતસાર (સલ્ક)ના કુકુક્તિઓ બુદ્ધિવંત પુરુષોને પણ ભ્રમિત કરી નાંખે તેવી છે માટે તેનું ખંડન લખવાની ઘણી જરૂર જણાયાથી ગ્રંથકર્તાએ આ ગ્રંથ બનાવવાનો પ્રયાસ કરેલો છે.

આ પુસ્તકની અંદર જેઠમણજી અને તેના ટુંઢકોને જૂદા જૂદા જેજે ઉપનામો આપેલા છે તે વ્યાજબી અને સ્વતઃસિદ્ધ છે, કારણ કે તેઓ જિનાસાથી વિરુદ્ધ વર્તનારા છે. વળી તેઓને નિન્નવ કહેલા છે તે તો પ્રતક્ષ છે, કારણ કે સૂત્રકારે પ્રભુના એક એક બાલ ઉથાપનારને પણ નિન્નવ કહ્યા છે. શ્રી બ્યવહાર સૂત્રમાં કહ્યું છે કે “જાણીને ઉત્તમ પદે તેને જીવિત્ પર્યંત સંધમાં ન લેવો” તો એ ઉપરથી તેઓ જિનાસાની પણ બહારજ છે.

ટુંઢકમતિઓએ કેટલીએક રીઠી તદ્દન ઉલટી ગ્રહણ કરી છે તેમજ ગ્રહણ કરેલી રીઠી અસત્ય સમજ્યા છતાં તે બાબતમાં ઘણાજ મમત્વ ધારણ કરી પોતાનો મત છોડતા નથી. જે શાસ્ત્રોક્ત ન્યાયે કરીને યુક્ત બાબતો હોય તેજ ગ્રહણ કરવી જોઈએ છતાં એથી વિરુદ્ધ વર્તવું એ બુદ્ધિમાન પુરુષોને યોગ્ય કાર્ય ગણાય નહિ. પૂર્વાચાર્યો, જેના કરેલા ગ્રંથો અદ્યાપીપર્યંત જન દર્શન અને અન્ય દર્શનના પંડિતોથી ઘણાજ વખણાયે છે, અને જેઓ ચઉદ પૂર્વધર, દશ પૂર્વધર, ગીતાર્થ અને સિદ્ધાંતના ગુપ્તાશયને જાણનારા હતા તેઓના બનાવેલી પંચાંગી, ગ્રંથો, પ્રકરણો વિગેરે ન માનવા અને જૈન શૈલીનું જરા પણ જ્ઞાન જેને હોવું નથી એવા ધરમ શ્રી ટુંઢક વિગેરે રિખોતા સ્વમતિ કલ્પનાએ બનાવેલા ટપા અને ઢાળીઆ વિગેરે માન્ય કરવા એ નિરપેક્ષ અને ન્યાયી પુરુષને લજ્જા પ્રાપ્ત કરાવનાર કાર્ય ગણાય.

મહાન પૂર્વાચાર્યો જેઓએ અનેક ગ્રંથ કરી અત્યંત ઉપકાર કરેલો છે અને દરેક વિદ્વાનનો તેમના ગ્રંથો જોઈ તેમની સ્તુતિ કરે છે તેવા પરોગકારી અને પાંડિત્યતાથી ભરપૂર આચાર્યોની પોતાનો નવીન મત સત્ય ઠરાવવાને નિંદા કરવી એ સુસ્ત પુરુષનું લક્ષણ ન ગણાય.

ફક્ત બત્રીશજ સૂત્રો માનીને શ્રી બ્યવહાર સૂત્ર, ઠાણાંગ સૂત્ર,

નંદિસૂત્ર વિગેરે સૂત્રોમાં કેટલાએક સૂત્રોના નામ લખ્યાછે તે ન માનવા અને તેને અસત્ય કહેવા એ વચનો સંસાર ભ્રમણ કરવાને સાધનભૂતછે. વળી ઉપર લખેલા ત્રણ સૂત્રો માનવા અને તેની અંદર કહેલી બાબતો ન માનવી એ પણ ગુણસ્ત પુરૂષોની પંક્તિમાં હાંસી પાત્ર થવા જેવું કાર્ય ગણાય.

દુંદીઆઓની સાથે અગાઉ કેટલીએક વખત ચરચા થયેલી તેની અંદર તેઓજ નિરંતર થયેલા હતા. છેવટે પંડિત શ્રી વિરવિન્યજીના વખતમાં શ્રી રાજનગર (અમદાવાદ) માં ન્યાયની કોર્ટમાં વિવાદ થયેલો જેની અંદર ઘણા જૈનપંડિતો અને ઘણા રિષ્ઠો સામેલ હતા. તે સમયે પણ દુંદકો હારખાઈ પાછા પડી સ્વધામ સિધાવેલા એવું પ્રત્યક્ષ કહેવાયછે. આ વિવાદનું સવિસ્તર વૃત્તાંત 'દુંદીઆનો રાસડો' એ નામની ઓપડી છપાએલીછે તેની અંદરછે. આ ચરચા સમયે સમકિતસારના કર્તા જેઠમલજી પણ સામેલ હતા પરંતુ તેઓને પણ પોતાના સાથીઓની જેમજ પાછા પડી સ્વદેશગમન કરવું પડ્યું હતું. આ પ્રમાણે વારંવાર બન્યા છતાં અને પોતાના હૃદયની અંદર પોતાની અસત્યતા જણાયા છતાં ધૂમાડાના બામ્બક બરેવાની જેમ પોતાની કલ્પનાથી કુચુક્તિઓનો સંગ્રહ કરી સમકિતસાર જેવા ગ્રંથો બનાવવા તે પોતાનીજ મૂર્ખાઈ જાહેર કરી કહેવાય.

આધુનિક સમયમાં પણ કોઈ કોઈ ઠેકાણે જૈન અને દુંદકનો પ્રત્યક્ષ મેળાપ થઈ ચરચા થાયછે ત્યાં પણ ઉપર પ્રમાણેજ બનેછે છતાં પોતાની હઠીલાઈ ન છોડવી એ સંકુલું મુર્ખતાની નિશાની કહેવાય. દુંદકમતની ઉત્પત્તિ કરનાર મૂળ પુરૂષનો આશય ક્રમ જનપ્રતિમાનો નિષેધ કરવો એજ હતો અને તેથીજ તેણે જનપ્રતિમા સંબંધી પરિપૂર્ણ હકીકતે કરી યુક્ત જે જે સૂત્રો હતા તેનો નિષેધ કર્યો. તે પ્રમાણે નિષેધ કરવાથી તે સૂત્રોની અંદરની બીજી બાબતોનો પણ નિષેધ થયો અને તેથી તેઓને ઘણી બાબતો જૈનમત વિરુદ્ધ ગ્રહણ કરવી પડી એટલુંજ નહિ પણ તે પ્રમાણે ઉલટે રસ્તે ચડાયાથી તેઓ કોઈ પણ બાબતમાં ફાવી શક્યા નહિ, કારણ કે જે વૃક્ષનું મૂળજ નહાય અથવા જે ઘરનો પાયોજ નહાય તે જેમ ટકી શકે

નહીં તેમ તેનો મૂળ વિચાર જે પ્રતિમા નિષેધ કરવાનો તેજ અસત્ય હતો તો બીજી અસત્ય બાબતો ગ્રહણ કરી તેમાં તેઓ ક્યાંથી રૂતેહ પામે ? કારણ કે દુંદકમત ત્રણસે વર્ષથીજ નિકળ્યોછે અને જીનપ્રતિમા તો સુમારે ૨૫૦૦ વર્ષ સુધીની દ્રષ્ટીએ પડેછે કે જે વખતે કેવળજ્ઞાની અને મહાન્ પૂર્વાચાર્યો વિચરતા હતા. તેના દ્રષ્ટાંતો—

શ્રી મહુવામાં શ્રી મહાવીરસ્વામી છતાંની સ્થાપન કરેલી તેમની પ્રતિમાએ જે અદ્વાપી પર્યંત જીવત્સ્વામીની પ્રતિમા કહેવાયછે.

શ્રી ઝૌરંગાબાદમાં સુમારે ૨૪૦૦ વર્ષ અગાઉનું શ્રી પદ્મપ્રજ્જીનું મંદીરછે જેને માટે ઇંગ્રેજી ગ્રંથકારો પણ સાક્ષી પૂરેછે.

શત્રુંજય ઉપર ઘણા વર્ષ અગાઉના દેહેરાં વિદ્યમાનુછે.

સંપ્રતિરાજ જે વીરસ્વામી પછી બસેનેવું વરસે થયેલછે તેમણે સવાજાખ જીનપ્રસાદ કરાવ્યાંછે જેમાંથી હજારો જીનચૈત્યો અને સંખ્યાબંધ જીનપ્રતિમા સ્થળેસ્થળે દ્રષ્ટીએ પડેછે.

બીજા ઘણા જીનચૈત્યો સુમારે બેહજાર વર્ષ અગાઉના આ આર્યભૂમિ ઉપર વિદ્યમાનુછે, જેને વાસ્તે ઘણા ઇંગ્રેજો જેઓએ મહાનયત્ને કરી આ આર્યાવૃતમાં સંશોધન કર્યુંછે તેઓ પણ કબૂલ થાયછે.

એ પ્રમાણે ઘણા દ્રષ્ટાંતોછે પણ જે ન્યાયી પુરૂષોછે તેતો એક દ્રષ્ટાંતથીજ સમજી જાયછે, એમ જાણીને તેમજ વધારે લખવાથી પ્રસ્તાવના પણ વધી જાય એવું ધારીને વધારે લખ્યા નથી. વળી આ પુસ્તકની અંદર પણ દરેક પ્રસંગે જીનપ્રતિમા સંબંધી સવિસ્તર વિવેચન દાખલા દલીલ સાથે કરવામાં આવેલું છે. માટે આ દરેક બાબતો ઉપર સત્ય રીતે વિચાર કરી અસાનતાએ પ્રાપ્ત થયેલ શક્યો દૂર કરવા એજ વિવેકી અને પાપથી ભ્રષ્ટ પુરૂષોના લક્ષણ છે એમ સમજી દરેક સુસ્તબંધ સત્ય પક્ષગ્રહણ કરે અને અસત્યનો ત્યાગ કરે એજ અમારો હેતુ આ પુસ્તકને વિષે પ્રકટી ભૂત છે.

હાલમાં થોડીએક મુદત અગાઉ દુંદકમતિ શામજી રિખના ચેલા નાનજી રિખની ખરાબ માલને લીધે તેની ઉપર વલબીનગર જે હાલ વળા કહેવાય છે ત્યાંની કોર્ટમાં કેસ ચાલેલો, જે વખત તેણે

પોતાનો એક વાધરણ સાથેનો સંબંધ માન્ય કરેલો અને તેની જડતી માંથી પણ એક કડલાની જોડ વિગેરે વસ્તુ નિકળેલી, છેવટે સાધુનો વેષજાણી ધણી રહેમ નજરથી એક માસની ટીપ અને પચાસ રૂ-પીઆનો દંડ કર્યો હતો, એ પણ તે મતનો સત્વર ક્ષય થવાનીજ નિશાની છે; કારણ કે વ્યભિચારાદિ દુર્ગુણોએ ધણા મોટા કુટુંબો અને રિક્ષિમાન રાજ્યોનો નાશ કરેલો છે.

આ પ્રમાણે દુંદકમતિઓની ગ્રહણ કરેલી કેટલીએક બાબતો તથા તેમના કેટલાએક આચરણો અને રિતબાતો તેઓને નિંદાપાત્ર થવાનેજ કારણ ભૂત છે. વળી દિવસે દિવસે જેઓ શુદ્ધ હૃદયના મનુષ્યો હોય છે તેઓ તે મત છોડીદઈ શુદ્ધ જૈનમત ગ્રહણ કરેછે એમ છતાં જેઓ મમત્વ ધારણ કરી રહ્યા છે તેઓ આ ચોપડીનો સારગ્રહણ કરી પોતાનો મમત્વ તણ જે સત્ય અને ન્યાયયુક્ત લાભે તેજ ગ્રહણ કરશે એવા હેતુથી આ પુસ્તક બનાવવાનો અંથકર્તાએ તથા છપાવવાનો અન્ન પ્રયાસ કર્યો છે તે સાક્ષ્યતા પ્રત્યે પામશે એવી આશા છે.

અગર જો કે સત્ય બાબતને વાસ્તે ગમે તેવું લખવાને અડ-અણ નથી તોપણ આ પુસ્તકની અંદર જે કાંઈ દુઃખ લાગે એવા વચનો લખાયા હોય તે લખવાને સમકિતસારજ કારણ ભૂતછે, કારણ કે તેમાં લખેલી બાબતોનો તેને યોગ્ય હોય તેવીજ રીતે ઉત્તર લખવો જોઈએ. અમારે કોઇની સાથે દ્વેષ નથી અને દુઃખ પ્રાપ્ત થાય એવું લખવાથી વધારે ફાયદો નથી. અમારો ઉદ્દેશ માત્ર, જેઓ અસ્તાનતાના પ્રસંગથી ઉત્કટ માર્ગે ચડી ગયા હોય તેઓ આ પુસ્તક વાંચી પોતાને હેય શું અને ઊપાદેય શું એ સત્ય રીતે સમજી જે તિર્થંકર મહારાજનો દર્શાવેલો માર્ગ છે તેજ ગ્રહણ કરે, એટલો છે; પરંતુ અંથો બનાવી અને છપાવી કોઇની ફાગટ નિંદા કરવી અને બદ્રિક જીવને કુંદમાં નાખવા એવા હેતુ બીલકુલ નથી, માટે વાંચનારાઓએ સજ્જનપણાનું લક્ષણ ધારણ કરી દ્વેષ ન લાવતાં આદ્યંત પર્યંત વાંચી સારગ્રહણ કરવો. મનુષ્ય જન્મ પામ્યાનું સાર્યક

એજ છે કે સત્સધર્મ અંગીકાર કરી જન્મ સફળ કરવો, પરંતુ કોઈ બાબતમાં પક્ષપાત બુદ્ધિ ધારણ કરી અસત્યનો પક્ષ કરવો નહિ.

આ પુસ્તકની અંદર વાંચનારને સમજવામાં સહેલાઈ થવા માટે સમકિતસારની અંદરના વાક્યો આગળ પાછળ નિશાની કરીને દાખલ કર્યા પછી તેનું ખંડન લખ્યું છે.

ગ્રંથ ગુર્જરભાષામાં લખતાં યથાસ્થિત શબ્દસ્થાન ન હોવાથી તેમજ મતિદોષ અથવા દ્રષ્ટીદોષથી વાક્ય મેળવણીમાં કે શબ્દશુદ્ધિમાં જે કાંઈ ભૂલ માલમ પડે તે સન્નત પુરૂષોએ દરગુજર કરો અમને લખી જણાવવું જેથી બીજી આવૃત્તિમાં તેટલો સુધારો કરી શકાય.

સંવત ૧૯૪૧ ફાગણ વદી ૭ સુર્યવાર.

ભાષાંતર કર્તા.

અનુક્રમણિકા.

પ્રશ્નોત્તર—	વિષય.	પૃષ્ઠ.
૧	દુંદકમતની ઉત્પત્તિ વિષે.....	૧
૨	જેઠા કુમતિએ સંઘપદાના કાવ્ય લખ્યાં છે તે વિષે.....	૬
૩	દુંદકમતની પદાવળી.....	૮
૪	બાવન પ્રશ્નોના ઉત્તરે	૧૧
૫	દુંદકોને પ્રશ્ન	૧૬
૬	પંચાંગી પ્રમાણ કરવા વિષે.....	૩૫
૭	આર્યક્ષેત્રની મર્યાદા વિષે.....	૩૮
૮	પ્રતિમાની સ્થિતિનો અધિકાર	૩૯
૯	આધારકર્મી આહાર વિષે.....	૪૨
૧૦	મુહુર્ત પાંચે સંમુદ્ધિમ જીવની હિંસા વિષે.....	૪૪
૧૧	જાત્રા તિર્થ કહ્યાં છે તે વિષે	૪૭
૧૨	શ્રીશત્રુંજય શાશ્વતો છે તે વિષે.....	૪૯
૧૩	ક્યવ્વલી કમ્મા શબ્દનો અર્થ.....	૫૦
૧૪	સિદ્ધાપતન શબ્દનો અર્થ	૫૪
૧૫	ગૌતમસ્વામી અષ્ટાપદે યજ્ઞા તે વિષે.. ..	૫૮
૧૬	નમુચ્ચુણના પાછલા પાઠ વિષે.....	૬૩
૧૭	આર નિક્ષેપે અરિહંત વંદનાક છે તે વિષે.....	૬૪
૧૮	નમુનો દેખીને નામ સાંભરે છે તે વિષે	૭૨
૧૯	નમો બંભીએ લીલીએ એ પાઠનો અર્થ.....	૭૬
૨૦	જંઘાચારણ વિદ્યાચારણે જીનપ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે....	૭૯
૨૧	આણંદ આવકે જીનપ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે.....	૮૬
૨૨	અંખડ આવકે પ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે.....	૯૨
૨૩	સાતક્ષેત્રે ધન વાવરવું કહ્યું છે તે વિષે.....	૯૪
૨૪	દ્વાપદીએ જીનપ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે	૯૯
૨૫	સૂર્યાભિ તથા વિજયપોળીએ જીનપ્રતિમા પૂજી છે તે વિષે ..	૧૧૫
૨૬	દેવતાઓ જીનેશ્વરની દાદા પૂજે છે તે વિષે	૧૩૩
૨૭	ચિત્રામણની પૂતળી ન જોવી કહી છે તે વિષે.....	૧૪૩

૨૩	જીનમંદિર કરવાથી તથા જીનપ્રતિમા ભરાવવાથી ખારમે દેવલોક જાય તે વિષે.....	૧૪૫
૨૪	સાધુ જીનપ્રતિમાની વૈયાવચ્ચ કરે તે વિષે.....	૧૪૭
૨૫	શ્રીનંદી સૂત્રમાં સર્વ સૂત્રોનો નોંધ છે તે વિગેરે.....	૧૫૧
૨૬	૮૫ પ્રશ્નોના ઉત્તરે.....	૧૫૮
૨૭	દુંદકોને પ્રશ્ન.....	૧૭૩
૨૮	સૂત્રોમાં આવકોએ જીનપૂજા કરી કહી છે તે વિષે.....	૧૭૫
૨૯	સાવધ કરણી વિષે.....	૧૭૯
૩૦	દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીક છે તે વિષે.....	૧૮૩
૩૧	સ્થાપના નિક્ષેપો વંદનીક છે તે વિષે.....	૧૮૪
૩૨	શાસનના પ્રત્યનીકને શિક્ષા દેવા વિષે.....	૧૮૫
૩૩	વીશ વહેરમાનના નામ વિષે.....	૧૮૮
૩૪	ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ તથા જ્ઞાન નથી તે વિષે.....	૧૮૯
૩૫	જીનપ્રતિમા પૂજ્યાના કૃણ સૂત્રોમાં કહ્યા છે તે વિષે.....	૧૯૪
૩૬	મહિમા શબ્દનો અર્થ.....	૧૯૬
૩૭	છકાયના આરંભ વિષે.....	૧૯૮
૩૮	જીવદયા નિમિત્તે સાધુના વચન વિષે.....	૨૦૧
૩૯	આત્મા એ ધર્મ છે તે વિષે.....	૨૦૩
૪૦	પૂજા તે દયા છે તે વિષે.....	૨૦૬
૪૧	પ્રવચનના પ્રત્યનીકને શિક્ષા કરવા વિષે.....	૨૦૯
૪૨	દેવગુરૂની યથાયોગ્ય ભક્તિ કરવી તે વિષે.....	૨૧૧
૪૩	જીનપ્રતિમા જીન સરખી છે તે વિષે.....	૨૧૩
૪૪	દુંદકમતિનો ગોશાળામતિ તથા મુસલમાનોની સાથે મુકાબલો.....	૨૧૬
૪૫	મોઢે મુહપતિ ખાંધી રાખવી તે કુલિગ છે તે વિષે.....	૨૨૦
૪૬	દેવતા જીનપ્રતિમા પૂજે છે તે મોક્ષ અર્થે છે તે વિષે.....	૨૨૨
૪૭	આવક સૂત્ર ન વાંચે તે વિષે.....	૨૨૩
૪૮	દુંદકો હિંસા ધરમી છે તે વિષે.....	૨૩૦
૪૯	ગ્રંથની પૂર્ણાહુતિ.....	૨૩૪
૫૦	દુંદક પચવીશી.....	૨૩૬

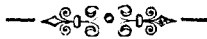
શાર્દૂલ વિકીડિત છંદ.

શ્રી વિશ્વેશ્વર આદિદેવ જિનના પાદાબ્જ ચિત્તેધરી,
 શ્રી શાંતિશ્વર નેમિનાથ જિનની નામસ્મૃતિ આદરી;
 શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ વીરસ્વામિ ચરણે ભાવે કરીને નતિ,
 ભવ્યોના પ્રતિબોધ કાળ રચું આ સમ્યક્ત શલ્યોદ્ધૃતિ. ૧
 કુષ્કર્મી ખહુ બુદ્ધિહીન મનુજો મૂર્ખોતણા ઉપરી,
 ખંડેશ્રી જિનરાજ આજ તમની આરા વિશેષે કરી;
 ખોટા અર્થ અનર્થ મૂળ વિરચે કૂડી કરે કલ્પના,
 સ્વામી તે ન સહાય તેથી કરીને તેની કહું ખંડના. ૨
 જે સુરો ગુજ શાંત મૂર્તિ નિરખી આનંદ પામે મને,
 પૂજા તારી કરી પવિત્ર વિધિએ થાયે કૃતાર્યો તને;
 સાલંકાર વિચિત્ર છંદ રચના સ્તોત્રે કરીને સ્તવે,
 જાણું તેહજ આર્ય આર્ય કુળમાં તે જન્મસાર ગ્રહે. ૩
 જે મૂર્ખો નિજનાથ મૂર્તિ નિરખી ઉદ્વેગ પામે અતિ,
 ધીઠાઈ ગ્રહી ખંડના ગુજ કરે કૂડી કુચ્છિત વતી;
 મૂર્તિખંડકે તે અનાર્ય મતના ભાઈ ગાણુંહું સગા,
 માટે મ્હેજ સમાન હુંદકમતિ કેતાં ન જાણો મૂખા. ૪
 મૂર્તિપૂજક હિંદુઓ, ખંડક સધળા અન્ય;
 એ આપતની સત્યતા, દર્શાવુંહું રમ્ય. ૫

સવૈયા ઇકત્રીશા.

આજ કાલમાં ઇંબ્રેજોએ શોધ કરીને ખંડો ચાર,

જોયા છે એશિયા આફ્રિકા અમેરિકા યુરોપ વિચાર;
 તેહતણી સઘળી વસ્તીના ભાગ પડે છે મુખ્યે બેજ,
 ભૂતપૂજક આર્યદર્શનનો ખંડનકારી અનાર્ય અરોધ. ૬
 નીતી રીતિ સ્થિતિ ન જાણે ન જાણે શાસ્ત્રોની વાત,
 વ્યાધરણુલંકાર ન જાણે કોષકાવ્યની તો શી વાત;
 સંસ્કૃત પ્રાકૃતપાણિ ન જાણે છંદકળાનું પણ નહિ જ્ઞાન,
 ભાષાક્રમ પણ પુરું ન જાણે તો પણ હુંદક કરે ગુમાન. ૭
 પૂર્વસૂરિ પંડિતો ન માને અમરાનીએ હુંદક આજ,
 સંપ્રદાયની વાત ન જાણે સ્યાદાદતલું તો શું કાજ;
 ગાંડા ખનીને કુમત ચલાવા કાજે જોડી વિરચે કાંઈ,
 અર્થ સત્યતા અળગી રાખો શબ્દસત્યતા પણ નહિ ત્યાંહી. ૮
 અતિ અગાધ બુદ્ધિ ધરનારા પ્રૌઢજ્ઞાની ગુણના ભંડાર,
 નિઃસંજી જે પૂર્વસૂરિઓ શ્રીજિનભદ્રાદિક આચાર્ય;
 તેઓએ કીધેલા ભાષ્યો ચૂર્ણિ ટીકા આદિક અંગ,
 ના માને એ ગ્રંથહુંદકો પાપોદય થાનાથી અંધ. ૯
 તે નોટે હુંદકમતિઓના મેલી સઘળા આળખંપાળ,
 વાંચો ચિત્ત વિવેક ધરિને આ સમ્યક્ત સદયહિદ્ધાર;
 સહજ સમજશો સત્યમૃષાને સમજ સત્ય ધરશો પ્રીત,
 આ પુરુષતક વાંચ્યાથી થાઓ કુશળ પ્રાપ્તિ તમને નિશદીશ૨૦

સમકિત સહ્યોદ્ધાર.

શ્રી જૈનધર્મો જયતી.

મૂર્તિત્રિધાયજૈનેદ્રયં । સયુક્તિશાસ્ત્રકોટિ
નિઃ ॥ નવ્યાનાંહદ્વિહારેષુ । લુમ્પણદુણ્ડ
કકિલિવં ॥૧॥ સમ્યક્ગાત્રશલ્યાનાં ।
ઘ્યાપ્યાનાંવિશ્વદુર્ગતેઃ॥ કદલકુર્વકનદ્ધારં
નત્વાસ્યાદ્વાદૈશ્વરં ॥૨॥ ॥યુગ્મં ॥

૧ ટુંડક મતની ઉત્પત્તિ વિગેરે.

પહેલા પ્રશ્નમાં ટુંડક મતિ કહેછે “ભસ્મ ગ્રહ ઉતર્યા ને દયા
ધર્મ પ્રસર્યા” એટલે ભસ્મ ગ્રહ ઉતર્યા પછી અમારો દયા ધર્મ
પ્રગટ થયો; આ વાક્ય ઉપરથી પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાયછે કે શું અગાઉ
દયા ધર્મ નહોતો ? ઉતર—હતોજ. પરંતુ શ્રી કલ્પ સૂત્રમાં કહ્યુંછે
કે શ્રી માહાવીર સ્વામીના નિર્વાણ પદ પામ્યા પછી ભસ્મ ગૃહ
ત્રીશમો એ હજાર વર્ષની સ્થિતિનો પ્રભુને જન્મ નક્ષત્રે એસશે
તેણે કરીને તે એ હજાર વર્ષ સુધી સાધુ સાધવીની ઉદય ઉદય
પૂજા નહિ થાય, એને ભસ્મ ગૃહ ઉતર્યા પછી સાધુ સાધવીની
ઉદય ઉદય પૂજા થશે. જેની પૂજા ભસ્મ ગૃહના પ્રભાવથી મંદ
થશે તેનીજ પૂજા પ્રભાવના ભસ્મ ગૃહ ઉતર્યા પછી વિશેષે થશે,
તે પ્રમાણે શ્રી આનંદ વિમળસૂરી, હેમ વિમળસૂરી, વિજયદાનસૂ-

રી, હીરવિજયસરી, અને અરતર ગચ્છી શ્રી જીન ચંદ્રસૂરી પ્રમુખે ક્રિયા ઉદ્ધાર કર્યો ત્યારથી માંડીને અદ્યાપિ પર્યંત ત્યાગી, સંવેગી સાધુ સાધવીની પગ પ્રભાવના દિવસે દિવસે અધિક અધિક થતી જાયછે અને પાખંડીયોનો મહિમા દિવસાનુદિવસ ઘટતો જાયછે. આ વાત અર્વાચીન સમયમાં પ્રત્યક્ષ દેખાયછે, તેથી શ્રી કલ્પસૂત્રનો પાઠ અક્ષરે અક્ષર સત્પછે, પરંતુ જેઠા કુમતિના કેહેવા પ્રમાણે શ્રી કલ્પસૂત્રમાં એમ નથી લખ્યું કે એક ગુરૂ વિનાનો મુખ્યધાનો પંથ નિકળશે, જેનો આચાર વ્યવહાર શ્રી જૈન મતના સિદ્ધાંતોથી વિપરીત હશે, તે પંથવાળાની પુજા થશે અને તેનો ચલાવેલ દયામાર્ગ દિપશે ! માટે જેઠમજી મુખાવાદી જણાયછે. કારણ કે લોકિક દ્રષ્ટાંત પણ જીવ્યો. ૧ જે મનુષ્યને રોગ થયો હોય તે રોગની સ્થિતિ પરિપક્વ થયે રોગનો નાશ થાય ત્યારે તેજ મનુષ્ય નિરોગી થાય કે બીજો ? ૨ જે સ્ત્રીને ગર્ભ રહ્યો હોય તેની ગર્ભ સ્થિતિ પરિપુર્ણ થયે તેજ સ્ત્રી પ્રસવે કે બીજી ? ૩ જે બાળકનું વેવિશાળ થયું હોય તેજ બાળક ઉમર લાયક થયે પરણે કે બીજો ? આ દ્રષ્ટાંતો મુજબ ભસ્મગૃહના પ્રભાવથી જે સાધુ સાધવીની ઉદય ઉદય પૂજા થતી નહોતી તેમનીજ ભસ્મ ગૃહ ઉતર્યા પછી ઉદય ઉદય પૂજા થાયછે, પણ ટુંઢકો અગાઉ નહીં હતા કે ભસ્મ ગૃહ ઉતર્યા પછી તેની ઉદય ઉદય પુજા થાય માટે તે જેઠમજીનું લખ્યું તમામ મિથ્યાજ છે.

વજી શ્રી વગ્ગચુલ્લિયા સૂત્રમાં કહ્યુંછે કે આવીશ ગોઠિલા પુરુષો કાળ કરીને સંસારમાં નીચ ગતિમાં તથા ધણાજ નીચ કુળોમાં પરિભ્રમણ કરી મનુષ્ય ભવ પામશે અને ત્યાં સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ ઉન્માર્ગનું સ્થાપન કરશે, જૈન ધર્મના તથા જીનપ્રતિમાના ઉત્થાપક નિંદક થશે, અને જગત નિંદનિક કાર્યના કરનારા થશે. તે પ્રમાણે ટુંઢકનો પંથ આવીસ પુરુષોએ કાઢેલો છે, અને અર્વાચીન સમયમાં તે આવીશ ટોળાને નામે પ્રસિદ્ધ છે. યત:

તેસઠ્ઠિમે ભવે મઝ્ઝ વિસણ્ણુ સાવય વા

ણીય કુલેસુ પુઢો પુઢો સમુપ્પજિસંતિ ત-
 ણંતે દુવિસ વાણિયગા ઝમુક્ક બાલ વથ્થા
 વિણાય પારિણય મિત્તા દુઢા દ્વિઢા કુસીલા
 પરવંચના સ્વલુકા પુવ્વ જવ મિચ્છત્ત જાવઝ
 જિણમગ્ગ પાઠિણીયા દેવ ગુરુ નિંદણયાત
 હારુવાણં સમણાણં માહણાણં પાઠિદુઢકા
 રિણા જિણ પણત્તા તત્ત મન પસવિણો બહુણં
 નરનારિ સહસ્સાણં પુરાહ નિય ગપ્પા નિય
 કપ્પિયં કુમગ્ગં આઘવેમાણા પણવેમાણા
 જિણ પાઠિમાણં જંજણયાણં હીલંત્તા સ્વિસં
 ત્તા નિંદત્તા ગરિહંતા પરિહવંતા ચેદ્ધય તી
 થ્થાણિ સાહૂસાહૂણીય ઉઢાવડસંતિ ॥

અર્થ—ત્રેયઠમે ભવે મધ્ય ખંડેને વિષે શ્રાવકવાણીઆના
 કુળને વિષે જુદા જુદા ઉપજશે, ત્યાર પછી તે આવીશ વાણીઆ
 આલ્યાવસ્થાને ચુકીને વિજ્ઞાને કરીને યુક્ત, દુષ્ટ, ધિક, કુશીળીઆ
 (ભુંડા આચારને શેવવાવાળા), પરને ઠગવાવાળા, અવિનીત, પુર્વ
 ભવના મિથ્યાત્વ ભાવથી જન માર્ગના પ્રત્યનિક (શત્રુ), દેવજુ-
 રના નિંદક, તથા રૂપના શ્રમણુમાહુણુ જે સાધુ તેમની પ્રતે દુષ્ટ-
 તાના કરવા વાળા, જનપરેષીત ધર્મના અજ્ઞાણ, ધણા હજારો
 નરનારીની આગળ પોતે પોતાની કલ્પનાએ કરીને કુમાર્ગ સા-
 માન્ય પ્રકારે કહેતા છતાં, વિશેષ પ્રકારે કહેતા છતાં, હેતુ દ્રષ્ટાંતે

પરપતા છતાં, જનપ્રતિમાને ભાંગવાવાળા, હીલના કરતા, ખીસણા કરતા, નીંદા કરતા, ગરહા કરતા, પરાભવ કરતા થકા, ચૈત્ય (જનપ્રતિમા), તિર્થ, અને સાધુ સાધવીને ઉઘ્યાપરો.

વત્રી તેજ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે શ્રી સંધનીરાશી ઉપર, ૩૩૩, વરસનો ધુમકેતુ નામે ગ્રહ ખેરાસે, અને તેના પ્રભાવથી કુમત પંથ પ્રગટ થશે તે પ્રમાણે હુંડકોનો કુમત પંથ પ્રગટ થવેલો છે અને તે ગૃહની સ્થિતિ હવે પુરી થયેલી છે તેથી દિવસાનુ દિવસ તે મતનું નિકંદન થતું જાય છે ! આ વાત આત્માર્થી પુરુષોએ તે સૂત્રમાં જોઈ લેવી.

સમકિત સાર (સદય)ના પૃષ્ઠ ખીજાની પંક્તિ, ૧૯ મી માં લખ્યું છે કે “સિદ્ધાંત દેખીને સંવત ૧૫૩૧ માં દયા ધર્મ પ્રવર્ત્યો” તે કેવળ મિથ્યા છે કેમકે શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે ભગવંતનું સાસન એકવીસ હજાર વર્ષ સુધી રહેશે શતક ૨૦ મે ઉદ્દેસે આઠમે પતઃ

**ગોયમાજંબુદીવેદીવેનારહેવાસેદ્વમીસેઊસ
પિપણીએમમંએકવીસંવાસસહસ્સાદંતિથ્યેત્ર
ણસજિરસત્તિ.**

અર્થ—હું જૌતમ આ જંબુદ્વીપને વિષે ભરતક્ષેત્રને વિષે આ ઉત્સર્ધિણીમાં માઈ તિર્થ એકવીસહજાર વર્ષ સુધી પ્રવર્તશે.

તેથી કુમતિઓએ દયા માર્ગ નામ રાખીને મુખ બંધાનો પંથ ચલાવ્યો છે તેવેશ્યા પુત્ર તુલ્ય છે, કેમકે જેમ વેશ્યાના પુત્રના પિતાનો નિશ્ચય નથી, તેમજ તે મુખ બંધાનો કોઈ દેવગુરૂ નથી અને તે ઉપરથી નીર્ણય થાય છે કે તે સમુર્ધિમ પંથ હુંડા અવસર્ધિણીનો પુત્ર છે.

શ્રી ભગવતિ સુત્રના શતક ૨૫ ના ઉદ્દેસા ૬ ઠામાં કહ્યું છે કે વ્યવહારીક છેદોપસ્થાનિય ચારિત્ર ગુરૂના દીધા વિના આવતું

નથી; તો મુખ અંધા પંથનો આદિ ગુરૂ આચાર્યનો દેવાવાળો કોઈ નથી; કેમકે એ ટુંકોનો પંથનો શ્રી સુરતના રહેનાર લવણ, જીવાણ, તથા ભાવસાર ધર્મદાસનો ચક્ષુવેલો છે, વળી તેમનો આચાર તથા વેશ બ્રહ્મીશ સુત્રના કથનથી પણ ભૂષ્ટ છે કારણ કે શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રના પાંચમા સંસ્કર દ્વારમાં જૈન મુનીઓના ચઉદ ઉપગરણ કહ્યા છે યતઃ

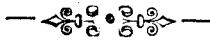
પડિગ્ગહો ૧ પાયબંધણ ૨ પાય કેસરિ
યા ૩ પાય ઢવણંચ ૪ પડલાઈં તિન્નિવ ૫
રયતાણં ૬ ગોચ્છત્તો ૭ તિન્નિય પચ્છાગા ૧૦
રત્તોહરણ ૧૧ ચોલપટ્ટક ૧૨ મુહણંતક
૧૩ માદીયં ૧૪ એયંપીય સંજમસ્સ ઉવ્વૂહ
ઢયાણ.

અર્થ—પાત્ર ૧ પાત્ર અંધન ૨ પાત્ર પ્રમાણવાનું ચીવરખંડ
૩ પાત્ર સ્થાપવાનું ૪ ત્રણપડલા ૫ રજસ્રાણુ ૬ ગોછા (પાત્ર ઉપર આંધવાનું) ૭ ત્રણ પ્રચ્છાદગા ૧૦ રજોહરણુ ૧૧ ચોળપટ્ટો ૧૨ મુખ વસ્ત્ર ૧૩ એ આદે દધતે ૧૪ ચૌદ ઉપગરણુ સંજમની વૃદ્ધિ અર્થે જાણવા.

ઉપર લખેલા ઉપગરણુમાં ઉતના કેટલા, સુતરના કેટલા, તેનું પ્રમાણ કેટલું, શું શું પ્રયોજન, અને કેવી રીતે વાપરવા તે કોઈ પણ ટુંક જાણતો નથી.

અને આ પ્રમાણે ચૌદ ઉપગરણુ તેની પાસે પણ નથી માટે તેઓ કુલીંગી છે. વળી ૧ સામાયક ૨ પ્રતિક્રમણુ ૩ દિક્ષા ૪ શ્રાવકવ્રત ૫ લોકરણુ ૬ છેદોપસ્થાપનીય આચાર, વિગેરેની વિધિ

તેઓ કરેછે તે સ્વકપોળ કલ્પીત છે લાંઘો પાડાના પુંઝડા જેવો રળોહરણુ, ઢંગધડા વિનાનો ચોક્કપટ્ટો, અને કુલીંગની નીશાની રૂપ મુખ બાંધવું તે પણ જૈન શાસ્ત્રાનુસારે નથી. ટુંકામાં એટલુંજ કે ટુંકોની કાંઠ પણ ક્રિયા જૈન શાસ્ત્રોક્ત નથી તેટલા માટે તેઓ દાસી પુત્ર તુલ્ય છે; રોઠાધનું કાંઠ પણ ચિન્હ તેમની પાસે નથી. અનંતા તિર્થકરોના અનંતા શાસ્ત્રોની આરાધી વિરૂદ્ધ તેઓનો પંથ છે. માટે કોઈ પણ શુદ્ધ ધર્માભિલાષી જૈન મતિઓને તેનો કુ પંથ પ્રમાણ કરવા યોગ્ય નથી.

જેઠા કુમતિએ સંધપટ્ટાના કાવ્ય લખ્યા છે તે વિષે.

૧. સંધપટ્ટાનું ત્રીજું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૧૩) ભુલછે અને તેના અર્થમાં લખ્યું છે કે “નવા નવા કુમત પ્રગટ થશે” તે સત્ય છે. અને તે નવિન કુમત પંથ ટુંકોનોજ છે કેમકે તે જૈન સિદ્ધાંતોથી વિરૂદ્ધ છે ત્યાર પછી તે કાવ્યના અર્થમાં લખ્યું છે કે “છ-કાયના જીવ હજીને ધર્મ પ્રરૂપશે” ઇત્યાદી સર્વ અર્થ અસત્ય લખ્યો છે કારણ કે કાવ્યાક્ષરમાંથી તેવો અર્થ બીલકુલ નીકળતો નથી. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ માલમ પડે છે કે તે લખનાર જેઠમલ ટુંકક મૃષાવાદી હતો અને તેને અસત્ય લખવાનો બીલકુલ ભય નહોતો માટે તેનું લખવું જરા પણ પ્રતિતિ કરવા યોગ્ય નથી.

૨ સંધપટ્ટાનું ચોથું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૨૩) ભુલછે તેના અર્થમાં લખ્યું છે કે “હિંસાધરમકો રાજ સુર મંત્રધારીની દીપતી” ઇત્યાદી આખા કાવ્યનો અર્થ લખ્યો છે તે કેવળ અસત્ય અને કોઈને સમજ પડે નહીં તેવો છે કારણ કે કાવ્યાક્ષરમાંથી તેવો અર્થ નીકળતો નથી તેટલા માટે મુખબંધાઓ મહા મૃષાવાદી પથુ તુલ્ય છે. માટે તેનું લખવું બુદ્ધિવંત પુરૂષોને માનવું જોઈતું નથી.

જેઠા કુમતિએ સંઘપદાના કાવ્ય લખ્યા છે તે વિશે. ૭

૩ સંઘપદાનું સત્તરમું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૧૭) ભુલ છે. તેના અર્થમાં લખ્યું છે કે “છકાય જીવ હણીને હીસા એ ધર્મ કહે છે સુત્રવાણી ઠાંકીને કુપંથ પ્રકરણ દેખી કારણ થાપી ચૈત્ય પોસાળ કરાવી અર્ધો માર્ગ ધાલે છે કિહાંઈ સુત્ર મધે દેરા કરાવ્યાં નથી કહ્યાં” એ અર્થ મહા મિથ્યા છે. સમય કે કાવ્યાક્ષરમાં તે અર્થ છે જ નહીં તેથી એમજ ઠરે છે કે મુખમંધાનો પંથ કેવળ મૂઠાવાદી-નો જ ચલાવેલો છે.

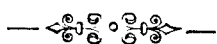
૪ સંઘપદાનું વીશમું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૭) ચુક છે તેનો અર્થ લખ્યો છે તે મહા મિથ્યા છે. એક અક્ષર પણ સાચો નથી એવું અસત્ય તો, મ્હેજ, અતાર્ય, ભંગી પણ લખતા કે ખોલતા નથી તો વ્યાશ્ચર્ય છે કે એવા મૂઠાવાદીઓનો ધર્મ તે દયા-ધર્મ કહેવાય છે!

૫ સંઘપદાનું એકાવીશમું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૧૨) ભુલ છે તે કાવ્યમાં એવો અધિકાર છે કે “વેપધારી જતીઓ જિનપ્રતિમાના ચઢાના ખાવા વાસ્તે સાવધ આદેશ આપે છે” આતો ખરાખર છે. પરંતુ જેઠમલ્લ દુંઢકે એ કાવ્યનો અર્થ લખ્યો છે તે જુઠો અને નિઃકેવલ સ્વકપોલ કલ્પિત છે.

૬ સંઘપદાનું ત્રીશમું કાવ્ય લખ્યું છે તેમાં (૧૩) ભુલ છે. તેનો અર્થ લખ્યો છે તે સર્વે જુઠો છે. સંશય પડે તો વ્યાકરણી પંડિતને દેખાડીને ખાત્રી કરી લેજો.

ઉપર કહ્યા તે છ કાવ્યના અર્થ ઉપર વિચારી જોતાં એમ સિદ્ધ થાય છે કે સમકિત સાર (સદ્ય) ના કર્તાએ પોતાનું નામ જેઠ-મલ્લે નહિ પણ જુઠમલ્લ એવું અર્થ સાથે સાચીત કરી આપ્યું છે હવે વિચાર કરવો જોઈએ કે જેને ડગલે ડગલે જુઠું ખોલવું, જુઠું ચાલવું, અને જુઠો અર્થ કરવો, તે ખાખતમાં જરા પણ ભય નથી તેના ચલાવેલા માર્ગને દયાધર્મ કહેવો અને તે ધર્મને સાચો માનવો તે ભારે કર્મી જીવોનું કામ છે.

તે હુંડક પંથની ઉત્પત્તિ જ્ઞમલ્લજ્ઞ્યે લખીછે તે તમામ જુઠી, મિથ્યા બુદ્ધિના પ્રભાવથી, અને લબ્ય જીવોને ફસાવવા નિમીત્તે તેમાં સૂત્રની ગાથાઓ વિના પ્રયોજને નાંખીછે પણ તે પંથની ખરી ઉત્પત્તિ હીર કલ્યા મુનિની ખતાવેલી કુમતિ વિધ્વંસન ચો-પાછ તથા અમરસિંઘ હુંડકના પડદાદા (ગુરનાગુર તેના ગુર) અ. મુક્તક ચંદના હાથની લખેલી હુંડક મતની પટ્ટાવલી ઉપરથી આ નીચે લખીછે.

હુંડક મતની પટ્ટાવલી.

ગુજરાત દેશના અમદાવાદ નગરમાં એક લુંકા નામે લીખારી (હાહીઓ) રહેતો હતો. તે જ્ઞાનજ્યોતિના ઉપાશ્રયમાં રહી પુસ્તક લખીને આજીવિકા કરતો હતો. એકદા તેના મતમાં એઈમાની આવી તેથી તેણે એક પુસ્તકના વચમાંનાં સાત પાનાં લખવાં મુકી દીધાં જ્યારે પુસ્તકના લખાવનારે પુસ્તક અધુરું દીઠું ત્યારે લુંકા લહીઆની તેણે ઘણી ભંડી (ફેજેતી) કરી, ઉપાશ્રયમાંથી કાઢી મુક્યો, અને સર્વે શ્રાવકોને કહી દીધું કે આ લુચ્યા લુંકાની પાસે કોઈએ કાંઈ પણ પુસ્તક લખાવવું નહિ.

આ પ્રમાણે થવાથી લુંકો આ જીવીકા ભંગ થયો, ઘણુ દુઃખ પામ્યો, તેથી કરીને તે જૈન મતનો દ્વેષી ખની ગયો. જ્યારે અમદાવાદમાં તે લુંકાનું જોર ચાલ્યું નહિ ત્યારે ત્યાંથી સુમારે ચાલીશ ગાઉ દુર લીંખડી કરીને ગામ છે ત્યાં તેનો લખમશી કરીને કોઈ વાણીઓ મિત્ર હતો તેની તરફથી કાંઈ આશ્રય મળશે એમ ધાર્યું. લખમશી ત્યાંના રાજ્યનો કારભારી હતો તેથી તેનું ધારવું સફળ થાય તેમાં નવાઈ નહોતી. પછી લુંકો લીંખડી ગયો, ત્યાં જઈ લખમશીને કહ્યું કે ભગવંતનો માર્ગ લોપાઈ ગયો છે, લોકો અવજે રસ્તે ચાલે છે, મેં અમદાવાદમાં ઘણા લોકોને સાચો ઉપદેશ કર્યો પણ મારું કહેવું ન માનતા ઉલટો મને ત્યાંથી મારી પીટીને કાઢી

મુક્યો. એટલે હું તાગી તરફથી સહાય મળશે એમ ધારી અત્રે આવ્યો છું. મોટે જો તું મારી સહાય કરે તો હું સાચા દયા ધર્મની પરપણા કરું. આ પ્રમાણે હજા હજ વિષ પ્રાય અસત્ય ભાષણ કરી ખીચારા કાળજી વિનાના અત્રે મુઠ મતિના લખમ-શીને સમજાવ્યો, એટલે તેણે તેની વાત સાચી માની અત્રે હુંકાને કહ્યું કે તું ખુશીથી આ રાજ્યની અંદર પરપણા કર, હું તારા ખાનપાનની ખબર રાખીશ. આવી રીતે સહાય મળવાથી હુંકાએ સંવત (૧૫૦૮) માં જૈન માર્ગની નિંદા કરવી શરૂ કરી. આશરે છવીશ વર્ષ સુધીતો તેનો ઉન્માર્ગ કોઈએ અંગીકાર કર્યો નહિ. છેવટ સંવત (૧૫૩૪) માં એક અકલનો અંધ ભુણા નામે વાણીઓ તેને મળ્યો તે ભુણાએ મહા મિથ્યાત્વના ઉદયથી તેનો મુખ ઉપદેશ માન્ય કર્યો. અત્રે હુંકાના કહેવાથી ગુરૂ વિના વેષ પહેરીને મુંઢ અરાની જીવોને જૈન માર્ગથી ભ્રષ્ટ કરવાનું શરૂ કર્યું.

હુંકાએ એકત્રીશ સુત્ર સાચા માન્યાં, અત્રે બ્યવહાર સુત્ર સાચું માન્યું નહિ, વળી જે જે જગ્યાએ મુળ સુત્રનો પાઠ જિન-પ્રતિમાના અધિકારનો હતો ત્યાં મન કદિપત અર્થ જોડીને લોકોને સમજાવવા લાગ્યો.

ભુણો એટલે ભાણુજીનો શિષ્ય ૩૫૭ સંવત (૧૫૬૮) માં થયો, તેનો શિષ્ય સંવત (૧૫૭૮) ના મહાશુદ્ધ પાંચમને દીવસે જીવાજી નામે થયો, સંવત (૧૫૮૭) ના ચૈતરવદી ચોથે તેનો શિષ્ય વૃક્ષવરસિંહજી નામે થયો, સંવત (૧૬૦૬) માં તેનો શિષ્ય વરસિંહજી થયો તેનો શિષ્ય સંવત (૧૬૪૯) માં જસવંત નામે થયો, તેની પાછળ સંવત (૧૭૦૯) માં વજરંગજી નામનો હુંપકાર્ય થયો.

શ્રી સુરતના રહેવાશી વોરા વીરજીની દીકરી કુસાખાઇના દત્તપુત્ર લવજીએ વજરંગજીની પાસે દીક્ષા લીધી. દીક્ષા લીધા પછી બે વર્ષ થયા ત્યારે શ્રી દશવૈકાળિક સુત્રનો ટપો વાંચ્યો, વાંચીને ગુરૂ પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો કે તમે તો સાધુના આચારથી ભ્રષ્ટ છો. એમ કહેવાથી જ્યારે ગુરૂની સાથે લડાઈ થઈ ત્યારે

લવજીએ લુંપકમત અને ગુરને વોસરાવીને થોભણુરીખ વિગેરેને સાથે લઇ સ્વયમેવ દીક્ષા લીધી, અને મુખની ઉપર પાટો બાંધ્યો તે લવજીના શિષ્ય સોમજી તથા કાનજી થયા. તેની પાસે ગુજરાતનો રહેનાર ધરમદાસ છિપો દીક્ષા લેવા આવ્યો. તે કાનજીનો આચાર ભ્રષ્ટ્ર જાણી સ્વયમેવ સાધુ બની ગયો અને મુહુપતિ મોઢે બાંધી. ધરમદાસને રહેવાનું મકાન હુંઠ અર્થાત કુટુંબ (ખેડેર) હોવાથી લોકોએ તેનું હુંઠક એવું નામ આપ્યું.

લુંપકમતિ કુંવરજીના ચેલા ધરમશી, શ્રીપાળ, અને અમી-પાળ એ ત્રણ થયા. તેણે પણ ગુરને છોડી સ્વયમેવ દીક્ષા લીધી તેમાંથી ધરમશીએ આઠ કોટી પચખાણનો પંથ ચલાવ્યો. તે ગુજરાત દેશમાં પ્રસિદ્ધ છે.

ધરમદાસ છિપાનો ચેલો ધનાજી થયો, તેનો ચેલો ભુદરજી થયો, અને તે ભુદરજીના ચેલા રઘુનાથ, જમજ, અને ગુમાનજી એ ત્રણ થયા. તેનો પરિવાર મારવાડ દેશમાં વિચરે છે. તથા ગુજરાતને માળવામાં પણ છે.

રઘુનાથના ચેલા બીખમે તેરાપંથી મુખમંધાનો પંથ ચલાવ્યો છે.

લવજી ૧ નો ચેલો સોમજી ૨ સોમજીનો હરિદાસ ૩ તેનો ચેલો વૃંદાવન ૪ તેનો ચેલો ભવાનિદાસ ૫ તેનો ચેલો મલુકચંદ ૬ તેનો ચેલો મહાસિંધ ૭ તેનો ચેલો ખુશાલરાય ૮ તેનો ચેલો છજમજ ૯ તેનો ચેલો રામલાલ ૧૦, અને તેનો ચેલો અમરસિંહ ૧૧ મો થયો તે અમરસિંહના ચેલા હાલ પંચગ્ય દેશમાં મુખ બાંધીને ફેરે છે.

કાનજીના ચેલા માળવા અને ગુજરાત દેશમાં છે.

સમકિતસાર (સમકીતસહય) જેવું ખંડન લખાયે છે તેનો કર્તા જઠમદલ ધરમદાસ છીપાના ચેલાઓમાંથી હતો અને તે હુંઠકના આચરણથી પણ ભ્રષ્ટ્ર હતો. તેથી તેના ચેલા દેવચંદ અને મોતીચંદ બેજણ તેને છોડી દઇને દિલ્લી શહેરમાં જોગરાજના ચેલા હજારીમદલની પાસે આવીને રહ્યા હતા. દિલ્લીના રહેનાર

અસવાળ આવક કેસરમત્ર તેનો સેવક હતો. તે કેસરમત્રને મોઢેથી અમોએ દેવીચંદ તથા મોતીચંદના કહેવા મુજબ સાંભળ્યું છે કે તે જેઠમલ્લ એકલો મૃષાવાદી હતો અંદાજે નહીં પરંતુ તેના શિયલ સંતોષવું પણ ઠેકાણું નહોતું. માટે તેણે જે હુંપક મતની ઉત્પત્તિ લખી છે તે બીલકુલ જુડી અને સ્વકપોળ કદપીત છે. અને મેં જે ઉપર મુજબ ઉત્પત્તિ લખી છે તે ઉપર દર્શાવેલ પ્રતોના આધારથીજ લખી છે. તેમાં જે કોઈ હુંક અથવા હુંપકને અસત્ય જણાય તો તેણે મારી પાસેથી પુર્વોક્ત ગ્રંથ જોઈ લેવો.

અગીઆરમા પૃષ્ઠમાં (પર) પ્રશ્ન લખ્યા છે તેનો ઉત્તર.

પહેલા અને બીજા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે ૧ ચેલા વેચાતા દેવો છે, ૨ નાના છોકરાને આચાર ભણાવ્યા વગર દિક્ષા દોછો. -તેના જવાબમાં લખવાનું કે અમારા શાસ્ત્રમાં એ બંને કામ ન કરવા એમ લખ્યું છે અને અમે કરતા પણ નથી. જતી ભોકો કરે છે તો તેઓ પોતાનામાં સાધુપણનો અહંકાર ધારણ કરતા નથી. પણ હુંકના ગુરૂ હુંકાગચ્છમાં તો દરેક પાટ વેચાતા શીષ્યથીજ ચાલતા આવ્યા છે. વળી હુંકો પણ આ બંને કામ કરે છે તેના દ્રષ્ટાંત. ૧ જેઠમલ્લના ટોળાના રામચંદ ત્રણ છોકરા એવી રીતે લીધા છે. ૨ મનોહરદાસના ટોળાના ચતુરભુજે ભરતા નામે છોકરો લીધો છે. ૩ ધનીરામે ગોરધન નામે છોકરો લીધો છે. ૪ મંગળસેને એ છોકરો લીધો છે. ૫ અમરસિંધના ચેલાએ અમીચંદ નામે છોકરો લીધો છે. ૬ રૂપા આરજાએ દુરગી છોકરી પાંચવર્ષની લીધી છે. ૭ રાજા હુંદણીએ જીયા છોકરી ત્રણ વર્ષની ૮ યશોદા હુંદણીએ મોહનીઆ અને સુંદરી છોકરી સાત વર્ષની ૯ અને હીરા હુંદણીએ પાર્વતી નામે છોકરી છ વર્ષની લીધી છે. ૧૦ અમરસિંધના સાધુએ રામચંદ્ર નામે છોકરો તેના બાપને અઢીસેં રૂપૈયા દઈને ફીરોજપુરમાં લીધો છે. ૧૧ બાળકરામે લાલચંદ છોકરો ૮ વર્ષનો ૧૨ બળદેવ હુંકે પાંચવર્ષનો છોકરો. ૧૩ અને રૂપચંદ હુંકે પાલી

નામે છોકરો ડાકોત (નીચા વરણ) નો આઠવર્ષનો લીધો છે. ૧૪ ભાવનગરમાં ભીમજી રિખતા શિષ્ય ચુનીલાલ અંતે તેના શિષ્ય ઉમેદચંદે એક છોકરો દરજીનો લીધો હતો જેની માતાએ જીનમંદિરમાં આવી પોતાનું દુઃખ ખતાવીને રૂદ્ધન કર્યું હતું અને છેવટ ફ્રાન્સિસરી કોર્ટ તે છોકરો તેની માને પાછો સોંપાવ્યો હતો.

ઉપર પ્રમાણે સેકડો ટુંઢકો એવું કામ કરેછે. સંવેગી જૈનમુનીઓ જે કદીપણ એવું કામ કરતાં નથી તેની ઉપર જઈમક્ષ ટુંઢક તે કલંક મુકેછે તો તે પ્રમાણે ખોટું લખવાથી તેણે પોતાને હાથે પોતાનું મોટું કાળું કરેલું છે.

ત્રીજા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં લખવાનું કે પંચ વસ્તુકનામે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે દીક્ષા સમયે મુળનુ નામ ફરવીને સાઈ નામ રાખવું. ટુંઢકો તે વાત માન્ય કરતાં નથી તે મહાભિક્ષ્યાત્વનો ઉદયછે.

ચોથા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “કાન ફડા તેહો” તેના ઉત્તરમાં લખવાનું કે અમે તો કાન ફડાવતા નથી, કાનતો કાન ફડા જોગી ફડાને છે તેથી જેહાનુ લખવું મિથ્યા છે.

૫૫ ખમાસણે વહેરો છો, ૬ ઘોડા, ૨થ, વેણ, ડોળીએ ખસો છો, ૭ ગૃહસ્થને ઘરે ખેરાંને વહેરો છો, ૮ ઘર જઈ કલ્પસૂત્ર વાંચો છો, ૯ નિત્ય પ્રતે તેહીજ ઘરે વહેરો છો, ૧૦ અંધોળ કરો છો, ૧૧ જ્યોતીષ નિમિત્ત પ્રયુંજો છો, ૧૨ કળ વાણી કરી દીઓ છો, ૧૩ મંત્ર, જંત્ર, ઝાડો, ઔષધ કરો છો,” આ નવ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં લખવાનું કે જૈનમુનીઓને તે સર્વ પ્રશ્ન કલંક રૂપ છે. કારણ કે જૈન સંવેગી સાધુ એમ કરતાંજ નથી પણ છેલા પ્રશ્નમાં કહ્યા મુજબ મંત્ર, જંત્ર, ઝાડો, ઔષધ વિગેરે ટુંઢક સાધુઓ કરે છે. દષ્ટાંત ૧ ભાવનગરમાં ભીમજી રિખ તથા ચુનીલાલ, ૨ ખરવાળામાં શામજી રિખ, ૩ ખોટાદમાં અમરશી રિખ, ૪ ધ્રાંગધરામાં શામજી રિખ તથા ગુજામચંદ રિખ વિગેરે મંત્ર, જંત્ર, કરે છે, ચીઠીઓ લખી દહને ધોવરાવીને પાયછે, કાચા પાણીની ટ્યુડીઓ મંત્રી આપેછે, પોતાની પાસેથી ઔષધના પડીકાં આપે

છે, બાળકોને માથે રજ્જીહરણુ ફેરવે છે વિગેરે તમામ આચરણુ કરે છે. તેથી તે ડાઘતો દુંદકોનેજ કપાળે છે.

૧૪ મા પ્રશ્નમાં કહ્યા પ્રમાણે સામૈહ કરીને ગુરને લાવવાનું શ્રી વ્યવહારભાષ તથા શ્રાદ્ધવિધિ આદિ ગ્રંથોમાં કહ્યું છે, વળી દુંદકો પણ સામૈહ તથા વળાવવાની વખતે વાજીવ વગડાવે છે. ભાવનગરમાં ગોખરરિખનું સામૈહ તથા રામજીરિખને વળાવ્યા ત્યારે વાજીવ વગડાવ્યાં હતાં, અને તે પ્રમાણે ખીજે પણ થાય છે.

૧૫મા પ્રશ્નમાં “લાડુપ્રતિષ્ઠાવો છો” લખ્યું છે તે અસત્ય છે.

૧૬. સાતક્ષત્રે ધન કઢાવો છો, ૧૭પોથી પુળવો છો, ૧૮સંધપૂજા કરાવો છો અને સંધ કઢાવો છો, ૧૯દહેરાની પ્રતિષ્ઠા કરાવો છો, ૨૦ પશુસણમાં પોથી આપી રાતી જગો કરાવો છો, એ પાંચ પ્રશ્નસત્ય છે કેમકે અમારા શાસ્ત્રોમાં એવી રીતે કરવાનું લખ્યું છે. જમ દુંદકો દીક્ષા મહોત્સવ તથા મરણુ મહોત્સવ કરેછે તેમ અમારા શ્રાવકો પણ દેવ, ગુર, સંધ, તથા શ્રુતની ભક્તિ કરે છે, અને એ પ્રમાણે દેવ, ગુર, સંધ અને શ્રુતની ભક્તિ કરવાથી તિર્થંકર ગોત્ર બંધાય છે તે વિષે શ્રીરાતા સૂત્ર વિગેરે શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે, તેને દેખીને તમારા પેટમાં કેમ શૂળ ઉઠેછે. વળી એ પાંચ બાબતમાં સાધુનો તો ઉપદેશ છે.

૨૧ મા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “ પુસ્તક પાત્રા વેચો છો ” તેનો ઉત્તર—અમારા સાધુ કોઈ એવું કામ કરતા નથી, કરે તો તે સાધુ નહિ, પરંતુ મુખ બાંધીને ફરનાર દુંદક અને દુંદણીઓ એમ કરેછે. દષ્ટાંત. ૧ અજમેરમાં દુંદણીઓ રોટલી વેચે છે, ૨ જયપુરમાં ચરખા કાંતે છે, ૩ બજાદેવ, ગુલાબ, નંદરામ, અને ઉત્તમ પ્રમુખ રીખો કપડાં વેચે છે, ૪ ભીચ્ચાણી ગામમાં નવનિધ દુંદક કુકાન માંડીને પેઢી ચલાવે છે, ૫ દીક્ષિમાં ગોપાળ દુંદક હુક્કાની તમાકુ બનાવીને વેચે છે, ૬ વાંકોનેર તથા દીક્ષિમાં દુંદણીઓ અકાર્ય કરે છે. ૭ કનીરામના ચેલા રાજમલે કેટલાએક અકાર્યો કરેલાં છે એમ સાંભળ્યાં છે, ૮ કનીરામનો ચેલો દયાચંદ બે

દુંદકે શ્રાવિકાઓને લઈને ભાગી ગયો છે, ૯ ખોટાદમાં કેશવજી રિખ પછમ ગામની વાણિજ્યજાણને લઈને ભાગી ગયો છે, આ તમારા (દુંદકના) દયા ધર્મની ઉદય ઉદય પૂજા થઈ રહી છે !

૨૨ માલ ઉગટાવો છો, ૨૩ આધાકરમી પોશાજે રહો છો, ૨૪ માંડવી કરાવો છો, ૨૫ ટીપણી કરાવી રૂપીઆ લીઓ છો, ૨૬ જોતમ પડ્યો કરાવો છો, એ પાંચ પ્રશ્ન અસત્ય છે. કારણકે સંવેગી મુનીઓ એમ કરતા નથી. પરંતુ ૨૩ માં તથા ૨૪મા પ્રશ્ન મુજબ દુંદકોના રિખો કરે છે.

૨૭ સંસાર તારણુ તેલો કરાવો છો, ૨૮ ચંદન ખાજાનો તપ કરાવો છો, આ બંને પ્રશ્ન ઠીક છે. જન્મશાસ્ત્રોમાં મુક્તાવળી, કનકાવળી, સિંહનિકિડીતાદિ તપ લખ્યા છે તેમ આ પણ તપ છે. અને તેથી કર્મનો ક્ષય અને આત્માનું કલ્યાણ થાય છે.

૨૯ તપસ્યા કરાવી પૈસા દ્યો છો, ૩૦ સોનારૂપાની નીસરણી દ્યો છો, ૩૧ લાખા પડવો કરાવો છો, એ ત્રણે પ્રશ્ન મિથ્યા છે.

૩૨ ઉજમણા ઢોવરાવો છો, અર્થાત ઉજમણાકરાવો છો લખ્યું છે તો તે કાર્ય ઉત્તમ છે કારણ કે તે શ્રાવકનો ધર્મ છે અને તેથી શાસનની ઉન્નતિ થાય છે. વળી શ્રાદ્ધવિધિ તથા સંદેહ દોલાવળી શ્રંધમાં લખ્યું છે.

૩૩ પુજા ઢોવરાવો છો—તે શ્રાવકની કરણી છે અને દેરાશરની ભક્તિ નિમિત્તે તેઓ કરે છે.

૩૪ શ્રાવક પાસે મુંડકું વ્યપાવી ડુંગરે વડો છો—તે અસત્ય છે. કારણ કે અદ્યાપિ પર્યંત કોઈ પણ જૈનતિર્થ સાધુનું મુંડકું લેવાનું નથી.

૩૫ માળ આરોપણુ કરો છો—તે શ્રીમહાનીશીથ સૂત્રમાં કહ્યું છે.

૩૬ અશોક વૃક્ષ ખનાવો છો—તે શ્રાવકનો ધર્મ છે.

૩૭ અત્રોત્તરી સ્નાત્ર કરાવો છો—તે શ્રાવકની કરણી છે તેથી અરિહંત પદનું આરાધન થાય છે, યાવત્ મોક્ષ સુખની પ્રાપ્તિ થાય

છે. શ્રીરાયપસેણી સૂત્ર પ્રમુખ સિક્ષાંતોમાં સત્તર ભેદથી યાવત્ અષ્ટોત્તર શત ભેદ સુધી પૂજા કરવી કહી છે.

૩૮ પ્રતિમા આગળ નૈવેદ્ય ધરો છો—તે ઉત્તમ છે તેથી આગ્રાહારી પદની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે શ્રીહરીભદ્રસૂરી કૃત પૂજા પંચાશીકા તથા શ્રાદ્ધ દિનકૃત્ય વિગેરે ગ્રંથમાં કહ્યું છે.

૩૯ આવકને તથા સાધુને મસ્તકે વાસ ક્ષેપ કરો છો—તે કલ્પસૂત્રની વૃત્તિ વિગેરે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે, પણ તમે (ટુંડકો) દીક્ષા અવસરે રાખ નાખો છો તે વ્યાજબી કરતાં નથી કારણ કે જૈન શાસ્ત્રોમાં રાખ નાખવી કહી નથી.

૪૦ નાંદ મંડાવો છો લખ્યું છે—તે ઠીક છે અને મંદિરમાં ધૃત તથા દિક્ષા આપવી એમ શ્રીઅંગચુલીઆ સૂત્રમાં કહ્યું છે. યતઃ

તિહિ નસ્વત્ત મહુત્ત રવિજોગા દ્વય પસન્ન
દિવસે અપ્પા વોસિરામિ । જિણ મળાઈ પહાણ
સ્વિત્તે । ગુરુ વંદિત્તા મળઈ ઇચ્છકારિ તુમ્હે અમ્હે
ગંચ મહવ્વયાઈ । રાઈમોયણ વેરમણં છઢ્ઢાઈં ત્રારો
વાવણિયા ॥

અર્થ—તિથી, નક્ષત્ર, મુહુર્ત, રવીજોગાદિક જોગ, એવા પ્રશસ્ત દીવસે આત્માને પાપથકી વોસીરોવે; તે અને ભુવનાદી પ્રધાન ક્ષેત્રને વિષે ગુરૂને વાંદીને કહે—પસાય કરી તમે હમને પાંચ મહાવ્રત અને રાત્રી ભોજન વિરમણુ છડું આરોપો (આપો).

૪૧ “ પદીકઆક ખાંધો છો ”—લખ્યું છે તે મિથ્યા છે.

૪૨ વાંદણા દેવરાવો છો—વાંદણા કરવી તે આવકનો મુખ્ય ધર્મ છે.

૪૩ લોકોને માથે આંધો ફેરવો છો—તે અમારા સંવેગી મૂનિઓ કરતા નથી; પણ તમારા રિખો રજોહરણુ ફેરવે છે તે અગાઉ લખી ગયા છીએ.

૪૪ ગાંઠે ગરથ રાખોછો—તે મહા અસત્ય છે એ પ્રમાણે લખવાથી તેરમું પાપસ્થાનક બાંધ્યું છે.

૪૫ ડંડાસણુ રાખોછો—તે શ્રીમહાનિસીથ સુત્રમાં કહ્યું છે.

૪૬ સ્ત્રીના સંઘટ કરોછો—તે મિથ્યા છે.

૪૭ પગ લગી નીચી પછેડીઓ ઓઢોછો—તે ખોટું છે. કારણ કે સંવેગી મુનિ ઓઢતા નથી, પણ તમારા રિખો પગની પાની સુધી લાંબો ધાધરા જેવો ચોળ પટ્ટો પહેરે છે.

૪૮ સુરી મંત્ર લ્યોછો—તે ગણધર મહારાજની પરંપરાએ છે તેથી સત્ય છે.

૪૯ કપડા ધોવરાવોછો—તે અસત્ય છે.

૫૦ આંબેલની ઓળી કરાવોછો—તે મહા ઉત્તમ છે. શ્રીપાળ ચરિત્ર આદી શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે. અને તેથી નવ પદનું આરાધન થાય છે યાવત્ મોક્ષ સુખની પ્રાપ્તિ કરી લેવાય છે.

૫૧ જતી મુઠા કેડે લાડ્યો લાહોછો—તે અસત્ય છે. અમે તેવું સાંભળ્યું પણ નથી, કદાચ તમારા દુંઢકો કરતા હોય ને તેથી યાદ આવી ગયું હોય એમ લાગે છે.

૫૨ જતી મુઠા કેડે થુભ કરાવોછો—તે શ્રાવકની કરગી છે; ગુરુભક્તિ નિમિત્તે કરવું તે શ્રાવકનો ધર્મ છે. શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં લખ્યું છે, અને તેમાં સાધુનો આદેશ નથી.

ઉપર પ્રમાણે (૫૨) પ્રશ્ન જોઈમલજીએ લખ્યા છે તે મહા મિથ્યાત્વના ઉદયથી લખ્યા છે; પરંતુ અમે તેના યથાર્થ ઉત્તર શાસ્ત્રાનુસારે આપ્યા છે તે સુગુણી પુરુષોએ ધ્યાન દઈને વાંચી જોવા.

હવે દુંઢકના રિખો અત્તાનીઓ શાસ્ત્રના આધાર વિના કેટલાએક મિથ્યા આચારો શેવે છે તે વિગેરેના પ્રશ્ન આ નિચે લખ્યા છે.

૧ આખો દિવસ મોટું બાંધીને ફરોછો તે ક્યા શાસ્ત્રથી ?

૨ બળદના પુંછડા જેમ લાંબો રજોહરણુ લટકાવી ચાલોછો તે ક્યા શાસ્ત્રથી ?

૩ ભીંડની જેમ ઘાટડી ખાંચોછો તે ક્યા ?

૪ ચેલા ચેલી વેચાતા દયોછો તે ક્યા ?

૫ એઠા વાસણુનું ધોણુ સમુર્ઠિમ મનુષ્યોત્પત્તિ યુક્ત દયોછો
એને તે પીઓછો તે ક્યા ?

૬ પુજ્ય પદ્મીની ચાદર ઓઢોછો તે ક્યા ?

૭ ખેશાખથી ગુદા ધોવોછો તે ક્યા ?

૮ લોચ કરીને ખેશાખથી માથું ધોવોછો તે ક્યા ?

૯ ખેશાખથી મુહપતિ ધોવોછો તે ક્યા ?

૧૦ ચમાર (ઢેઢ) ભંગી આદિને દિક્ષા ધોછો તે ક્યા ?

દ્રષ્ટાંત—શ્રીહાંસી ગામમાં લાલચંદરિખ ઢેઢ જાતિનો થયેલો હતો
એને તેણે શ્રી ચંપાલામાં કાળ કર્યો છે; જે જગ્યાએ તેનો યુમ
પણુ કરાયેલો વિદ્યમાન છે.

૧૧ છીપા તથા ભરવાડને દિક્ષા ધોછો તે ક્યા ?

૧૨ કલાલ, છીપા તથા ભરવાડના ઘરનું ખાઓછો તે ક્યા ?

૧૩ સઝયાતર ઘરનું આહાર પાણી આવતા જતા દયોછો
તે ક્યા ?

૧૪ વિહાર કરતાં ધરીઆવહી પડિફમોછો તે ક્યા ?

૧૫ કાયોત્સર્જને ધ્યાન કહોછો તે ક્યા ?

૧૬ નદિમાં ખોતે ઉતરવું પણુ આહાર પાણી ન લઈ જવું
તે ક્યા ?

૧૭ પ્રતિક્રમણુ કરી રહ્યા પછી ખમાવોછો તે ક્યા ?

૧૮ પાખીની પેઠ દયોછો તે ક્યા ?

૧૯ ખે સાધુ વચ્ચે સાત પાના રાખો છો તે ક્યા ?

૨૦ જેના ઘરની એક વસ્તુ અસુઝતી હોય તેનું ઘર આખો

દિવસ અસુઝતુ ગણવું તે ક્યા ? દ્રષ્ટાંત—શ્રીઝોડળમાં એક રિખ
સંપાણી ફળીઆમાં ગોચરી કરવા જતો હતો તેને એક દુંદકની
ખડકીમાં ખેસતાં કુત્રો ભસ્યો. દુંદકે રિખજીને ખોલાવ્યા ત્યારે રિ-
ખજીએ કહ્યું “ નહિ ! નહિ ! આજતો તેરી ખડકી અસુઝતી હો

મઇ, હમ નહીં આવેંગે” આ વચન સાંભળી ટુંદક ખોલ્યો— તેનું શું કારણ? રિખજીએ જવાબ દીધો “કુત્તે ઉધાડે મુખસે ભસે” ટુંદક ખોલ્યો—રિખજી! ખચરજી રિખતો કુતુ ભસે છે તોપણ આવે છે. પુન્યજીએ જવાબ દીધો “સોતો એસાહી હે, હમ આનેવાલે નહિ” એ પ્રમાણે કહીને રસ્તો પકડ્યો. આ સંવાદ સાંભળવાને એક મશ્કરો ઉભો હતો તે ખોલ્યો કે રિખજી! કોઈ ગામમાં પેસતાં તમારો વેષ જોઈને કુતુ ભસે તો તમારે તે ગામ આપુ અ-મુઝનુ થઈ જવું હશે નહિ વાડ!!

મુરાંજનો આ ખેનેલી વાત ઉપરથી વિચાર કરવો ઘટે છે કે આવી રીતે ઉપરથી ખોટો ડોળ દમામ દેખાડીને ભોળા ભોકોને પોતાના ક્રંદમાં ફસાવી દેશે; માટે એવા ભોળા ભોકોના રક્ષણ નિમિત્તે યથાશક્તિએ તે કુપંથનું (ઉન્મુળના) કરવાને તત્પર થવું જોઈએ.

૨૧ કપડાં વહોરવાં તેના બદલાનું પરચખાણુ કરાવો છો તે ક્યા ?

૨૨ જે વંદના કરે તેને “દયા પાળોજી” કહોછો તે ક્યા ?

૨૩ એક અંકથી એટલે નવ રૂપીઆની કિંમત ઉપરાંતના કપડા ન લેવા તે ક્યા ?

૨૪ ધારણા મુજબ ત્યાગ કરાવોછો તે ક્યા ?

૨૫ ખાર વહોરનું ઉતુ પાણી લ્યોછો તે ક્યા ?

૨૬ જ્યારે દિક્ષા દો ત્યારે પહેલા ધરિઆવહી પડિઠ્ઠમાવો, સર્વે શ્રાવકો પાસે વંદણા કરાવો, અને પછી દિક્ષા આપો તે ક્યા?

૨૭ ચાદર સંક્રુતતો ચોળપટો મઝીન અને ચોળપટો ઉજળો તો ચાદર મઝીન તે ક્યા ?

૨૮ કોઈ રિખે કાળ કર્યાના ખચર આવે અથવા મરી જાય ત્યારે ચાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરોછો તે ક્યા ?

૨૯ ઉભા રહીને કાઉસગ્ગ કરોતો ખે હાથ લાંબા કરીનેઅને ખેસીને કરો તો ખે હાથ એકઠા કરીને કરોછા તે ક્યા ?

૩૦ પડિમા ધારી શ્રાવક નામ ધરાવી રિખને વેષે ફરવું અને માગી ખાવું તે ક્યા ?

૩૧ પુજ્યજી મહારાજ કહેવું તે ક્યા ?

૩૨ પુજ્ય પદ્મિની વખતે આદર દેવી તે ક્યા ?

૩૩ ચોળપટાના બે છેડા ધાધરાની જેમ શીવી લઈને સ્ત્રી. ઓની પહે મોઢા આગળ પાટલી વાળીને પહેરવો તે ક્યા ?

૩૪ વડી દિક્ષા દેવી ત્યારે દશ વૈકાલિકવું છ જીવણીઆ અધ્યયન સંભળાવવું તે ક્યા ?

૩૫ લોચ કરાવીને સર્વ સાધુને વંદણા કરવો કે ક્યા ?

૩૬ જ્યારે પુજ્ય પદ્મી ધોઈ ત્યારે આદરના ચાર છેડા પકડી રાખનારને એક એક વિગય અથવા વસ્તુનો ત્યાગ કરાવો છો તે ક્યા ?

૩૭ પદ્મ રાખવું જેમાં પાત્ર મુકીને દિશાએ જાઓ છો તે ક્યા ?

૩૮ રાત્રે માંચુ ઢાંકીને બહાર નીકળવું અને દીવસે સવારથી આંડીને ઉઘાડે માથે ફરવું તે ક્યા ?

૩૯ ધોળુમાંથી તથા પાણીમાંથી પુરા પ્રમુખ જીવ નીકળે તેને ઢીલી માટીમાં એટલે કચરામાં નાંખો છો તે ક્યા ? કારણ કે તે કચરામાં કાચી માટી તથા નીમોદ હોય છે.

૪૦ જ્યારે ગૃહસ્થને ઘેર ગોચરી જવું ત્યારે ચોરની જેમ પેસવું અને નીકળવું ત્યારે શાહુકારની જેમ નીકળવું કહો છો તે ક્યા ?

૪૧ આઠ પહોરનો પોસહ કરે તો (૨૫) વ્રતનું* ફળ કહો છો તે ક્યા ?

૪૨ દયા પાળે તો દશ વ્રતનું ફળ બતાવો છો તે ક્યા ?

૪૩ સમકીત ધોઈ ત્યારે (૨૫) વ્રત કરાવો છો તે ક્યા ?

૪૪ મોઢું સમકીત ધોઈ ત્યારે (૧૮૦) વ્રત કરાવો છો તે ક્યા ?

* હુંડીઆ લોકો ઉપવાસને વ્રત કહે છે.

૪૫ ઉપવાસ પ્રમુખ તપશ્યાને પારણે પોરસી કરે તો ખે ઉપવાસનું ફળ કહોછો તે ક્યા ?

૪૬ છઠ વિગેરે તપશ્યાને પારણે પોરસી કરે તો પાંચગણુ તપશ્યા ફળ કહોછો તે ક્યા ?

૪૭ ચાર ચાર મહીને આલોપણુ કરો છો તે ક્યા ?

૪૮ પોસહ કરેતો અગીઆર મહોટા વ્રત કહીને ઉચરાવોછો તે ક્યા ?

૪૯ પોસહ પારેતો અગીઆર નાના વ્રત કહીને પરાવોછો તે ક્યા ?

૫૦ સામાયક કરેતો નવમુ વ્રત કહીને ઉચરાવોછો તે ક્યા ?

૫૧ સામાયક કરેતો એક ખે મુહુર્ત અથવા એક ખે ધડી ઉચરાવતા કહેવી તે ક્યા ?

૫૨ સામાયક પારે તો નવમુ સામાયક વ્રત કહીને પરાવનું તે ક્યા ?

૫૩ જો વ્રત કરીને પાણી પીવું હોય તો પોસહ ન કરે સંવર કરે તે ક્યા ?

૫૪ જ્યારે કોઈ દિક્ષા લેવાવાળો હોય ત્યારે તેના નામથી પુસ્તક તથા વસ્ત્ર પાત્ર દ્યોછો તે ક્યા ?

૫૫ જ્યારે આહાર કરોછો ત્યારે પાત્રા નીચે એક વસ્ત્ર પાથરોછો જેવું નામ માંડણા કહોછો તે ક્યા ?

૫૬ દહીંની છાશ તથા ગળા પાણી પીને એક ખે માસ મુધી રહેવું અને કહેવું કે મહીના ખે મહીનાના ઉપાસ કર્યા તે ક્યા ?

૫૭ એક સાધુને મહીનાથી વધારે તપશ્યા કરાવીને બધા રિખો કલ્પથી અધિક એક જગ્યાએ રહોછો તે ક્યા ?

૫૮ જ્યારે લોચ કરોછો ત્યારે ગૃહસ્થની પાસે ઉપવાસાદિક કરાવો છો તે લોચ પોતે કરવો અને દંડ ગૃહસ્થની પાસેથી લેવો તે ક્યા ?

૫૯ રંગેહરણુની ડાંડી ઉપર કપકુ વીંટવું તે જીવ રક્ષા માટે કહોછો તે ક્યા ?

૬૦ સફેત કપડા નવા પહેરવા તે ક્યા ?

૬૧ રોજ સવારે સુર્ય ઉગે ત્યારે આગ્રા લેવી તે ક્યા ?

૬૨ ઘરડાને ડાંડો રાખવો ખીજાને ન રાખવો તે ક્યા ?

૬૩ મુહપતિ ખાંધવાથી વાયુકાયની રક્ષા થાય એવું કહોછો તે ક્યા ?

૬૪ ગોચરી હાથમાં લટકાવીને ફકીરની જેમ લાવવી તે ક્યા ?

૬૫ અન્ય તિથી માટે કરેલું ભોજન હોય તેને કહેવું કે તમારે શંકા ન હોયતો આપો તે ક્યા ?

૬૬ સોય ભોઢાની રોતે રાખેતો ઉપવાસનો ડંડ તે ક્યા !

૬૭ સોય નુટી બાયતો છકનો ડંડ તે ક્યા ?

૬૮ સોય ખોવાયતો અઠમનો ડંડ તે ક્યા ?

૬૯ પાંચ પદની તથા આઠ પદની ખમાવણુ કહોછો તે ક્યા ?

૭૦ શાસ્ત્રમાં સાધુઓના સમુહને કુળ, ગણ, સંધ કહાછેઅને તમે ઢોળું કહોછો તે ક્યા ? કારણ કે ઢોળુંતો ભવાયાનું કહેવાયછે.

૭૧ મુહપતિમાં દોરો નાંખવો, નાંખીને મોઢા સાથે ખાંધવું તે ક્યા ?

૭૨ ઓઘાની ડાંડી મરજાદ ત્રિનાની લાંખી રાખવી તે ક્યા ?

૭૩ પારવ્રત મહોટા ખેરીને ખોલવા તે ક્યા ?

૭૪ પારવ્રત છોટા ઉભા રહીને ખોલવા તે ક્યા ?

૭૫ જ્યારે નમુચ્ચુણું કહેવું ત્યારે આદ્યમાં થઈ થુઈ તથા ન-મસ્કાર નમુચ્ચુણું કહેવું તે ક્યા ?

૭૬ નદિ ઉતરીને ખેલા તેલાનો ડંડ લેવો તે ક્યા ?

૭૭ રસ્તામાં નદિ આવતી હોયતો ખે ચાર ગાઉ ફેરમાં જવું પણ નદિ ન ઉતરવી તે ક્યા ?

૭૮ દિશાએ જવું ત્યારે ખંડીઆ કપડાથી શુદ્ધ લોવી તે ક્યા ?

૭૯ સામાયક કરતાં મુહાગણુ સ્ત્રી પચરંગી મુહપતિ ખાંધે, વિધવા એકરંગી ખાંધે તે ક્યા ?

૮૦ દીવાળીને દિવસે ઉત્તરાધ્યયન સંભળાવવું તે ક્યા ?

૮૧ પ્રભુએ દીવાળીને દીવસે ઉત્તરાધ્યયન કર્યું છે એમ કહો છો તે ક્યા ?

૮૨ ઓધાની ઉપર દોરાના ત્રણ બંધ દોાછો તે ક્યા ?

૮૩ ઓધાની દરીઓમાં ઝંજીરી (સાંગર) નાંખવી તે ક્યા ?

૮૪ રઝોહરણ ખભા ઉપર રાખીને વિહાર કરવો તે ક્યા ?

૮૫ પ્રથમ મહોટા સાધુ પાંચ પદની ખમાવણા કરે, પછી નાના સાધુ કરે તે ક્યા ?

૮૬ કુંડરીકે એક હજાર વર્ષ સુધી બેલે બેલે પારણુ કર્યું ક. હોછો તે ક્યા ?

૮૭ ગોસાળાના અગીઆરલાખ આવક થયા કહો છો તે ક્યા ?

૮૮ પડિકમણુ આવડ્યા પછી વડી દિક્ષા દેવી તે ક્યા ?

૮૯ સોળ દિવસની અથવા તેર દિવસની પાખી ન કરવી તે ક્યા ?

૯૦ પાંચમા આરાને છેડે દશ વૈકાળિકના ચાર અધ્યયન રહેશે એમ કહો છો તે ક્યા ?

૯૧ પુણીઆ આવકે સામાયક કર્યા કહો છો તે ક્યા ?

૯૨ બેલાથી વધારે તપમાં પારિઠાવણીઆ આગાર ન દેવો તે ક્યા ?

૯૩ વધારે થયેલ પુસ્તકોનો ત્યાગ કરી દેવો, પોતાની નિઆ. એ ન રાખવા તે ક્યા ?

૯૪ નાની ખુંજણી રાખો છો તે ક્યા ?

૯૫ પોથી ઉપર રંગદાર દોરો ન રાખવો કહો છો તે ક્યા ?

૯૬ પોતે કાગળ ન લખવો ગૃહસ્થ પાસે લખાવવો તે ક્યા ?

૯૭ કપડા સાજી ન ધોવા પાણીથી ધોવા તે ક્યા ?

૯૮ આવકે પડિકમણામાં શ્રમણુ સુત્ર કહે છે તે ક્યા ? કારણુ કે શ્રમણુસુત્રમાં તો સાધુના પંચ મહાવ્રત તથા ગોચરી પ્રમુખની આલોચણ છે.

૯૯ સામાયક બાંધુ એમ કહો છો તે ક્યા ?

૧૦૦ વિહાર કર્યાને બદલે ઉઠ્યા કહોછો તે ક્યા ? ઉઠ્યા એ-
ટલે દીઉઠ્યો કે શું તે કાંઈ સમજાવુ નથી.

૧૦૧ એકજણુ લોગસ્સ ખોલી જાય ને સૌને કાઉસગ્ગ થાય
તે ક્યા ?

૧૦૨ પજ્જુશણુમાં અંતગડ દશાંગ સુત્રજ વાંચોછો તે ક્યા ?

૧૦૩ કેટલાએક ગામમાં કલ્પસુત્ર વાંચોછો અને માનતા
નથી તે ક્યા ?

૧૦૪ કોઈ રિખ મરી જાય ત્યારે પુસ્તક વિગેરેના ગૃહસ્થની
પેઠે ભાગ પાડીને વહેંચી લ્યોછો તે ક્યા ? દ્રુપ્દાંત-શ્રી લીંબડીમાં
દેવજીરીખનું ઘણા તકરારો થયા બાદ બાર ભાગે વહેંચાયેલું છે.

૧૦૫ શ્રી ધોજેરા તથા લીંબડીમાં પૈસા વિગેરે નાંખવાના
ભંડારા કર્યા છે તે ક્યા ?

૧૦૬ શ્રી ધોજેરામાં વાડી કરીછે તે ક્યા ?

ઉપર પ્રમાણુ (૧૦૬) પ્રશ્ન દુંદકોના આચાર વિગેરેના સંબંધ-
ના લખેલા છે, તે ઉપર વિચાર કરવાથી સ્પષ્ટ રીતે માલમ પડશે
કે તેઓનો આચાર બ્યવહાર જન શાસ્ત્રોથી વિરૂધ્ધ છે.

સુરાજનો ! સંવેગી જૈન મુનિઓ દેશ દેશમાં વિચરેછે પણ
તેઓના ઉપગરણુ, અને ક્રિયા વિગેરે ધણું કરીને સરખીજ હોય
છે, અને દુંદકોના મારવાડ, મેવાડ, પંજાબ, માળવા, ગુજરાત,
તથા કાઠીઆવાડ વિગેરે દેશોમાં રહેનાર રિખોના ઉપગરણુ, પોસહ
પ્રતિક્રમણની વિધિ અને ક્રિયા વિગેરે જુદી જુદી તરેહની છે તે
ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે તે સર્વેની ક્રિયા વિગેરે સ્વકપોજ ક-
લ્પિત છે, શાસ્ત્રાનુસારે નથી.

દુંદકો મિથ્યાત્વના ઉદયથી બત્રીશજ સુત્રો માનીને બાકીના
સુત્ર, પંચાંગી, તથા ધર્મ ધુરંધર પુર્વધારી પુર્વાચાર્યોના કરેલા ગ્રંથો,
પ્રકરણો વિગેરે માનતા નથી તેને અમે યુછીએ છીએ કે નીચે
લખેલા અધિકાર તમે માનોછો તે તમારા માન્ય કરેલા બત્રીશ
સુત્રના મુજબમાં તો કોઈપણ ઠેકાણુ છે નહિ ત્યારે ક્યાંથી માનોછો ?
તેની યાદ નીચે પ્રમાણુ.

- ૧ જંપુ સ્વામીની આઠ સ્ત્રી.
- ૨ પાંચશે સત્તાવીશની દિક્ષા.
- ૩ મહાવીર સ્વામીના સત્તાવીશ ભવ.
- ૪ ચંદનખાળાએ અડદના ખાકુળા વહોરાવ્યા.
- ૫ ચંદનખાળા દધીવાહન રાજાની પુત્રી.
- ૬ ચંદનખાળા ધનાશેઠને ત્યાં રહી.
- ૭ ચંદનખાળાએ છ મહીનાનું પારણું કરાવ્યું.
- ૮ સંગમ દેવતાનો ઉપસર્ગ.
- ૯ શ્રીમહાવીર સ્વામીને ખીલાનો ઉપસર્ગ.
- ૧૦ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ (૧૪) ચોમાસા નાલેદે પાડે કર્યો.
- ૧૧ શ્રીમહાવીર સ્વામીને પુરણુશેઠે અડદને ખાકુળે પ્રતિલાવ્યા.
- ૧૨ શ્રીમહાવીર સાથે જોતમ સ્વામીએ વાદ કર્યો.
- ૧૩ શ્રીમહાવીરે ચંડકોશીઆ નાગને પ્રતિખોધ્યો.
- ૧૪ શ્રીમહાવીર સ્વામીએ મેરૂપર્વત કંપાવ્યો.
- ૧૫ ચેડા રાજાની સાત પુત્રી સતી છે તે.
- ૧૬ અભય કુમારે મહેલ ખાળ્યો તે.
- ૧૭ ઐણીકરાજા ચાર ખોલ કરે તો નર્કે ન જાય તે.
- ૧૮ ઐણીક રાજાને સમજાવવા સારૂ અગડખંખ બનાવ્યો કહોછો તે.
- ૧૯ શ્રી પ્રસન્નચંદ રાજાનો અધિકાર.
- ૨૦ દીવાળીને દિવસે અઢાર દેશના રાજાએ ખોસહ કર્યો તે.
- ૨૧ શ્રીમહાવીર સ્વામીના સંઘળા તપ.
- ૨૨ શ્રીમહાવીર સ્વામીનો જમાળી ભાણુજ.
- ૨૩ શ્રી મહાવીર સ્વામીનો જમાળી જમાઈ.
- ૨૪ ત્રિશલા રાણી ચેડા રાજાની બહેન.
- ૨૫ શ્રી કરકંકુ રાજા પદમાવતીના પુત્ર.
- ૨૬ શ્રી નમીરાજા, મદનરેખા, અને જીગખાહુનું ચરિત્ર.
- ૨૭ શ્રી ક્ષત્રદત્ત ચક્રવર્તિની કથા.

- ૨૮ શ્રી સગર ચક્રવર્તિની કથા.
- ૨૯ શ્રી સંભુમ ચક્રવર્તિ સાતમો ખંડ સાધવા ગયા તે.
- ૩૦ શ્રી મેઘરથ રાજાએ પારેવો બચાવ્યો તે.
- ૩૧ શ્રી નેમીનાથ તથા રાજેમતીના નવ ભવ.
- ૩૨ શ્રી રાજેમતીના બાપનું નામ ઉચ્ચેન.
- ૩૩ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુએ નાગ નાગણી બચાવ્યા તે.
- ૩૪ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને કમોડે ઉપસર્ગ કર્યો તે.
- ૩૫ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના દશ ભવ.
- ૩૬ શ્રી રિપભદ્રેવજીએ ધના રોડના ભવમાં ધૂતનું દાન દીધું તે.
- ૩૭ શ્રી હંઠણુ મુનિનો અધિકાર.
- ૩૮ શ્રી બળભદ્ર મુનિએ વનમાં મૃગને પ્રતિમોંવ્યો તે.
- ૩૯ શ્રી મેતારજ મુનિના અધિકાર.
- ૪૦ સુભદ્રા સતીનો અધિકાર.
- ૪૧ સોળ સતીના નામ.
- ૪૨ ક્ષી ધના શાળિભદ્રનો અધિકાર.
- ૪૩ શ્રી યુજીભદ્રનો અધિકાર.
- ૪૪ નિર્ગોહિ રાજાનો અધિકાર.
- ૪૫ ગુણુડાણુ દાર.
- ૪૬ એકસો બાવીશ ઉદય પ્રકૃતિનો અધિકાર.
- ૪૭ એકસો વીશ ખંધ પ્રકૃતિનો અધિકાર.
- ૪૮ એકસો અડતાળીશ સત્તા પ્રકૃતિનો અધિકાર.
- ૪૯ દશ પ્રાણુ.
- ૫૦ જીવના પાંચશં ત્રેસડ ભેદની મોટી ગતાગતિ.
- ૫૧ બાસડીઆની રચના.
- ૫૨ ભૃગુ પુરોહિતાદિનો પુર્વજન્મનો વૃતાંત.
- ૫૩ ભૃગુ પુરોહિતે પોતાના છોકરાને પ્રતિમોંવ્યો તે.
- ૫૪ રામાયણનો અધિકાર.
- ૫૫ શ્રી જીતમસ્વામી દેવશર્માને પ્રતિમોંધવાને ગયા.

- ૫૬ પાંત્રીશ વાણીના ગુણુ.
- ૫૭ ચ્ચરિહંતના ખાર ગુણુ.
- ૫૮ ચ્ચાચ્ચાર્યના છત્રીશ ગુણુ.
- ૫૯ ઉપાધ્યાયના પચવીશ ગુણુ.
- ૬૦ સામાયકના ખત્રીશ દોષ.
- ૬૧ કાઉસગ્ગના ચ્ચોગણીશ દોષ.
- ૬૨ શ્રાવકના ચ્ચેકવીશ ગુણુ.
- ૬૩ ચ્ચઉદ્દ રાજલોકનું પ્રમાણુ.
- ૬૪ પહેલી નર્કે ચ્ચેકરાજની.
- ૬૫ ખીજી નર્કેથી ચ્ચેક ચ્ચેક રાજની વૃદ્ધિ કરવી તે.
- ૬૬ સમ્પર્કત્વના સડસઠ ખોલ.
- ૬૭ સામાયક કરવાની વિધિ.
- ૬૮ સામાયક પારવાની વિધિ.
- ૬૯ પોસહ કરવાની વિધિ.
- ૭૦ પોસહ પારવાની વિધિ.
- ૭૧ દિક્ષા દેવાની વિધિ.
- ૭૨ શ્રાવકને વ્રત દેવાની વિધિ.
- ૭૩ સંથારો કરવાની વિધિ.
- ૭૪ નદિ ઉતરીને ખેલા તેલાનો ડંડ દયોછો તે.
- ૭૫ ચ્ચોમાસા પહેલા ચ્ચેક મહીને ચ્ચાવવું કહોછો તે.
- ૭૬ સાંજે પાંચમ થતી હોયતો સંવત્સરી કરોછો તે.
- ૭૭ પક્ષી પડિકમણુ ખાર લોગરસનો કાઉસગ્ગ કરવો.
- ૭૮ ચ્ચઉમાસી પડિકમણુ વીશ લોગરસનો કાઉસગ્ગ કરવો.
- ૭૯ સંવત્સરી પડિકમણુ ચ્ચાળીશ લોગરસનો કાઉસગ્ગ કરવો.
- ૮૦ સંવત્સરીચ્ચે પેઠનો ચ્ચઠમ.
- ૮૧ પાત્રા રડત, શ્વેત, શ્યામ રંગના રાખવા તે.
- ૮૨ ચ્ચોળપટાનું મોટું શીવોછો તે.
- ૮૩ પુજ્ય પદ્ધિ ઘોછો તેની વિધિ.

- ૯૪ નાની સમ્પત્તિના (૨૫) વ્રત.
 ૯૫ મહોટ્ટી સમ્પત્તિના (૧૨૦) વ્રત.
 ૯૬ રોજ પડિકમણામાં ચાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ.
 ૯૭ અનંત ચોવીશી ખોલોછો તે.
 ૯૮ પાંચ પદની ખમાવણા કહોછો તે.
 ૯૯ વંદણા કરે તેને “દયાપાળો” કહેવું તથા “જીજી હાજી” કહેવું.
 ૧૦૦ મરદેરી માતા હાથીના હોદ્દામાં મોક્ષ પધાર્યા.
 ૧૦૧ પ્રાણી સુંદરી કુમારી રહી.
 ૧૦૨ ભરત ખાહુમળનું યુદ્ધ.
 ૧૦૩ દશ ચક્રવર્તિ મોક્ષે ગયા.
 ૧૦૪ નંદિષેણનો અધિકાર.
 ૧૦૫ ઢાળ તથા ચોપાઈ વાંચોછો તે.
 ૧૦૬ ત્રણ પાત્રા રાખોછો તે.
 ૧૦૭ દિશા જવાનું પદલું રાખોછો તે.
 ૧૦૮ દિક્ષા દેતી વખતે ચોટકી પાડવી તે.
 ૧૦૯ સનતકુમાર ચક્રવર્તિનું ૩૫ જોરા દેવતા આગ્યા તે.
 ૧૧૦ છ મહિને લોચ કરવો તે.
 ૧૧૧ ભરતજીને ત્યાં દશ લાખ મગ મીકું રોજ જોઈવું હવું તે.
 ૧૧૨ ખાહુમળજીને પ્રાણી સુંદરીએ કહું કે હું ! ભાઈ ગજ-
 થકી ઉતરો.
 ૧૧૩ ખાહુમળ વર્ષસુધી કાઉસગ્ગ રહ્યા.
 ૧૧૪ સગર ચક્રવર્તિના સાઠ હજાર પુત્ર.
 ૧૧૫ ભગીરથ ગંગા લાવ્યા.
 ૧૧૬ ખાર ચક્રવર્તિની સ્થિતિ.
 ૧૧૭ ખાર ચક્રવર્તિની અવગાહના.
 ૧૧૮ નવ વાસુદેવ ખજાણની સ્થિતિ.
 ૧૧૯ નવ વાસુદેવ ખજાણની અવગાહના.
 ૧૨૦ નવ પ્રતિવાસુદેવની સ્થિતિ.

- ૧૧૧ નવ પ્રતિવાસુદેવની વ્યવગાહના.
 ૧૧૨ નવ નારદના નામ.
 ૧૧૩ ચઉવીશ તિર્થંકરના આંતરા.
 ૧૧૪ અગ્નીઆર રૂઢ.
 ૧૧૫ અંધક મુનિની ખાળ ઉતારી.
 ૧૧૬ સ્કંદક મુનિના (૪૯૯) શિષ્ય ઘાણીમાં પીડ્યા.
 ૧૧૭ અરણીક મુનિનો અધિકાર.
 ૧૧૮ અપાઢાભુતિ મુનિનો અધિકાર.
 ૧૧૯ અપાઢા ભુતિ નટણીવાળાનો અધિકાર.
 ૧૨૦ સુદર્શન શેઠને અભયા રાણીનો અધિકાર.
 ૧૨૧ તેર દિવશની પક્ષી ન કરવી તે.
 ૧૨૨ સોળ દિવશની પક્ષી ન કરવી તે.
 ૧૨૩ આઠ દિવશના પર્યુશણ કરવા.
 ૧૨૪ અધિક માસ હોય તો પાંચ મહીનાનું ચોમાસુ કરવું.
 ૧૨૫ આવણુ જે હોય તો બીજા આવણુમાં સંવત્સરી કરોછો તે.
 ૧૨૬ ભાદ્રપદ જે હોય તો પહેલા ભાદ્રપદમાં સંવત્સરી કરોછો તે.
 ૧૨૭ ચેલણા રાણી કપટ કરીને શ્રણીક રાજાને પરણી.
 ૧૨૮ છપ્પન કોડિ યાદવ.
 ૧૨૯ દ્વારકામાં સાઠ કોડિ ઘર.
 ૧૩૦ દ્વારકાની બાહાર બહોતેર કોડિ ઘર.
 ૧૩૧ રેવતી આયિકાએ કોળાપાક વહોરાવ્યો છે તે.
 ૧૩૨ શ્રી પાર્શ્વનાથની સ્ત્રીનું નામ પ્રભાવતી.
 ૧૩૩ શ્રી મહાવીર સ્વામીની પુત્રિને ઢંક આવકે સમજાવી.
 ૧૩૪ ભગવંતની જન્મરાશી ઉપર જે હજાર વર્ષનો ભસ્મ ગૃહ
 ખેલો છે તે.
 ૧૩૫ ભગવંતના નિર્વાણ દિવસથી દિવાળી ચાલી છે તે.
 ૧૩૬ હસ્તીપાળ રાજાએ પ્રભુને ચિનંતી કરી કે ચરમ ચોમાસુ
 અન્ને કરો.

- ૧૩૭ દિવાળીને આગલે દિવસે ઉત્તરાધ્યયન સંભળાવો છે તે.
 ૧૩૮ દિવાળીને દિવસે પ્રભુએ છત્રીશ ઉત્તર અધ્યયન કહ્યા છે તે.
 ૧૩૯ શાળિભદ્રે પુર્વભવમાં ક્ષીરનું દાન દીધું તે.
 ૧૪૦ કયવન્ના કુમારની કથા.
 ૧૪૧ અભય કુમારની કથા.
 ૧૪૨ જંમુસ્વામીની આઠ સ્ત્રીઓના નામ.
 ૧૪૩ જંમુકુમારનું પુર્વભવમાં ભવ દેવ નામ અને સ્ત્રીનું નાગીલા નામ.
 ૧૪૪ જંમુકુમારના માતા પિતાનું નામ ધારણી તથા રિષભદત્ત.
 ૧૪૫ અઠાર નાત્રા એક ભવમાં થયા તેની કથા.
 ૧૪૬ જંમુકુમારની સ્ત્રીઓએ આઠ કથા કહી.
 ૧૪૭ જંમુકુમારે આઠ કથા કહી.
 ૧૪૮ પ્રભવો પાંચસો ચોરને લઈને આવ્યો.
 ૧૪૯ જંમુકુમારને દાયજામાં નવાણુ કોડ સોનેયા આવ્યા.
 ૧૫૦ સિતા સતીને રાવણુ હરી ગયો.
 ૧૫૧ રાવણુના ભાઈઓના કુંભકર્ણુ તથા વિલિપણુ નામ.
 ૧૫૨ રાવણુની બહેનનું નામ સુર્યનખા.
 ૧૫૩ રાવણુનો બનેલી ખરડુપણુ.
 ૧૫૪ રાવણુની રાણીનું નામ મંદોદરી.
 ૧૫૫ રાવણુના પુત્રનું નામ ઇંદ્રજીત.
 ૧૫૬ રાવણુની લંકા સોનાની.
 ૧૫૭ પવનજય તથા અંજના સતીના પુત્ર હનુમાનનું ચરિત્ર.
 ૧૫૮ લક્ષ્મણુની માતાનું નામ સુમિત્રા.
 ૧૫૯ સિતાએ ધીજ કર્યું.
 ૧૬૦ જરાસંધની પુત્રિ જયયશા.
 ૧૬૧ જરાવિદ્યા નેમનાથજીના ચર્ણુ જળથી નાશ પામી.
 ૧૬૨ કુંતાજીનો પુત્ર કર્ણ.
 ૧૬૩ પાંડવોએ જુગારમાં દ્વૌપદિ હારી.

૧૬૪ વસુદેવની ૭૨૦૦૦ સ્ત્રી.

૧૬૫ વસુદેવ પુર્વભવમાં નંદીપેણ હતા અંને તેણે સાધુની વૈયાવચ્ચ કરી તે.

૧૬૬ હરીકૃષ્ણી મુનિનો પુર્વ ભવ.

૧૬૭ પાંચમાં આરામાં સો સો વર્ષ છ મહીના આયુષ્ય ઘટે.

૧૬૮ પાંચમાં અરાનો જવનો આકાર કહોછો તે.

૧૬૯ પાંચમાં આરાની શરૂઆતમાં (૧૨૦) વર્ષનું આયુષ્ય.

૧૭૦ સંપુર્ણ પદની દાર.

૧૭૧ ભરતજીની આરીસા ભુવનમાં વીંટી નીકળી પડી.

૧૭૨ ભરતજીને દેવતાએ સાધુનો વેષ આપ્યો.

૧૭૩ સાધુનો વેષ દેખીને રાણીઓ હસના લાગી કહોછો તે.

૧૭૪ શ્રી રિષભદેવજીએ પારાણમાં (૧૦૮) ઘડા શેરડીના રસના પીધા.

૧૭૫ મરૂદેવી માતાએ (૬૫૦૦૦) પેઢી દીડી.

૧૭૬ મરૂદેવી માતાને રોતાં રોતાં આંખે પડળ આળ્યા.

૧૭૭ શ્રી રિષભદેવ તથા શ્રેયાંસ કુમારનો પુર્વ ભવ.

૧૭૮ ભરતજીએ પુર્વ ભવમાં (૫૦૦) મુનિને આહાર લાવી દીધો.

૧૭૯ બાહુમળજીએ પુર્વ ભવમાં (૫૦૦) મુનિની વૈયાવચ્ચ કરી.

૧૮૦ શ્રી રિષભદેવજીએ પુર્વ ભવમાં બળદને અંતરાય કર્યો તેથી એક વર્ષસુધી ભુખ્યા રહ્યા તે.

૧૮૧ પ્રધુન્ન કુમારને દેવતા હરી ગયા.

૧૮૨ શાંખકુમારનું ચરિત્ર.

૧૮૩ જરાસંધના કાળી કુમારાદિ પાંચશો પુત્ર યાદવોની પાછળ આળ્યા.

૧૮૪ યાદવની કુળદેવીએ કાળી કુમારને છજ્યો.

૧૮૫ રાવણ ચોથી નકે ગયા.

૧૮૬ કુંભકર્ણુ તથા ઇંદ્રજીત મોક્ષે ગયા.

૧૮૭ કૌરવ પાંડવનું યુદ્ધ.

૮૮ રહેનેમીએ પચાશ સ્ત્રીઓ છાંડી.

૧૮૯ એકા રાજાની પૂત્રી એલણાએ જોગીઓને જીતી કાઢીને ખવરાવી.

૧૯૦ શાજિભદ્રની ખત્રીશ રાણી.

૧૯૧ શાજિભદ્રની માતાનું નામ ભદ્રા.

૧૯૨ શાજિભદ્રના પિતાનું નામ ગોભદ્ર.

૧૯૩ શાજિભદ્રની ખહેન સુભુદ્રા.

૧૯૪ શાજિભદ્રનો ખનેવી ધન્નો.

૧૯૫ શાજિભદ્ર એક એક દિવસે એક એક સ્ત્રી છાંડતાં.

૧૯૬ ધન્નાની આઠ સ્ત્રી.

૧૯૭ ધન્નાજી એકજ દિવસે આઠ સ્ત્રી છાંડી.

૧૯૮ ધન્નાશાજિભદ્રે સંયારો કર્યાં.

૧૯૯ સંયારાની જગ્યાએ શાજિભદ્રની માતા ગઈ.

૨૦૦ ધન્નાજીએ આંખ ન મટકાવી તેથી મોક્ષે ગયા.

૨૦૧ શાજિભદ્રે આંખ મટકાવી તેથી મોક્ષે ગયા નહીં.

૨૦૨ એવંતી સુકમાળનું ચરિત્ર.

૨૦૩ દેવશી પડિકમણાની વિધિ.

૨૦૪ રાઈ પડિકમણાની વિધિ.

૨૦૫ પક્ષી પડિકમણાની વિધિ.

૨૦૬ ચઉમાસી પડિકમણાની વિધિ.

૨૦૭ સંવત્સરી પડિકમણાની વિધિ.

૨૦૮ નદિ ઉતરે તો તેજાનો હંડ કહોછો તે.

૨૦૯ નાવમાં ખસીને ઉતરે તોપણ તેજાનો હંડ કહોછો તે.

૨૧૦ વિજય શેઠ અને વિજયા રાણીનો અધિકાર.

૨૧૧ પ્રભુના નિર્વાણ પછી (૯૮૦) વર્ષે પુસ્તક લખાણ.

૨૧૨ બાર વંશી કુકાળ પડ્યો.

૨૧૩ ચંદ્રગુપ્ત રાજાને સોળ સ્વપ્ના આગ્યા.

૨૧૪ પાંચમા આરાને છેડે છ જીવણીયા અખંધન રહેશે.

૨૧૫ પાંચમા આરાને છેડે કુખ સહ સાધુ.

- ૨૧૬ પાંચમા આરાને છેડે કુદ્યુશ્રી સાધવી.
 ૨૧૭ પાંચમા આરાને છેડે નાગીસ શ્રાવક.
 ૨૧૮ પાંચમા આરાને છેડે સત્યશ્રી શ્રાવિકા.
 ૨૧૯ એક આર્યા શ્રી મહાનિદેહથી મુહપતિ લાવી.
 ૨૨૦ થુળિભદ્ર વેશ્યાને ઘેર રહ્યા.
 ૨૨૧ સિંહચુકાવાસી સાધુ નેપાળ દેશથી રત્ન કુંબળ લાવ્યા.
 ૨૨૨ દિગંબર મત નીકળ્યો.
 ૨૨૩ ગોસળાના અગિઆર લાખ શ્રાવક કહોછો તે.
 ૨૨૪ વિશ્વકુમારનો સંમંય.
 ૨૨૫ સીલાકા, પ્રતિસિલાકા, મહાસિલાકા અને અનવસ્થિત
 એ ચાર પાળાનો અધિકાર.
 ૨૨૬ વીશ વહેરમાન.
 ૨૨૭ દશ પ્રાણના કુદ્ય
 ૨૨૮ જંમુસ્વામીના નીરવાણ પછી દશ ખોલ વિછેદ ગયા.
 ૨૨૯ જોતમ સ્વામીનો તથા ખીળ ગણધરોનો પરિવાર.
 ૨૩૦ અઠ્ઠાવીશ લખિંધના નામ તથા ગુણ.
 ૨૩૧ અસંખ્યાઈનું કાળ પ્રમાણ.
 ૨૩૨ પુણિઆ શ્રાવકનો અધિકાર.
 ૨૩૩ બાર ચક્રી, નવ બળદેવ, નવ વાસુદેવ, નવ પ્રતિ વાસુદેવ
 કયા પ્રભુના અંતરમાં થયા તે.
 ૨૩૪ સર્વ નારકીઓના પાથડાનું અંતર, અવગાહના, તથા સ્થિતિ.
 ૨૩૫ સિદ્ધનો મોટો દ્વાર.
 ૨૩૬ સાત નર્કના (૪૯) પ્રતર.
 ૨૩૭ સુધર્મા સ્વામીનું આયુષ્ય.
 ૨૩૮ જોતમ સ્વામીનું આયુષ્ય.
 ૨૩૯ જંમુ સ્વામીનું આયુષ્ય.
 ૨૪૦ દેવ લોકના બાસક પ્રતર.
 ઉપર લખેલા (૨૪૦) અધિકાર બત્રીસ મુત્રના મૂળની અં ૬

માન્ય પડતા નથી અને તુંડકો માને છે તો તેઓ શા આધારથી માને છે ?

હવે બીજી સુત્રમાં જે જે બોલ કહેલા છે તે છતાં તુંડકો માનતા નથી તેમાંના થોડા બોલ નિરપેક્ષ ન્યાયે ભગવંતની વાણી સત્ય માનવાવાળા અને સુગતિમાં જવાવાળા ભવ્ય જીવોને રાત્રિ પ્રાપ્તિ અર્થે લખ્યા છે.

૧ શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રના પાંચમાં સંવર દ્વારમાં સાધુના (૧૪) ઉપગરણ પ્રભુએ કહ્યા છે તેનો મૂળ પાઠ અર્થ સચે અગાઉ લખાયેલ છે. વિચારવું જોઈએ કે જો તુંડકો સ્વલિંગી છે તો (૧૪) ઉપગરણ પ્રભુએ કહ્યા છે તે પ્રમાણે રાખતા કેમ નથી ? જો અન્યલિંગી છે તો ગરના રંગેલા કપડા પહેરવા જોઈએ, જેથી ભોળા લોકો કંઈમાં કંઈ નહીં ; અને જો ગૃહસ્થી છે તો ટોપી પાધડી પ્રમુખ પહેરવી જોઈએ.

૨ શ્રી નિસીય સુત્રના પાંચમા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે કે વિના પ્રમાણ રજોહરણ રાખે તો પ્રાયશ્ચિત લાગે, અને તુંડકોનું રજોહરણ તો શાસ્ત્રોક્ત પ્રમાણયુક્ત નથી. યત :

જેભિસ્વ અતિરેગ પમાણ રય હરણં ધરેઈ
ધરંતંવા સાહજજઈ ॥૭૦॥ તં સેવમાણે આવજજઈ
માસિય પરિહાર ફાળં ડગઘાઈય ॥૮॥

૩ શ્રી નિસીય સુત્રના અઠારમાં ઉદ્દેશમાં કપડાને ત્રણ પસડી રંગ દેવો કહ્યો છે, અને તુંડકો દેતા નથી. યત :

જે ભિસ્વુ ણવએમે વથે લધે તિકટ્ટુ બહુ દિવસિણં
લોધેણવા કકેણવા એહાણવા પોડમ ચુણેણવા
વણેણવા ડલોલેજજવા ડવટ્ટેજજવા ડલોતંવા ડવટ્ટં
તંવાસાહજજઈ ॥૫૨॥

૪ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનના (૨૬) મા અધ્યયનમાં પડિસેહણુ વિધિ કહી છે તે પ્રમાણે ટુંઢકો કરતા નથી.

૫ શ્રી ભગવતી, આચારંગ, તથા દશ વૈકાળિક સુત્રમાં સાધુને ડાંડો રાખવો કહ્યો છે, કુમતિઓ તે પ્રમાણે રાખતા નથી. શ્રી ભગવતી શતક આઠમે ઉદ્દેશો છઠ્ઠે કહ્યું છે. યત :

एवं गोछुग रयहरणं चोलपट्टग कंचल लट्टी

સંધારગ વત્તઠવા માણિયઠવા.

૬ શ્રી આવશ્યક પ્રમુખ સુત્રમાં પરચખાણુના આગાર કહ્યા છે. ટુંઢકો તે પ્રમાણે આગાર સહીત પરચખાણુ કરાવતા નથી.

૭ શ્રી ભગવતી સુત્રમાં નિર્વિરોધ માનવું કહ્યું છે, ટુંઢકો માનતા નથી.

૮ શ્રી ભગવતી સુત્રમાં નિર્યુક્તિ માનવી કહી છે, અને કુમતિઓ માનતા નથી.

૯ સુત્રમાં સાધુ ને રહેવાના મકાનનું નામ ઉપાશ્રય કહ્યું છે, અને કુમતિઓએ મન કલ્પિત થાનક એવું નામ રાખી લીધું છે.

૧૦ શ્રી અનુસંગદ્વાર સુત્રમાં ઉજ્જળા વસ્ત્ર પહેરવાવાળાને ભ્રષ્ટાચારી દ્રવ્યાશ્રયક કરવાવાળા કહ્યા છે. ટુંઢકના રિખો ઉજ્જળા વસ્ત્ર પહેરે છે.

૧૧ સુત્રમાં ગૃહસ્થીને આહાર દેખાડવાની મના કરી છે, ટુંઢકો ઘેર ઘેર દેખાડતા ફરે છે.

૧૨ શ્રી આવશ્યક સુત્રમાં અમુઠ્ઠિઝંહં અમ્યતંતર નો પાઠ કહેવાનો લખ્યો છે, ટુંઢકો કહેતા નથી.

૧૩ શ્રી સમવાયાંગ સુત્રમાં વાંદણાના (૨૫) આવશ્યક કરવા કહ્યા છે, તે પ્રમાણે ટુંઢકો કરતા નથી.

૧૪ શ્રી નંદી સુત્રમાં (૧૪૦૦૦) સુત્ર કહ્યા છે, ટુંઢકો માનતા નથી.

ઉપર પ્રમાણુના (૧૪) અધિકાર સુત્રમાં કહ્યા છે તેની પણ ટુંઢકોને ખબર જણાતી નથી તો તેને સુત્ર ભણુલા કેમ માનવા? અર્થાત્ અસાનીજ જાણુવા.

હવે ટુંદકો અસાની એમ કહે છે કે એમે તો સુત્ર માનીએ છીએ; નિર્યુક્તિ, ભાષ્ય, ચુર્ણિ, ટીકા વિગેરે પંચાંગી માનતા નથી. તેનો ઉત્તર—

૧. સુત્રમાં કહ્યું છે કે, અથથં માસેઈ અરહા સુત્તં ગુથયંતિ ગણહરા નિરુણં.

અર્થ—સુત્ર તો ગણધરના રચેલા છે અને અર્થતો અરિહંતનો કહેલ છે, તો સુત્ર માનવું, અને અર્થને ખતાવનાર નિર્યુક્તિ, ભાષ્ય, ચુર્ણિ, ટીકા ન માનવી એ પ્રત્યક્ષ જિનારા નિરૂદ્ધ છે.

૨. શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રમાં કહ્યું છે કે વ્યાકરણ ભણ્યા વિના સુત્ર વાંચે તેને મૂષા ખોલનાર જાણવો. યત :

નામસ્ત્રવાય નિવાય ઉવસર્ગ તદ્વિય સમાસ સંધિપય હેટ જોગિય ઉણાઈ કિરિયા વિહાણ ધાતુસર વિભત્તિવન્નયુત્તં તિકાલં દસવિહંપિ સચ્ચંજહ મગિયંતહ કમ્મુણા હોઈં દુવાલસ વિહાઈં હોઈ માસા વયણં પિય હોઈ સોલસવિહં એવં અરિહંન મણુનાયં સમિરિસ્થયં સંજણં કાલંમિયવત્તઠવં.

અર્થ—નામ, વ્યાખ્યાત, નિષાત, ઉપસર્ગ, તદ્વિત, સમાસ, સંધી, પદ, હેતુ, યોગિક, ઉણાદિક, કિરિયાવિહાણ, ધાતુ, સ્વર, વિભક્તી, વર્ણયુક્ત, ત્રણ કાળ, દશ પ્રકારના સત્ય, આર પ્રકારની ભાષા, શોળ પ્રકારના વચન જાણવા. એ રીતે અરિહંતે આસા કરી છે, એમ જાણી સમ્યક્ પ્રકારે પુદ્ધિ વ્યાજોચીને ચારિત્રીઆએ અવસરીને ખોલવું.

ઉપર પ્રમાણે સુત્રમાં કહ્યા છતાં ટુંદકો વ્યાકરણ ભણ્યા વિના સુત્ર વાંચે છે, તેથી તેઓને જિનારાના ઉત્થાપક સમજવા.

૩. શ્રી સમવાયાંગ સુત્રે તથા નંદી સુત્રે કહ્યું છે. યતઃ

આચારેણં પરિત્તા વાયણા સંલિખડ્ઝા અણુ ડંગ-
દારા સંલિખડ્ઝા વેદૂં સંલિખડ્ઝા સલોગા સંલિખ-
ડ્ઝાડં નિજુત્તિડં સંલિખડ્ઝાડં પડિવાત્તિડં સંલિખ-
ડ્ઝાડં સંઘયણીડં. ઇત્યાદી.

ઉપર પ્રમાણે સુત્રમાં કહ્યા છતાં ટુંઢકો માનતા નથી તેથી તેઓ સુત્રને વિશય છે.

૪. શ્રી ઠાણાંગ સુત્રે ત્રીજો ઠાણે ચોથે ઉદ્દેસે ત્રણ પ્રકારના પ્રત્યનીક કહ્યા છે. યતઃ

સુયંપડુચ્ચતડં પડિણીયા પન્નત્તા સુત્ત પડિણી
અથ્થ પડિણીય તદુ મય પડિણીય.

ટુંઢકો આ પ્રમાણે માન્ય કરતા નથી તેઓ જિનશાસનના પ્રત્યનીક છે.

૫. શ્રી ભગવતી સુત્રમાં કહ્યું છે કે જે નિર્ધુક્તિ ન માને તેને અર્થ પ્રત્યનીક બાણુવો ; ટુંઢકો માનતા નથી તેથી તેઓ પ્રત્યનીક છે.

૬. શ્રી અનુયોગદ્વારમાં બે પ્રકારના અનુગમ કહ્યા છે. યતઃ

સુત્તાનુગમે નિજ્જુત્તિ અનુગમેય નિજ્જુત્તિ અનુ-
ગમે તિવિહે પન્નત્તે ડવગ્ઘાય નિજ્જુત્તિ અણુગમે. ઇ-
ત્યાદિ. ચેત્ત કાલ્પુરિસેય.

ટુંઢકો પંચાંગી માનતા નથી તેઓ આ સુત્ર પાઠનો અર્થ શું કરશે?

૭. શ્રી ભગવતી સુત્ર શતક (૨૫) મે ઉદ્દેસે ત્રીજો કહ્યું. યતઃ

સુત્તથો ચલુ પઢમો, ત્રીડં નિજ્જુત્તિ મિસડં મણિડં॥

તદ્વૈતે નિર વિસેસો, એસવિહી હોઈ અણુડંગો ॥૧॥

અર્થ—પ્રથમ સુત્રાર્થ નિશ્ચય દેવો, બીજો નિર્યુક્તિ સહીત દેવો, ત્રીજો નિર્વિશેષ સંપૂર્ણ દેવો, એ વિધિ અનુયોગ એટલે અર્થ કહેવાની જાણુવી. તેથી ત્રીજી વ્યાખ્યામાં ભાષ્ય, ચુર્ણી, તથા ટીકા એ ત્રણનો સમાવેશ થાય છે. આ પ્રમાણે સુત્રમાં કહ્યા છતાં ડુંઢકો પંચાંગી માનતા નથી. તેથી તેઓ જિનારાના ઉત્થાપક છે.

૮ શ્રી સુયગડાંગ સુત્રના (૨૧) મા અધ્યયનમાં કહ્યું છે. યત :

અહાગડાઈં મુજંતિ, અણમણે કમ્મુણા ॥

ઉવ લિત્તે વિયાણિડજા, અણુવલિત્તે તિવાપુણો ॥૧॥

એહિં દોહિં ઠાણેહિં, વવહારો ન વિઙ્ગઈ ॥

એહિં દોહિં ઠાણેહિં, આણાયારં તું જાણે ॥૨॥

ડુંઢકો ટીકા માનતા નથી તો આ સુત્રપાઠનો અર્થ શું કરશે ?

કોઈ કહે છે કે ટીકામાં પરસ્પર વિરોધ છે તેથી અત્રે માનતા નથી, તેણે જાણવું કે શુદ્ધ પરંપરાગત ગુરૂની શેવા કરીને તેમની સમીપે અધ્યયન કરે તો કાંઈપણ વિરોધ પડતો નથી ; અત્રે જો વિરોધના કારણથી અમાન્ય ગણશે તો બીજી મૂળ સુત્રમાં પણ પરસ્પર ધણા વિરોધ પડે છે. તેના દ્રશાંત.

૧ શ્રી ઝંયુદ્ધીય પત્તતી સુત્રમાં શિવભદ્રૂતનો વિસ્તાર મૂળમાં આઠ યોજન, મધ્યે છ યોજન, ને ઉપર ચાર યોજન કહ્યો છે; વળી તેજ સુત્રમાં બીજા ઠેકાણે કહ્યું છે કે શિવભદ્રૂતનો વિસ્તાર મૂળમાં પાર યોજન, મધ્યે આઠ યોજન, અત્રે ઉપર ચાર યોજન છે ; તો એક સુત્રમાંજ બે વાત શી ?

૨ શ્રી સમવાયાંજ સુત્રમાં શ્રી મહીનાથ પ્રભુના (૫૭૦૦) મનપર્યવ રાની કહ્યા છે, અત્રે શ્રી રાતા સુત્રમાં (૮૦૦) કહ્યા છે તેનું કેમ ?

૩ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુત્રમાં તેવીશમે અધ્યયને વેદની કર્મની

જયન્ય સ્થિતિ અંતર મુહુર્તની કહી છે, અને શ્રી પદ્મવિજયમાં
માર મુહુર્તની કહી છે તેનું કેમ?

એવી રીતે અનેક ફરક છે, તેમાંના સુમારે (૯૦) શ્રી મધ્વશો
વિજયમાં કૃત વીર સ્તુતિરૂપ હુંડીના સ્તવનના આખાખોધમાં પંડિત
શ્રી પદ્મવિજયમાં કહ્યા છે.

પરંતુ તે ફરક અલ્પમતિ જીવને છે ; કારણ કે કોઈ પાશંતર,
કોઈ અપેક્ષા, કોઈ ઉત્સર્ગ, કોઈ અપચદ, કોઈ નયે, કોઈ વિધી
વાદ તથા કોઈ ચરિતાનું વાદ છે, તેમજ કોઈ જગ્યાએ વાંચના ભેદ
છે, તે બહુ શ્રુત જાણુ છે. તેમાંના ધણા ફરક તો નિર્બુક્તિ ટીકા
વિગેરેથી મટે છે, કારણ કે તે નિર્બુક્તિના કર્તા ચઉદ પુરંધર સમુદ્ર
સરખી બુદ્ધિના ધણી હતા ; હુંડકો જેવા મૂઢમતિ નહોતા.

પુર્વોક્ત પ્રકારે અનાચારી, ભ્રષ્ટ, કુશીળી, કુલિંગી, જૈનમત,
ચતુર્વિધ સંઘ અને દેવગુરુ શાસ્ત્રને નીંદવાવાળા, સ્વછંદમતિ, તથા
દૈત્ય સરખા રૂપના ધરનારાઓને સાધુ માનવા અને તેના ધર્મની
ઉદય ઉદય પૂજા કહેવી તથા લખવી તે મહા મિથ્યા દ્રષ્ટી-
ઓનું કાર્ય છે.

પહેલા પ્રશ્નોત્તરની છેવટે જોડા હુંડકે શ્રી સુયગડાંગ મૂત્રની
ગાથા લખીને પોતાની પરંપરા બાંધી છે તે અસત્ય છે, કારણ કે
તે ગાથાઓમાં સિદ્ધાંતકારે એમ નથી કહ્યું કે પાંચમા આરામાં
સુખમંથા હુંડકો મારી પરંપરામાં થશે; માટે તે ગાથા લખવે કરીને
હુંડક પંચ સાચો છે એમ સિદ્ધ થવું નથી, પરંતુ હુંડક પંચ વેરયા-
પૂત્ર ગુદય છે એમતો આ ગ્રંથમાં અગાઉ સાબીત કરેલું છે.

ઇતિ પ્રથમ પ્રશ્નોત્તરનું ખંડન સંપૂર્ણ.

૨. આર્યક્ષેત્રની મર્યાદા વિષે.

બીજા પ્રશ્નોત્તરમાં જોડારિએ લખ્યું છે કે “તારાતંબોળમાં

૧ જાઓ પ્રકરણ રત્નાકર ભાગ ૩ નો પૃષ્ઠ ૬૮૨.

જૈનીઓ જૈનમતના મંદીર માને છે” તેની ઉપર શ્રી વૃહત્કદ્દપનો પાઠ લખી આર્યક્ષેત્રની મર્યાદા બતાવીને પુર્યોક્ત વચનનું ખંડન કર્યું છે; જેઠમજીનું તે સર્વ લખાણ મૂવાનાદ છે. કારણ કે જૈનશાસ્ત્રમાં તારાતંમોળમાં જૈનમત અથવા જૈનમંદિર લખ્યા નથી, તેમજ અમે તેવી રીતે માનતા પણ નથી, આતો જેઠમજીના માથામાં વિના પ્રયોજને ખુજડી ઉત્પન્ન થઈ છે; તેથી તે પ્રશ્નોત્તરજ જુડો છે.

વળી શ્રી વૃહત્કદ્દપનો પાઠ અને અર્થ લખ્યો છે તે પણ જુડો છે; કારણ કે પ્રથમતો જે પાઠ લખ્યો છે તે ભૂલોએ ભરેલો છે, અને તેનો અર્થ લખ્યો છે તે મહાભ્રષ્ટ, સ્વકંપોળ કદ્દિપત, જુડોજ લખેલો છે. તેણે લખ્યું છે કે—“દક્ષિણે કોસંખી નગરી લગે તેતો દક્ષિણે દિશે સચુદ્ર નજીક છે, આગે સચુદ્ર જગતી લગે છે તેતારે સચુદ્રનો શોકારણુ રહ્યો” જુઓ જેઠમજીની મુર્ખતા! કે કોસંખી નગરી પ્રયાગની પાસે હતી, જે સ્થળે હાલ કોસમ ગામ વસે છે. વળી આવશ્યક સૂત્રમાં કર્યું છે કે કોસંખી નગરી યચુતા નદીને કિનારે છે, જેઠો મૂઠમતિ લખે છે કે કોસંખી દક્ષિણ દેશમાં સચુદ્રના કિનારાપર છે, આ કોસંખી કોણ દુઢકે વસાવી છે વાર? તે મૂઠ કરતાં ઇંગ્રેજ સરકારની સમજ પણ ઠીક છે, કેમકે તેમણે પણ કોસંખી પ્રયાગની પાસેજ લખી છે, તેટલા માટે જેઠમજીનું લખવું સર્વ જુડું છે. શેષ અર્થ પણ અચીજ રીતે જુડો છે.

ત્યાર પછી સોળ સુપન તથા તિર્ય સંમંધી હકીકત દર્શાવીને આટલુંજ આર્યક્ષેત્ર છે એમ નિર્દ્ધ કર્યું છે તેનો પ્રત્યુત્તર અગાઉ આવી ગયો છે. ધતિ

૩. પ્રતિમાની સ્થિતિનો અધિકાર.

ત્રીજા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠાએ “પ્રતિમા અસંખ્યાતા કાળ સુધી રહી શક્તી નથી” તે ઉપર શ્રી ભગવતી સૂત્રનો પાઠ લખ્યો છે પરંતુ તે પાઠ તથા અર્થમાં ઘણીજ ભૂલા છે, આ લખાણ ઉપરથી

તો જાણાય છે કે જોઈમલ મહા અરાની હતો અને દહીંને બુલાવે કપાસ ખાતો હતો; કેમકે અન્નેતો પ્રતિમા અસંખ્યાતા કાળ સુધી રહી તે દેવ સહાયથી માંડીએ છીએ, અને શ્રી ભગવતી સુત્રમાં જે સ્થિતિ કહી છે તે દેવ સહાય વિના સ્વભાવિક સ્થિતિ કહી છે, અને દેવ શક્તિતો અગાધ છે.

વળી ઢુંઢકો પણ કહે છે કે ચક્રવર્તિ છાંડ સાધી અહંકાર યુક્ત થઈને શિવલકૂટ પર્વત ઉપર નામ લખવાને જાય છે, ત્યાં તે પર્વત ઉપર ઘણા નામ દ્રષ્ટીએ પડવાથી પોતાનો અહંકાર ઉતરી જાય છે; પછી એક નામ ભુંસાડીને પોતાનું નામ લખે છે. હવે કિ-ચારી જુઓ કે ભરત ચક્રવર્તિ થયા ત્યારે અઢાર કોડકોડી સાગ-રોપમનોતો શ્રી ભરતજેનમાં ધર્મવિરહ હતો તો તેટલા અસંખ્યાતા કાળની અગાઉ થઈ ગયેલા ચક્રવર્તિનું કૃત્રીમ નામ અસંખ્યાતો કાળ રહ્યું તો દેવ સાનીધ્યથી શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથનું ખીંખ તથા શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત રહે તેમાં કાંઈ પણ અસંભવીત નથી.

વળી શ્રી જંબુદ્વીપજાતી સુત્રમાં પ્રથમ ચારે ભરતજેનનું વર્ણન કરેલું છે તે નીચે પ્રમાણે યતઃ

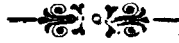
તીસેળં સમણં ભારહેવાસે તથ્ય તથ્ય બહવેવ-
જરાદ્વૈ પ્ણત્તાઉં કિન્હાઉં કિન્હ ભાસાઉં જાવ
મળોહરાઉં રયમત્ત છપ્પય કોરગ મિંગારગ કોડ
લગ જીવ જીવગ ણંદિમુહ કવિલ્લ પિંગલ લલ્લગ
કારંડક ચક્કવાય કલહંસ સારસ ઞ્રણેગ સડણ
ગણ મિહુણ વિરિયાઉં સદુણત્તિણ મહુર સરણાદિ
તાઉં સંપિડિય ણાણાવિહા ગુહવાવી પુલ્લકરિણિદિ
હિયાસુ. इत्यादि

અર્થ—તે સમયને વિષે ભરતક્ષેત્રમાં ત્યાં ત્યાં ઘણી વનરાજી છે, કૃષ્ણ કૃષ્ણવર્ણ શોભાવત્ પાવત્ મનોહર છે. રક્ત મદે કરી ભ-મરા, કોરક, ભીંગારક, કોડક, જીવ જીવક, નંદીમુખ, કપીલ, પી-ગળ, લખગ, કારંડક, ચક્રવાક, કળહંસ, સારસ, અનેક પક્ષીઓના બોડાં તેણે કરી સહીત છે વૃક્ષ, મધુર સ્વરે કરી એકઠા થયા છે, નાના પ્રકારના ગુચ્છા, વાવડી, પુષ્કરણી, દિધીકા, વિગેરેમાં પક્ષી વિચરે છે.

ઉપર લખેલા સુત્રપાઠમાં પ્રથમ આરે ભરતક્ષેત્રમાં વાવડી, પુષ્કરણી વિગેરેનું વર્ણન કરેલું છે, તો વિચારો કે તે વાવડી કોણે કરાવી? શાશ્વતીતો છે નહીં, કારણ કે સુત્રોમાં તે વાવો શાશ્વતી કહેલી નથી; અને તે કાળમાંતો જીગળીઆ નવકોડાકોડી સાગરો-પમથી ભરતક્ષેત્રમાં હતા તેઓનેતો એ વાવ પ્રમુખ કરવાપણું છે નહીં, તો ત્યાર અગાઉની એટલે નવકોડાકોડી સાગરોપમ જેટલા અસંખ્યાતા કાળની તે વાવો રહી તો શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથની પ્રતિ-મા તથા અષ્ટાપદજી ઉપરના જીવમંદીર દેવસાનીબંધથી અસંખ્યાતા કાળ રહે તેમાં શું આશ્ચર્ય છે.

પ્રશ્નને અંતે જેઠા મુદ્દમતિએ લખ્યું છે કે “પૃથ્વીકાયની સ્થિતિતો બાવીશ હજાર વર્ષની ઉત્કૃષ્ટી છે, અને દેવતાઓની શક્તિ કાંઈ આયુષ્ય વધારી શકવાની નથી”આ પ્રમાણે લખવાથી તેણે નિઃકેવળ પોતાની મુર્ખતા દર્શાવી છે, કારણ કે પ્રતિમા કાંઈ પૃથ્વીકાયના જીવ્યુક્ત નથી, પણ પૃથ્વીકાયનું દળ છે. વળી જેઠો લખે છે કે “પહાડો તો પૃથ્વી થકી લાગ્યા રહેલા છે તેથી વધારે વર્ષ રહે છે, પણ તેમાંથી પથ્થરનો કટકો જીદો કીધો હોયતો બા-વીશ હજાર વર્ષ ઉપરાંત રહે નહીં.” તેના આ લખવા પ્રમાણે તો તે પથરો નાશ પામે એટલે પુદ્ગળ પણ રહે નહીં એમ સિદ્ધ થાય છે. આ ઉપરથી તો તેની શ્રદ્ધા એવી જણાય છે કે કોઈ દુલ્લકનું આયુષ્ય સો વર્ષનું હોય તો તે પુરૂં થયેથી તેનું પુદ્ગળ પણ સ્વયમેવ નાશ પામી જાય છે, એટલે તેને અગ્નીદાહ કરવોજ પ-

હતો નથી; આવા અસાનપણાએ યુક્ત અસાનીના લખવા ઉપર ભરૂંથો રાખવો તે સંસારમાં ભ્રમણ કરાવવાનો હેતુજ છે. ધર્મિ

૪. આધાકરમી આહાર વિષે.

ચોથા પ્રશ્નોત્તરમાં લખ્યું છે કે “દેવ ગુર ધર્મને કાજે આધાકરમી આહાર દીજે તો લાભ છે” જેઠા હુંદડનું આ લખવું નિકેવળ જીકું છે. કારણ કે અમારા શાસ્ત્રમાં એમ એકાંત કોઈ પણ જગ્યાએ લખ્યું નથી, અને એમ એવી રીતે માનતા પણ નથી.

વળી જેઠા કુમતિએ લખ્યું છે કે “શ્રી ભગવતિ સુવના પાંચમા શતકના છઠ્ઠા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે કે જીવ હણે, જીકું બોલે, સાધુને અણેપણીક આહાર વહોરાવે તો અદ્ય આયુષ્ય બાંધે” આ પાઠ સત્ય છે. પરંતુ તે પાઠમાં જીવ હણે, જીકું બોલે, એકુ લખ્યું છે તે આહારની બાબતમાં સમજવું. સાધુને અર્થે આહાર નીપજવતાં હિંસા થાય તે હિંસા, અને સાધુને નિમિત્તે કર્યા છતાં પોતાને અર્થે કહેવું તે અસત્ય સમજવું, વળી તેજ ઉદ્દેશાના ત્યાર પછીના આળાવામાં લખ્યું છે કે જીવ્યા પાળે, અસત્ય ન બોલે, સાધુને સુઝતો આહાર વહોરાવે તો દીર્ઘ આયુષ્ય બાંધે. આ આળાવાની અપેક્ષાએ અદ્ય આયુષ્ય પણ શુભ બાંધે, અશુભ બાળ્યું નહિ. કારણ કે તેજ સુવના આઠમા શતકના છઠ્ઠા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે. યતઃ

સમણોવાસગસ્સણં મંતે તહારુવં સમણંવા મા-
હણંવા અફાસુણં અણેસણિજ્જેણં અસણં પાણં જાવ
પડિલાભેમાણે કિંકજ્જઈ ? ગોયમા ! વત્તુતરિયાસે
નિજ્જરા કજ્જઈ અપ્પત્તરાણે પાવે કમ્મે કજ્જતિ.

અર્થ—સાધુને અક્ષત અણેપણીક આહાર વહોરાવતાં અ-

દયતર પાપ અને બહુતર નિર્જરા હોય. તો વિચારો કે બહુ નિર્જરા વાળો જીવ એવું અશુભ આયુષ્ય ખાંધેજ નહિ. પણ જેઠમણીને અસ્થાનના આવાર્ણથી આ પાઠ દ્રષ્ટીએજ આવ્યો જણાતો નથી. કારણ કે મુર્ખને વિષે શિરોમણી અને કુમતીઓનો સરદાર જેઠો આ પ્રશ્નોત્તરની છેવટે “માંસના ભોગી અને માંસના દાતાર એ બન્ને નર્કગામી હોય છે તેની પેઠે આધારકર્મીનું પણ જાણવું” એ પ્રમાણુ લખેછે, પરંતુ દેનારને તો પૂર્વોક્ત પાઠમાં બહુ નિર્જરા કરવાવાળો કંઠો છે.

પૃષ્ઠ (૧૮) ની પંક્તિ (૧૩) માં જેઠા કુમતિએ અક્ષરે અ-ભિપ્રાયીકનો અર્થ આધારકર્મી કર્યો છે, પણ આધારકર્મી તો અભિપ્રાયીક આહારના (૪૨) દોષમાંનો એક દોષ છે પરંતુ તે અક્ષર બહુરે મારી ગયાથી મુર્ખ જેઠાને સમજાણું નથી.

વળી હુંકો પાટ, પાત્રાં, થાનક વિગેરે નિરંતર આધારકર્મીજ વાપરે છે; કારણ કે તેના થાનક રીખોને મોટેજ બંધાય છે આવકો તમાં રહેતા નથી, પાટો પણ રીખોને મોટેજ થાય છે આવકો તેની ઉપર સુતા નથી, અને પાત્રાં પણ રીખોને મોટેજ બનાવવામાં આવે છે કારણ કે આવકો તેમાં ખાતા નથી. વળી તેઓ ભરવાડ, ભાવસાર, છીપા, કડાડ વિગેરે તમામ નીચ જાતીનું વહોરી લાવીને ખાય છે તે પણ દોષયુક્ત આહારનુંજ ભક્ષણ કરે છે, કારણ કે આવકો તો પ્રસંગે કરીને દોષથી જાણીતા હોય છે, પરંતુ આ અસ્થાનીઓ તે બાબતથી સ્વપ્ને પણ જાણીતા હોતા નથી; મોટે જેઠા શુદ્ધમતીએ આપેલા માંસના દ્રષ્ટાંત પ્રમાણુ હુંકોના રીખોને, અને તમને આહાર વિગેરે આપનારને અનંતો સંસાર રજળવું પડશે. હા ! ઇતિએદે ! બિચારા અસ્થાન પ્રાણીઓ તમારા સરખા કુપાત્રને આહાર વહોરોવે અને તેમાં પુન્ય સમજે તેની સ્થીતિતો ઉઝઠી અનંત સંસાર રજળવાની થાય છે, મોટે બહુતર છે કે તે રીખોને મોતાના ઘરમાં પેસવાજ ન દેવા જેવી અનંત સંસાર રજળવું ન પડે.

શ્રી સુયગડાંગજીમાં અધ્યયન (૨૧) મે તથા શ્રી ભગવતિ સુ-

ત્રમાં શતક (૮) મે રોગાદિક કારણે આધારની આરા છે, કારણુ વિના નહિ તે પાઠ પ્રથમ પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા છીએ. તો આ પાઠ જોઈ ટુંદકે કેમ ન દીડો, ભાવે તો તેને નેત્ર નહોતા, પરંતુ શું દ્રવ્યે પણ નેત્ર રહીત હતો ?

વળી શ્રી ભગવતિ સુત્રમાં કહ્યું છે કે રેવતી શ્રાવીકાએ પ્રભુનો લોહીખંડવાડો મટાડવા નિમિત્તે ખીજોરાપાક ખનાવ્યો અને ઘોડાને માટે કોળાપાક કરાવ્યો. પ્રભુ કેવળસાનના ધણીએ તો પોતાને અર્થે નીપજાવેલ ખીજોરાપાક ન લીધો અને કોળાપાક લીધો; પણ ખીજોરાપાક પ્રભુને અર્થે નીપજાવીને રેવતી શ્રાવિકા ભાવેતો કરેમાણે કરેની અપેક્ષાએ વહોરાવી ચુકી હતી, તો તણ કાંઈ અદ્ય આયુષ્ય આંધું જણાતું નથી પણ તિર્યંકર ગોત્ર આંધું જણાય છે.

માટે શ્રી જૈનધર્મની સ્વાદ્વાદ શૈલી સમજ્યા વિના એકાંત ઝંચવો તે સમકિતી જીવનું લક્ષણ નથી. ઇતિ

પ. મુહુપત્તિ ખાંધે સમુર્ધિમ જીવની હિંસા વિષે.

પાંચમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોઈ મુઠમતિએ “વાયુકાયના જીવની રક્ષા વાસ્તે મુહુપત્તિ મોઢે ખાંધવી” એકું લખ્યું છે પણ તે તદ્દન વિપરીત છે કારણુ કે મોઢામાંથી નીકળનારા ભાષાના પુદ્ગળથી તો વાયુકાયના જીવ હણાતા નથી, અને મુખમાંથી પવન નીકળે છે તે થકી હણાય છે તો તમે ટુંદકો કાષ્ટની યાતો લોઢાની એમ તેવી મુહુપત્તિ ખાંધશો તોપણ વાયુકાય હણાયા વિના રહેવાના નથી; કેમકે મુખનો પવન બહાર નીકળ્યા શિવાય રહેતો નથી. મુખનો પવન જો બહાર ન નીકળે પાછો મુખમાંજ જાયતો માણસ મરી જાય, માટે એમ નકી સમજવું કે મુહુપત્તિ છે તે ત્રસ જીવની જ.

પણ મોટેજ છે, તે જ્યારે કામ પડે ત્યારે મોઢા પાસે રાખીને ખોલેયુ. શ્રી ઓધનિર્બુક્તિમાં કહ્યું છે કે

સંપાતિમ રયરેણુ પમડજણ ઠાવપાંતિ મુહપત્તિ.

અર્થ—સંપાતિમ અર્થાત માંખી મત્સરાદિ ત્રસ જીવોની રક્ષા મોટે જ્યારે ખોલે ત્યારે મુખપત્તિકા મુખ આગળ રાખીને ખોલે.

વળી જેઠા મુઠમતિએ શ્રી ભગવતી સુત્રનો પાઠ તથા ટીકા લખીછે તે નિઃકેવળ જીડી અને અથુદ્ધ છે; તેમાં વાયુકાયનું નામ પણ નથી, તો જેઠમજ મૃષાવાદીએ અર્થમાં લખ્યું છે તે વાયુકાયનું નામ ક્યાંથી કાઢ્યું? વળી તે અધિકાર તો શકુંદ્રનો છે, અને ટુંઢકો તો દેવતાને અર્ધમી માનેછે તો તેની નિરવધ ભાષા ધર્મરૂપ કેમ માની? અને જો દેવતાને ધર્મ કરવાવાળા સમજે છે તો શ્રી જીવ પ્રતિમા પુજવાથી દેવતાઓ મોક્ષફળની પ્રાપ્તિ કરી લેછે તેવું શ્રી રાયપરોણી સુત્રમાં કહ્યું છે તે કેમ નથી માનતા?

વળી ટુંઢકોની પેઠે મુહપતિ આખો દિવસ મોઢે આંધી રાખવાનું કોઈ પણ જૈનશાસ્ત્રોમાં લખ્યું નથી એટલુંજ નહિ પણ આખો દીવસ મુખપાટી આંધવી તે કુલિંગ છે, દેખવામાં દેવનું રૂપ દેખાય છે, ગાયો ભેંસો બાળકો અને મુઘાઓ દેખીને ડરેછે, કુત્રા ભસેછે, લોકો મશકરી કરેછે; એવો કઢંગો વેષ દેખીને હિંદુ, મુસલમાન, ક્રીસ્તી, ઇંગ્રેજો અને મોટા મોટા બુદ્ધિમાનો આશ્ચર્ય પામેછે. ટુંકામાં એટલુંજ કે જેટલી જૈનધર્મની નિંદા જગતમાં થયેલી છે તે સર્વ ટુંઢકોએ મુખપાટી આંધીનેજ કરાવેલી છે.

વળી ટુંઢકોએ મુખે તો પાટી આંધી પરંતુ નાક અને ગુદા (અથો દ્વાર) ઉપર પાટી કમ ન આંધી? કારણ કે તે દ્વારના નીક-જેલા પનનના બાકથી પણ વાયુકાય જીવ મરતા હશે વળી શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે જે સ્ત્રી હિંસા કરતી હોય તેના હાથથી સાધુઓ ભીક્ષા લે નહિ, તો ટુંઢકોની આંધિકાઓ જેણે મુખ, નાક, ગુદા ઉપર પાટી આંધી હોય તેના હાથથીજ રીખોએ ભીક્ષા લેવી જોઈએ, કારણ કે તેઓ ન આંધવાથી હિંસા માનેછે.

વળી મુખની અંદરથી નીકળતા પુંકના સ્પર્શથી એ ધરી પછી સમુર્ધિમ જીવની ઉત્પત્તિ શાસ્ત્રમાં કહીછે, તો ટુંદકો મહા અસાની મુહપત્તિ આંધીને અસંખ્યાતા સમુર્ધિમ જીવોની હિંસા કરેછે તે પ્રત્યક્ષ છે.

શ્રી આચારાંગ સુત્રમાં શ્રુતસ્કંધ ખીજે અધ્યયન ખીજે ઉદ્દેશો ત્રીજે કહ્યું છે યતઃ

સેમિચ્છુવા મિચ્છુકુળીવા ઉસાસમાણેવા નિસાસ
માણેવા કાસમાણેવા છિયમાણેવા જંભાયમાણેવા ઉ-
ડુવાએવા વાયણિસગ્ગેવા કરેમાણેવા પુઞ્વામેવ આસ
યંવા પોસયંવા પાણિણા પરિપેહિત્તા તતો સંજયામેવ
ઓસાસેઙ્ગા જાવ વાયણિસગ્ગેવા કરેઙ્ગા.

ભાવાર્થ—ઉશ્વાસ નિશ્વાસ લેતા, ઉધરસ ખાતા, છીંક ખાતા, ખગાસુ ખાતા, ઓડકાર ખાતા, સાધુએ હાથે કરીને મોટું ઢાંકવું. તો વિચારો કે મોટું આંધેવું હોય તો ઢાંકવું શું? મોટે જે કુમતિઓ મોટે મુહપત્તિ આંધીને કરેછે તે સુત્ર વિરૂધ્ધ છે.

ત્યાર પછી જેઠા ટુંદકે લખ્યું છે કે “નાક ઢાંકવું કોઈ જગ્યાએ કહ્યું નથી” તો મુખ આંધેવું પણ ક્યાં કહ્યું છે તે ખતાવો?

વળી શાસ્ત્રમાં મુહપત્તિ અને રગ્ગેહરણુ ત્રસ જીવની જાયણુ મોટે કહ્યું છે, અને તમે તો મુહપત્તિ વાયુકાયની રક્ષા મોટે કહો છો તો રગ્ગેહરણુ શું વાયુકાયની હિંસા મોટે રાખો છો? કારણ કે રગ્ગેહરણુતો આખો દિવસ વારંવાર ફેરવવુંજ પડેછે.

પ્રશ્નને અંતે જેઠો નંદમતિ લખેછે કે “પુસ્તકની આસાતના ટાળવા મોટે મુહપત્તિ કહેછે તે ખોટું કહેછે” આ લખવું તેવું અસત્ય છે. કારણ કે ઉપાડે મોટે ખોજવાથી મોઢાનું પુંક પુસ્તક ઉપર પડે તેથી આસાતના થાયછે તે વાત સંમતિજ છે. વળી તેણે લ-

ખ્યું છે કે “પુસ્તક તો મહાવીરસ્વામી નિર્વાણ પછી લખાણું છે તો અગાઉ તો કાંઈ પુસ્તકની આશાતના થવાની નહોતી” આ લખાણુ પણ જેઠા નિભવનું અસ્તાન યુક્ત છે; કારણ કે અઠાર લીપીતો શ્રી રિખલદેવના વાસથી પ્રગટ થયેલી છે. ઇતિ.

૬. જાત્રા તિર્થ કહ્યાં છે તે વિષે.

છઠ્ઠા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠાએ લગવતી સુત્રમાંથી સાધુની યાત્રા જે બતાવી છે તે ઠીક છે, કારણ કે સાધુ જ્યારે રાત્રુંજય, ગીરનાર આદિ તિર્થાની યાત્રા કરે છે ત્યારે તિર્થભૂમિની દેખવાથી તપ, નિયમ, સંયમ, સ્વાધ્યાય, ધ્યાનાદી અધિક વૃદ્ધિમાન થાય છે. શ્રી રાત્રાત્ર તથા અંતગડદશાંગ સુત્રમાં કહ્યું છે કે જાત્ર સિતુંડજે સિદ્ધા આ પાઠથી સિદ્ધ થાય છે કે તિર્થભૂમી શુભધર્મનું નિમિત્ત છે. કારણ કે એમ ન હોય તો મુનિઓને કાંઈ આણુમણુ કરવા માટે બીજી જગ્યા નહોતી મળતી એમ નહોતું.

વળી શ્રી આચારાંગની નિર્ધુક્તિમાં સર્વ તિર્થની યાત્રા કરવી લખી છે અને નિર્ધુક્તિ માનવાનું શ્રી સમવાયંગ તથા નંદીસુત્રમાં કહ્યું છે, પરંતુ ટુંઢકો નિર્ધુક્તિ માનતા નથી તેથી તેઓ મિથ્યા દ્રષ્ટી અનંતસંસારી છે.

તિર્થ એ પ્રકારનાં શાસ્ત્રમાં કહ્યાં છે. ૧ જંગમતિર્થ અને ૨ સ્થાવરતિર્થ. જંગમતિર્થ સાધુ, સાધવી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, એ ચતુર્વિધ સંયમે કહીએ; અને સ્થાવરતિર્થ શ્રી રાત્રુંજય, ગીરનાર, આયુ, અષ્ટાપદ, સમ્મેતશિખર, મેરુપર્વત, માનુષોત્તર પર્વત, નંદીશ્વરદિપ, રૂચકદિપ વિગેરે છે, અને તેની યાત્રા જંગાચારણુ, વિદ્યાચારણુ મુનિઓ પણ કરે છે.

વળી તિર્થયાત્રાનું ફળ શ્રી મહાકલ્પાદિ શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે. પરંતુ જેના હૃદયની આંખ ન હોય તે ક્યાંથી દેખે અને કોણુ બતાવે? પછી જેઠો કુમતિ લખે છે કે “પર્વત તો હાટ સમાન છે ત્યાં

હુંડીનો શીકારણુહાર કોઈ નથી” પરંતુ શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે જ્યાં જ્યાં તિર્યકરોના જન્મ વિગેરે કલ્યાણુક થયાં છે તે તે ભુમી આવકે દ્રસવી; કારણુ કે તે પ્રણામની શુદ્ધિનું કારણુ છે. યદુક્તં

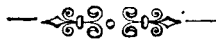
નિલ્લકમણ નાણ નિલ્વાણ જમ્મભૂમીઉ વંદઈ
જિણાણં ॥ ણયવસઈ સાહુજણ વિરહિયમ્મ દેસે
બહુ ગુણેવિ ॥૨૩૫॥

અર્થ—આવક અનેશ્વર સંબંધી દિક્ષા, જ્ઞાન, નિર્વાણ અને જન્મકલ્યાણુકની ભુમિકાને વંદન કરે. વળી સાધુએ કરીને વિરહીત એવા દેશને વિષે ખીન્ન બહુ ગુણુ છતાં પણ ન વસે: આ ગાથા શ્રીમહાવીરસ્વામીના હસ્તદિક્ષિતરિખ્ય શ્રીધર્મદાસગણીની કહેલી છે.

વળી જોકો મુઠમતિ લખે છે કે “સંઘ કાઢવો તેમાં કોઈ લાભ નથી અને સંઘ કાઢવાનું કોઈ જગ્યાએ કહ્યું નથી” તેના ઉત્તરમાં લખવાનું કે જૈનશાસ્ત્રોમાં તો સંઘ કાઢવાનું ઘણી જગ્યાએ કહેલું છે. પૂર્વે શ્રી ભરત ચક્રવર્તિ, હંડવીર્ય રાજા, સગર ચક્રવર્તિ, શ્રી શાંતિજીને પૂત્ર ચક્રાધુધ, રામચંદ્ર, તથા પાંડવો વિગેરે અને પાંચમા આરામાં પણ જાવડશા, કુમારપાળ, વસ્તુપાળ, તેજપાળ, બહાડ-મેંત્રી, વિગેરે એ મહોટા આડંબરથી સંઘ કાઢીને તિર્યયાત્રાઓ કરી છે, અને તે કલ્યાણુકારી શુદ્ધ પરંપરા હજી સુધી પ્રવર્તે છે, તિર્યયાત્રા નિમિત્તે સંઘ નીકળે છે, શાસનની પ્રભાવતા થયા કરેછે, પરંતુ આરસી છે તે નેત્રવાળાને ઉપયોગની છે આંધળાને ઉપયોગની નથી.

વળી શ્રી પાલણુપુર તથા પાલીમાં દહીં છાશ ખાઈને તપસી-નું ડોળ ધાલનાર શીખોની યાત્રા કરવા માટે હજારો માણસો ચોમાસાના દિવસમાં લીંઝકુલ વિગેરેના અનંતા જીવની હાણી કરતા ગયા હતા; તથા શ્રી લીંખડીમાં દેવજીરીખને વાંદવા માટે શ્રી કચ્છ માંડવીથી જાનકીઆઈ સંઘ કાઢીને આવી હતી ત્યારે તેને કાંસી બળવતાં, યુક્તાદ ઉરાડતાં, સામૈયુ કરીને ગામમાં લઈ

આવ્યા હતા. એવી રીતે કેટલાક દુંઢકો સંધ કાઢી કાઢીને જાય છે તેને વિષે તો તમે પૂન્ય માનો છો, જેની ગતિયું પણ કાંઈ ઠેકાણું નથી (પ્રાયે તો દુર્ગતિ થવી જોઈએ.) અને શ્રી ચિત્તરાગ ભગવંત તો નિશ્ચયે મોક્ષજ ગયા છે, જેનો અધિકાર સૂત્રમાં ઠેકાણું ઠેકાણું છે તેની સંધ વિગેરે કાઢીને યાત્રા કરવામાં પાપ કહો છે તે તમારા પાપ કર્મનો પ્રત્યક્ષ ઉદય છે. ઇતિ.

૭ શ્રી શત્રુંજય શાશ્વતો છે તે વિષે.

સાતમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોઈ નિમ્નવ લખે છે કે “જંબુદ્વિપ પશ્ચીમાં કહ્યું છે કે શ્રી ભરતખંડમાં વૈતાલ્ય પર્વત અને જંગા સિંધુ નદી વચ્ચે સર્વે છદ્ધા આરામાં વિછેદ જાશે તો શત્રુંજય તિર્થ શાશ્વતો કેવી રીતે રહેશે.” આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં લખવાનું કે તે પાઠ તો ઉપલક્ષણ માત્ર છે ; કેમકે જંગા સિંધુના કુંડ, રિપલકૂટ પર્વત, (૭૨) ખીલ, જંગા સિંધુની વેદિકા, પ્રમુખ રહેશે તેવી રીતે શત્રુંજય પણ રહેશે. પરંતુ જોઈએ આ વાત લખી છે તે યથા સૂત્રને આધારે લખી છે ? કારણ કે શ્રી જંબુદ્વિપ પશ્ચીમાં તો વૈતાલ્ય અને જંગા સિંધુ વિના ખીજું રહેશે એમ કહ્યું નથી.

જોઈ મુદ્ધમતિ કહે છે કે પર્વત નહિ રહે, રિપલકૂટ રહેશે ; તો એ મંદમતિને સૂત્રનો પાઠ દેખાણો નહિ કે સૂત્રમાં ઝસમકુડ પઠવય એટલે રિપલકૂટ પર્વત એવું લખ્યું છે અને તે લખે છે કે રિપલકૂટ પર્વત નહીં. ધન્ય છે કુમતિઓ તમારી ખુદ્ધિને ! કે અસત્ય બોલતા અને લખતા જરા પણ ડરતા નથી !

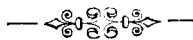
વળી જોઈ લખે છે કે શાશ્વતી વસ્તુ વધતી ઘટતી નથી તે પણ અસત્ય છે. કારણ કે જંગા સિંધુનો પટ, ભરતખંડની ભૂમીકા, જંગા સિંધુની વેદિકા, અને લવણ સમુદ્રનું પાણી, વિગેરે વધે ઘટે છે પરંતુ શાશ્વત છે ; તેવીજ રીતે શત્રુંજય પણ શાશ્વતો છે ; માટે દુંઢકો ! જરા મિથ્યાત્વ નિંદ્રા છોડીને જાગો અને જુઓ !

વળી જોઈ મંદમતિએ લખ્યું છે કે સર્વ “જગ્યાએ સિદ્ધ થયા

છે તો શત્રુજયમાં શું વિશેષતા છે.” તેનો ઉત્તર—તમે ટુંઢકો ગુરના ચરણની રજ મસ્તકે લગાવો છો, અને સર્વ જગતની ધુળ અને રાખ, તમારા ગુરના પગની રજરૂપ થઈ ચુકેલ છે, માટે તે સર્વ તમારા મત પ્રમાણે તો ટોપલે ટોપલે ભરીને તમારે માથે ઢાલવી જોઈએ તે શા વાસ્તે ઢાલતા નથી? અને તો જે જગ્યાએ સિદ્ધ થયા છે, અને જેમના નામ જાણીએ છીએ તે જગ્યાને તિર્થરૂપ માનીએ છીએ. તેમજ શ્રી શત્રુજયે સિંધ્યાના અધિકાર રાતાં તથા અંતગડ દશાંગ સૂત્રમાં છે.

વળી શ્રી રાતાસુત્રમા ગીરનાર તથા સમ્મેત શિખરે સિંધ્યાના અધિકાર પણ છે. આ ચોવીશીના વીશ તિર્થંકર સમ્મેત શિખર ઉપર નિર્વાણ પદ પામ્યા છે; તથા શ્રી જંબુદ્વિપ પદ્મતીમાં રિષભ-દેવ શ્રી અષ્ટાપદ ઉપર સિંધ્યાનો અધિકાર છે; શ્રી વાસુપુજ્ય સ્વામી ચંપાપુરીએ અને મહાવીર સ્વામી પાવાપુરીએ મોક્ષ પધાર્યા છે; વિગેરે સર્વ ભૂમિકાને અને તિર્થરૂપ માનીએ છીએ.

વળી તમે પણ જે જગ્યાએ જે મૂનિઓ સિદ્ધ થયા હોય તેના નામ વિગેરે કથન અને બતાવો, અને તે જગ્યાને તિર્થરૂપ માનીશું. કારણ કે અને તિર્થને માનીએ છીએ; નહિ માનવા-વાળાને મિથ્યાત્વ લાગે છે એ પ્રત્યક્ષ છે. ઇતિ.

૮ કય બલી કમ્મા શબ્દનો અર્થ.

આઠમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા મુઠમતિએ “કય બલી કમ્મા” શબ્દ જે દેવ પુણ વાંચી છે તેનો અર્થ ફેરવવાને માટે જેમ કોઈ મનુષ્ય ભર સમુદ્રમાં પડ્યા પછી નીકળવાના ફાંફાં મારે તેવી રીતે ફોગટ ફાંફાં માર્યા છે, અને અસાની પ્રાણીઓને પોતાના ફંદમાં ફસાવવાને માટે સુત્રપાઠ નાંખી નાંખીને ખોટા પાનાઓ ભર્યા છે. પરંતુ તેથી તેની કાંઈ પણ સિદ્ધી થઈ નથી; કારણ કે તેના લખેલા (૧૧) પ્રશ્નના ઉત્તર નિચે પ્રમાણે ખુલા છે.

પહેલા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “ભદ્રા સાર્થચાહીએ વાવડી મળ્યે

કોની પ્રતિમા પુણી” તેના ઉત્તરમાં લખવાનું કે વાવડી મધ્યે ગોખલા વિગેરેમાં અન્ય દેવની મૂર્તિઓ હશે તેની પૂજા કરી છે અને ખહાર નિકળ્યા પછી નાગભુત પ્રમુખની પુજા કરી છે, તેમાં કાંઈ પણ વિરોધ નથી આજ પણ ધણી વાવડોમાં ગોખલાને વિષે અન્ય દેવોની મૂર્તિઓ તથા સ્થાનક હોય છે, વળી વૈશ્વવો બ્રાહ્મણો વિગેરે અન્ય મતિયો સ્નાન કરીને તેજ ઠંકાણે ઉભા રહી અંજળી વતી દેવને જળ અર્પણ કરે છે તે વાત પ્રસિદ્ધ છે અને તે પણ બળી કર્મ છે.

ખીજા તથા ત્રીજા પ્રશ્નમાં જોઈ કુમતિ લખે છે કે “અરિહંતે કોની પ્રતિમા પુણી” પણ અરે ટુંકકો ! નેત્ર ઉઘાડીને જોશો તો જણાશે કે સુત્રોમાં અરિહંતે સિદ્ધને નમસ્કાર કર્યાનો અધિકાર છે, અને ગૃહસ્થાવાસમાં તિર્થંકર સિદ્ધની પ્રતિમા પુજે છે તે પ્રમાણે અત્રે પણ શ્રી મલ્લિનાથ સ્વામિએ કય બહી કમ્મા શખ્દે કરીને સિદ્ધની પ્રતિમાની પુજા કરી છે.

૪-૫-૬-૭ મા પ્રશ્નના અધિકારમાં લખ્યું છે કે “મજ્જન ધરમાં કોની પુજા કરી” તેના ઉત્તરમાં જાણવું જ જ્યાં મજ્જન ગૃહ છે ત્યાંજ દેવગૃહ છે અને તેને વિષે રહેલા દેવની પ્રતિમા પુણી છે. દેરાસર એ પ્રકારના છે, ધર દેરાસર અને મોટું દેરાસર, તેમાં દ્વૌપદીએ પ્રથમ ધર દેરાસરમાં પુજા કરીને પછી મોટા દેરાસરમાં વિશેષ રીતે સત્તર ભેદી પુજા કરી છે હાલ પણ એજ પ્રમાણે રીતી પ્રવર્તે છે; ધણા શ્રાવકો પોતાના ધર દેરાસરમાં પુજા કરીને પછી મોટા દેરાસરે વંદન પુજા કરવા જાય છે, દ્વૌપદિના અધિકારમાં વસ્ત્ર પહેર્યાની વાત પાછળ લખી છે તે મોટે દેરાસરે જવા યોગ્ય વિશેષ સુંદર વસ્ત્ર પહેર્યો છે પરંતુ “અગાઉ વસ્ત્ર પહેર્યોજ નહોતા, નગન-પણે નાવા બેઠી હતી” એવું જોડા કુમતિએ કલ્પના કરીને ઠરાવ્યું છે તે એવી મહા વિવેકી રાજ્ય પુત્રિને સંભવેજ નહિ એ રીઠી તો હાલની નિર્વિવેકી સ્ત્રીઓની છે.

૮ માં પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “કઠીયારે વન મધ્યે કોની પુજા

કરી” તેનો ઉત્તર ખુલ્લો છે કે વન મધ્યે પોતાને માન્ય જે દેવ હશે તેની તેણે પુજા કરી છે.

૯ માં પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “કેરી ગણધરે પરદેશી રાજાને નાહી બહી કર્મ કરી દેવ પુજા કરવા ગય એવી રીતે કહ્યું તો ત્યાં પહેલાં કોની પુજા કરી” તેનો ઉત્તર—પ્રથમ પોતાના ધરમાં (જેમ ઘણા વૈશ્વવો હાલ પણ દેવ સેવા રાખે છે તેમ) રાખેલા દેવની પુજા કરીને પછી બહાર નીકળીને મોટા દેવસ્થાનમાં પુજા કરવાનું કહ્યું છે.

૧૦-૧૧ માં પ્રશ્નમાં “કોણીક રાજા અને ભરત ચક્રવર્તિના અધિકારમાં કય બહી કર્મમા રાખ્દ નથી તો તેણે દેવ પુજા કેમ ન કરી એમ લખ્યું છે.” તેનો ઉત્તર—રે મુખો ! એટલુંતો સમગ્રે કે વંદન કરવા જવાની અત્યંત ઉત્સુકતાને લીધે તેણે દેવ પુજા નહીં કરી હોય તો તેમાં આશ્ચર્ય શું છે ?

આ પ્રમાણે દરેક પ્રશ્નમાં “કય બહી કર્મમા” રાખ્દનો અર્થ દેવપુજા એમ સિદ્ધ થાય છે. વળી નવા દ્રષ્ટાંતો લખીને તેજ અર્થ સિદ્ધ કરીએ છીએ.

૧ શ્રી રાયપરોણી સુત્રમાં સુર્યાભને અધિકારે સુર્યાભ દેવતા પુજા કરીને પાછો વળ્યો ત્યારે વધેલો પુજાનો સામાન તેણે બળી પીઠ ઉપર મુક્યો એમ સુત્ર પાઠ છે, તે જગ્યાએ પણ બળી પીઠ એટલે પુજાપહારની પીઠીકા એમ અર્થ થાય છે.

૨ પતિ પ્રતિક્રમણ સુત્રમાં મંડિપાઝડિઆએ અને બલીપાઝડિ આએ એવા પાઠ લખ્યા છે ; તેમાંના પહેલા પાઠનો અર્થ—ભી-ખારીઓને વાસ્તે ઢાંકણીમાં રાખેલું અન્ન સાધુઓએ ન વહોરવું, અને બીજા પાઠનો અર્થ—દેવ આગળ નૈવેદ્ય ધરેલું અથવા તે નિમિત્તે કાઢેલું અન્ન સાધુઓએ ન વહોરવું એમ થાય છે.

૩ નામ માળા ગ્રંથમાં કહ્યું છે કે, પૂજાર્હણા સપર્યાર્ચા, ઉપહાર બલીસમૌ. એમ બળી રાખ્દનો અર્થ પૂજા થાય છે.

૪ નિસીય તથા આપશ્યક નિર્યુક્તિમાં પણ બહી રાખ્દે દેવ આગળ ધરવાનું નૈવેદ્ય કહ્યું છે.

૫ વાસ્તુક શાસ્ત્રમાં તથા જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં પણ ઘર દેવતાની પૂજા કરી, ભૂતને ખળીદાન દઈને ઘરમાં પ્રવેશ કરવાનું કહ્યું છે. ચંદ્રક્રંતં.

ગૃહ પ્રવેશં સુવિનિતિ વેષઃ સૌમ્યેયને વાસર
પૂર્વે ભાગે ॥ કૂર્યાદ્વિધા આલય દેવતાર્ચા કલ્યાણ
ધી ભૂત વલી ક્રિયાચ ॥

આ શ્લોકમાં પણ ખળી શખ્દે નૈવેદ્ય પૂજા થાય છે.

આ ઉપર અતાવેલા સઘળા દષ્ટાંતોથી “કય ખલી કમ્મા” શખ્દનો અર્થ દેવ પૂજા સિદ્ધ થાય છે. પરંતુ જો નિમ્નવે મૂર્ખોને વિષે શિરોમણી થઈને કય ખલી કમ્મા એટલે “જળ કોગળા કર્યા” એવો અર્થ કર્યો છે. વળી કય કોઉય મંગળ એટલે “કોતક મંગલીક પાણીની અંજળી ભરી કોગળા કીધા” એવો અર્થ કર્યો છે તે તમામ ભિન્ન છે. કોઈપણ કોષમાં તેનો અર્થ કેરલો નથી, તેમ કોઈપણ પંડિત એવો અર્થ કરતા નથી. પરંતુ ટુંઢકો મહા ભિન્ન દષ્ટિઓ વ્યાકરણ, કાવ્ય, કોષ વિગેરેના જ્ઞાન વિના અર્થનો અનર્થ કરી ઉત્સુચ પ્રશ્નણા કરી અનંત સંસારી થાય છે.

વળી નામ માળામાં કાગડાને ખલી ભુક્ કહ્યો છે; તો રે ટુંઢકો! મૂર્ખના સરદારો તમારા કહેવા પ્રમાણે તે શું પાણીના કોગળા ખાય છે કે પીડી ખાય છે? નહિં, તેમ નથી પણ તેઓ દેવ આગળ ચડાવેલી વસ્તુના ખાનાર છે તેથી તેનું નામ ખલી ભુક્ છે. અતે તેણે કરીને પણ ખલી કમ્મા શખ્દનો અર્થ દેવ પૂજા સિદ્ધ થાય છે.

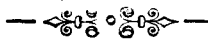
વળી જો મુઢમતિએ દ્વૈપદીના અધિકારમાં લખ્યું છે કે “નાહી અતે પછી પીડી ચોપડી” જુઓ! તેની મૂર્ખાઈ! કે નાહ્યા પછી પીડી ચોળવી એ ઉચિત હોયજ નહિ. એવી કલ્પના તો અણુસમજી બાળક પણ ન કરે. પરંતુ જો કોઈ મનુષ્ય

એક વખત જીકું ખોલે છે અને તે છુપાવવા વાસ્તે વારંવાર જીકું ખોલવું પડે છે તેમ ફક્ત એક અર્થ ફેરવવા માટે જેમ મનમાં આવે તેમ વારંવાર લખતાં જેઠમક્ષિણએ સંસાર વધી જવાનો કાંઈ પણ ડર ખાધો નથી.

આગળ જેઠા ટુંઢકે લખ્યું છે કે “ સમ્યક્ત દષ્ટી અન્ય દેવને પૂજે છે ” તે મિથ્યા છે. કારણ કે અન્ય દેવને આવક પૂજે નહિ. મિથ્યા દષ્ટી હોય તે પૂજે. અને આવકે ગુરૂ મહારાજના મુખે છ આગાર સહિત સમ્યક્ત ઉચ્ચ હોય તે શાસન દેવતા પ્રમુખ સમકિત દષ્ટીની ભક્તિ કરે છે તે સાધર્મીના સંબંધે કરીને કરે છે, તેને અન્ય દેવ કહેવાતા નથી. વળી જે કોઈ સમ્યક્ દષ્ટી કોઈપણ અન્ય દેવને માનશે તે દેવતા ક્યાંતો સમ્યક્ દષ્ટી હશે અથવા તો કોઈ ઉપદ્રવ કરવાવાળો હશે, તેને માટે આવકને “દેવાભીઓગેણું” આગાર છે; પરંતુ તુંગીઆ નગરીના આવકોને શું કદાચ આવી પડ્યું હતું જે અન્ય દેવને પૂજ્યા ? જેઠો મુઢમતિ કહે છે કે “ ગોત્રદેવ પૂજ્યા ” તે ક્યા પાઠનો અર્થ છે—ગોત્ર દેવતા કોઈપણ આવકે પૂજ્યા હોય તો સુત્રપાઠ દેખાડો, કારણ કે અન્ય દેવને આવક પૂજે નહિ.

છેવટે મૂર્ખ જેઠાએ તુંગીઆ નગરીના આવકે ધરના દેવ પૂજ્યાની ખાખતમાં કુતર્ક કર્યા છે તે તેની મૂઢતાની નિશાની છે. પરંતુ પોતાના ઘર માંહેલા જીવ ભૂવનમાં અરિહંત દેવની પૂજા તેણે કરી છે એ નિઃસંસય છે.

વળી શ્રી ઉપાશક દ્વિશાંગમાં આજુંદ આવકને અધિકાર જે પાઠ છે, તે પ્રમાણે સર્વે આવકોને માટે જાણવો. માટે મૂઢમતિ જેઠાએ ગોત્ર દેવતાની પૂજા તો આવકને માટે ઠરાવી અને જીવ પ્રતિમાની પૂજા નિંદી તે મહા મિથ્યા દષ્ટીનું લક્ષણ છે. ધતિ.

૯. સિદ્ધાયતન શબ્દનો અર્થ.

નવમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા મુઢમતિએ સિદ્ધાયતન શબ્દનો અર્થ

ફેરવવા માટે ઘણીક યુક્તિઓ કરી છે, પરંતુ તે તમામ જુદી છે. કારણ કે સિદ્ધાયતન નામ ગુણ નિષ્પન્ન છે. સિદ્ધ કે ૦ શાશ્વતી અરિહંતની પ્રતિમા તેનું આયતન કે ૦ ધર તે સિદ્ધાયતન આ પ્રમાણે તેનો અર્થ છે. જેઠા કુમતિએ સિદ્ધાયતન નામ ગુણ નિષ્પન્ન નથી એમ ઠરાવવા માટે રિષભદત્ત તથા સંજીતિ રાજા વિ-જેરેનું દશાંત આપેલું છે, કે જેમ તે નામ ગુણ નિષ્પન્ન જાણાતા નથી તેમ સિદ્ધાયતન નામ પણ ગુણ નિષ્પન્ન નથી, તે તેનું લખ્યું અસત્ય છે. કારણ કે વસ્તુ નિરૂપણ નામ શાસ્ત્રકારોએ સિદ્ધાંતોને વિષે કહ્યાં છે તે ગુણ નિષ્પન્નજ છે. જેમ, ૧ અરિહંત, ૨ સિદ્ધ, ૩ આચાર્ય, ૪ ઉપાધ્યાય, ૫ સાધુ, ૬ સામયક ચારિત્ર, ૭ છેદોપ સ્થાનીય ચારિત્ર, ૮ પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્ર, ૯ સુક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, ૧૦ યથા ખ્યાત ચારિત્ર, ૧૧ જંમુદ્રિપ, ૧૨ લવણ સમુદ્ર, ૧૩ ધાતકી ખંડ, ૧૪ કાલો દધિ સમુદ્ર, ૧૫ ધ્રુતવર સમુદ્ર, ૧૬ દધીવર સમુદ્ર, ૧૭ ક્ષીરવર સમુદ્ર, ૧૮ પાણી સમુદ્ર, ૧૯ શ્રા-વકના ખાર વ્રત, ૩૧ શ્રાવકની અગીઆર પડિમા, ૪૨ અગીયાર અંગના નામ, ૫૩ ખાર ઉપાંગના નામ, ૬૫ ચુલહીમવંત પર્વત, ૬૬ મહા હીમવંત પર્વત, ૬૭ રૂપી પર્વત, ૬૮ નિષધ પર્વત, ૬૯ નિ-લવંત પર્વત, ૭૦ નવકાર શી પ્રમુખ દશ પચખાણુ, ૮૦ છેલેશ્યા, ૮૬ આઠ કર્મ વિગેરે વસ્તુઓનાં નામ જેમ ગુણ નિષ્પન્ન છે તેમ સિદ્ધાયતન પણ ગુણ નિષ્પન્ન નામજ છે.

ખીજા લોકીક નામ કથા નિરૂપણમાં, રિષભદત્ત, સંજીતી રાજા વિગેરે કહ્યા છે તે ગુણ નિષ્પન્ન પણ હોય છે અને અગુણ નિષ્પન્ન પણ હોય છે કારણ કે તે નામ તેમના માત પિતાએ આપેલા હોય છે.

૩ જા પ્રશ્નમાં મહા પુરુષા બાબત લખ્યું તો તે મહા પાપના કરનારા હતા તેથી મહા પુરુષા કહ્યા છે, તેમાં કાંઈ બાધક નથી. પરંતુ તે વાતનું જ્ઞાન જે જ્ઞાન શાસ્ત્રની શૈલી જાણતા હોય અને અપેક્ષા સમજતા હોય તેને થાય. જેઠમલ સરખા મૂવાવાદી અને સ્વમતિ કલ્પનાએ લખનારને ક્યાંથી થાય !

૪ થા પ્રશ્નમાં કહેલા અનુત્તર વિમાનના નામ ગુણ નિષ્પન્નજ

છે, અને તેને દ્વિપ સમુદ્રના નામ સાથે સંબંધ હોવાનું કાંઈ કારણ નથી.

૫ શ્રી વ્યુત્પત્તિદ્વારમાં કહેલા ગુણ નિષ્પન્ન નામના ભેદના સિદ્ધાયતન નામનો સમાવેશ થાય છે.

૬ ભરતાદિક વિન્યોમાં માગધ ૧ વરદામ ૨ અને પ્રભાસ ૩ એ ત્રિયો કહ્યા છે તે લૌકિક તિર્થ છે, તેને માનવાનું સમ્યક્ દષ્ટીને શું કારણ છે? હે! મુઠ! ટુંઢકો! કાંઈક વિચાર કરો, કે જેમ અન્ય દર્શનીઓમાં આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ, બ્રહ્મચારી, વિગેરે કહે છે, અને શાસ્ત્રકારો પણ તેને સાધુ કહીને ખોલાવે છે, તો તેથી શું તે જૈન દર્શનના સાધુ કહેવાશે? ને તે વાંદવા યોગ્ય થશે? તેમજ માગધાદિક તિર્થ સમજવા.

૮ શ્રી રિષભાનન ૧ ચંદ્રાનન ૨ વારીષેણ ૩ અને વર્ધમાન ૪ એ ચાર નામજ સાચ્ચી જન પ્રતિમાના છે. કારણ કે દરેક ચોવીશીમાં પંદર ક્ષેત્રમાં થઈને એ ચાર નામ લાભે છે. માટે તે પાપતમાં જોડાના કુતર્કો જુઠા છે.

૯ મા પ્રશ્નમાં મુઠમતિ લખે છે કે “દ્વૌપદિના દેહેશ મધ્યે પ્રતિમા હતી તો તેને સિદ્ધાયતન ન કહ્યો અને જનધર કેમ કહ્યો ” તો રે મુઠ! જનગ્રહ તે અરિહંત આશ્રી નામ છે, અને સિદ્ધાય તન તે સિદ્ધ આશ્રી નામ છે તેમાં બાધક શું છે? નિઃકેવળ ફોંટના કુતર્કો કરી ભોળા લોકોને ફંદમાં ફસાવવાનો જોડાએ ઉપાયજ કરેલો છે.

૧૦ મા પ્રશ્નમાં “ધર્માસ્થી, અધર્માસ્થી વિગેરે અનાદી સિદ્ધના નામ કહીને તેને સિદ્ધ ઠરાવીને તમે કેમ વાંદતા નથી” એવું જોડા અગ્નાનીએ લખ્યું છે, પણ તે પાપતને સિદ્ધાયતન શબ્દ સાથે કાંઈ પણ સંબંધ નથી, અને તેને વંદન હોયજ નહિ; પરંતુ તમે ટુંઢકો નમોસિદ્ધાણું કહો છો ત્યારે તો તે ધર્માસ્થી અધર્માસ્થીનેજ નમસ્કાર કરતા હશો એમ તમારે મતેજ હરે છે.

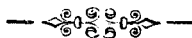
વળી લખ્યું છે કે “અનંતા કાળની સ્થિતિ છે અને સ્વયં સિદ્ધ અણુકીધા થયા માટે સિદ્ધાયતન કહીએ” તો રે મહામુઠે! અ-

નાદિ કાળની સ્થિતિવાળી અને સ્વયંસિદ્ધ એવીતો અનેક વસ્તુઓ છે, વિમાનો છે, નર્કવાસા છે, પર્વતો છે, દ્વિપો છે, સમુદ્રો છે, ક્ષેત્રો છે, તો તેને કોઈને કોઈપણ જગ્યાએ સિદ્ધાયતન કહ્યા નથી. માટે દુંઢકો ! જો ચક્ષુ ઉઘાડીને જોશો તો જાણાશે કે ફક્ત સાશ્વતી જનપ્રતિમાના ભુવનનેજ સિદ્ધાયતન શાસ્ત્રમાં કહેલ છે, અને તેથી જ તેનો અર્થ એમ કરીએ છીએ તે સત્ય છે.

આ પ્રશ્નને અંતે જોડોરિખ લખે છે કે “ વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર ના નવકુટમાં એકનેજ સિદ્ધાયતન કહ્યો છે ખીજને નથી કહ્યા તેનું કારણ કે ખીજા કૂટ દેવદેવી અધિષ્ઠિત છે તેથી તેના નામ ખીજા કહ્યું છે, અને આ કુટ ઉપર કાંઈ નથી તેથી તેને સિદ્ધાયતન કૂટ કહ્યું છે.” પણ કુમતિઓ ! ખતાવો જે ક્યાં કહ્યું છે કે ખીજા કુટ ઉપર દેવદેવી છે; અને આ કૂટ ઉપર નથી; મનકલ્પિત વાતો કરીને અસત્યનું સ્થાપન કરવું તે કદી પણ થવાનું નથી. આતો જેમ કોઈ મનુષ્ય લીલાગર ભાંગપી તેના કેશમાં ગાંડો થઈ જેવા ગપાટા હાંકે તેવો એક ગપાટો હાંક્યો જાણાય છે; પરંતુ ઉપરની હાંકીકતથીતો સિદ્ધાયતન નામને ઉલટી પુટી મળે છે, કારણ કે જે કુટ ઉપર સિદ્ધાયતન હોય છે તે કૂટનેજ શાસ્ત્રકારે સિદ્ધાયતન કૂટ કહેલ છે.

રે દુંઢકો ! છેવટે લખવાનું એટલુંજ કે શ્રી જીવાભીગમ સૂત્રમાં સિદ્ધાયતનનો વિસ્તાર સાથે અધિકાર છે તે જરા ધ્યાન દઈ તપાસ કરી વાંચશો તો સ્પષ્ટ માત્રમ પડશે કે તેમાં (૧૦૮) સાશ્વતતા જનખીંબ છે, અને ખીજપણ ધણા દેવો છત્રધાર આમરધાર વિગેરેની મુર્તિઓ છે અને તેથીજ એમ નિર્ણય થાય છે કે સિદ્ધની પ્રતિમાના ભુવન માટે સિદ્ધાયતન કહ્યું છે.

વળી ધણા દુંઢકો સિદ્ધાયતનમાં સાશ્વતી જનપ્રતિમા માને છે તેમજ તેને સિદ્ધાયતન કહે છે, પરંતુ જોમલે તો તે વાતનો પણ સંપૂર્ણ રીતે નિષેધ કર્યો છે, તે ઉપરથી એમ જાણાય છે કે જોમલ મહા ભારે કર્મી હતો એમાં કાંઈ શક નથી.

૧૦ ગૌતમસ્વામી અષ્ટાપદે ચડયા તે વિષે.

આ દસમા પ્રશ્નમાં જોડમલ કુમતિ લખેછે કે “ભગવંતે ગૌતમ સ્વામીને કહ્યું કે તમે અષ્ટાપદની યાત્રા કરો તો તમને કેવળરાત્ર ઉપજે” આ લખ્યું મહા અસત્ય છે. શાસ્ત્રોમાં તો એમ લખ્યું છે કે “એકદા શ્રી ગૌતમસ્વામી ભગવંતથી જુદા કોઈ સ્થળે ગયા હતા ત્યાંથી જ્યારે ભગવંતની પાસે આઠવા ત્યારે દેવતાઓ પરસ્પર વા- તો કરતા હતા કે ભગવંતે આજે વ્યાખ્યાનાવસરે એવું કહ્યું છે કે જે ભૂચર પોતાની લખિંધથી શ્રી અષ્ટાપદ પર્વતની યાત્રા કરે તે તે- જ ભવમાં મોક્ષગામી થાય. આ વાત સાંભળીને ગૌતમસ્વામીએ અષ્ટાપદ જવાની ભગવંતની પાસે આરા માગી, ત્યારે ભગવંતે ઘણા લાભનું કારણ બાણી આરા દીધી; જ્યારે યાત્રા કરી તા- પસોને પ્રતિબોધી ભગવંતની સમીપે આઠવા ત્યારે (૧૫૦૦) તાપસોને કેવળરાત્ર ઉપજ્યું; ગૌતમસ્વામી ઉદાસ થયા કે મને કેવળ રાત્ર ક્યારે થશે? ત્યારે શ્રી ભગવંતે દ્રુમપત્રિકાધ્યયને તથા શ્રી ભગવતી સુત્રમાં ચિરસંસિદ્ધોસિમેગોચમા ઈત્યાદિ પાઠોક્ત કહીને ગૌત- મને સ્વસ્થ કર્યા.” આ અધિકાર આવશ્યક, ઉત્તરાધ્યયન નિર્વુક્તિ, તથા ભગવતીવૃત્તિમાં કહ્યો છે, પરંતુ ભાગ્યહીન જોડાને કેમ દેખા-ય, કાગડાનો સ્વભાવજ છે કે દ્રાક્ષને છોડીને જંદકીમાં ચાંચ દેવી.

પછી જોડો નિન્નવ લખેછે કે “ભગવંતે પંચમહાવ્રત અને પ- ચવીશ ભાવનારૂપ ધર્મ શ્રેણીક, કોણીક, શાળિભદ્ર પ્રમુખની આ- ગળ કહ્યો છે, પરંતુ જનમંદીર ખનાવવાનો ઉપદેશ દીધો નથી” આ લખ્યું મહા સુર્ખતાઈનું છે કેમકે શું ભગવંતને એમની પાસે મંદીર ખનાવવાનો ઉપદેશ દેવાનું જરૂરી કામ હતું? તોપણ તેઓ-એ ખનાવેલા જનમંદીરોનો અધિકાર સુત્રોમાં ઘણી જગ્યાએ છે તે નીચે પ્રમાણે.

૧. શ્રી આવશ્યક સુત્ર તથા યોગશાસ્ત્રમાં શ્રેણીકરાગ્નના કરાવેલા જનમંદીરનો અધિકાર ચાલેલો છે.

૨ શ્રી મહાનિસીથ સુત્રમાં કહ્યું છે કે જનમંદીર ખનાવવા
વાળા ખારમા દેવલોક સુધી જાય છે યતઃ

કાંડપિજિનાયણેહિં, મંડિઆસન્નમેયણિવટ્ટં ॥

દાળાદ્વચત્ક્રેણ, સટ્ટોગચ્છેડ્ઝઅચ્છુયંજાવનપરં ॥

અર્થ. જન મંદીર કરાવીને પૃથ્વી પટ્ટમંડીત કરીને અને દા
નાદીક ચારે (દાન, શિયળ, તપ, ભાવ) કરીને શ્રાવકે અચ્છુત^૧
દેવલોક સુધી જાય, ઉપરાંત ન જાય.

૩. શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં વગ્ગુર શ્રાવકે શ્રી પુરિમતાલ નગર-
માં શ્રી મલ્લિનાથજીનું જનમંદીર ખનાવીને ઘણા પરિવારે યુક્ત જ-
ન પુણ કર્યાનો અધિકાર છે યતઃ

તત્તોયપુરિમતાલે, વગ્ગુરદ્વસાણઅચ્છાપાડિમં ॥

માલ્લિજિનાયણપાડિમા, અન્નાએવંસિવહુગોટ્ટી ॥૨૫॥

૪. શ્રી આવશ્યકમાં ભરત ચક્રવર્તિએ જનમંદીર ખનાવ્યાનો
અધિકાર કહેલો છે યતઃ

ધુમસયમાડગાણં, ચત્તવીસંચેવજિણઘરેકાસિ ॥

સન્નાજિનાણંપાડિમાં, વન્નપમાણેહિંનિયણેહિં ॥૮૯॥

અર્થ.—સો ભાઈઓના સો સ્થુભ^૨ અને ચોવીસ તિર્થંકરના
જનમંદીર તેમાં સર્વે તિર્થંકરની પ્રતિમાઓ પોતપોતાના વર્ણુ તથા
શરીરના પ્રમાણુયુક્ત ભરત ચક્રવર્તિએ શ્રી અષ્ટાપદ ચર્ચત ઉપર
ભરાવેલી છે.

૫. તેજ સુત્રમાં પ્રભાવતી રાણીએ જનમંદીર ખનાવ્યાનો
તથા નૃત્યાદિક^૩ જનપૂજા કર્યાનો અધિકાર છે યતઃ

૧ ખારમા દેવલોકનું નામ અચ્છુત દેવલોક છે. ૨ દેરાસર.
૩ નૃત્ય પુજા એ સત્તરભેદી પુજા માંહેલી (૧૬) મી પુજા છે.

અંતેરચેઈહરંકારિયં પમાવાતેણ્હાતાતિસંજ્ઞ

અષ્ઠેઈઅન્નયાદેવીનચ્છૈરાયાવીળંવાયેઈ

અર્થ.—અંતે ઉરને વિષે ચૈત્ય ધર એટલે જનમંદીર કરાવ્યું છે; પ્રભાવતી રાણી ન્હાઇને ત્રણકાળને^૧ વિષે તે મંદીરમાં અર્ચા^૩ કરેછે; અન્યદારાણી નાચેછે અને રાજા પોતે વીણા વગવેછે.

૬. પ્રથમાનુયોગમાં અનેક શ્રાવક શ્રાવિકાએ જનમંદીર બનાવ્યાનો તથા પુજા કર્યાનો અધિકારછે.

૭. તેજ સૂત્રમાં દ્વારકામાં જનપ્રતિમા પુજ્યાનો અધિકાર પણ છે.

૮. શાજિભદ્રના ધરમાં જનમંદીર તેમજ સુવર્ણ રત્નમય જનપ્રતિમા હતી, અને એ મંદીર શાજિભદ્રના પીતાએ અનેક દ્વારોએ સુશોભિત દેવવિમાન સદશ બનાવેલું હતું યતઃશાજિભદ્ર ચરિત્રે

પ્રધાનાનેકદ્વારેન, મયાર્હદ્બિંબહેતવે ॥

દેવાલયંચચક્રેસો,નિજચૈત્યગૃહોપમં ॥૫૦॥

ઉપર પ્રમાણે કહ્યા છતાં શું જોડા મુઠમતિએ શાજિભદ્રનું ચરિત્ર નહીં જોયું હોય ? કદાચ ટુંઢકો કહુશે કે અમે શાજિભદ્રનું ચરિત્ર માનતા નથી^૪ તો બત્રીશ સૂત્રમાં શાજિભદ્રનો અધિકાર ઠોઠ જગ્યાએ છે નહીં તે છતાં જોડા મુઠમતિએ શાજિભદ્રનો અધિકાર આ પ્રશ્નો તરના ચોથા પ્રશ્નમાં લખ્યોછે તો શું તેના આપના ચોપડામાં શાજિભદ્રનો અધિકારછે કે જ્યાંમાં લખ્યુંછે કે શાજિભદ્ર જનમંદીર નથી બનાવ્યા !!

વળી જોડો કુમતિ લખેછે કે “ ભગવંતે શ્રેણીકને કહ્યું કે તું ચાર ખોલ કરેતો નર્કમાં ન જાય પરંતુ એમ નથી કહ્યું કે જનમંદીર બનાવે, યાત્રા કરે તો નર્ક ન જાય” તેનો ઉત્તર-તિર્થંકર મહા

૧ રાણીઓને રહેવાનો મહેલ. ૨ પ્રભાત, મધ્યાહ્ન, સાંય. ૩ પુજા. ૪ ધણા ટુંઢકો શાજિભદ્રનો અધિકાર માનેછે.

રાગની ભક્તિ વંદના કર, ચૌદહજાર સાધુઓની ભક્તિવંદના કર જોણે કરીને તું નર્ક ન જાય. તો વિચારો કે ભગવંતની તથા સાધુઓની ભક્તિ વંદના નર્ક દુર કરવાને સમર્થ ન થઈ તો યાત્રા કરવાથી નર્ક દુર કેમ થાય? માટે ભગવંતે તે કાર્ય કહેલું નથી. અને જો કા મુઠમતિના લખવા પ્રમાણે તો ભગવંતની તથા સાધુઓની વંદના ભક્તિથી પણ કાંઈ પુન્ય બંધાતુ નથી (કારણ કે તે કાર્ય પણ ભગવંતે શ્રેણીકેને બતાવ્યું નથી) તો હુંકો મુખ્યાંધીને લોગસ્સ, નમુથ્યું, નવકાર મંત્ર, શા વાસ્તે પઢેછે તેનાથી કાંઈ તમારા મત પ્રમાણે તમારી (નિશ્ચય થયેલી) નર્ક દુર થઈ શકવાની નથી. વળી આ વાત બત્રીસ સુત્રમાં ન છતાં જોઈએ કેમ લખી છે? કારણ કે તે બીજા સૂત્રો ગ્રંથો તથા પ્રકરણો વિગેરે માન્ય કરતો નથી.

વળી જો હુંકો લખેછે કે “સૂર્યકીરણના પુદ્ગળ હાથમાં તો આવતા નથી તો તેને પકડીને ગૌતમસ્વામી શીરીતે ચડ્યા” તેને અમે પુછીએ છીએ કે જો જીવ ચાલેછે તેને ધર્માસ્થીકાય સહાય દેછે એવું જૈનશાસ્ત્રોમાં કહેલુંછે તો શું જીવ ધર્માસ્થીકાયને પકડીને ચાલેછે? નહીં. તેવીજ રીતે જંધાચારણુ લખિંવાળા સૂર્યના કીરણોની નિશ્રાએ અવલંબીને ઉત્પત્તેછે તે પ્રમાણે ગૌતમસ્વામી પણ અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ચડેલાછે.

વળી ભગવતી સુત્રમાં તો જંધાચારણુ તથા વિદ્યાચારણુ એ બેનોજ અધિકારછે, પરંતુ ઉપલક્ષણથી બીજા ઘણા પ્રકારના ચારણુ મુનિઓ જૈનશાસ્ત્રોમાં કહ્યાછે તેનાં નામ. વ્યોમચારણુ, જળચારણુ, પુષ્પચારણુ, શ્રેણીચારણુ, અગ્નિશિખાચારણુ, ધુમ્રચારણુ, મર્કટતંતુચારણુ, ચક્રમણુ જ્યોતિરશિમચારણુ, વાયુચારણુ, નિહારચારણુ, મેઘચારણુ, ઓસચારણુ, તથા ક્ષણચારણુદિ જાણવા; તેમાં ધુમ્રવર્તી તે તિર્યગ અથવા ઉર્ધ્વગમન કરવાને ધુમ્રનું આલંબન કરીને જો અસ્ખલિત ગમન કરે તેને ધુમ્રચારણુ કહ્યાછે. તથા ચંદ્ર, સૂર્ય, ગ્રહ, નક્ષત્ર, તારાદીકની તથા બીજી કોઇપણ જ્યોતિના કિરણોનો આશ્રય કરી ગમનાગમન કરે તેને ચક્રમણુ જ્યોતિરશિમ-

ચારણુ કહ્યાછે. અને સામો અથવા ઉપરાંદો જે દિશાને વિષે વા-
યરો જતો હોય તે દિશાએ તેજ આકારા પ્રદેશની શ્રેણીને આશ્રય
કરીને તેની સાથેજ ચાલે તેને વાયુચારણુ કહ્યાછે; તેજ પ્રમાણે જં-
પાચારણુ સુર્યના કિરણની નિશાએ કરી અવલંબીને ઉત્પત્તેછે. ૧

શ્રી ભગવતી સુત્રમાં સતક ત્રીજે ઉદ્દેશે પાંચમે કહ્યુંછે કે સં-
ધના કાર્ય માટે સાધુ લખ્ધી ફોરવેતો પ્રાયશ્ચિત લાગતુ નથી યતઃ

સેજહાનામએકેતિપુરિસેઅસિચમ્મપાયગહાયગચ્છે

જ્ઞાણવામેવઅણગારોવિભાવિઅપ્પાઅસિચમ્મપાયહથ્થ

કિચ્છણંઅપ્પાણેણંઉડુંવેહાસંઉપ્પડ્ડજ્ઞા?હંતાઉપ્પડ્ડજ્ઞા

અર્થ—જેમ કોઈ પુરુષ અસિ જે તરવાર અને ચર્મપાત્ર ગ્ર-
હણુ કરીને જાય. તેમ ભાવી આત્મા આણુગાર જે તે અસિ, ચ-
ર્મપાત્રછે હાથને વિષે જેને એવા (સંધાદીકેને કાર્ય) પોતે આકારાને
વિષે ઉત્પત્તે કેવું જાય? હા જોતમ! જાય. ઉપર પ્રમાણે ભગવંતે કહ્યા
છતાં જેઠો અક્કજહીન લખેછે કે લખ્ધિ ફોરવવાથી સર્વત્ર પ્રાયશ્ચિત
લાગેછે પણુ તેણુ સર્વત્ર લખેલુંછે તે જીકુંછે.

આ પ્રશ્નને અંતે (૧૫૦૦) તાપસ કેવળી થયાછે તે આપ્ત
ખોટી ઠરાવવા માટે જેઠો લખેછે કે “મહાવીર સ્વામીને તો સા-
તશં કેવળીની સંપદાછે અને જો જોતમ સ્વામીના શિષ્ય કહુશો
તો તેને પણુ સિદ્ધાંતમાં ઠામ ઠામ પાંચસેં શિષ્ય કહ્યાછે” તેત્ર
ઉત્તર—મહાવીર સ્વામીના શિષ્ય સાતસેં કેવળી મોલે ગયાછે તે
સત્યછે, પરંતુ જોતમ સ્વામીના શિષ્ય તેથી જીદાછે; આ વાત સ-
મજવામાં ન આવી તે મિથ્યાત્વનો ઉદયછે, અને જોતમ સ્વામીને
પાંચસેં શિષ્ય સિદ્ધાંતોમાં ઠામઠામ કહ્યાછે એમ જેઠમલજી લખેછે
તે અસત્યછે. કારણુકે કોઈપણુ સુત્રમાં જોતમ સ્વામીના પાંચસેં
શિષ્ય કહ્યા નથી. કહ્યા હોય તો એકે જગ્યાએ તો દેખાડો? વા-
હરે! જેઠમલજી દેવાનાં પ્રીય!!

૧ વધારે વિસ્તારને વાસ્તે જીઓ પ્રવચનસારોધાર દ્વાર ૬૮ મો.

વળી શ્રી કલ્પસુત્રમાં જાતમ સ્વામીને જે પાંચસે શિષ્યનો પરિવાર કહ્યોછે તે દિક્ષા લેતી વખતનોછે પણ બધા થઈને તો (૫૦૦૦૦) કેવળીની સંપદા જાતમસ્વામીને ગ્રંથોમાં કહેલીછે. ઈતિ.

૧૧ નમુશ્યુણુંના પાછલા પાઠ વિષે.

જેઠો મુઠમતિ (૧૧) મા પ્રશ્નમાં લખેછે કે “નમુશ્યુણુંમાં અધિક પદ વધાર્યોછે” આ લખાણુ અસત્યછે. કારણુકે અમે નમુશ્યુણુંમાં કાંઈ પણ પદ વધાર્યું નથી. નમુશ્યુણું તો ભાવ અરિહંત વિદ્યમાનોની સ્તુતિછે અને જે છેલ્લી ગાથાછે તે દ્રવ્ય અરિહંતની સ્તુતિનીછે. દુંઢકો દ્રવ્ય અરિહંતને વંદણુ કરવી નિષેધ કરેછે કારણુકે તેઓ તેને અસંજતી સમજેછે એ ઉપરથી એમ જણાયછે કે તેઓની ખુદ્ધિભ્રષ્ટ થઈ ગયેલીછે. શ્રી નંદીસુત્રમાં છઞ્વીશ આચાર્ય જેમાંથી ચોવીશ સ્વર્ગમાં દેવતા થયાછે તેને નમસ્કાર કર્યોછે તો નમુશ્યુણુંના પાછલાપાઠમાં યું મિથ્યાછે. જે દુંઢકો આ કારણુથી નંદીસુત્રને પણ જીકું કહેશે તો જરૂર તેણે મિથ્યાત્વરૂપી મદીરાપાન કરીને ખોટી લવરી કરવી શરૂ કરીછે એમ જણાશે.

વળી દુંઢકો પોતાના ગુરૂઓ જેઓ મરી ગયેલાછે, અને જેઓ જિનારાના ઉત્થાપક નિબ્બવ હોવાથી અમારી સમજ પ્રમાણુ તો નર્ક તિર્યચાદિ ગતિમાંજ ગયા હશે, પણ મુર્ખ દુંઢકો તેને દેવ ગતિમાં ગયેલા સમજતા હોય તો તેને તેઓ વંદણુ કેમ કરેછે, કારણુ કે તે અસંયતી, અવિરતી અપચ્ચખાણીછે; કદાચ દુંઢકો કહેશે કે અમે તો તે ગુરૂપદને નમસ્કાર કરીએ છીએ તો રે મુઠો અમારી વંદણુ પણ તિર્યંકર પદનેજછે અને તે સત્યછે, વળી તેથી કરીને દ્રવ્ય નિક્ષેપો પણ વંદનીક કરેછે.

શ્રી આવશ્યક સુત્રમાં નમુશ્યુણુંનો છેલ્લી ગાથા સહીત પાઠ છે અને તે પ્રમાણુજ અમે કહીએ છીએ માટે જેઠા કુમતિનું લખવું તદન મિથ્યાછે.

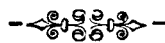
પ્રશ્નને અંતે નમુશ્યુણું ઈંદ્રે કહેલુંછે તે ખાખતમાં ફોગટનું ડોખાણુ કર્યુંછે પણ તે મૂઠતાની નિશાનીછે.

પ્રશ્નની અંતર્ગતમાં દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીક નથી એમ ઠરાવ્યું છે તે પ્રત્યક્ષ મિથ્યા છે, કારણ કે શ્રી ઠાણાંગ સુત્રમાં ચોથે ઠાણે ચાર પ્રકારના સત્ય કહેલા છે. યતઃ

ચત્તવિહેસચ્છેપન્નત્તેનામસચ્છે, ઠવણસચ્છે, દવ્વસચ્છે, માવસચ્છે.

અર્થ—સત્ય ચાર પ્રકારના કહ્યો છે. ૧ નામ સત્ય. ૨ સ્થાપના સત્ય. ૩ દ્રવ્યસત્ય. ૪ ભાવસત્ય. આ સુત્રપાઠમાં દ્રવ્યસત્ય પણ કહ્યું છે અને તેથી દ્રવ્ય નિક્ષેપો સત્ય છે એમ સિદ્ધ થાય છે.

વળી લખ્યું છે કે “આવતા કાળના તિથંકર હજીસુધી અવિરતી, અપચ્ચખાણી ચારે ગતિમાં હોય તેને કેમ વંદાય” ? તેનો ઉત્તર. શ્રી રિષભદેવજીના વારામાં છ આવશ્યકમાં ચઉવીસથો હતો કે નહિ ? અને જો હતોજતો તેઓ ખીજા ત્રેવીશ તિથંકરને નમસ્કાર કરતા હતા કે નહિ ? ટુંઢકોના કહેવા પ્રમાણે તો તેઓ વંદનીક નથી એમ ઠરે છે અને રિષભદેવજીના વારાના સાધુ આવકો તો ચઉવીસથો કહેતા હતા તેથી થવાના ત્રેવીશ તિથંકરને નમસ્કાર કરતા હતા એમ પ્રત્યક્ષ છે, માટે રે મૂઢ ટુંઢકો ! શાસ્ત્રકારે દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીક કહ્યો છે તેમાં કાંઈ શક જોવું નથી તો જરા હંડી ખુદ્ધિ આળોચીને વિચાર કરો ! અને કુમતજાળ તજી થો. ઇતિ.

૧૨ ચાર નિક્ષેપે અરિહંત વંદનીક છે તે વિષે.

બારમા પ્રશ્નોત્તરની આઘમાં જોઠામુઢમતિએ અરિહંત, આચાર્ય અને ધર્મની ઉપર ચાર નિક્ષેપા ઉતાર્યા છે તે તમામ જુઠા છે એવી રીતે શાસ્ત્રમાં કોઈ પણ જગ્યાએ ઉતારેલ નથી અને નામ અરિહંતની ખાખતમાં “રિષભો, શાંતો, નેમો, વીરો” વિગેરે નામ લખીને તેણે શ્રી વિત્તરાગ ભગવંતની મહા અવસા કરી છે તે તેની મહા મૂઢતાની નિશાની છે, અને તેણે કરીનેજ અમે તેને મૂઢમતિનું ઉપનામ આપેલું છે. તે વાર પછી તે લખે છે કે એકલો ભાવનિક્ષેપો-

જ વંદનીક છે ખીજા ત્રણ વંદનીક નથી, પરંતુ તે લખ્યું તેનું સિદ્ધાંતોથી વિપરીત છે, કારણ કે સિદ્ધાંતોમાં ચારે નિક્ષેપા વંદનીક કહ્યા છે.

જેઠા નિક્ષેપે લખ્યું છે કે “તિર્થકરોનાં જે નામ છે તે નામ સં-
સારા છે, નામ નિક્ષેપો નહિ; નામ નિક્ષેપો તો તિર્થકરોનાં નામ જે
અન્ય વસ્તુમાં પામીએ તે છે” આ લખાણ ઉપરથી એમજ નિશ્ચય
થાય છે કે જેઠા અરાનીને જૈનશાસ્ત્રનો કિંચીત પણ ખોધ નહોતો,
કેમકે શ્રી અનુયોગ દ્વાર મધ્યે કહ્યું છે યત:

જથ્થયજંજાણિજ્જા, નિચેવંનિચેવેનિરવસેસં;

જથ્થવિયનજાણિજ્જા, ચઝકયંનિચિવેતછ ॥૯॥

અર્થ—જ્યાં જે વસ્તુમાં જેટલા નિક્ષેપા જાણે ત્યાં તેટલા
નિક્ષેપા કરે અને જે વસ્તુમાં અધિકા નિક્ષેપા ન જાણી શકે તે
વસ્તુમાં ચાર નિક્ષેપા તો અવશ્ય કરે.

રે! કુમતિઓ વિચારો કે શાસ્ત્રકારે તો વસ્તુની માંહે નામ
નિક્ષેપો કહ્યો છે અને જેઠો સુદમતિ લખે છે કે જે વસ્તુનું નામ છે તે
નામ નિક્ષેપો નહિ, નામ સંસારા છે, તો એ મંદમતિને એટલી પણ
સમજણ નહોતી કે નામ સંસારામાં ને નામ નિક્ષેપામાં કાંઈ ફેર નથી.

શ્રીઠાણુંગણમાં ચોથે ઠાણે નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય, અને લાવ,
એ ચાર પ્રકારની સત્ય લાખા કહી છે, તે અગાઉ લખાયેલ છે. ૧
તેમજ તેજ સુત્રના દશમા ઠાણામાં દશ પ્રકારના સત્ય કહ્યા છે અને
શ્રીપદ્મવ્રણાળના લાખા પદમાં પણ દશ પ્રકારના સત્ય કહ્યા છે
તેમાં સ્થાપના સત્ય કહેલું છે યત: શ્રીઠાણુંગસુત્રે.

દસવિહેસચ્છેપન્નત્તેતં જહાજણવય, સમ્મય, ઠવણા, નામે,
રૂવે, પડુચ્છસચ્છેય, વવહાર, ભાવ, જોર, દસમેઝવમ્મ
સચ્છેય.

૧ જુઓ સુત્રચાક પાને ૬૪

અર્થ—દશ પ્રકારના સત્ય કહ્યાં છે તથા, ૧ જનપદ સત્ય, ૨ સમ્મત સત્ય, ૩ સ્થાપના સત્ય, ૪ નામ સત્ય, ૫ રૂપસત્ય, ૬ પ્રતીત સત્ય, ૭ વ્યવહાર સત્ય, ૮ ભાવસત્ય, યોગસત્ય, અને ૧૦ ઉપમા સત્ય.

આ સુત્રપાઠથી સ્થાપના નિક્ષેપો સત્ય તેમજ વંદનીક કરે છે.

વળી ચોવીશ જીનની સ્તવનારૂપ લોગસ્સનો પાઠ ઉચ્ચારણ કરતા શિભાદીક ચોવીશ પ્રભુનાં નામ પ્રગટપણે કહે છે અને વંદના કરે છે તે નામનિક્ષેપાને વંદના છે તેમજ શ્રી શિભદેવને વારે ચઉવીસથો ભણુતા બીજા ત્રેવીશ પ્રભુ રહ્યા તે દ્રવ્ય નિક્ષેપે વંદાય છે. વળી કાઉસગ્ગ કરવાનો આજ્ઞાવો જે અરિહંત ચેદ્દાણં કરેમી કાઉસગ્ગં વંદણવત્તિ આણ. ઈત્યાદીક પાઠ ઉચ્ચારતાં સ્થાપના નિક્ષેપો વંદનીકે એમ સિદ્ધ થાય છે, અને તે પાઠ શ્રી આવશ્યક સુત્રમાં છે. આ આજ્ઞાવો ટુંદક માનતા નથી તેથી તેમને મસ્તકે આરાભંગરૂપ વજ્રદંડનો ખાત પડે છે. વળી શ્રી ભગવતી સુત્રની આદ્યમાં શ્રી ગણધરદેવે આહ્વાની લીધીને નમસ્કાર કર્યો છે, તે જેમ જ્ઞાનનો સ્થાપના નિક્ષેપો વંદવા યોગ્ય છે તેમજ શ્રી તિર્યકરદેવનો સ્થાપના નિક્ષેપો પણ વંદના કરવા યોગ્ય છે.

રે! ટુંદકો? તમે લોગસ્સ ઉજ્જો અગરે ભણો છો ત્યારે અરિહંતે કિત્તદ્દસં એ પાઠવડે ચોવીશ અરિહંતની કિર્તના કરો છો તે ચોવીશ અરિહંતનો હાલ વર્તમાનકાળમાં નથી, તો તમારી વંદના કોને પહોંચે છે? જો તમે કહેશો કે જે મોક્ષમાં ચોવીશ પ્રભુ છે તેની કિર્તના કરીએ છીએ તો તે અરિહંતનો હવે સિદ્ધ છે માટે સિદ્ધે કિત્તદ્દસં કહેવું જોઈએ, અને એમ તમે કહેતા નથી. કદાચ કહેશો કે અતીતકાળમાં જે ચોવીશ તિર્યકર હતા તેને વંદના કરીએ છીએ તો અતીતકાળમાં જે વસ્તુ થઈ અર્ધ તે દ્રવ્ય નિક્ષેપે છે, ને દ્રવ્ય નિક્ષેપો તો તમે વંદન યોગ્ય ગણુતા નથી; હવે તમારી વંદના કોને પહોંચી કદાચ એમ કહેશો કે અતીતકાળમાં જેવા

અરિહંત હતા તેવા અમારા મનમાં કલ્પીને વંદના કરીએ છીએ તો તે સ્થાપના નિક્ષેપોછે અને સ્થાપના નિક્ષેપો તો તમારા કૃત્ત્વ ભાવને લીધે તમે માનતા નથી. હવે કહો કે એ તમારી વંદના કોને પહોચી? છેવટે આ વાતનું તાત્પર્ય એટલુંજ કે તમે હુંદકો અમાનના ઉદ્વચી તેમજ દ્વેષ બુદ્ધિથી ભાવ નિક્ષેપા શિવાય બીજા નિક્ષેપા વાંદવા કબુલ કરતા નથી પરંતુ વંદાયછે ખરા.

વળી સ્થાપના અરિહંતને આનંદ આવક, અંખડ તાપસ, મહાસતી દ્રૌપદી, વગુર આવક, તથા પ્રભાવતી પ્રમુખ અનેક આવકોએ, અને જોતમ, જંધાચારણ, વિદ્યાચારણાદિ અનેક મુનીઓએ, તેમજ સુર્યાભ, અને વિજ્યાદિ અનેક દેવતાઓએ વંદના કરીછે તેનો અધિકાર સુત્રોમાં પ્રસિદ્ધ છે. વળી શ્રી મહાનિસીય સુત્રમાં કહ્યુંછે કે સાધુ પ્રતિમાને વંદના ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત આવે. એવી રીતે નામ અને સ્થાપના વંદન કરવા યોગ્યછે તો દ્રવ્ય અને ભાવ તો વંદનીકછેજ તેમાં શું આશ્ચર્ય !

જેઠો મંદમતિ પહેલા તથા બીજા પ્રશ્નમાં લખેછે કે “કૃષ્ણુને તથા શ્રેણીકને આવતી ચોવીશીમાં તિર્થંકર થવાનું જ્યારે ભગવંતે કહ્યું ત્યારે તેને દ્રવ્યજન જાણીને કોઈએ કેમ વાંધા નહિ” એ લખ્યું તદન વિપરીતછે. કારણ કે તે જગ્યાએ વાંદવા ન વાંદવાનો અધિકાર નથી છતાં એ મતિ કલ્પનાએ કરીને લખેછે કે કોઈએ વાંધા નથી તો એવું ક્યાં લખ્યુંછે ? તે ખતાવો.

૩-૪-૫ મા પ્રશ્નનો ઉત્તર-મક્ષીકુમરી સ્ત્રીવેષમાં હતી તેથી તે વંદનીક નહિ; તેમજ તેની સ્ત્રીવેષની પ્રતિમા પણ વંદનીક નહિ.

૬ ઠા પ્રશ્નમાં જેઠા નિજવે ભદ્રિકજીયોને ભુલાવાને લખ્યું છે કે “શ્રી સમવાયાંજ સુત્રમાં વર્તમાન ચોવીશ જનના નામ કહ્યા ત્યાં વંદે શબ્દ કહ્યોછે, કારણ કે તે ભાવનિક્ષેપે વંદનીકછે; અને અનાગત ચોવીશ જનના નામ કહ્યા ત્યાં વંદે શબ્દ નથી કહ્યો કારણ કે તે દ્રવ્ય નિક્ષેપેછે તેથી વંદનીક નથી” આ લખ્યું તમામ અસત્યછે; કારણ કે શ્રીસમવાયાંજ સુત્રમાં વર્તમાન તથા અનાગત બંને ચોવીશ જનના નામમાં વંદે શબ્દ નથી પરંતુ તેણે મુઠે આવા ફરફાર પાઠ નાંખીને

ભોળા જીવોને ફસાવવા નિમિત્તે જાળ ઝુંથીછે. વળી તે મુઠે એટલો પણ વિચાર નથી કર્યો કે કદાચ વર્તમાન ચોવીશ જીવના નામમાં વંદે શબ્દ હોય તો તે પણ નામનિક્ષેપાને વંદનાછે, પણ ત્યાં ભાવ નિક્ષેપો તો છેજ ક્યાં ?

૭ મા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં લખવાનું કે—ગાંજેય આણુગારે ભાવ અરિહંતની શંકા હતી તેથી પ્રથમ વાંધા નહિ અને પરિક્ષા કરીને શંકા દુર થઈ ત્યારે વાંધા. તેમાં તમારો પંથ શું સિદ્ધ થાયછે ? કારણ કે ત્યાં દ્રવ્યનિક્ષેપો વાંદવાનું કાંઈ કારણજ નથી. પરંતુ રે ! હુંઠકો ! તે જોડાને નિક્ષેપાનું સાતજ નહોતું એમ આ ઉપરથી સિદ્ધ થાયછે.

આઠમા પ્રશ્નમાં લખેછે કે “શ્રી તીર્થંકર દેવ ગૃહવાસે હોય ત્યારે વંદનીક નથી” આ લખવું તદન અસત્ય છે. કારણ કે પ્રભુને ગર્ભવાસથી માંડીને ઇંદ્રે વારંવાર નમસ્કાર કર્યાનો અધિકાર સુત્રોમાં ઘણી જગ્યાએ છે અને સિદ્ધાંતકારે દેવતાઓને તો મહા વિવેકી ગણ્યા છે. શ્રી દશવૈકાલિક સુત્રના પ્રારંભમાં કહ્યું છે કે—

ધમ્મોમંગલમુક્કિટ્ઠં, અહિંસાસંજમોતવો;

દેવાવિતંનમંસંતિ, જસ્સધમ્મેસયામણો ॥૧॥

આ ગાથામાં એમ કહ્યું છે જે ધર્મને વિષે જેવું મન સદા વર્તે છે તેને દેવતા પણ નમસ્કાર કરે. અપિ શબ્દે એમ સૂચવે છે કે મનુષ્ય કરે તેમાંતો કહેવુંજ શું ? આ લેખે મનુષ્યથી અધીક વિવેકી દેવતા ઠરેછે માટે તેમણે ગર્ભવાસથી માંડીને નમસ્કાર કર્યો છે તો મનુષ્યને કરવા યોગ્યતો છેજ તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી.

નવમા પ્રશ્નમાં તથા તેની અંતરગતના ૫ પ્રશ્નમાં જોડો નિબંધ લખેછે કે “જમાલીને તથા ગોશાળા પ્રમુખને જીનમારગતા પ્રત્યતીક જાણીને તેના શિષ્યો તેને છોડીને ભગવંત પાસે આવ્યા, પરંતુ કોઈએ તેને દ્રવ્યગુરુ જાણીને નમસ્કાર કર્યો નહિ, માટે દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીક નથી.” આ પ્રશ્નનો ઉત્તર—રે ! મૂઠ ! જેનો ભાવ

નિક્ષેપો શુદ્ધ છે તેના નામ, સ્થાપના, તથા દ્રવ્ય વંદન પુજન યોગ્ય છે. પરંતુ જેનો ભાવનિક્ષેપોજ અશુદ્ધ છે તેના નામ, સ્થાપના, તથા દ્રવ્ય અશુદ્ધ છે, તો તે વંદન પુજન યોગ્ય નથી. તે માટે ગોશાળો તથા જમાલી વંદનીક નથી કારણ કે તેનો ભાવનિક્ષેપો અશુદ્ધ છે. માટે રે દુંઢકો જેમ તમે જનસાધુ નામ ધરાવો છો અને જૈનસાધુને કાંઈક લગતો વેષ પહેરો છો, પરંતુ તમોને સમકીતદષ્ટી શુદ્ધ પરંપરાવાળા શ્રાવકો માનતા નથી તેમજ જમાલી તથા ગોશાળાનું સમજી લેવું. વળી તમારા કુપંથમાં પણ જેઓ ફસેલા છે તેઓ ખરીવાત જાણે છે ત્યારે જમાલીના શિષ્યોની જેમ તમોને છોડીને શુદ્ધ જૈનમાર્ગને અંગિકાર કરે છે અને ફરીને તમારી સન્મુખ પણ જોતા નથી.

૧૦ મા પ્રશ્નમાં લખ્યું છે કે “જેમ મરેલા ભરતારની પ્રતિમા કરવાથી સ્ત્રીની કાંઈ પણ ગરજ સરતી નથી તેમ જનપ્રતિમાથી પણ કાંઈ ગરજ સરતી નથી. માટે સ્થાપનાનિક્ષેપો વંદનીક નથી.” તેનો ઉત્તર—જેમ કોઈ સ્ત્રીનો ભરતાર મરી ગયેલો હોય અને પછી તેજ સ્ત્રી આસન ખીછાવીને પોતાના પતીનું નામ સંભાર્યા કરે છે તોપણ તેની ભોગ વ્યથવા પુત્રોત્પત્તિની ગરજ સરતી નથી, તેમ તમારે દુંઢકોને ચોવીશ તિર્થકરોનો જાપ પણ ન કરવો જોઈએ, કારણ કે તેથી તમારા મત પ્રમાણે તમારી કાંઈ ગરજ સરવાની નથી. ધન્ય છે જેઠા મુઠમતિના લખાણને કે જે લખવાથી પોતે પોતાના પગ ઉપર કુહાડો માર્યા છે એટલુંજ નહિ, પણ આપેલું દષ્ટાંત જનપ્રતિમાને લાગુ પણ પડતું નથી.

વળી જેઠમજી કહે છે કે “અજીવરૂપ સ્થાપનાથી શો ફાયદો થાય” તેના ઉત્તરમાં જાણવું કે જેમ સંયમનું સાધન વસ્ત્ર પાત્રાદિક અજીવ છે, પણ તેથી ચારિત્ર સધાય છે, તેમજ જનપ્રતિમાની સ્થાપના તે જ્ઞાનશુદ્ધિ તથા દર્શનશુદ્ધિ પ્રમુખની હેતુ થાય છે તેનો આજ સમકીતદષ્ટી જીવને પ્રત્યક્ષ અનુભવ છે. વળી સુત્રમાં કહ્યું છે કે જોકરાઓ રસ્તામાં લાકડાનો ધોડો કરીને રમતા હોય ત્યાં સાધુ નીકળે તો “તારો ધોડો આધો લે” એમ તેને ધોડો કહીને

ખોલાવે, પણ લાકડી કહેતો અસત્ય લાગે. કેટલાએક ટુંઢકો પણ આ વાત કબુલ કરેછે તો વિચારો કે આમાં ઘોડાપણું શું છે? પણ ઘોડાપણાની સ્થાપના કરેલી છે માટે સ્થાપના સત્ય જાણવી.

વળી તમે ટુંઢકો ખાંડના ગાય, ભેંસ, કુત્રા, હાથી, ઘોડા, પુતલી વિગેરે રમકડાં વહોરીને ખાતા નથી. હવે તેમાં કાંઈ જીવ પણુ તો છે નહિ, પણુ જીવજાણીની સ્થાપના છે, પરંતુ તે ખાવા યોગ્ય નથી, કારણ કે તેથી પચેંદ્રી જીવની ધાત જોટલુંજ પાપ લાગે છે એવી રીતે તમે કહોછો તો તે વાતથી તમારા મત પ્રમાણેજ સ્થાપનાનિષેધો સિદ્ધ થાય છે. વળી શ્રી સમવાયાંગ તથા દશવૈકાલીક પ્રમુખ ઘણાં મુત્રોમાં તેત્રીસ આશાતના મધ્યે ગુરૂ સંબંધી પાઠી પીઠ સંધારે પગ સંઘટતા આસાતના લાગે એમ કહ્યું છે. હવે એ વસ્તુ પણુ અજીવ છે તો તેણે કરીને સ્થાપનાનિષેધો વંદનીકરેછે.

૧૧ મા પ્રશ્નમાં જેઠા મુઢમતિએ દેવતાઓએ પ્રભુને કરેલી વંદણા, પુજા, જીવજીવિયારમાં ગણી છે અને તેથી કાંઈ પુન્યબંધ નથી એમ સમજેછે.” તો ! રે ! મુર્ખશિરોમણી ટુંઢકો ! જીવજીવિયાર એટલે શું તે પણુ તમે સમજતા નથી. ખીજું ન બને તો આટલું તો અવશ્ય કરવું તેનું નામ “જીવજીવિયાર” જેમ, આવકોનો જીવજીવિયાર છે કે માંસ મદીરા ભક્ષણુ ન કરવું, એ ટંક પ્રતિક્રમણુ કરવું વિગેરે; તે અવશ્ય કરણી છે, તો તેથી પુન્ય નથી બંધાતુ એમ કયા શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે ? તેથી તો ઘણાજ પુન્યનો બંધ થાયછે એ વાત નિઃશંકાય છે. વળી શ્રી જંતુદીપપત્તિમાં તિર્યંકરના જન્મ મહોત્સવ કરવા ઇંદ્રાદિક આબ્યા છે ત્યાં જીવ શબ્દ એકલો નથી. વંદના, પુજના, ભક્તિ, ધર્માદિક જાણીને આબ્યા લખ્યા છે. વળી ઉગ્વાર્ધસુત્રમાં જ્યારે ભગવંત ચંપાનગરીએ પધાર્યા છે ત્યાં પણુ તેવીજ રીતનો પાઠ છે. પરંતુ જેઠા મુઢમતિને દૃષ્ટીઅંધપણાથી દેખાયેલો જણાતો નથી.

વળી મુર્ખ જેઠાએ લખ્યું છે કે “વાણીઆ પોતાનો કુળ આચાર જાણી માંસ ભક્ષણુ કરતા નથી તેથી તેઓને પુન્યબંધ નથી” આ લખીને તેણે પોતાની કેવી મુર્ખતા બતાવી છે, તે એક અ.

દ્યમતિવાળાને પણ સમજણ પડે તેવી છે. રે! દુંઢકો! તમારા બનથી તમારે તે વસ્તુ તજવાથી પુન્યનો બંધ નહિ હોય પણ અમે તો અમ સમજીએ છીએ કે જેટલા સુમાર્ગ અંને પુન્યના રસ્તા છે તે ધર્મશાસ્ત્રાનુસારેજ છે. માટે ધર્મશાસ્ત્રથીજ માંસ મદીરાનું ભક્ષણ કરવું તેમાં પાપ છે એવું સ્પષ્ટ માલમ પડે છે અને તેથીજ સર્વ આવકો તેને તજે છે અને ધણું પુન્ય પાંધે છે.

વળી નમુશ્ચુણું કહેવાથી ઇંદ્રે તથા દેવતાઓએ પુન્યનો બંધ કર્યો છે એ વાત પણ નિઃશંકાય છે.

વળી ઇંદ્રે પણ શુભ કરાવીને મહાપુન્ય ઉપાર્જન કર્યું છે અને બીજા આવકોએ તથા રાજાઓએ જનમંદિર કરાવ્યાં છે અને તેથી સુગતિને પામ્યા છે તે વાત અમે અગાઉ લખી ગયા છીએ.

જેઠો લખે છે કે “જનપ્રતિમા દેખીને શુભ ધ્યાન ઉપજે છે તો મક્ષિનાથજીને તથા તેમની સ્ત્રીરૂપની પ્રતિમાને દેખીને છ રાજા કામવ્યાપ્ત કેમ થયા? માટે સ્થાપનાનિક્ષેપો વંદનીક નહિ.” તેનો ઉત્તર—મહાસતી સાધવીને રૂપવંતી દેખીને કેટલાએક દુષ્ટ પુરુષોના હૃદયમાં કામવિકાર ઉત્પન્ન થાય છે તો તેથી કરીને જેઠાના મત પ્રમાણે તો સાધવી પણ વંદનીક ઠરશે નહિ, અને ભગવંતે તો સાધવીને વંદન નમસ્કારાદિ કરવાનું આવક આવિકાને કહેલું છે માટે આ કારણથી તો જેઠો જનારાનો ઉત્થાપક ઠરે છે. પરંતુ આ બાબતમાં સમજવાનું તો એમ છે કે જે દુષ્ટ પુરુષોને સાધ્વીને દેખીને કામ ઉત્પન્ન થાય છે તે તેમને મોહનીકર્મનો ઉદય અને માઠી ગતિનું બંધન છે; પરંતુ તેથી કાંઈ સાધવી અવંદનીક ઠરતા નથી. તેમજ મક્ષિનાથજીને સ્ત્રીવેદમાં અત્યંત સ્વરૂપવંત દેખીને છ રાજા કામ વ્યાપ્ત થયા તે તેમને મોહનીકર્મનો ઉદય છે. પરંતુ તેથી કરીને દ્રવ્યનિક્ષેપો તથા સ્થાપનાનિક્ષેપો અવંદનીક ઠરતા નથી.

વળી અનાર્ય લોકોને પ્રતિમા દેખીને શુભ ધ્યાન કેમ ઉપજતું નથી? એમ જેઠાએ લખ્યું છે પણ તેનું કારણ તો એ છે કે તેણે પ્રતિમાને પોતાના શુદ્ધ દેવરૂપે જાણી નથી, અને જો જાણે તો તેઓને શુભ ધ્યાન ઉપજે, અને તેઓ આસાતના કરેજ નહીં.

શ્રી ઉવ્વાઈ સુત્રમાં કહ્યું છે કે.

તંમહાફલંચલુઅરિંહતાણંભગવંતાણંનામગોયમસ્સ
વિસવળઆણ.

અર્થ—અરીહંત ભગવંતના નામ ગોત્રનું શ્રવણ કરવાનું નિ-
શ્ચય મહા ફળ છે. આ આળાવે કરીને નામનિલેપો મહા ફળદાયક
સિદ્ધ થાય છે.

રે! હુંડકો ઉપર લખેલી સવળી બાબતો ધ્યાન દઇને વાંચશો
અને વિચાર કરશો, તો ચારે નિલેપા વંદનીકે છે એમ સ્પષ્ટ મા-
લમ પડશે. માટે જોઈમલ જેવા કુભતિઓના ફંદમાં ન ફસાતાં શુદ્ધ
માર્ગને ઓળખીને અંગીકાર કરો; જેથી કરીને આત્માનું કલ્યાણ
થાય. ઈતિ.

૧૩ નમુનો દેખીને નામ સાંભરે છે તે વિષે.

તેરમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોઈ નિશ્ચય લખે છે કે “ભગવંતની પ્રતિ-
માને દેખીને ભગવંત યાદ આવે છે, માટે તમે જનપ્રતિમાને પુજો
છો તો કરકંડુ આદી બળદ પ્રમુખને દેખીને પ્રતિબોધ પામ્યા છે તો
તે બળદ પ્રમુખને વંદનીક કેમ માનતા નથી?” તેનો ઉત્તર—

રે! હુંડકો! અમે જેનો ભાવ નિલેપો વાંદીએ, પુણ્યે છીએ
તેનાજ નામાદિકે પુણ્યે છીએ અને શાસ્ત્રકારે પણ એમજ કહ્યું
છે. તો અમે ભાવ બળદાદિકને પુજતા નથી, પુજવા યોગ્ય જાણુ-
તા નથી, અને તેથી તેના નામાદિકને પણ પુજતા નથી. પણ
તમારા માનેલા બીજીશ સુત્રોમાં કરકંડુ, કુમુખ, નેમીરાજ અને
નગર્ધરાજ શું શું દેખીને પ્રતિબોધ પામ્યા તે છે નહિ અને બીજા
સુત્રોને તથા ગ્રંથોને તો તમે માનતા નથી, તો આ અધિકાર ક્યાંથી
લાવીને નાખ્યો છે તે બતાવો.

પછી જોઈમલજ લખે છે કે “સુત્રોમાં ચંપા પ્રમુખ નગરીઓમાં
સર્વ વસ્તુઓના વર્ણન કર્યાં પણ જનમંદિરના કેમ ન કર્યાં, જો
હોત તો કરત, માટે જનમંદિર તે વખતે હતાંજ નહિ.” તેનો ઉ-

સર—શ્રી ઉચ્ચાઈ સુત્રમાં લખ્યું છે કે ચંપાનગરીમાં બહુલા આરિ-
 હંત ચેડાઈ અર્થાત્—ચંપાનગરીમાં અરિહંતના ધણા મંદિર છે.
 તથા શ્રી સમવાયાંગ તથા ઉપારાક દર્શાંગમાં આનંદાદિકે દશ આ-
 વકોને અધિકારે જનમંદિર કહ્યાં છે. અને આનંદાદિકોએ તેને
 વાંધા પુજ્યા છે. આવી રીતે સુત્રપાઠ છતાં જોડા નિમ્ને નિષ્પાત્વના
 ઉદયથી જોયા જણાતા નથી.

વળી લખે છે કે “આજ પ્રતિમાને વાંદવા માટે સંધ કાઢો છો
 તો સાક્ષાત ભગવંતને વાંદવા માટે કોઈ શ્રાવકે સંધ કેમ ન કાઢ્યો?”
 તેનો ઉત્તર—ભગવંતને વંદન પુજન માટે એકકા થઈને જવું તેનું
 નામ સંધ છે. તો જ્યારે ભગવંત વિચરતા હતા ત્યારે જ્યાં જ્યાં સમ-
 વસ્યા હતા ત્યાં ત્યાં તે તે ગામના રાજાઓ, રાજપુત્રો, શેઠ, સાર્થ
 વાહ પ્રમુખ મોટા આડંબરથી ચતુરંગીણી સેના સજીને પ્રભુને
 વંદન કરવા આવ્યા હતા તે સંધજ છે. તેના અનેક દર્શાંતો સિદ્ધાંતની
 અંદર છે. વળી ભગવંત મહાવીરસ્વામી શ્રી પાવાપુરીએ પધાર્યા
 ત્યારે નવમલકી તથા નવલછકી એ અઢાર દેશના રાજાઓ એકકા
 થઈને પ્રભુને વાંદવા માટે કેટલે કેટલે દુરથી આવ્યા છે. તો તેને
 પણ સંધજ કહીએ. પરંતુ મૂર્ખ જોડાને “સંધ” રાખેલા અર્થની
 ખમરજ જણાતી નથી. વળી પ્રભુ જંગમ તિર્ય હતા, આમાનુશ્રામ
 વિહાર કરતા હતા, એક જગ્યાએ સ્થાયી રહેવાપણું હતું નહીં, તેથી
 તેને દુર વાંદવા માટે વિશેષ કરીને ગયેલ નહોય, તો તેમાં શું
 વિરોધ છે ?

વળી ચોથાઆરામાં પણ સ્થાવર તિર્યને વાંદવા માટે મોટા
 મોટા સંધ કાઢીને ઘણા આડંબર સાથે ભરત ચક્રવર્તિ વિગેરે ગયેલ
 છે. તે પ્રમાણે આજે પણ સમ્યક્દષ્ટીઓ સંધ કાઢીને યાત્રાર્થ
 જાય છે એ અમે અગાઉ કહી ગયા છીએ.

આગળ તે જોડમલજ લખે છે કે “સિદ્ધાંતોમાં થીવીર ભગવં-
 તને વિતરાગ સરખા કહ્યા છે. પરંતુ પ્રતિમાને વિતરાગ સરખી કહી
 નથી.” તેનો ઉત્તર—શ્રી રાવપસેણી સુત્રમાં સુર્યાભને અધિકારે
 જ્યાં સુર્યાભે જનપ્રતિમાની આગળ ધુપ કર્યો છે ત્યાં સુત્ર પાઠે

કહું છે કે “ધુવંદાણં જીણવરાણં અર્થ—અનેશ્વરને ધુપ કર્ષો છે” તો અરે કુમતિઓ! વિચારો કે એ ઠેકાણે અનપ્રતિમાને અનવર સમતુલ્ય ગણીએ. વળી શ્રી ઉવાઈ સુત્રમાં પણ અનપ્રતિમાને અનવર સરખી કહીએ તે નેત્ર ઉઘાડીને જોશો તો દેખાશે.

વળી તે લખે છે કે “ભગવંતના સમવસરણુમાં જ્યારે દેવાનંદા આળ્યાં ત્યારે પ્રભુએ કહું છે કે મમ અમ્મા એટલે મારી મા. પરંતુ કીંહાઈ મારી પ્રતિમા એમ કહું નથી.” તેનો ઉત્તર—રે! મુખ પ્રભુને કારણ પડ્યા શિવાય બોતવાની શી જરૂર હતો? દેવાનંદા પોતાની પાસે આળ્યાં ત્યારે “મારી મા” એમ કહું છે તેમજ તે ભગવંતની પ્રતિમા પ્રભુની પાસે કોઈ લાળ્યા હોત તો પ્રભુ મમ પાદિમા એમ પણ કહેત તેમાં શું નવાઈ છે?

છેલ્લા પારિશ્રાદમાં જેઠા મુઠમતિએ ઘણા કુતર્કોને એકલા કરીને લખ્યું કે “નમુનો તો આઝી વસ્તુમાંથી થોડી દેખાડવી તેનું નામ છે.” પણ મુઠે વિચાર્યું નથી કે તેને તો લોક ભાષામાં “વાનકી” એમ કહે છે અને નમુનો તો મુળ વસ્તુ જેવી હોય તેવી દેખાડવી તેને કહે છે. જેમ વિતરાગ ભગવંત શાંત મુદ્રાએ કરી સહીત પયંક આસને ખીરાજતા હતા તેવી શાંત મુદ્રાવંત જે પ્રતિમા તેને નમુનો કહીએ. અને તે શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પ્રમાણે વંદન પુજન યોગ્ય છે. વળી કહું છે કે જિણપાદિમા=જિનંપ્રતિમા તીર્થજિનપ્રતિમા અર્થાત્ જે અનેશ્વર ભગવંતના આકારને દેખાડે તેનું નામ અનપ્રતિમા છે અને પ્રતિમ શબ્દજ નુલ્ય વાંચીએ. પણ દુંઢકો વ્યાકરણના રાગ રહિત હોવાથી તેને શી ખચર પડે? વળી જેઠા મુઠે લખ્યું છે કે “સ્ત્રીનો નમુનો સ્ત્રી પણ પુતળી નહિ” તેનો ઉત્તર—શ્રી દશવૈકાલિકમાં કહું છે કે જે ઉપાશ્રયમાં સ્ત્રીના ચિત્રામણ હોય તેમાં સાધુએ રહેવું નહિ. તો જેઠમજીના લખવા પ્રમાણે તે સ્ત્રીનો નમુનો નથી, તેમાં કામાદિ ગુણ નથી, ત્યારે સાધુને ન રહેવાનું શું કારણ? પણ દુંઢકો! ચિત્રામણની પુતળી છે તે સ્ત્રીનો નમુનોજ છે. અને તેને દેખીને કામાદિક દોષ ઉત્પન્ન થાય છે. માટેજ તેમાં રહેવાની સાધુને આરા નથી. તેથી તે જેઠ-

મલનું લખવું તમામ જીકું છે.

વળી જો નમુનો દેખીને નામ સાંભરતું ન હોય તો પોતાના પિતાના વિરહે તેની મુર્તિ ઉપરથી તે યાદ કેમ આવેછે? વળી તમે દુંદીઆઓ નરકનાં તથા દેવલોકનાં ચિત્ર પાનામાં કાઢેલાં ખતાયો છો, તે જોઈને ભદ્રિકજીનો દુઃખનો ત્રાસ કેમ ઉપજે છે? અને સુખની ઈચ્છા કેમ થાયછે? પરંતુ તમારું લખવું સ્વકપોલ કલ્પિત છે, અને આ વાત ખરીજ છે કે પ્રભુની શાંત મુદ્રાવંત પ્રતિમા દેખીને ભવ્યજીવોના વિષય કષાય ઉપરામ ભાવને પામી જાય છે; અને તેને પ્રણામ, નમસ્કાર, પુજા પ્રમુખ કરવાથી ધન્યા મુકૂતનો સંચય થાયછે.

વળી જો નિમ્ન લખેછે કે “વિતરાગદેવનો નમુનો સાધુ, પણ પ્રતિમા નહિ” તો રે! મુઠ દુંદકો! વિતરાગદેવનો નમુનો સાધુ હોયજ નહિ, કારણ કે વિતરાગદેવ રાગ દ્વેષ રહિત છે અને સાધુ રાગ દ્વેષ કરીને યુક્ત છે. સાધુ ઓવો, મુહપત્તિ, પાત્રા, ઝોળી, પક્ષા વિગેરે ઉપગરણ કરીને સહીત છે, અને પ્રભુની પાસે તેમાંનું એકે ઉપગરણ નથી. વળી પ્રભુને આમર વીંળાય છે, માથે છત્ર ધરાય છે, પાછળ ભામંડળ રહેછે, ધર્મધ્વજ, ધર્મચક્ર પ્રભુની આગળ ચાલેછે, પ્રભુ રત્નજડીત સિંહાસન ઉપર ખીરાજે છે, દેવકુંડલી વાજેછે, દેવતાઓ જળ થળનાં ઉપજેલાં પુષ્પોની વૃષ્ટી કરેછે, ધ્વનિ પુરેછે, અશોકવૃક્ષથી છાયા કરેછે, પ્રભુને ચાલતી વખત આગળ નવ કમળની રચના કરેછે વિગેરે અનેક અતિશયે કરીને યુક્ત તિર્થંકર ભગવાન છે; અને સાધુઓની પાસે તો તેમાંનું કાંઈ હોતું નથી. તો જેમલજીએ સાધુને વિતરાગનો નમુનો ક્યાંથી ઠરાવ્યો છે? તે પ્રમાણે સાધુ વિતરાગનો નમુનો નથી, પરંતુ પદ્માસન યુક્ત, જનમુદ્રાવંત, શાંતદષ્ટીવંત, વિતરાગ સદ્રશ, જે અરિહંતની પ્રતિમા તે તો તેનો નમુનો છે. અને સાધુનો નમુનો સાધુ, પણ જમાડીમતિ, ગોશાળામતિ વિગેરે નહિ, એ વાત તો ખરીછે. જેમ હાલ વર્તમાન સમયમાં સાધુનો નમુનો પરંપરાગત સાધુ હોય છે તે તો ખરા, પણ દુંદકો જનારાના ઉત્થાપક, ગોશાળામતિ, જ-

માત્રીમતિ, સાદર્ય કુલીંગી છે તે નમુનો નહિં.

વળી વિતરાગની પ્રતિમા આરાધવાથી વિતરાગ આરાધ્ય થાયછે. જેમ શ્રી ચંતગંડદશાંગમાં સુલસાને અધિકારે કહ્યું છે કે હરિણુગમેષીની પ્રતિમાનું આરાધન કરવાથી હરિણુગમેષીદેવ આરાધ્ય થયો, તેમ જનપ્રતિમાને વંદન પુજનાદિકે આરાધવાથી તે પણ સમકિતદષ્ટી જીવોને આરાધ્ય થાય છે.

વળી તમારા જેઠમલ સ્વામીએ પ્રતિમાને વાંદવા જવા માટે સંઘ કાઢ્યાનું કોઈ જગ્યાએ કહ્યું નથી એમ લખ્યું તેનો પ્રત્યુત્તર તો અગાઉ અમે લખી ગયા છીએ, પણ તમે કુમતિઓ તમારા રિખો જ્યારે આવેછે ત્યારે એકઠા થઈને તેડવા જાઓછો, ને જાય છે ત્યારે વળાવવા જાઓછો, મરી જાયછે ત્યારે માંડવી કરી ધણા માણસો એકઠા થઈને ખાળવા જાઓછો, અને તમારા પુજ્યની તિથિએ એકઠા થઈને પોષધ કરોછો, તે પ્રમાણે આનંદ કામદેવ પ્રમુખ શ્રાવકોએ કર્યાનું સિદ્ધાંતોમાં કોઈ જગ્યાએ કહ્યું હોય તો ખતાવો ? અને અમે જે કરીએ છીએ તે તો સુત્ર, પંચાંગી, તથા સુવિહીત આચાર્યોકૃત ગ્રંથોને આધારે કરીએ છીએ. ઈતિ.

૧૪ નમો બંભીઅલીવીએ એપાઠનો અર્થ.

ચઉદમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠમુઠમતિએ લખ્યુંછે કે “ ભગવતી-સુત્રની આદ્યમાં નમોબંભીઅલીવીએ એ પાઠ કરીને ગણધરદેવે આહ્લીલીપીના જાણુહાર શ્રી રિષભદેવને નમસ્કાર કર્યોછે, પરંતુ અક્ષરોને નમસ્કાર કર્યો નથી; તે ખાખત ઉપર શ્રી અનુયોગદ્વારની શાખ દીધીછે કે જેમ અનુયોગદ્વારમાં પાથાનો જાણુ પુરષ તેહીજ પાથો એમ કહ્યુંછે, તેમજ આ ઠેકાણે પણ લીપીનો જાણુ પુરષ તે લીપીક કહીએ અને તેને નમસ્કાર કર્યોછે.” તેનો ઉત્તર—અરે ટુંઢકો! જો લીપીના જાણુ પુરષને નમસ્કાર કર્યો હોય તો ભંગી, ચમાર, ફીરંગી, મુસલમાનાદી સર્વે તમારે વંદનીકે ઈયા, કારણ કે તેઓ સર્વે આહ્લીલીપીને જાણુછે. કદાચ નૈગમનયની અપેક્ષાએ કહેશો કે આહ્લીલીપીના ખનાવનારને નમસ્કાર કર્યોછે તો શુદ્ધ નૈગમન-

ચેતો સર્વે લહીઆ તમારે વાંદવા યોગ્ય થશે. વળી જે આદિકર્તાને નમસ્કાર કર્યોછે એમ કહેશો તો જે વખતે શ્રીરિષભદ્રેવજીએ આ-
હ્મીલીપી બનાવીછે તે વખતે તો તેઓ સંજતીપણામાં હતા નહીં
અને અસંજતીપણામાં તો તેમ વંદનીક માનતા નથી, ત્યારે હવે
તેમ ઝંભીચ્છેલીવીચ્છેનો શું અર્થ કરશો તે બતાવો ? અમેતો અ-
ક્ષરરૂપ આહ્મીલીપીને નમસ્કાર કરીએ છીએ અને તેથી અમારે
કાંઈ પણ બાધક નથી. વળી તેમ આહ્મીલીપીના આદિકર્તાને ન-
મસ્કારછે એમ કહોછો તેતો મિથ્યાજાહે, કારણ કે ઝંભીચ્છેલીવીચ્છે
એ પદનો એવો અર્થ નથી, એતો ઉપચાર કરીને અર્થ ઝેંચી લઇએ
ત્યારે આવે, પણ નિઃપ્રયોજન ઉપચાર કરીએતો સુત્રદોષ થાય.
વળી તમારા કહેવા પ્રમાણે આહ્મીલીપીના કર્તાને એ ઠેકાણે ન-
મસ્કાર કર્યોછે તો પ્રભુ એક આહ્મીલીપીના કર્તા નથી, તેતો
તમામ શિષ્યના આદિકર્તાછે, અને તે અધિકાર શ્રીસમવાયાંગસુ-
ત્રમાં છે તો ત્યાં નમોસિષ્યસયસ્સ એટલે શિષ્યના કર્તાને નમ-
સ્કારહો એવું બાંતિ રહીતપદ ગણુધર મહારાજે કેમ ન કહ્યું ? માટે
એ ઉપરથી એમ નિશ્ચય થાયછે કે તેમ જે કહોછો તે સુત્ર વિરૂધ્ધછે.

વળીનમોઅરિહંતાણં એ પદમાં શું રિષભદ્રેવ ન આવ્યા તે ફરીથી
બંમીણલીવીણ એ પદ કહીને જુદા દેખાડ્યા ? કદાચ તેમ કહેશો
કે આહ્મીલીપીની ક્રિયા એમણેજ બતાવીછે તેથી ક્રિયાશુભે વાંદવા
યોગ્યછે તો રિષભદ્રેવજી વાંધા ત્યારે આહ્મીલીપીતો વંદાણીજ,
કેમકે ક્રિયાનોકર્તા વંધ તો ક્રિયા વંધજ થઈ.

જેઠો નિમ્નવ લખેછે કે “અક્ષર સ્થાપનાતો સુધર્માસ્વામીને
બારે હતી નહીં, તેતો શ્રીવીરનિર્વાણ પછી નવરોએશી વર્ષે પુસ્તક
લખાણ ત્યારે થઈ છે.” તેનો ઉત્તર—રે મુઠ ! સુધર્મા સ્વામીની
વખતે અક્ષર સ્થાપનાજ નહોતી ત્યારે શું રિષભદ્રેવજીએ અક્ષર
લીપી બતાવી હતી તેનો વિષદજ થઈ ગયો હતો ? અને તેમ હવે
તો ગૃહસ્થની લેણુદેણુ, હુંડીપત્રી, ઉધરાણી, પત્રલેખન, અને બ્યાજ
ચટંતર વિગેરે લોકીકવ્યવહાર કેમ ચાલતો હશે તેનો વિચાર કરીએ

ખોડો! પણ આ ઉપરથી અમને તો એમજ જણાય છે કે તે જોડ-મત્રને અંતે તેના હુંદકોને સુત્રાર્યનું જ્ઞાનજ નથી, કારણ કે શ્રી અનુયોગદ્વાર મધ્યે કહ્યું છે કે દવ્વસુઅંજંપત્તયપોથયલિહિયં.

અર્થ.—દ્રવ્યશ્રુત તે કે જે પાના પુસ્તકને વિષે લખાય છે. તો રે કુમતિઓ! જો તે દિવસે જ્ઞાન લખાયેલું અંતે લખાતું નહોત તો ગણધર મહારાજ એ પ્રમાણે કેમ કહેત? માટે આ ઉપરથી એટલુંજ સમજવાનું છે કે તે દિવસે પુસ્તકો હતાં, અદ્વાર લીધી હતી પણ ક્ષત સમગ્રસુત્રો લખાયેલાં નહોતાં; તે વીર નિર્વાણ પછી (૯૮૦) વર્ષે લખાણાં છે. છેવટ અંતે તમોને એટલું પુછીએ છીએ કે તમે કહો છો જે શ્રી વીર પછી (૯૮૦) વર્ષે સુત્રો પુસ્તકારૂઢ થયા છે તે શા આધારથી કહો છો? કારણ કે બન્નીશ સુત્રોમાં તો તે વાતજ નથી.

વળી જોડમલ હુંદક લખે છે કે “અદ્વાર લીધી અક્ષરરૂપે વંદનીક માનસો તો તમારે પુરાણ કુરાન વિગેરે સર્વે શાસ્ત્ર વંદનીક થયો” તેનો ઉત્તર—શ્રી નંદીસુત્રમાં અક્ષરને શ્રુતજ્ઞાન કહ્યું છે, અંતે જ્ઞાન નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે; પરંતુ તેમાં દર્શાવેલો ભાવર્થ કાંઈ વંદન કરવા યોગ્ય નથી. શ્રી નંદીસુત્રમાં કહ્યું છે કે અન્યદર્શનીના તમામ શાસ્ત્રો જે મિથ્યાશ્રુત કહેવાય છે તે જો સમ્યક્ દ્રષ્ટીના હાથમાં છે તો સમ્યક્શાસ્ત્રજ છે; અંતે જેન દર્શનના શાસ્ત્રો જો મિથ્યાદ્રષ્ટીના હાથમાં છે તો તે મિથ્યા શ્રુતજ છે. માટે અક્ષર વંદના કરવી તેમાં કાંઈ પણ બાધક નથી.

આ પ્રશ્નને અંતે જોડમલકુમતિએ લખ્યું છે કે “જનવાણી ભાવશ્રુત છે.” પરંતુ તે લખવું મિથ્યા છે. કારણકે જનવાણીને શ્રી નંદીસુત્રમાં દ્રવ્યશ્રુત કહી છે, અંતે શ્રી ભગવતીસુત્રમાં નમોસુઅદે વયાણ એ સુત્રે કરીને ગણધરદેવે જનવાણીને નમસ્કાર કર્યો છે, તેમજ બ્રાહ્મીલીપી નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે. જેમ જનવાણી છે તે ભાષા વર્ગણાના પુદ્ગળરૂપે દ્રવ્ય છે તેમ બ્રાહ્મીલીપી પણ અક્ષર-રૂપે દ્રવ્ય છે.

જંઘાચારણુ વિદ્યાચારણુ જનપ્રતિમા વાંદીછે તે વિષે. ૭૯

વળી હુંઠકો ! તમે જ્યારે આદિકર્તાને નમસ્કાર કરવાની રીતી કબુલ રાખોછો ત્યારે તિર્થકરોના આદિકર્તા તેમના માતાપિતાછે, તેમને નમસ્કાર કેમ કરતા નથી !

અરે કુમતિઓ ! જો ધ્યાન દઈને તપાસ કરશો તો ઉપર લખેલા સઘળા દ્રષ્ટાંતોથી નમોવંમીણલીલીવીણ નો અર્થ બ્રાહ્મીલીલીની નમસ્કાર હો એમ થાયછે, માટે તમે મહામુર્ખતાએ કરીને જો વાંકો અર્થ કરોછો તેથી શ્રી તિર્થકરદેવ તથા ગણધરમહારાજની આરા લોપોછો, અને તેણે કરીને તમારે અનંત સંસાર રૂઝળવું પડશે; માટે જરા નેત્ર ઉઘાડીને જુઓ અને તમારો કુફર તબો. ઈતિ.

૧૫ જંઘાચારણુ વિદ્યાચારણુ જનપ્રતિમા
વાંદીછે તે વિષે.

પંદરમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેડો નિખવ લખેછે કે “જંઘાચારણુ તથા વિદ્યાચારણુ મુનિઓએ જનપ્રતિમા વાંદી નથી” આ લખાણુ તેવું તદન અસત્ય છે, કારણ કે શ્રી ભગવતી સુત્રે શતક ૨૦ મે ઉદ્દેશે ૯ મે જંઘાચારણુ તથા વિદ્યાચારણુ મુનિઓનો અધિકાર છે તેમાં તેમણે જનપ્રતિમા વાંદી છે એવું પ્રત્યક્ષ રીતે કહેલું છે તેમાંથી થોડોએક સુત્રપાઠ આ ઠેકાણે લખ્યો છે યતઃ

જંઘાચારસ્સણં મંતે તિરિયં કેવદ્દા ગાતિ વિસા
પન્નતા? ગોયમા! સેણં દત્તો એગેણં ઉપાણં રુઝ
ગવરે દીવે સમોસરણં કરેદ્દ કરેદ્દત્તા તહિં ચેદ્દ
આદ્દં વંદદ્દ વંદદ્દત્તા તઝ પહિનિયત્તમાણે વીદ્દાણં
ઉપાણં ણંદીસરે દીવે સમોસરણં કરેદ્દ તહિં ચેદ્દ
આદ્દ વંદદ્દ વંદદ્દત્તા દ્દહ માગચ્છદ્દ દ્દહ ચેદ્દઆદ્દ

વંદइ जंघाचारस्सणं गोयमा तिरियं एवइए गति
 विसए पन्नता जंघाचारस्सणं भंते उट्ठं केवइए गइ
 विसए पन्नत्ता? गोयमा! सेणं इत्तो एगेणं उपाएणं
 पंडगवणे समोसरणं करेइ करेइत्ता तहिं चेइआ
 इ वंदइ वंदइत्ता तंउ पडिनियत्तमाणे वित्तिएणं
 उपाएणं णंदणवणे समोसरणं करेइ करेइत्ता तहिं
 चेइआइ वंदइ वंदइत्ता इह मागच्छइ मागच्छइ
 त्ता इह चेइआइ वंदइ जंघाचारस्सणं गोयमा
 उट्ठं एवइए गति विसए पन्नत्ता.

અર્થ—હે ભગવંત ! જંઘાચારણુ મુનિનો ત્રિછીગતિનો વિષય
 કેટલો છે ? જોતમ ! તે એકે ડગલે રચકવર જે તેરમો દ્વીપ તેને
 વિષે સમવસરણુ કરે ; કરીને ત્યાંનાં ચૈત્ય એટલે સાશ્વતાં અનમં-
 દીર (સિદ્ધાયતન)માં સાશ્વતી અનપ્રતિમાને વાંદે ; વાંદીને ત્યાંથી
 પાછા નિવર્તતા ખીજે ડગલે નંદિશ્વરદ્વીપને વિષે સમવસરણુ કરે ;
 કરીને ત્યાંનાં ચૈત્યોને વાંદે, વાંદીને અહીંઆં એટલે ભરતક્ષેત્રમાં
 આવે ; આવીને અહીંઆંનાં ચૈત્ય એટલે અસાશ્વતી અનપ્રતિમાને
 વાંદે, જંઘાચારણુનો ત્રિછીગતિનો વિષય એટલો છે. હે ભગવંત !
 જંઘાચારણુ મુનિનો ઉર્ધ્વ ગતિનો વિષય કેટલો છે ? જોતમ ! તે
 એકે ડગલે પાંડુકવનને વિષે સમવસરણુ કરે, કરીને ત્યાંનાં ચૈત્યને
 વાંદે ; વાંદીને ત્યાંથી પાછા ફરતાં ખીજે ડગલે નંદનવનને વિષે
 સમવસરણુ કરે, કરીને ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે ; વાંદીને અહીંઆં આવે
 આવીને અહીંનાં ચૈત્ય વાંદે ; હે જોતમ ! જંઘાચારણુની ઉર્ધ્વગ-
 તિનો વિષય એટલો છે.

જેમ જંઘાચારણુની ગતિનો વિષય પુર્વાર્જત પાઠમાં કહ્યો છે

તેમજ વિદ્યાચારણુ મુનિની ગતિનો વિષય પણ એજ ઉદ્દેશમાં કહેલો છે. વિદ્યાચારણુ ઇહાંથી એક ડગલે શ્રી માનુષોત્તર પર્વતે જઈને ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે છે, અને ખીજે ડગલે નંદિશ્વરદ્વીપે જઈને ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે છે; પાછા ફરતાં એકજ ડગલે અહીંઆં આવીને અહીંનાં ચૈત્યને વાંદે છે. આ પ્રમાણે તેનો ત્રિછીગતિનો વિષય છે. ઉર્ધ્વગતિમાં એક ડગલે નંદનવને જઈને ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે છે, અને ખીજે ડગલે પાંડુકવને જઈને ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદે છે; પાછા ફરતાં એકજ ડગલે અહીંઆં આવીને અહીંનાં ચૈત્ય વાંદે છે. આ પ્રમાણે તેનો ઉર્ધ્વગતિનો વિષય છે.

આ પ્રશ્નોત્તરની અંતર્ગતના પહેલા તથા ખીજા પ્રશ્નમાં જે-ઠો અસાની લખે છે કે “નંધાચારણુ તથા વિદ્યાચારણુ મુનિઓએ શ્રી રચકદ્વીપ તથા માનુષોત્તર પર્વત ઉપર સિદ્ધાયતન વાંધા કહો છો પણ તે અને ઠેકાણે તો સિદ્ધાયતન ખીલકુલ નથી માટે ક્યાંથી વાંધાં?” તેનો ઉત્તર—શ્રી માનુષોત્તર પર્વત ઉપર ચાર સિદ્ધાયતન છે એવું શ્રી દ્વીપસાગરપદ્મતીસુત્રમાં કહ્યું છે.^૧ વળી શ્રી રત્નરોપર સુરી જેઓ મહા ધુરંધર પંડિત હતા તેઓએ શ્રી ક્ષેત્રસમાસ નામે ગ્રંથમાં નીચે પ્રમાણે કહ્યું છે. યતઃ

ચત્તુર્ધ્વિ દ્વિસુયારેસુ, દ્વિકીકં નરનગંમિ ચત્તારિ ॥
કુડોવરિ જિણભવણા, કુલાગિરિ જિણભવણ પરિ-
માણા ॥૨૫૭॥

અર્થ—ચાર ધ્રુવકારને વિષે એક એક અને માનુષોત્તર પર્વત-ને વિષે ચારકૂટ ઉપર ચાર અનુભવન છે તે કુળગીરીની અનુભવ-ન પ્રમાણે છે.

તત્તો દુગુણ પમાણા, ચત્તદારા યુત્ત વણિય સુરુવા ॥
નંદીમર વાવણા, ચત્ત કુંડલિ રુયગિ ચત્તારિ ॥૨૫૮॥

૧ આ સુત્રનું નામ શ્રી નંદીસુત્રમાં છે.

અર્થ—પુર્વાર્કત જનભુવનથી ખમણ પ્રમાણના, અને ચાર-દારવાળા, વળી પુર્વાચાર્યોએ વર્ણવ્યું છે સ્વરૂપ જેવું એવા નંદી-શ્વરને વિષે બાવન, કુંડળગીરીએ ચાર અને રચકર્પવતે ચાર, કુલ સાઠ જનભુવન છે.

ઉપર પ્રમાણે ધણું જૈનશાસ્ત્રોમાં કહ્યા છતાં જોડા મુઠમતિએ માનુષોત્તર તથા રચકદ્વીપ ઉપર જનભુવન નથી એવું જ લખ્યું છે તે તમામ અસત્ય છે.

જોડા અરાતીએ પૃષ્ઠ (૫૬) ની પંક્તિ (૧૫) માં લખ્યું છે કે “રચકદ્વીપ પંદરમે જાય” તો રચકદ્વીપ પંદરમો કયા શાસ્ત્રના આધારથી લખ્યો છે? કારણ કે શાસ્ત્રમાં રચકદ્વીપ કોઈ જગ્યાએ પંદરમો લખ્યો નથી.

ત્રીજાપ્રશ્નમાં તે લખે છે કે “નંદીશ્વરદ્વીપને વિષે સંભુતળા ઉપર તો જનભુવન કહ્યાં નથી અને અંજનગીરી તો ચોરાશીહજાર જોજન હંચા છે તેની ઉપર ચાર સિદ્ધાયતન છે, ત્યાં તો જંધાચારણ વિદ્યાચારણ ગયા નથી.” તેનો ઉત્તર—સિદ્ધાયતનની વંદણ કરવાને માટે જ ચારણમુનિઓ ત્યાં ગયેલા છે તો જ કાર્ય ત્યાં ગયા છે તે કાર્ય ન કર્યું એમ કહેવાયજ નહિ, કારણ કે શ્રી ભગવતી સુત્રમાં ત્યાંનાં ચૈત્ય વાંદ્યાં એમ કહ્યું છે; વળી તેમની ઉર્ધ્વગતિ પાંડુકવન જે સંભુતળાથી નવાણહજાર જોજન હંચા છે ત્યાં સુધી જવાની છે એમ પણ તેજ સુત્રની અંદર કહ્યું છે, અને આ અંજનગીરી તો ચોરાશીહજાર જોજન હંચા છે તો ત્યાં ગયા છે તેમાં કાંઈ પણ બાધક નથી; અને જોડમલજીએ નંદીશ્વ દ્વીપને વિષે ચાર સિદ્ધાયતન લખ્યાં છે પણ અંજનગીરી ચારની ઉપર ચાર છે, પરંતુ દ્વીપુખ અને રતીકર ઉપર થઈને (૫૨) છે, તે પ્રમાણે પુર્વાર્કત પાઠમાં પણ બાવન કહેલાં છે માટે તેવું લખવું કેવળ અસત્ય છે.

વળી તે લખે છે કે “પ્રતિમા વાંદી છે ત્યાં વેદાઈ વંદીત્તણ એવો પાઠ છે પણ નમંસ્સઈ એવો શબ્દ નથી માટે પ્રતિમાને પ્રત્યક્ષ દેખી હોય તો નમંસ્સઈ શબ્દ કેમ ન કહો? તેનો ઉત્તર—વંદઈ અને નમંસ્સઈ એ બંને શબ્દનો ભાવાર્થ એકજ છે માટે

એકજો વંદઈ શબ્દ કહ્યો છે તેમાં કાંઈ વિરોધ નથી, પરંતુ વંદઈ એક શબ્દ છે માટે ત્યાં પ્રતિમા વાંદીજ નથી એવું તે જોઈએ છે ઈરાવે છે તેથી શ્રી ભગવતી સુત્રના પાઠને તે વિરાધે છે.

વળી જો મુદ્ધમતિ લખે છે કે “ત્યાં ચેઢાઈ શબ્દ ચારણુ મુનિઓએ પ્રતિમા વાંદી નથી પરંતુ ધરિ આવહી પડિક્કમ્યા ત્યારે લોગસસ કહી તેમાં ચરિહંતને વાંદ્યા છે તે ચૈત્યવંદના કરી છે” અરે મુખ્ય હુંકો ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ ચરિહંત એવો કોઈ પણ શાસ્ત્રની અંદર કહ્યો નથી, ચૈત્ય શબ્દના તો જનમંદિર, જનમીમ, અને ચોતરાઅંધ વૃક્ષ એ ત્રણ અર્થ અનેકાર્ય સંગ્રહ ગિરે ગ્રંથોમાં કહ્યો છે. વળી ધરિઆવહી પડિક્કમ્યામાં લોગસસ કહ્યો તે ચૈત્યવંદના કરી એમ કહ્યો તો સુત્રમાં જ્યાં જ્યાં ધરિઆવહી પડિક્કમ્યાનો અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં ધરિઆવહી પડિક્કમે એમ તો કહ્યું છે, પરંતુ કોઈ જગ્યાએ ચૈત્યવંદના કરી એમ કહ્યું નથી; તો આ ઠેકાણે અર્થ ફેરવવા માટે મનમાં આપે તેવા કુતકો કરો છો તે તમારો મિથ્યાત્વનો ઉદય છે.

વળી ચેઢાઈ વંદીત્તણ એ શબ્દનો અર્થ ફેરવવા માટે તોણુ લખ્યું છે કે “તે વાક્યનો અર્થ જો પ્રતિમા વાંદી એવો છે તો નંદિશ્વરદ્વારે તો એ અર્થ મળશે પણ માનુષોત્તરે અને રચકદ્વારે પ્રતિમા નથી ત્યાં કેમ મળશે?” તેનો ઉત્તર—અમે આ પ્રશ્નોત્તરની આધમાંજ ત્યાં જનમુવન અને જનપ્રતિમા છે એમ બતાવી દીધું છે માટે ચારણુમુનિઓએ પ્રતિમાજ વાંદી છે એમ સિદ્ધ થાય છે, અને તેથી હુંકોની ધારેલી કુચુક્તિઓ નિરર્થક થાય છે.

પછી જોઈએ મુદ્ધમતિ લખે છે કે “નંધાચારણુ વિદ્યાચારણુ મુનિઓ પ્રતિમા વાંદવા નથીજ ગયા કેમકે જો પ્રતિમા વાંદવા ગયા હોત તો ત્યાંથી પાછા વળતા માનુષોત્તરે પર્વતે સિદ્ધાયતન છે તે કેમ ન વાંદ્યા?” તેનો ઉત્તર—ચારણુમુનિઓ પ્રતિમા વાંદવાનેજ ગયા છે પરંતુ પાછા વળતા જે માનુષોત્તરનાં ચૈત્ય વાંદ્યાં નથી તે તેની ગતિનો સ્વભાવ છે, કારણ કે વચ્ચે ખીજો વિસામો લેઈ શકતા નથી. આ વાત ભગવતી સુત્રમાં પ્રસિદ્ધ છે પણ આ ઉ-

પરથી તે જોઈએ મહામુખવાદી અને ઉત્સુક પરિવારવાળો હતો એમ પ્રત્યક્ષ સિદ્ધ થાયછે, કારણ કે પુર્વાર્જી પ્રશ્નમાં તે પોતેજ લખેછે કે માનુષોત્તર પર્વત ઉપર ચૈત્ય નથી, અને આ પ્રશ્નમાં લખેછે કે માનુષોત્તર પર્વત ઉપરનાં ચૈત્ય કેમ ન વાંધાં? તો તે ઉપરથી માનુષોત્તર પર્વત ઉપર ચૈત્ય છે એમ સિદ્ધ થાયછે. આ પ્રમાણે જ્યાં જેમ પોતાને કાવળું આપ્યું તેમ લખ્યું છે પણ સુત્ર વિરૂધ્ધ લખવાનો ભય મુદ્દલ ધારણ કર્યો નથી.

વળી તે લખેછે કે “ચારણમુનિઓને ચારિત્રમોહનીનો ઉદય છે તેથી તેઓને જવું પડ્યું છે” પણ રે મુઠ! એતો પ્રત્યક્ષ છે કે તેમને તો તે કાર્યથી ઉલટી દર્શનશુદ્ધિ છે, પરંતુ ચારિત્રમોહનીનો ઉદય તો તમારા હુંઠકોને છે એમ પ્રત્યક્ષ જણાઈ આવેછે.

વળી તે લખેછે કે “ચારણમુનિઓએ પોતાને સ્થાનકે આવીને ક્યાં ચૈત્ય વાંધાં” તેનો ઉત્તર—સુત્રપાઠમાં ચારણમુનિ રૂઢિમાગચ્છડિ એટલે અહીં આવે એમ કહ્યું છે તેનો ભાવાર્થ એવો છે કે જે ક્ષેત્રમાંથી ગયા હોય તે ક્ષેત્રમાં આવે, આવીને રૂઢિચેરૂઆઈ વંદે એટલે આ ક્ષેત્રનાં ચૈત્ય કેમ અસાશ્વતી જન પ્રતિમા તેને વાંદે એમ કહ્યું છે. પરંતુ પોતાને ઉપાશ્રય આવે એમ નથી કહ્યું. આ ખામતમાં જોઈએ કુચુક્તિ કરીને લખેછે કે “ઉપાશ્રયમાં તો ચૈત્ય હોય નહિ માટે ત્યાં ક્યાં ચૈત્ય વાંધાં?” આ કે. વળ મુર્ખતા ભરેલું લખાણ છે. વળી ભગવતી સુત્રના પાઠ કરીને, અસાશ્વતી અને સાશ્વતી જનપ્રતિમા સરખીજ છે અને તે બંનેમાં અંશમાત્ર પણ ફેર નથી, એમ સિદ્ધ થાયછે.

જોઈએનિમવ લખેછે કે “ચારણમુનિ તે કાર્ય કરી આવીને આલોચા પડિઠ્ઠા વિના કાળ કરે તો વિરાધક થાય એમ કહ્યું છે તે ચક્ષુર્દ્રીના વિષયના પ્રેર્યા થકા ક્ષીપસમુદ્ર જોવા ગયા છે માટે સમજવું” આ લખાણ તદ્દન મિથ્યા છે. કારણ કે તેને જે આલોચણા પ્રતિક્રમણ કરવી છે તે જિનવંદનાની કરવી નથી પરંતુ તેમાં થયેલા પ્રમાદની છે; જેમ સાધુ ગોચરી કરી આવીને આ-

નંધાચારણુ વિદ્યાચારણુ છનપ્રતિમા વાંદી છે તે વિષે. ૯૫

હોવે છે તે ગોચરીને આલોવતા નથી પરંતુ તેમાં પ્રમાદે કરીને લાગેલા દોષને આલોવે છે, તેમ ચારણુમુનિઓને પણ લખિય ઉપજવન તે પ્રમાદગતિ છે ; વળી ખીન્નું પ્રમાદનું સ્થાનક એ છે જે લખિયના બળથી તીરનાવેગની પરે શીઘ્રગતિએ આડ્યા જતાં રસ્તામાં તિર્યયાત્રા પ્રમુખ સાશ્વતાં અસાશ્વતાં છનમંદીર રહી જાય છે એ સંબંધી ચિત્તમાં ઘણોજ ખેદ ઉત્પન્ન થાયછે ; આ પ્રમાણે તીરના વેગની પરે ગયા તે પણ આલોચણુ સ્થાનક કહીએ.

વળી જેઠાએ અરિહંતને ચૈત્ય દરાવવા માટે સુત્રપાઠ લખ્યો છે તેમાં દેવયંચેઈઅં એ એ શબ્દનો અર્થ “ધર્મદેવ સમાન સ્થાન વંતની” એમ કર્યો છે તે ખોટો કર્યો છે, કેમકે દેવયંચેઈઅં—દેવતાંચૈત્યંઈવ. અર્થ—દેવરૂપ ચૈત્ય એટલે છનપ્રતિમાની જેમ પજ્જુવાસામિ કં શેવા કંઈંતું એ અર્થ ખરો છે. મુર્ખ જેઠો અને તેના ટુંઢકો આ બંને શબ્દને દ્વિતીયાવિભક્તિના વચન છે એટલુંજ સમજ્યા છે, પરંતુ વ્યાકરણના સ્થાન વિના શુદ્ધ વિભક્તિ અને તેના અર્થનું ભાન ક્યાંથી થાય ? ફક્ત પોતાની અસત્ય વાત સિદ્ધ કરવાને વાસ્તે જે અર્થ ઠીક આવે તે લાગુ કરીદેવો એવો તેઓનો દુરાશય છે એવું આ બાબતથી પ્રત્યક્ષ ઠરેછે.

ત્યારપછી સમવાયાંગ સૂત્રનો ચૈત્યવૃક્ષ સંબંધી પાઠ નાંખ્યોછે તે આ ઠેકાણે લાગુ પડતો નથી તેમજ તે પાઠ નાંખવાનું પ્રયોજન પણ નથી પરંતુ ફક્ત ચોપડી મોટી કરવી અને અમે ધણા સુત્ર-પાઠ નાંખ્યા છે એવું દેખાડી ભદ્રિક છવોને પોતાના ફંદમાં ફસાવવા એજ મુખ્ય હેતુ જણાયછે. વળી તે જગ્યાએ ચૈત્યવૃક્ષ કહ્યા છે તે સ્થાનની નિશ્રાએ કહેલા નથી પરંતુ ચોતરાખંધ વૃક્ષનું નામ જ ચૈત્યવૃક્ષ છે અને તે અમે આ અધિકારમાંજ પૂર્વે જણાવી ગયેલા છીએ. ભગવંત જે વૃક્ષ નીચે કેવળસ્થાન પામ્યા છે તે વૃક્ષ ચોતરા સહીત હતા અને તેથીજ તેને ચૈત્યવૃક્ષ કહ્યા છે એમ સમજવું પણ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સ્થાન સમજવો નહીં.

વળી તમે ટુંઢકો ખત્રીશસૂત્ર શિવાય ખીન્નું કાંઈ માનતા નથી

ત્યારે અર્થ કરોછો તે શા આધારથી કરોછો ? તે ખતાવો. કારણ કે તમામ કોષમાં અમારા કહેવા પ્રમાણે અત્ય રાખ્દના ત્રણજ અર્થ કહેલાછે, પણ તમે અત્ય રાખ્દનો અર્થ સાધુ તથા રાન વિગેરે કરોછો તે કેવળ સ્વકપોળ કલ્પિત છે; અને તે ઉપરથી સ્પષ્ટ માલમ પડેછે કે નિઃકેવળ અસત્ય ખોલી તથા અસત્ય પડખણા કરી ખીચારા ભોળા લોકોને તમારા કુપંથમાં ફસાવોછો. ઇતિ—

૧૬ આહુંદશ્રાવકે છન પ્રતિમા વાંદીછે તે વિષે

સોળમા પ્રશ્નોત્તરમાં આહુંદ શ્રાવકે છન પ્રતિમા વાંદી નથી એમ ઠરાવવા માટે જોડા કુમતિએ ઉપાસકદશાંગસૂત્રનો પાઠ નાંખીને તેનો અર્થ તમામ ફેરવી નાંખ્યો છે માટે તેજ સૂત્રપાઠ ખરા અર્થ સાથે આ નીચે લખ્યો છે. શ્રી ઉપાસક દશાંગે પ્રથ-
માધ્યયને યતઃ

નો સ્વલુ મે મંતે કપ્પદ્ અડ્ઝ પામિદ્ચણં અન્ન
ઉથિયાવા અન્નઉથિય દેવયાણિવા અન્નઉથિય
પરિગ્ગહિયાદ્ અરિહંત ચેદ્દયાદ્વા વંદિત્તેવા નમં
સિત્તેવા પુઠ્ઠિવ અણાલિત્તેણં આલવિત્તેવા સંલવિ
ત્તેવા તેસિંઅસણંવા પાણંવા સ્વાદ્મંવા સાદ્મંવા
દાહંવા અણુપદાહંવા નન્નથ્થરાયામિઓગેણં ગણામિઓ
ગેણં બલામિઓગેણં દેવામિહગેણં ગુરુનિગ્ગહેણં વિત્તિ
કંતારેણં કપ્પદ્ મે સમણે નિગ્ગંથે ફાસુરસણિહ્જેણં
અસણં પાણં સ્વાદ્મં સાદ્મં વથ્થ પડિગ્ગહ કંબલ
પાયપુહ્ણેણં પાહિહારિય પીઠ ફલગસેહ્જા સંથરાય
ણં હંસહ મેસહ્જેણં પહિલામેમાણસ્સ વિહરિત્તેદ્

તિકદ્રુ એવં યયાસુવં અભિગ્ગહં અભિગિએહઙ્.

અર્થ—હે ભગવન્ મુજને ન કહેપે. શું ન કહેપે તે કહેછે. આ-
જથી માંડીને અન્યતિર્થી, અન્યતિર્થીના દેવ હરીહરાદિક, અને અ-
ન્યતિર્થીએ ગ્રહા અરિહંતના ચૈત્ય કેં જન પ્રતિમા એટલા પ્રત્યે
વંદણા કરવી, નમસ્કાર કરવો, આગળથી વગર બોલાવે બોલાવડું,
વારંવાર બોલાવડું એ સર્વ ન કહેપે. વળી તેને અસણુ, પાણુ, ખાદિમ,
અને સ્વાદિમ એ ચાર પ્રકારનો આહાર દેવો, વારંવાર દેવો ન કહેપે;
પણુ એટલા કારણુ વિના તે કહેછે. રાજાની આણુએ, લોકના
સમુદાયની આણુએ, બળવંતને આગ્રહે, કુદ્ર દેવતાની આણુએ,
ગુરુ તે માતપિતા તથા કળા ચાર્ય વિજેરેના આગ્રહથી, અને આ-
જીવીકાના કારણુથી એ છછીડીએ પુર્વે કહ્યા તેમને વંદનાદી
કરતા દોષ ન લાગે. એ ન કહેપે તે કહું. હવે કહેપે તે કહેછે. મુ-
જને કહેપે. જૈનશ્રમણુ નિબ્રંથને કાસુ એટલે જીવ રહીત, અને
એષણુય એટલે દોષ રહીત અસણુ, પાણુ, ખાદિમ, સ્વાદિમ, વસ્ત્ર,
પાત્ર, કંબળ, રજોહરણુ, અને વાવરીને પાછા આપવા એવા બા-
ળેઠં, પાટલા, વસ્ત્ર, તૃણાદિક સંચારો તે તથા ઔષધ લેષ જે કરી
પડિલાભતા થકા વિચરવું. એમ કહીને એતદ્દૃષ્ય અભિગ્રહ લે.

ઉપર લખેલા સુત્રપાઠના અર્થમાં જેઠો ટુંઢક લખેછે કે
“ આણંદ શ્રાવકે ન કહેપેમાં અન્યતિર્થીએ ગ્રહણુ કરેલા ચૈત્ય એ
ટલે બ્રહ્માચારી સાધુને વોસરાવ્યાછે પણુ અન્ય તિર્થીએ ગ્રહણુ ક-
રેજ જનપ્રતિમા વોસરાવી નથી, કારણુકે અન્યતિર્થીએ ગ્રહણુ ક-
રેજી પ્રતિમાને વોસરાવી હોત તો સ્વયમતે ગ્રહીત જનપ્રતિમા
વાંધવી રહી તે કહેપેના પાઠમાં કહેત.” તેનો ઉત્તર—રે મુઠ ટુંઢકો!
કહેપેના પાઠમાં તો અરિહંતદેવ અને સાધુને વંદના નમસ્કાર કર-
વાનું પણુ કહું નથી, ફક્ત સાધુનેજ આહાર દેવાનું કહુંછે, ત્યારે તે
પણુ શું તેને વાંધવા યોગ્ય નહોતા ? પણુ જ્યારે અન્યતિર્થીને વંદ-
નાનો નિષેધ કર્યો ત્યારે મુનીને વંદના કરવી એમ ભાવાર્થ નીકળેજ,
તથા અન્યતિર્થીના દેવની પ્રતિમાને વંદનાનો નિષેધ કર્યો

ત્યારે જનપ્રતિમાને વંદના કરવી એમ નિશ્ચય થાયછે. વળી અંબડને આલાવે અન્યતિર્થીનો નિષેધ અને સ્વતિર્થીને વંદના વિગેરે કરવી એમ ખેવડો આલાવો કહ્યોછે. વળી જે મુની પરતિર્થીએ ગ્રહા એટલે અન્યતિર્થીમાં ગયા તે મુનીનેતો પરતિર્થીજ કહીએ એટલે અન્યતિર્થીને વંદના ન કર તેમાં તે આવી ગયું, ફરીથી કહેવાની કાંઈ જરૂર નહોતી. વળી ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ કરોછો તે નિકેવળ ખોટોછે. કારણકે શ્રીભગવતિસુત્રમાં અસુર કુમારના દેવો સૌધર્મ દેવલોકે જાયછે ત્યારે એક અરિહંત, ખીજું ચૈત્ય એટલે જનપ્રતિમા અને ત્રીજું આણગાર એટલે સાધુ એ ત્રણના સરણ કરેછે એમ કહ્યુંછે યતઃ

નન્નથ અરિહંતેવા અરિહંત ચેદ્વયાણિવા ભાવી અ-
પ્પણો અણગારસ્સવા ણિસ્સાણ ઉદ્દંતપ્પયંતિ જાવ સો
હમ્મો કપ્પો.

આ પાઠમાં ૧ અરિહંત ૨ ચૈત્ય અને ૩ આણગાર એ ત્રણ કહ્યોછે. જે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ હોય તો આણગાર જુદા કેમ કહ્યા તે જરા ધ્યાન દઈને વિચારી જુઓ! માટે ચૈત્ય શબ્દનો મુની એવો અર્થ કરોછો તે ખોટોછે. શ્રીઉપાશાગદશાંગના પાઠનો સત્ય અર્થ પુર્વાચાર્યો જે કે મહાધુરંધર કેવળી નહિ પણ કેવળી જેનાજ હતા, તેઓ કરી ગયેલાછે તે અગાઉ અમે લખી ગયા છીએ, પણ જેઠો હીનપુત્રી હતો જેથી સાચો અર્થ તેને સુઅર્થોજ નથી વળી ચૈત્ય એવું સાધુનું નામ કહોછો તો જૈનૈકગ્યાકરણ, હેમ્મીકોષ, ખીજા લાખાની અંદર વપરાતાકોષ તથા સિદ્ધાંતો વિગેરે કોઈ પણ ગ્રંથમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુજ નહિ, એવો ધાતુ પણ કોઈ નથી કે જેથી ચૈત્ય શબ્દ સાધુવાચક હોય, તો જેઠમલ્લજીએ એ અર્થ શા આધારથી કર્યો? પણ તેથી શું! જેમ કોઈ કુંભાર અથવા હળમ અવેરાતનું પારખું કરી અવેરી જે અવેરાતના પરિકાક તેને જુદા કહે તો તેથી કાંઈ સમજી પુરૂષો તેને અવેરી ક-

હેવાના નથી. તેમજ ડાહ્યા અને રાની પુર્વાચાર્યોનો કહેલો અર્થ અસત્ય ઠરાવીને અક્ષર જ્ઞાનથી પણ ભ્રષ્ટ્ર એવા જેઠા મુઠમતિનો કરેલો અર્થ સમકિત દષ્ટી અને ખરેખરા તપાસ કરવાવાળા પુરષો સત્યમાનવાના નથી. માટે ભોળા લોકોને ફૂંદમાં નાંખવાને જેઠલાં ફાંફાં મારોછો તેથી ખીજું તો નહિ પણ અનંત સંસાર રજ-જવાનું ફળ મળશે.

વળી અને ટુંઢકોને પુછીએ છીએ કે આનંદ શ્રાવકે અન્ય તિર્થીના દેવના ચાર નિલેપાને વંદના ત્યાગીછે કે ફક્ત ભાવનિ-ક્ષેપો ત્યાગ્યોછે ? જો કહેશો કે અન્યતિર્થી દેવના ચારે નિલેપાની વંદના ત્યાગીછે તો અરિહંત દેવના ચારે નિલેપા વંદનીક ઠર્યા, અથવા કહેશો કે અન્યતિર્થીના દેવનો ભાવનિલેપોજ વાંદવો ત્યાગ કર્યોછે તો તેના ખીજા ત્રણ નિલેપા એટલે અન્યતિર્થીના દેવની સુર્તિઓ વીજેરે આનંદ શ્રાવકને વંદનીક ઠરશે, માટે વિચારી જોજો.

જેઠોનિજવ લખેછે કે “જનપ્રતિમાનો આકાર જુદી તરેહનો છે માટે અન્યતિર્થી તેને પોતાના દેવ સીરીતે માને?” તેનો ઉત્તર— શ્રી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાને અન્યદર્શનીઓ બદ્ધીનાથ કરીને માને છે. શાંતિનાથની પ્રતિમાને અન્ય દર્શનીઓ જગન્નાથ કરીને માને છે. કાંગડાના કિલ્લામાં રીષવદેવની પ્રતિમાને ભરવ કરીને માનેછે. વળી અગાઉના વખતની પ્રતિમા હોય જે કે કાળાનુસારે કોઈપણ કારણથી કોઈ ઠેકાણે ભંડારેલી હોય તે જગ્યા કોઈ અન્યદર્શની બેસાતી લે અને જ્યારે તે પ્રતિમા તેને તેમાંથી જોડેછે ત્યારે પોતાના ઘરમાંથી પ્રતિમા નીકળી એટલે તે પોતાનાજ દેવની એમ સમજી પોતે અન્યદર્શની છતાં તે પ્રતિમાની પુજાઅર્ચા કરેછે અને પો-તાના દેવ તરીકે માનેછે. માટે જેઠમજી લખેછે કે અન્યદર્શનીઓ જનપ્રતિમાને પોતાના દેવ કરીને માની શકતા નથી તે તદ્દન અસત્યછે.

પછી લખ્યુંછે કે “ચેત્યનો અર્થ પ્રતિમા કરશો તો તે પાઠ-માં આણંદ શ્રાવકે કહ્યું કે અન્યતિર્થીને, અન્યતિર્થીના દેવને, અને અન્યતિર્થીએ ગ્રહણ કરેલી જનપ્રતિમાને વાંકું નહિ, ખોલાવું નહિ

દાન દઉં નહીં તે કેમ મળશે. કારણુ કે જનપ્રતિમાન ખોલાવવું અને દાન દેવું એ શું ?” તેનો ઉત્તર—અરે દુઢીઆઓ ! સિદ્ધાંતની શૈલી એવી છે કે જને જે સંભવે તેને જોડીએ, નહિ તો ધણુ ઠેકાણુ અર્થનો અનર્થ થઈ જાય. એટલે વંદના નમસ્કાર તે અન્યતિર્થી સૌને જોડીએ, અને દાનાદિક અન્યતિર્થીનેજ જોડીએ પણ પ્રતિમાને ન જોડીએ. જેમ શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રમાં ત્રીગું મહાવૃત આરાધવા નિમિત્તે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય પ્રમુખનું વસ્ત્ર, પાત્ર, આહારાદિકે કરીને વૈયાવચ્ચ કરવાનું કહ્યું છે તે જેમ સર્વને સરખી રીતે નહિ પણ જેમ જેને ઉચિત હોય અને જેવો સંભવ હોય તેમ તેની વૈયાવચ્ચ સમજવાની છે. તેમ આ પાઠમાં પણ ખોલાવું નહી, અન્નાદિક આપું નહિ તે પાઠ અન્યતિર્થીના ગુરુનેજ વાસ્તે છે. જો ત્રણ પાઠની અપેક્ષા માનશો તો શ્રી મહાવીરસ્વામીના સમયમાં અન્યતિર્થીના દેવ હરિહર, બ્રહ્મા વિગેરે કોઈ સાક્ષાત નહોતા, તેઓની મુર્તિઓજ હતી તો તમારા કહેલા અર્થ પ્રમાણુ આનંદશ્રાવકનું કહેવું કેમ મળશે તે વિચારો ! કદાચિત એમ કહેશો કે કેટલીએક દેવીઓ અન્નાદિક લેછે તેની અપેક્ષાએ એ પાઠ છે તો તે ખોટું છે. કારણુ કે દેવીની પણ સ્થાપના એટલે મુર્તિની પાસેજ અન્નાદિક ચડાવે છે, એમ કરતાં કદાચ સાક્ષાત દેવી દેવતાને કોઈ દુઢક શ્રાવક શ્રાવિકા અથવા જેઠા વિગેરે દુઢકના માખાપે અન્નાદિક ચડાવ્યું હોય અથવા સાક્ષાત ખોલાવ્યા હોય તો ખતાવો !

વળી જેઠોમુદમતિ લખે છે કે “જનપ્રતિમાને અન્યમતિએ પોતાના મંદિરમાં સ્થાપી તો તેથી જનપ્રતિમાનું શું બગડી ગયું કે જેથી તમે તેને માનવા યોગ્ય કહેતા નથી” તેનો ઉત્તર—જો કોઈ દુઢણી અથવા દુઢકની ખટી અથવા તો દુઢકના સાધુ કોઈ મંદિરામાંસ ખાનારી, કુશીજ શેવનારી વેશ્યાને ધરે અથવા તો માંસ વિગેરે વેચવાવાળા કસાઈને ધરે જઈને રહે તો તમે દુઢકો તેને જઈને વંદણા કરો અથવા ન્યાતમાં લ્યો કે નહિ ? જો કહેશો કે ન વાંદીએ અને ન્યાતમાં ન લઈએ તો તેવીજ રીતે જનપ્રતિમા પુર્વાકત સ્વરૂપવાળી વાંદવા યોગ્ય નથી.

જેઠા મુઠે આપ્રશ્નમાં ચંડાળને ધરે ખેઠો હોય તે વખતનું દ-

દ્વાંત દીધુંછે તે ખોટુંછે. કારણ કે કાર્ય વિશેષે એમ ખેને તે જુદી વાતછે પણ તમારો ટુંઢકનો પિતા ચંડાળના ધરમાં જઈને વટલે અર્થાત્ ત્યાંજ રહે તો તેને તમે ન્યાતમાં લ્યો અને જમવા ખાવાનો વહેવાર રાખો કે નહિ? જો ન રાખો તો તેવીજ રીતે ઉપર લખેલી પાપતમાં સમજવું. વળી તેણે લખ્યું કે તમારા સાધુ અન્યતિર્થીના મઠમાં ઉતર્યા હોય તો તે તમારા ગુરૂ ખરા કે નહિ? તેનો ઉત્તર—રે! મુર્ખો! આવા દ્વાંત લખીને ભોળા ભદ્રિકજીવોને ફસાવવાનું શામોટું કરોછો? અન્યતિર્થીના આશ્રમમાં ઉતરવાથી તે સાધુ વંદનીક મટી જતા નથી, કારણ કે તે સ્વેચ્છાએ ત્યાં ઉતરેલાછે અને સ્વેચ્છાએ ત્યાંથી વિહાર કરેછે અને તે સાધુને તે અન્યદર્શનીઓએ પોતાના ગુરૂ કરીને માનેલા નથી. તેમજ અન્ય તિર્થીઓએ ગ્રહણ કરેલી પ્રતિમામાંથી પ્રતિમાપણું જનું નથી પણ તે સ્થળે તે વંદન પુજન યોગ્ય નથી એમ સમજવું.

વળી લખ્યુંછે કે દ્રવ્યજીંગી, પાસથા, વેષધારી નિજવ પ્રમુખને કયા ખોલમાં આણંદે વોસાવ્યાછે? તેનો ઉત્તર—સાધુ દિક્ષા લેછે ત્યારે ‘કરેમિભંતે’ કહેછે અને પંચમહાવૃત ઉચરેછે તેને પણ પાસથા, વેષધારી નિજવ પ્રમુખને વંદન નમસ્કારનો ત્યાગ હોવો જોઈએ. તો પંચમહાવૃત લેતી વખતે તેણે તેનો ત્યાગ કયા ખોલમાં કર્યોછે તે ખતાવો પણ મુર્ખો! સમકિતદટ્ટી શ્રાવકોને જનારાથી બહાર એવા પાસથા વેષધારી નિજવ પ્રમુખને વંદણા નમસ્કાર કરવાનો ત્યાગતો છેજતો તે પાપત પાઠમાં કહી નથી તેમાં શો વિરોધછે. પ્રશ્નને અંતે લખ્યુંછે કે “આણંદ શ્રાવકે અરિહંતના એત્ય તથા પ્રતિમાને વાંદી હોય તો ખતાવો” તેનો ઉત્તર—એક તો પુર્વોક્ત પાઠથીજ તેણે અરિહંતની પ્રતિમાને વાંદી પુછે એમ નિર્ણય થાયછે. વળી શ્રી સમવાયાંગ સુત્રમાં સર્વ સુત્રોની હુંડીછે તેમાં શ્રી ઉપાશય દશાંગની હુંડીમાં કહ્યુંછે કે—

સોર્કિંતં ઉવાસગદસાઝ ઉવાસગદસાસૂળં ઉવાસયા

ળં નગરાઈં ઉડ્ઝાળાઈં ચેઈઆઈં વળસંડાઈં રાયા
અમ્માસમો ધમ્માયરિયા.

અર્થ—ઉપાશગ દશાંગ તે શું કહીએ? ઉત્તર—ઉપાશગ દ-
શાંગને વિષે આવકોના નગર, ઉદ્યાન, ચેઈઆઈં—ચૈત્યાની એટલે
દેહેરાં, વનખંડ, રાળ, માતપિતા તથા ધર્માચાર્ય કહીશું.

આ ઉપરથી સમજવું કે આજુદ પ્રમુખ દશ આવકોના ધરમાં
જનમંદિર હતાં અને તેમણે જનમંદિર કરાવેલાં પણ હતાં, અને
તેઓ પુણ વંદણા પ્રમુખ કરતા. યદ્યપિ ઉપાશગદશાંગમાં તે પાઠ
દેખાતો નથી કારણ કે પુર્વાચાર્યોએ સુત્રો સંક્ષેપી નાખ્યાછે તોપણ
સમયવાયાંગજમાં તે વાત પ્રત્યક્ષછે. મોટે ધ્યાન દઈને શુદ્ધ અંતઃક-
રણથી તપાસ કરશો તો માલમ પડશે કે આનંદ પ્રમુખ અનેક આ-
વકોએ જનપ્રતિમા પુજી છે તે વાત ખરીછે. ઇતિ.

૧૭ અંખડ આવકે પ્રતિમા વાંદીછે તે વિષે.

૧૭ મા પ્રશ્નોત્તરમાં જોડાનિજે અંખડ તાપસના અધિકારનો
પાઠ આજુદ આવકના પાઠની સરખો ઠરાવ્યોછે તે અસત્યછે. મોટે
શ્રીહિવાઈ સુત્રમાંથી તે પાઠ અર્થ સાથે આ ઠેકાણે લખ્યોછે. યતઃ
અંબડસ્સણં પારિવાયસ્સ નોકપ્પઈ અન્નઝાથિયવા
અન્નઝાથિય દેવયાઈંવા અન્નઝાથિય પરિગ્ગહિયાઈં
અરિહંત ચેઈઆઈંવા વંદિત્તવા નમંસિત્તવા ન-
ન્નથ અરિહંતેવા અરિહંત ચેઈયાણિવા.

અર્થ—અંખડ પરિવાજકને ન કહેવે અન્ય તીર્થી પ્રત્યે, અન્ય
તીર્થીના દેવ પ્રત્યે, અને અન્ય તીર્થીએ ગ્રહા એવા અરિહંતના
ચૈત્ય તે જન પ્રતિમા પ્રત્યે વંદના સ્તવના કરવી નમસ્કાર કરવો,
એ વિના અરિહંતને અરિહંતની પ્રતિમા એટલે એ બંનેને નમ-
સ્કાર કરવો કહેવે.

આ પાઠને આણુંદના પાઠની સરખો ઠરાવે છે પણ આણુંદ શ્રદ્ધસ્થ છે અને અંખડ સંન્યાસી એટલે પરિવ્રાજક છે માટે તે બંનેનો પાઠ સરખો હોય નહિ. વળી આણુંદનો પાઠ અમે આગળ લખી ગયા છીએ તેની સાથે આ પાઠને સરખાવી જોતાં જણાશે કે આણુંદના પાઠમાં અન્ય દર્શનીને અસણુ, પાણુ, ખાદીમ, સ્વાદીમ દેવું નહિ, વારંવાર દેવું નહિ, વગર ખોલાવે ખોલાવવું નહિ, વારંવાર ખોલાવવું નહિ એ પાઠ છે અને આમાં તે પાઠ નથી. કારણ કે અંખડ પરિવ્રાજક છે અને અન્ય તિર્થીઓ અંખડને ગુરૂ તરીકે માને છે તેથી તેનાથી અન્ય દર્શનીને ખોલાવવા વગેરેનો ત્યાગ ખની શકે નહિ. વળી આણુંદના પાઠમાં શ્રમણુ નીઝંથને અસનાદિક આપવાનો પાઠછે, તે આ પાઠમાં ખીલકુલ નથી કારણ કે અંખડ પરિવ્રાજક છે તે પર ગ્રહે ભિક્ષાવૃત્તિ તરીકે જમે છે તો તે અસન પાન, સ્વાદીમ, ખાદીમ વિગેરે શ્રમણુની ઝંથને ક્યાંથી આપે? વળી આણુંદના પાઠમાં કોને વંદના નમસ્કાર કરે તે પાઠ મુદ્દલ નથી અને આમાં અરિહંતને અને અરિહંતની પ્રતિમાને વંદન નમસ્કાર કરવાનો પાઠ છે. આટલો બધો ફેર છતાં જોઈએ તે બંને પાઠ સરખા ઠરાવે છે તે મિથ્યાત્વનો ઉદયછે.

વળી અહીં આ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ મૂર્ખ જોઈએ સાધુ એવો કયોછે પણ તે ખોટો છે તે દષ્ટાંત સાથે અમે આણુંદના પ્રશ્નમાં બતાવી ગયા છીએ.

વળી જોઈ મુદ્દમતિ લખે છે કે “આ પાઠમાં ચૈત્ય એટલે પ્રતિમા લેશો તો ગુરૂને વાંદવાનો પાઠ ક્યાં છે તે બતાવો” તેનો ઉત્તર—અન્ય તિર્થીના ગુરૂનો જ્યારે ત્યાગ કર્યો ત્યારે જૈન મતના સાધુ વંદવા યોગ્ય રહ્યા એમ અર્થાપત્તિએજ સિદ્ધ થાયછે. જેમ કોઈ આવકે રાત્રી ભોજનનો ત્યાગ કર્યો તેને દિવસે ભોજન કરવું રહ્યું કે નહિ? વળી કોઈ યોગીએ વસ્તીમાં રહેવાનો ત્યાગ કર્યો તો તેને વનમાં રહેવું રહ્યું કે નહિ? વળી કોઈ સમકીતદષ્ટી પુરૂષે જનારાના ઉત્થાપક જાણીને ઢુંઢકોનો ત્યાગ કર્યો તો તેને જનારા પ્રમાણે વર્તનાર સુસાધુ વંદન યોગ્ય રહ્યા કે નહિ? એ દષ્ટાંતો

મુજબ અંખડે અન્ય દર્શનીના ગુરનો ત્યાગ કર્યો ત્યારે જૈન દર્શનના ગુરતો વાંદવા યોગ્ય રહ્યાજ છે. મોટે અંખા કુતકો કરવા તે કોગર છે. વળી જોહો મુઠ લખે છે કે “અંખડ સાધુને વાંદે છે” તે અસત્ય છે. જો કે અંખડ શુદ્ધશ્રદ્ધાવાન શ્રાવક હોવાથી જૈન મતના સાધુને તે વંદન યોગ્ય સર્જી છે તોપણ પોતે પરિવ્રાજકનો આચાર્ય છે, પોતાનો વેશ તાપસનો છે, અને અન્યમતિઓ તેને ગુર શુદ્ધિએ પુજે છે તેથી તે સાધુને વંદના, ખમાસણુ પૂર્વક કરતો નહિ.

ત્યાર પછી જોહો લખે છે કે “અંખડ સાધુને અસનાદિક આપે છે” તે પણ અસત્ય છે કારણ કે તેના પાઠમાંજ તે વાત લખી નથી. વળી પોતે પારકે ઘેર જમે છે તો સાધુને અસનાદિક ક્યાંથી આપે? જેમ દુંદકો છનારાના ઉત્થાપક હોવાથી ભવ સમુદ્રમાં બુડનારા છે તો તે ખીજાને કેમ તારી રાકે? એ દષ્ટાંતે સમજવું.

વળી જોહો લખે છે કે “અંખડને ખાર વૃત સુત્રપાઠે કહ્યા છે” તે પણ અસત્ય છે. જેમ આણુંદને ખાર વૃત કહ્યા છે તે પ્રમાણે સુત્રમાં અંખડને કોઈ જગ્યાએ કહ્યા નથી, ને કહ્યા હોય તો સુત્ર શાખ ખતાવો.

પ્રશ્નને અંતે જોહો જૈન દર્શનીઓને મિથ્યાત્વ મોહની કમનો ઉદય લખે છે તે તેને પોતાનેજ છે અને તેથી તેણે ઉપર ખતાવ્યા પ્રમાણે અસત્ય લખ્યું છે એમ સિદ્ધ થાય છે. જેમ એક પુરુષ ઘણોજ ઉતાવળો શીઘ્રપણે ધીની ખરીદી કરવા જતો હતો તેને તપાસાગી તેવામાં રસ્તામાં કોઈ બાઈ પાસે તેણે પાણી દીધું એટલે તે બોલ્યો કે ‘ધી પા’ જો કે તેને પીવું હતું તો પાણી પણ અંતઃકરણમાં ધી ધી થઈ રહેલું તેથી તે બોલાઈ ગયું છે; એમજ જોહા મુઠમતિને પોતાનેજ મિથ્યાત્વ મોહનીનો ઉદય થયેલો તેથી તેણે લખી દીધું છે એમ નક્કી સમજવું. ઈતિ.

૧૮ સાત્ર ક્ષેત્રે ધન વાવરવું કહ્યું છે તે વિષે.

અદ્ધારમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોહો કુમતિ લખે છે કે સાત્રક્ષેત્ર સુત્રમાં

કોઈ ઠેકાણે કહ્યા નથી—તેનો ઉત્તર:—શ્રી ભત્તપરચ્ચખાણુ નામે પચ્ચાના મુલ પાઠમાં ૧ જનખીંબ ૨ જનભુવન ૩ શાસ્ત્ર ૪ સાધુ ૫ સાધવી ૬ શ્રાવક ૭ શ્રાવિકા એ સાત ક્ષેત્ર કહ્યાં છે તે ચું ટુંકો જાણુતા નથી ? કદાચ તમે કહેશો કે અમે તે સુત્ર માનતા નથી તો નંદીસુત્ર કેમ માનો છો ? કારણ કે શ્રી નંદીસુત્રમાં સર્વ સુત્રના નામ કહ્યાં છે ત્યાં ભત્તપરચ્ચખાણુ પચ્ચાનાં નામ પણ છે. માટે તેમાં કહેલા સાતક્ષેત્રે ગૃહસ્થે ધન વાવરવું તેજ કૃપાદાયક છે.

જેઠો લખે છે કે “આણુંદાદિક શ્રાવકે વૃત્ત આરાધ્યા, પડિમા આદરી, સંચારા કીધા તે સર્વ સુત્રોમાં કહ્યું છે પણ કેટલું દ્રવ્ય વાપર્યું અને કયા ક્ષેત્રે વાપર્યું તે કહ્યું નથી” તેનો ઉત્તર—૨! મુખો! તે સુત્રમાં જેટલી વાતની પ્રસંગે જરૂર હતી તેટલી કહી છે અને બીજી કહી નથી. જો તમે ન કહેલી તમામ વાતોનો નીરાદર કરતા હોતો આણુંદાદિક દશ શ્રાવકોએ કયા મુનીને દાન દીધું, કયા મુનીને તેડવા ગયા, કયા મુનીને વળાવવા ગયા, કેવી રીતે પડિક-મણું કયું વિજેરે ઘણી વાતો જે કે શ્રાવકોને માટે સંભવીત ગણાય તેવી કહી નથી તો તેમણે ચું તે નથી કયું? કયું છેજ. તેમજ દ્રવ્ય વાપરવા સંબંધી વાત પણ તેમાં નથી કહી પરંતુ કરીતો છેજ. વળી અમે પૃષ્ઠીએ છીએ કે આણુંદાદિ શ્રાવકોએ કેટલા ઉપાશ્રય કરાવ્યા તે વાત સુત્રોમાં કહી નથી છતાં તમે ટુંકો ઉપાશ્રય કરાવો છો તે શા આધારથી કરાવો છો તે બતાવો !

વળી લખે છે કે “આણુંદાદિક શ્રાવકોએ સંધ કાઢ્યા, તિર્થ યાત્રા કીધી, દેહેરાં કરાવ્યાં, પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠી વિજેરે વાત સુત્રમાં હોય તો બતાવો” તેનો ઉત્તર—આણુંદાદિ શ્રાવકોના જનમંદિરનો અધિકાર શ્રી સમવાયાંગજીમાં કહ્યો છે. આવશ્યક સુત્રમાં તથા યોગ શાસ્ત્રમાં ઐશ્વરીકરાગના કરાવેલા જન મંદિરનો અધિકાર ચાલેલો છે. વગુર આવકે શ્રીમદ્ભીનાથજીનું દેહેરું બંધાવ્યું તે અધિકાર શ્રી આવશ્યક સુત્રમાં કહ્યો છે; તથા તેજ સુત્રમાં ભરત મહારાજે શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ચોવીશ જનખીંબ સ્થાપ્યાનો અધિકાર છે. એ વિજેરે અનેક જગ્યાએ સુત્રમાં કહ્યા છતાં જેમ

નેત્ર વિનાનો માણસ કાંઈ પણ જોઈ શકતો નથી તેમ જ્ઞાનરૂપી ચક્ષુ વિનાનો જોઈ એને તેના દુંઢકો પણ આ વાત સુત્રની અંદર દેખતા નથી.

વળી તેણે યુક્તિઓ કરીને સાત ક્ષેત્ર ઉઘાડ્યા છે તેનો અ. ગુકેમે ઉત્તર—૧-૨ ક્ષેત્ર જનર્પીય તથા જન બુવન—તે ખાખતમાં જોઈ મૂઢમતિએ લખ્યું છે કે “દેહેરા, પ્રતિમાતો આગળ હતાજ નહિ એને જો હતા એમ કહેશો તો કોણે કરાવ્યા વિગેરેનો અધિકાર સુત્રમાં દેખાડો” આ પ્રશ્નનો ઉત્તર એમે ઉપરજ લખ્યો છે એને તેથી તે ખંને ક્ષેત્ર સિદ્ધ થાય છે.

૩ મું ક્ષેત્રશાસ્ત્ર—આ ખાખતમાં જોઈ લખે છે કે પુસ્તક તો મહાવીરસ્વામીની પછી (૯૮૦) વર્ષે લખાણુ છે, અગાઉતો પુસ્તકો નહોતા માટે તે અર્થે દ્રવ્ય કાઢવાનું શું કારણુ?—

ઉત્તર—આ ખાખતનું નીરાકરણુ અગાઉ એમે જણાવી ગયા

છીએ. વળી શ્રી અનુયોગદ્વાર સુત્રમાં કહ્યું છે કે દન્વસુઅંજંપતય

પુથયલિહિયં અર્થ—દ્રવ્યશ્રત તે જે પાના પુસ્તકમાં લખાયેલ છે એને તે ઉપરથી સુત્રકારના સમયમાં પુસ્તક લખેલા હતા એમ સિદ્ધ થાય છે. વળી તમારા કહેવા પ્રમાણુ તે સમયમાં મુદ્દલ પુસ્તકો લખાયલા હતાજ નહીં તો શ્રી રીખમદેવસ્વામીની ખતાવેલી અઢાર લિપીનો વિચ્છેદ થયો હતો એમ ઠરો તો તે તદન જીકું છે. વળી જો અક્ષરજ્ઞાન તે સમયમાં હોયજ નહિ તો લૌકિક વહેવાર પણ કેમ ચાલે? દુંઢકો! આ ઉપરથી સમજો કે તે વખતમાં પુસ્તકો હતા, ફક્ત સુત્રોજ લખાયલા નહોતા, એને તે દેવઢઢી ગણી ક્ષમા શ્રમણુ લખ્યા છે. પણ પુસ્તકો (૯૮૦) વર્ષે લખાણુ તે વાત તમારા જોડમલજી લખે છે તે શા આધારથી લખે છે? કારણુ કે તમારા માનેલા ૩૨ સુત્રોમાં તે વાતજ નહિ.

૪-૫ મું ક્ષેત્ર સાધુ એને સાધવી. તે ખાખતમાં જોઈ મુઢમતિ લખે છે કે “સાધુને અર્થે દ્રવ્ય કાઢીને તેનો આહાર, ઉપધી, ઉપાશ્રય કરાવે તો તે સાધુને કલ્પે નહિ ત્યારે તે માટે દ્રવ્ય શું કામ

કાઢવું. આ ખામત ઉપર શ્રી દશવૈકાલિક, આચારંજ, નિસીધ વિ-
જેરે સુત્રોની શાખ દીધી છે.” તેનો ઉત્તર—સાધુ, સાધવીને અર્થ
કરે ત્યાહાર, ઉપધી, ઉપાશ્રય પ્રમુખ તેને કલ્પવું નથી તે વાત
અમે પણ માન્યજ કરીએ છીએ, સાધુ પોતાને નિમિત્તે કરેલું લેતા
નથી, અને સુરા શ્રાવકો આપતા પણ નથી. પરંતુ શ્રાવકો પોતાની
શુભ કમાણીના દ્રવ્યમાંથી સાધુ સાધવીને ત્યાહાર, ઉપધી, વસ્ત્ર
પાત્ર પ્રમુખે પ્રતિજ્ઞામે છે, પણ સાધુ સાધવીને નિમિત્તે કઢેલા દ્ર-
વ્યમાંથી પ્રતિજ્ઞાલતા નથી અને સાધુ લેતા પણ નથી. તે ખે
ક્ષેત્રને અર્થ કાઢેલું દ્રવ્ય તો કોઈ મુનીને મહાભારત વ્યાધી વ્યાવી
પડ્યો હોય તેના નિવારણાર્થે કોઈ વૈદ પ્રમુખને દેવું પડે, અથવા
તો કોઈ સાધુ નિર્વાણુ પામ્યા હોય તે નિમિત્તે દ્રવ્ય વાવરવું પડે
વિજેરે અનેક કાર્યોમાં વપરાય છે. તેના કામની અંદર પણ શ્રાવકો
જો શ્રીમંત હોય છે તો તે પોતાની પાસેથીજ ખરચે છે, પરંતુ કોઈ
ખામમાં શક્તિવિનાના નિર્વત શ્રાવકો વસતા હોય અને ત્યાં તેડું
કાર્ય વ્યાવી પડે તો તેમાંથી વપરાય છે.

૬-૭ નું ક્ષેત્ર શ્રાવક અને શ્રાવિકા. તે ખામતમાં જોડો લ-
ખે છે કે “પુન્યવંત હોય તે ખેરાતવું દાન લે નહીં” પણ મુઠ !
મયળા જીવો સરખા પુણ્યવંત હોતા નથી. કોઈ ગરીબ કંગાળ પણ
હોય છે, કે જેને ખાવા પીવાના પણ સાંસા પડે છે, તો તેવા ગરીબ
સ્વધર્મીઓને દ્રવ્ય આપીને સહાય કરવી, તેને આજીવીકામાં ઉ-
ખરચેલ દેવો તે દ્રવ્યવાન શ્રીમંત શ્રાવકોની ફરજ છે. તે પ્રમાણે દ્ર-
વ્યવાન ગ્રહસ્થો સ્વધર્મીને સહાય કરે છે, અને જો પોતામાં શક્તિ
ન હોય તો તે ખે ક્ષેત્ર નિમિત્તે કાઢેલા દ્રવ્યમાંથી સહાય કરે છે, તે
વાત શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં ૨૮ મે અધ્યયને કહી છે. વળી જોડો લ-
ખે છે કે “શ્રાવક દીન અનાથને અંતરાય પાડે નહિ” તે ખરું છે પણ
ઉપર પ્રમાણે વિચારીને જોશો તો જણાશે કે તેથી કાંઈ દીન અ-
નાથને અંતરાય પડતો નથી. અને એવી રીતે શ્રાવકોને આપેલું
દ્રવ્ય ખેરાતવું કહેવાતું નથી.

ઉપરના લખાણથી શાસ્ત્રોમાં સાત ક્ષેત્ર કહ્યાં છે, તેમાં દ્રવ્ય-

વાપરવાથી સારા ફળની પ્રાપ્તિ થાયછે, અને સુ આવકોનું દ્રવ્ય ત ક્ષેત્રોમાં વપરાતું આવ્યુંછે અને વપરાયછે એમ સિદ્ધ થાયછે.

આ પ્રસંગમાં જેઠા ટુંઢકે શ્રી દશવૈકાલિકની નીચે લખેલી ગાથા લખીછે.

પિંડ સિદ્ધજંચવથ્યંચ, ચઉયં પાયમેવય ॥

અકાપ્પિયં નદ્દુછેજ્ઞા, પડિગાહિંચકાપ્પિયં ॥૪૮॥

આ શ્લોકનો અર્થ પ્રગટપણે એટલોજ છે કે “આહાર, સન્ન્યાસ, વસ્ત્ર અને પાત્ર અકલ્પનિક ન લેવું; અને કલ્પનિક લેવું.” તોપણ જેઠા ટુંઢકે ડાંડો અકલ્પનિક ઠરાવવા માટે આ શ્લોકના અર્થમાં ડાંડો એ રાખ્દ લખી દીધોછે. જો કે તેના લખાણમાં પણ ડાંડો અકલ્પનિકછે એમ જેઠો સિદ્ધ કરી શક્યો નથી તોપણ સાધુને ડાંડો રાખવાનું સુત્રમાં કહ્યુંછે તે લખીએ છીએ.

શ્રી ભગવતી સુત્રમાં વિધિવાદે ડાંડો રાખવો કહ્યોછે અને એ પાઠ પ્રથમ પ્રશ્નોત્તરમાં લખ્યો છે.

શ્રી ઓધનિર્યુક્તી સુત્રમાં ડાંડાની શુદ્ધતા નિમિત્તે ત્રણ ગાથાઓ કહેલીછે.

વળી શ્રી દશવૈકાલિક સુત્રમાં પણ વિધિવાદે “દંડગંસિવા” એ રાખ્દ કરીને ડાંડો પડિ લેહવો કહ્યોછે.

આ પ્રમાણે સુત્રોમાં કહ્યા છતાં અસાની ટુંઢકો કાંઈ પણ સમજ્યા વગર તદ્દન અસત્ય રીતે તે બાબતનું ખંડન કરેછે (અગર જો કે થઈ શકતું તો નથી.) તે તેઓની મુખાઈની નિશાનીછે.

પ્રશ્નને અંતે જેઠા ટુંઢકે “સાત ક્ષેત્રે દ્રવ્ય વપરાવોછો તેથી ચૌટાના ચોર થાઓછો” એવું મહામિથ્યાત્વના ઉદ્યથી લખ્યુંછે પણ તેનું તે લખવું ઉપરના દષ્ટાંતોથી અસત્યછે તેવું સિદ્ધ થયુંછે, કારણ કે સુત્રોમાં સાત ક્ષેત્રે દ્રવ્ય વાપરવું કહ્યુંછે, ને તે પ્રમાણે પ્રસિદ્ધ રીતે આવકો દ્રવ્ય વાપરેછે, તેથી તેઓ પુન્ય બાંધેછે એટલુંજ નહિ પણ ઘણી પ્રશંસાને પાત્ર થાયછે, એ વાત કાંઈ છાની

નથી. પરંતુ ખરી રીતે તપાસ કરતાં ચૌદાના ચોરનો ટુંઢકોછે, કા-
રણકે સુત્રોમાં કહેલી તમામ વાત ઉઘાપેછે, સુત્રો ઉઘાપેછે, અર્થ
ફેરવેછે, શાસ્ત્રોક્ત વેષ ન રાખતાં વિપરીત વેષે ફેરેછે, વિગેરે ત-
મામ ખાખતો ધ્યાનમાં લઈને તમાસી જોતા ટુંઢકો ચૌદાના ચોરેછે
એટલુંજ નહિ પણ તેઓ શાસનના અધિપતિ શ્રી અનરાજના પણ
ચોરેછે અને તેથી તેમને નિશ્ચયે રાજ્યદંડ (અનંત સંસાર) પ્રાપ્ત
થવાનોછે. ઇતિ.

૧૯ દ્રોપદીએ અનપ્રતિમા પૂજી છે તે વિષે.

૧૯ મા પ્રશ્નોત્તરમાં દ્રોપદીએ અનપ્રતિમા પૂજી છે તેનો સર્વ
રીતે નિષેધ કરવાને જોડા કુમતિએ ધણા કુતર્કો કર્યાછે પરંતુ તે
સર્વ ખોટાછે માટે તેના અનુક્રમ પ્રમાણે પ્રત્યુત્તર લખ્યાછે.

શ્રી સાતા સુત્રમાં દ્રોપદીએ અનમંદિરમાં જઈને અનપ્રતિ-
માની સત્તરભેદી પુજા કરી, નમુદ્યુલું કહ્યું એવા પ્રત્યક્ષ પાઠછે. યતઃ
તણં સા દોવડ રાયવરકના જોણેવ મહજ્જણઘરે
તેણેવ ઉવાગચ્છડ મહજ્જણઘરં અણુપવેસડ ન્હાયા
કયવલીકમ્મા કયકોઝઅ મંગલ પાયચ્છિત્તા સુદ્ધ
પાવેસાઈં વથ્યાઈં પરિહિયાઈં મહજ્જણઘરાઝ પડિણિ
ખમડ જોણેવ જિણઘરે તેણેવ ઉવાગચ્છડ જિણઘરં
અણુપવેસડ પવિસડિત્તા આલોર જિણપડિમાણં પણામં
કરેડ લોમહથ્થયં પરામુસડ એવં જહા સુરિયામો જિ
ણ પડિમાઝ અચ્છેડ તહેવ માણિયવ્વં જાવ ધુવં ડ-
હડ ધુવં ડહડિત્તા વામં જાણુ અંચેડ અંચેડિત્તા દા

હિણ જાણુ ધરાણિતલં સિ નિહદુ તિરુત્તો મુદ્દાણં
 ધરાણિતલં સિ નિવેસેઈ સિનિવેસેઈત્તા ઇસિં પચ્ચુણ
 મઈ કરયલ જાવ કદુ એવં વયાસિ નમોથ્થુણં અ-
 રિહંતાણં ભગવંતાણં જાવસંપત્તાણં વંદઈ નમંસઈ
 જિણઘરાઝ પડિણિખમઈ.

અર્થ—તેયારે તે દ્રોપદી રાજવર કન્યા જ્યાં સ્નાન મજ્જન કરવાનું ધરછે ત્યાં આવે, મજ્જણુ ધરમાં પેસે, સ્નાન કરીને કંઈ છે બળી કર્મ એટલે પુણનું કાર્ય અર્થાત્ ધર દેરાસરમાં પૂજા કરીને કોપુક તે તિલકાદિક મંજળ તે દધી દ્રોવ અક્ષતાદિક તેહજ પ્રાયશ્ચિત એટલે દુઃસ્વપ્નાદિકના ધાતક કર્યોછે જોણુ શુદ્ધને ઉજ્જવલ મોટે જનમંદિરે જવા યોગ્ય એવા વસ્ત્ર પહેરીને મજ્જણુ ધરમાંથી નીકળે, જ્યાં જનધરછે ત્યાં આવે, જનધરમાં પેસે, પેસીને દીઠે થકે જનપ્રતિમાને પ્રણામ કરે. પછી મોર પીંછી લે, લઈને જેમ સુર્યાભેદવતા જનપ્રતિમાને પુજે તેમ સધળો વિધિ જાણુવો તે અધિકાર સુર્યાભનો યાવત્ ધુપ દહે ત્યાં લગી કહેવો તે ધુપ દહીને રાખો દીંચણુ હંચો રાખે, જમણો દીંચણુ ધરતીએ થાપે, થાપીને ત્રણ વાર મસ્તક પૃથ્વી તળ પ્રત્યે સ્થાપે, થાપીને લગારેક નીચી નમે, હાંદ જોડી, દશનખ ભેળા કરી મસ્તકે અંજલી કરીને એમ કહે. નમસ્કાર થાઓ અરિહંત ભગવંત પ્રત્યે યાવત્ સિદ્ધિગતિ પ્રત્યે પામ્યાછો. અહિંઆ યાવત્ રાખે શકસ્તવ સંપુર્ણ થયો કહેવો. પછી વંદના કરી નમસ્કાર કરી જનગ્રહમાંથી નીકળે પુર્યાજ્ઞ પ્રકારે સુત્રોમાં કહ્યુંછે તોપણુ ટુંકકો મિથ્યાદષ્ટી, જનપ્રતિમાની પૂજા માનતા નથી તે મિથ્યાત્વનો ઉદયછે.

આદ્યમાં તે કુમલિ લખેછે કે “કોઈએ વિતરાગની પ્રતિમા પૂજી નથી અને કોઈ નગરમાં જનચૈત્ય કહ્યા નથી” તેનો ઉત્તર શ્રી ઉગ્રવાઈ સુત્રમાં “ચંપાનગરીમાં બહુલા અરિહંત ચેઈઆઈ

એટલે ધણા અરિહંતના ચૈત્ય છે એમ કહ્યું છે.” અને ખીજી બધી નગરીના વર્ણનમાં ચંપાનગરીની ભલામણ સુત્રકારે દીધેલી છે તો તેથી સર્વ નગરીઓમાં પોજેપોજે ચંપાનગરીની પેઠે જનમંદિર હતા એમ નિર્ણય થાય છે. વળી આણંદ, કામેદેવ, રાંખ, પુષ્કળી પ્રમુખ શ્રાવકોએ તથા શ્રેણીક મહાબળ પ્રમુખ રાજાઓએ પુજા કર્યાનો અધિકાર સુત્રોમાં ધણી જગ્યાએ છે. માટે જે જે જગ્યાએ પુજા કર્યાનો અધિકાર છે તે તે જગ્યાએ જનમંદિર તો છેજ તેમાં કાંઈ શક નથી. વળી તે શ્રાવકોના પૂજા કરવાના અધિકારમાં “કયમળીકમ્મા” શબ્દ પ્રત્યક્ષપણે છે, જેનો અર્થ સ્વદર્શનમાં તથા પરદર્શનમાં તમામ જગ્યાએ “દેવ પુજા કરી” એવોજ થાય છે. માટે ધણા શ્રાવકોએ પ્રતિમા પુજી છે અને ધણે ઠેકાણે જનમંદિર હતા એમ સ્પષ્ટ રીતે સિદ્ધ થાય છે.

પછી તે લખે છે કે “ફળંત દ્રૌપદીએજ પૂજા કરી છે અને ત પણુ આખા ભવમાં એકજ વાર કરી છે” તેનો ઉત્તર—એ કુમતિના કહેવાનો સાર એ છે કે પૂજાના અધિકારમાં સ્ત્રી બતાવી તો કોઈ શ્રાવક કેમ ન કહ્યો ? તો મૂર્ખો ! પ્રભુજીને રેવતી શ્રાવિકાએ ઐષધ વહેરાવ્યું તો કોઈ શ્રાવકે વહેરાવ્યું એમ કેમ ન કહ્યું ? વળી પ્રથમ સિદ્ધ મરૂ દેવી માતા થયા, શ્રી વીર પ્રભુનો અભિગ્રહ છમાસ પાંચદિનઓ છે ચંદનમાળાએ પૂર્યો, સંગમાના ઉપસર્ગથી છ મહિને વત્સપાળી હોશીએ પરમાત્મે પ્રભુને પારણું કરાવ્યું, તથા આ ચોવીશીમાં મક્ષીનાથજી અનંતી ચોવીશીએ સ્ત્રીપણે તિર્થંકર થયા, ઈત્યાદિક આ ચોવીશીમાં સ્ત્રીઓએ ધણા મોટાં કામ કર્યાં છે; પ્રાપ્ત પુરુષતો થુલ કાર્યો કરે તેમાં શી વડાઈ ! પણુ સ્ત્રીઓને કરવું દોહ્યું છે; પૂરુષને તો પૂજાનાં કારણો મેળવવાં સુગમ છે પણુ સ્ત્રીને વિષમ છે માટે દ્રૌપદીનો અધિકાર વિસ્તારે કહ્યો છે. જો સ્ત્રીએ એમ પૂજા કરી તો પુરુષે ધણીજ કરી છે એમાં શું સંદેહ ? અર્થાત—કાંઈ સંદેહ નથી. વળી કુમતિઓ કહે છે કે એકજ વાર

પુત્ર કહી છે, પછી તો ક્યાંહી પુજા કરી કહી નથી. તેનો ઉત્તર—
પ્રતિમા પુત્રતો એક વારપણુ કહી છે, પરંતુ દ્રૌપદીએ ભોજન કર્યું
એમતો એકવારપણુ કહ્યું નથી માટે તમારા કહેવા પ્રમાણુ તેણી-
એ ખાધું પણુ નહિ હોય. વળી તુંમીઆ નમરીના આવકે સાધુને
એકજવાર વાંધાની વાત કહી છે, અને આનંદકામદેવાદિકે ભગ-
વંતને એકજવાર વાંધા કહ્યા છે, તો કેમ ખીણ વખત નહિજ વાંધા
હોય? પણુ વિચારો કે પરણવાને અવસરે મોહની ભીડમાં એવી
રીતે પુરણોલાસથી જન પૂજા કરી છે તો ખીજે સમયે અવશ્ય પૂજા
કરીજ હશે એમાં શો સંદેહ છે? પરંતુ સુત્રકારને એવો અધિકાર
વારંવાર કહેવાની જરૂર નથી, કેમકે આગમની શૈલી જાણનાર
પુરૂષતો એમ સમજેજ. તમારા જેવા મૂર્ખો અક્ષલના હીન નથી
સમજતા તે તમારે મિથ્યાત્વનો ઉદય છે.

વળી જ્ઞાનમલ્લ લખે છે કે “પદ્મોત્તર રાજાને ત્યાં દ્રૌપદિએ
છઠ છઠને પારણુ આંખીલનો તપ કર્યો પણુ પૂજાતો ન કરી” તેનો
ઉત્તર—મૂર્ખો! એટલુંતો સમજો કે તપશ્યા કરવી તેતો સ્વાધીન
વાતછે અને પૂજા કરવી તેમાં જનમંદિરનો, પૂજાની સામગ્રીનો
જોગ મળવો જોઈએ. વળી દ્રૌપદી પરાધીન થયેલી તથા સંકટમાં
પડેલી છતાં તે સ્થળે પૂજા કેવી રીતે કરી શકે? તે વિચારી જુઓ!

વળી જ્ઞાન કુમતિ લખે છે કે “દ્રૌપદિએ પુર્વ જન્મમાં સાત
કામ અયોગ્ય કર્યાછે માટે તેની કરેલી પૂજા પ્રમાણુ નહિ” તેનો
ઉત્તર—આ ઉપરથીતો ટુંટકો અને અક્ષલહીન જ્ઞાનમલ્લ શ્રીમહા-
વીર સ્વામીને પણુ સાચા તિર્થંકર નહિ માનતા હોય; કેમકે શ્રી
મહાવીર સ્વામીના જીવે પણુ પૂર્વ જન્મમાં કેટલાએક અયોગ્ય
કામ કર્યા છે.

- ૧ મરીચીના ભવમાં દિક્ષા વિરાધી તે અયોગ્ય.
- ૨ ત્રિદંડિઆનો નવો વેષ ખનાવ્યો તે અયોગ્ય.
- ૩ ઉત્સુત્ર પડપણુ કરી તે અયોગ્ય.
- ૪ નીચાણુ કર્યું તે અયોગ્ય.

૫ કેટલા એકે ભવમાં સન્યાસી થઈને મિથ્યાત્વ પરંપણા કરી તે અયોગ્ય.

૬ કેટલાએક ભવમાં બ્રાહ્મણ થઈને યજ્ઞ કર્યા તે અયોગ્ય.

૭ તિર્થંકર થઈને બ્રાહ્મણ કુળમાં ઉત્પન્ન થયા તે અયોગ્ય.

ઈત્યાદિ અનેક અયોગ્ય કામ કર્યા તો શું પુર્વાદિ જન્મમાં એવા કામ કરવાથી શ્રીમન્મહાવીર ભગવંતને તિર્થંકર ન માનવા જોઈએ ? માનવાજ જોઈએ. કારણ કે કર્મને વશ થયો થકો જીવ અનેક પ્રકારના નાટકનાએ છે, પણ તેથી વર્તમાનને વિષે તેના ઉત્તમપણાને કાંઈપણ બાંધક થતો નથી; તેમજ દ્રોપદિની કરેલી જનપ્રતિમાની પૂજા આવકર્ષની રીતિ પ્રમાણે છે માટે તે પણ માનવીજ જોઈએ. ન માને તે સુત્રને વિરાધનારો છે.

વળી તે લખે છે કે “દ્રોપદિની પૂજાને ભલામણ પણ સૂર્યાભની કરેલી જનપ્રતિમાની પૂજાની દીધી, પણ ખીજાની ન દીધી” તેનો ઉત્તર—સૂર્યાભની ભલામણ દીધી તેનું કારણ તો પ્રત્યક્ષ છે કે જનપ્રતિમાની પૂજાનો વિસ્તાર દેવધી ગણી ક્ષમા શ્રમણે રાય-પરોણી સુત્રમાં સૂર્યાભને અધિકારે લખ્યો છે. તે એક જગ્યાએ લખેલો સર્વ ઠેકાણે સમજી લેવો, કેમકે જગ્યાએ જગ્યાએ વિસ્તાર લખવાથી સુત્રો ભારે થઈ જાય છે. આનંદ કામદેવાદિકની ભલામણ ન દીધી તેનું કારણ એકે તેના અધિકારમાં પૂજાનો પૂરો વિસ્તાર લખ્યો નથી તો તેની ભલામણ કેમ આપે ? વળી તે ભલામણ તિર્થંકર કે ગણધરોએ દીધી નથી પરંતુ સુત્ર લખવાવાળા આચાર્ય દીધી છે. તિર્થંકર મહારાજાએ તો સર્વ ઠેકાણે એવો વિસ્તાર કહ્યો હશે પણ સુત્ર લખવાવાળાએ વિચાર કરીને સુત્રો વધી ન જાય તેટલા માટે એક જગ્યાએ અધિકાર વિસ્તારથી લખીને ખીજી જગ્યાએ તેની ભલામણ દીધી છે. વળી આણંદ આવકર્ષે સુત્રમાં પુરણવાળ તપસ્વીની ભલામણ દીધી છે તેથી શું આણંદ મિથ્યા દષ્ટી થઈ ગયો ? એ પ્રમાણે કોઈ કહ્યું નહિ. તેમજ અત્રે પણ સમજવું.

વળી તે કુમતિ લખે છે કે “દ્રોપદિ સમકિતદષ્ટી નથી તથા

શ્રાવિકા પણ નથી કેમકે તેણે શ્રાવકના વ્રત લીધા હોય તો પાંચ ભરતાર કેમ કરે?" તેનો ઉત્તર—દ્રૌપદિ પુર્વકૃત કર્મના ઉદયથી પંચની શાક્ષીએ પાંચ ભરતારને વરીછે તેને કાંઈ પાંચ ભરતાર વરવાની ઇચ્છા નહોતી; પણ તે પ્રમાણે પાંચ ભરતારને પરણવાથી તેના શિયળવૃત્તને કાંઈ પણ બાધક આવ્યો નથી અને શાસ્ત્રકારે તેને મહાસતી કહીછે. વળી ઘણા દુંદકો પણ તેણીને સતી માનેછે પણ અક્ષતના અંધ ભેઠાનીજ મતિ વિપરીત થયેલી કે જેથી તેણે મહાસતીને માથે કલંક ચઢાવ્યુંછે, અને તેથી મહાપાપનું બંધન કર્યુંછે. કહ્યુંછે કે “વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ.”

શ્રી ભગવતી સુત્રમાં કહ્યુંછે કે જ્યન્યથી કોઈ એક વ્રત કરે તોપણ તે શ્રાવક કહેવાયછે. વળી તેજ સુત્રમાં ઉત્તરગુણ પચ્ચ-ખાણુ પણ લખ્યાછે; તથા શ્રી દશાશ્રુતસ્કંધમાં દંસણસાવણ અર્થાત સમકિતધારીને પણ શ્રાવક કહ્યાછે; વળી શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રમાં દ્રૌપદિને શ્રાવિકા કહીછે; શ્રી સાતા સુત્રમાં કહ્યુંછે કે—

તएणं सा दोवइ देवी कच्छुल नारयं असंजय अवि
रय अपडिहय पच्चखाय पावकम्मं तिकट्टुनो आ-
ढाइं नोपरिआणाइंणे अभुट्टेइ.

અર્થ—જેવારે નારદ આવ્યા ત્યારે દ્રૌપદિદેવી કચ્છુલનામે ન-વમા નારદ પ્રત્યે અસંયમી, અવીરતી, નથી હણ્યા નથી પચ્ચખ્યા પાપકર્મ જેણે, એમ જાણીને ન આદર કરે, આવ્યા જાણે પણ નહિ, અને ઉભી પણ થાય નહિ.

વિચારો કે દ્રૌપદિએ નારદ જેવાને પણ અસંજતી જાણીને વંદના નથી કરી તો તેથી નિશ્ચય થાયછે કે તે શ્રાવિકા હતી અને તેનું સમ્યક્તત્ત્વત આણુંદ શ્રાવકના જેવું હતું. વળી અમરકંકા ન-ગરીને વિષે પદ્મોત્તર રાજા તેનું હરણ કરી ગયોછે તે જગ્યાએ શ્રી સાતા સુત્રમાં કહ્યુંછે કે.

तएणं सादोवइ देवी छट्ठं छट्ठेणं अणिखित्तेणं आ

યંત્રિલં પરિગ્ગાહેણં તવો કમ્મેણં અપ્પાણં ભાવેમા
ણે વિહરહ.

અર્થ.—પદ્મોત્તર રાજાએ દ્રોપદિને કન્યાના અંતે ઉરમાં મુકી
છે તેવારે તે દ્રોપદિદેવી છઠ્ઠઠને પારણે નિરંતર આંખીલ પરિગ્રહીત
તપ કર્મે કરીને એટલે છઠ્ઠઠને પારણે આંખીલ કરતીયકી આ-
ત્માને ભાવતીયકી વિચરેછે.

આ ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાયછે કે આવા જનઆણાયુક્ત
તપની કરનારી દ્રોપદિ શ્રાવિકાજ હતી.

વળી “દ્રોપદિને પાંચ ભરતારનું નીયાણુ હતું તે નીયાણુ
પુર થયા અમાઉ તેણે પૂજા કરીછે માટે તે મિથ્યાદષ્ટીયકા પૂજા
કરીછે” એમ જોડો લખેછે તેનો ઉત્તર—શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધમાં નવ
પ્રકારના નીયાણા કહ્યાછે તે મધ્યે ધુરના સાત નીયાણા કામ
ભોગના છે, તે ઉત્કૃષ્ટરસે નીયાણુ કર્યું હોય તો સમકિત ન પામે,
અને જો મંદરસે નીયાણુ કર્યું હોય તો સુખે સમકીત પામે.
જેમ કૃશ્નવાસુદેવ નીયાણુ કરીને ઉપજ્યાછે તેને પણ સમકિતની
પ્રાપ્તિ થઈછે. જો કેહશો કે, “વાસુદેવની પદ્મી પામ્યા એટલે નિયા-
ણુ પુર થયું માટે વાસુદેવનો પદ્મી પામ્યા પછી સમકિત પામ્યાછે
તેમ દ્રોપદિ પણ પાંચ ભરતાર પામી એટલે નીયાણુ પુર થયું પછી
પરણીને સમકીત પામી” તો તે અસત્ય છે; કેમકે નિયાણુતો આખા
ભવ સુધી પહોચે. શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધમાંજ નવમું નીયાણુ દિક્ષાનું
કહ્યું છે તે દિક્ષા લીધી એટલે નીયાણુ પુર થાય. એમ હોય તો તે-
હીજ ભવને વિષે કેવળજ્ઞાન ઉપજવું જોઈએ, પણ નિયાણુવાળાને
કેવળજ્ઞાન ઉપજવાની શાસ્ત્રકારે ના કહીછે; માટે નિયાણુભવ પુરો
થાય ત્યાં સુધી પહોચે એમ સમજવું. વળી મંદરસે નીયાણુ કર્યું
હોય તો સમ્યક્ત્વાદિ ગુણ સુખે પામે, એક કેવળજ્ઞાન ન પામે
એમ કહ્યું છે, તો દ્રોપદિનું નિયાણુ મંદરસેજ છે માટે બાહ્યાવસ્થાને
વિષે સમકિત પામી સંભવેછે.

જેમ શ્રીકૃષ્ણે પુર્વભવે નિયાણુ ખાંચું હતું તો વાસુદેવની પક્ષી આખા ભવ પર્યંત ભોગવ્યા વિના છુટકો નહિ પણ સમકિત ને આધા નથી, તેમ દ્રૌપદિએ પાંચ ભરતારનું નિયાણુ કર્યું હતું તેથી પાંચ ભરતાર થયા શિવાય છુટકો નહિ પણ તે નિયાણુ સમકિતને આધા કરતું નથી.

આ પ્રસંગમાં જેઠા કુમતિએ નિયાણાના બે પ્રકાર ૧ દ્રવ્ય પ્રત્યય, ૨ ભાવપ્રત્યય કહ્યાં છે તે દશાશ્રુત સ્કંધમાં છેજ નહિ.

વળી ચકવર્તિ તથા વાસુદેવને ભવપ્રત્યય નિયાણુ તે કહે છે; તેમજ જ્યાંસુધી નિયાણાનો ઉદય હોય ત્યાં સુધી સમકિત ન પામે એમ પણ કહે છે તો કૃણુવાસુદેવ સમકિત કેમ પામ્યા તે વિચારી જુઓ ! આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે જેઠાનું લખવું સ્વમતિકલ્પ નાનું છે. એવી રીતે આમ્નાય વિના અને ગુરુગમ વિના કૃત સુત્રાક્ષર દેખીને અર્થ કરશો તો એહીજ દશાશ્રુત સ્કંધમાં ત્રીશ સ્થાનકે મહામોહની કર્મ ખાંધે એમ કહ્યું છે, અને તે મહામોહની કર્મની ઉત્કૃષ્ટી સ્થીતિ સિત્તેર કોડકોડ સાગરોપમની છે તો ખરેદરી રાજાએ ધણા પંચેદ્રિ જીવોની હિંસા કરી છે તે વાત શ્રી રાયપ-શોણી સુત્રમાં પ્રસિદ્ધ છે માટે તેને આણુવ્રતની પ્રાપ્તિ થવી ન જોઈએ; એવી રીતે મહામોહની કર્મ ખાંધીને તે સંસારમાં રજાવ્યો જોઈએ પણ તેતો એકાવતારી છે, તેવારે સુત્રની એ વાત કેમ મળશે ? માટે સુત્ર વાંચ્યા અને તેનો અર્થ કરવો તે ગુરુમથીજ કરવો જોઈએ પણ તમારે હુંડકોને તો ગુરુમથેજ નહિ તેથી અને કે ઠેકાણે અવળા અર્થ કરી મહાપાપ ખાંધો છો. વળી સુત્રમાં દ્રૌપદિએ પૂજા કરી ત્યાં મર્યાલની ભલામણ દીધી છે તે લેખે પણ દ્રૌપદિ સમકિતિતો અવશ્ય ઠરેજ છે. વળી પરણવાની ધામધુમમાં મહામોહની લીડમાં જીવપ્રતિમાની પૂજા સાંભરી છે તે પક્કી શ્રદ્ધા વંતી શ્રાવિકાનાજ લક્ષણ છે તે માટે દ્રૌપદિ સુત્રજ ખોધીજ હતી એમ સિદ્ધ થાય છે.

પછી જેઠો કુમતિ લખે છે કે 'દ્રૌપદિના માતાપિતા પણ સમ્યક દષ્ટી નહિ કારણ કે તેણે માંસમદિરાદિકે કરી પુકત આહાર ખનાવ્યો' તેનો ઉત્તર—

શ્રી ઉગ્રસેન રાજાને ઘરે કુબ્જવાસુદેવ પ્રમુખ ધણા રા-
જાઓને માટે માંસમદિરાનો આહાર બનાવવાના હતા, તેમાં પાં-
ડવો પણ હતા, તો શું તેથી તેનું સમકિત હણાઈ જાય છે ? નહીં.
કારણકે શ્રેણીકરણ, કુબ્જ વાસુદેવ વિગેરે સમકિતી હતા પણ તેને
એક પણ અણુવ્રત નહોતું, તો તેથી તેને સમકિત વિનાના કહેવારો ?
નહીં કહેવાય. માટે આ બાબતમાં સમજવાનું એટલુંજ છે કે તે સ-
મયમાં લગ્નાદિક મહોત્સવને વિષે જોરવ પ્રમુખમાં તે વસ્તુ નીપજાવ-
વાની ક્ષત્રિઓના કુળની રીતી તથા રિવાજ હતો માટે દ્રૌપદિના માતા
પિતા સમકિત દ્રષ્ટી નહોતા એમ કહેવું તે મિથ્યા છે. વળી આ
ઠેકાણે જેઠો અરાની લખે છે કે “છ આહાર નિપજાવ્યા” તો
રાતા સુત્રમાં છ આહારનો સુત્રપાઠ નથી; તે સુત્રપાઠમાં ચાર આ-
હાર ઉપરાંત જે કહ્યું છે તે ચાર આહારનું વિરોધણું છે, પરંતુ છ
આહાર કહ્યા નથી. આ ઉપરથી એમજ સિદ્ધ થાય છે કે જેઠા
રિખને સુત્રનો ઉપયોગજ નહોતો. અને તેણે જેજે બાબત લખી છે
ત મતિ કલ્પનાએ લખેલી છે.

વળી તે મુઠ જેઠો લખે છે કે “દ્રૌપદિએ પ્રતિમા પૂજી તે
તિર્થંકરની પ્રતિમા નહિ કારણ કે તેણે તો પ્રતિમાને વસ્ત્ર પહેરા-
વ્યાં છે અને તમે હાલની જનપ્રતિમાને વસ્ત્ર પહેરાવતા નથી. તેનો ઉ-
ત્તર—દ્રૌપદિએ જનપ્રતિમાની પૂજા કરી તે સમયમાં જનપ્રતિમાને
વસ્ત્ર યુગલ પહેરાવવાનો રિવાજ હતો, તે એમ કમુલ કરીએ છીએ
પરંતુ વસ્ત્ર પહેરાવવાનો રિવાજ અન્ય દર્શનીઓમાં દિવસાનુ દિવસ
વધતો જાયથી જનપ્રતિમા પણ વસ્ત્રયુક્ત હશે તો ઓળખારો નહીં
એમ સમજીને સુત્ર વિગેરેના વસ્ત્ર પહેરાવવાનો રિવાજ ધણા વર્ષ
થયા બંધ પડેલો છે, પરંતુ હાલમાં વસ્ત્રને બદલે જનપ્રતિમાને સોના
રૂપા, હીરા, માણિક, વીગેરેની આંગીઓ પહેરાવાય છે. વળી જામા
અને કબજાના દેખાવની પણ આંગીઓ થાય છે, જે જેઠને સમ-
કિતદ્રષ્ટી જો જોએ જનદર્શનની પ્રાપ્તિ થાય છે તેઓને સા-
ક્ષાત વસ્ત્ર પહેરાવ્યાનોજ સંભવ જણાય છે. પરંતુ મહામિથ્યાદ્રષ્ટી હું-
ઠકો જેઓને પુર્વ કર્મના આવર્ણથી જનદર્શન થવા મહાદુર્લભ છે તેને

તે વાતની રી ખખર પડે; તેતો ખોટા દુષણ કાઢવામાંજ સમજે. વળી હાલમાં સત્તરભેદી પૂજામાં પણ વસ્ત્રયુગળ પ્રભુની સમીપે ધરવામાં આવેછે. દરરોજ શુદ્ધ વસ્ત્રથી પ્રભુનું શરીર લુવાયછે. તે વિગેરે કાર્યોમાં જનપ્રતિમાના ઉપભોગમાં વસ્ત્રો પણ આવેછે.

વળી આ પ્રસંગમાં તે લખેછે કે “જેવી રીતે સૂર્યાભે પૂજા કરીછે તેજ રીતે દ્રોપદીએ કરીછે” તો એ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે જેમ સૂર્યાભે સિદ્ધાવતનમાં સાધ્વતી જનપ્રતિમા પડેછે તેમ આ ઠેકાણે દ્રોપદીની કરેલી પૂજા પણ જનપ્રતિમાનીજ છે.

વળી જેઠો કુમતિ ભદ્રા સાથે વાહિએ કરેલી અન્યદેવની પૂજાને દ્રોપદીની કરેલી પૂજા પ્રમાણે હોવાથી દ્રોપદીની પૂજા પણ અન્ય દેવની ઠરાવેછે, પણ એ મુર્ખ એટલું પણ સમજ્યો નથી કે કોઈ બાબતમાં સરખી રીતની પૂજા હોય તોપણ તેમાં કાંઈ બાંધક નથી. જેમ હાલ પણ અન્યદર્શનીઓ શ્રાવકની કેટલીએક રીત મુજબ પોતાના દેવની પૂજા કરેછે, તેમ આ ઠેકાણે ભદ્રા સાથે વાહિએ પણ દ્રોપદીની પેઠે પૂજા કરીછે તોપણ પ્રત્યક્ષ સમજાયછે કે દ્રોપદીએ નમુશ્ચુણું કહ્યુંછે માટે તેની કરેલી પૂજા જનપ્રતિમાનીજ છે અને ભદ્રા સાર્થવાહિએ નમુશ્ચુણું નથી કહ્યું માટે તેની કરેલી પૂજા અન્ય દેવની છે.

વળી દ્રોપદીએ નમુશ્ચુણું જનપ્રતિમાની સન્મુખ કહ્યુંછે તે વાત સુત્રની અંદરછે અને જેઠો નિજતે વાત કમુત્ર કરેછે પણ તે પ્રતિમા અરિહંતની નહિ એમ પોતાનો કુમત સ્થાપન કરવા સારે લખેછે કે “અરિહંત શિવાય બીજાની પાસે પણ નમુશ્ચુણું કહેવાય છે. ગોશાળાના શિષ્ય ગોશાળાને નમુશ્ચુણું કહેતા હતા; વળી ગોશાળાના શ્રાવક પડાવશ્યક કરતા હતા ત્યાં ગોશાળાને નમુશ્ચુણું કહેતા હતા” આ સર્વે વાત તદ્દન જુડીછે કારણ કે નમુશ્ચુણુંના ગુણ કોઈ પણ અન્યદેવમાં નથી. બીજા કોઈ દેવ પાસે નમુશ્ચુણું કહેવાનું નથી તેમ છતાં જેઠાએ લખ્યુંછે તો તેણે વિત્તરાગની અવસ્થા કરીછ કારણ કે એ લખવે કરીને તેણે અન્યદેવને અને વિત્તરાગને સરખા ઠરાવ્યાછે. કેવી મુર્ખાઈ ! અન્યદેવ અને વિત્તરાગ

જેની અંદર અકથ્ય ફેર તેને પોતાનો મત સ્થાપન કરવા વાસ્તે એક સરખા ઠરાવે છે અને લખે છે કે નમુથ્યુણું અરિહંત શિવાય બીજાની પાસે પણ કહેતાય છે તો આ લખાણ તદ્દન જૈન શૈલિથી વિપરિત છે. વળી જૈન શાસ્ત્રમાં પણ અરિહંત અને અરિહંતની પ્રતિમા શિવાય બીજા કોઈની પાસે કોઈએ પણ નમુથ્યુણું કહ્યું નથી. આ બાબતમાં જેઠા કુમતિએ જે દૃષ્ટાંતો લખ્યા છે અને જે પાઠ નાખ્યા છે તેની અંદર નમુથ્યુણું કોઈએ બીજાની પાસે કહ્યું હોય એવો પાઠ તો છેજ નહિ, પણ ભોળા લોકોને ફસાવવાને અને પોતાના કુમતનું સ્થાપન કરવાને વિના કારણ સુત્રપાઠ નાખી ચોપડી મોટી કરી છે.

આ ઉપરથી જણાય છે કે જેઠો મહામિથ્યાદષ્ટી અને મૂળવાદી હતો. કારણ કે દ્રોપદીએ કરેલી અરિહંતની પ્રતિમાની પૂજા છુપાવવાસાર તેણે જેટલી જેટલી કુચુક્તિ વાપરી છે તે સઘળી અચુક્ત અને અસત્ય છે.

વળી જેઠો કુમતિ જનપ્રતિમા એટલે અવધી જનની પ્રતિમા ઠરાવવા માટે કહે છે કે “સુત્રમાં અવધીસાનીને પણ જન કહ્યા છે માટે આ પ્રતિમા અવધીજનની સંભવે છે.” ઉત્તર—સુત્રમાં અવધિ જન કહ્યા છે તે ખરું છે, પણ નમુથ્યુણું કેવળી અરિહંત કે અરિહંતની પ્રતિમા શિવાય કોઈની પાસે કહ્યાનું સુત્રમાં કોઈ જગ્યાએ કહ્યું નથી અને દ્રોપદીએ તો નમુથ્યુણું કહ્યું છે, માટે તે પ્રતિમા કેવળી અરિહંતનીજ હતી અને તેનીજ પૂજા મહાસતી દ્રોપદિ શ્રાવિકાએ કરેલી છે.

વળી તે કહે છે કે “અરિહંતે જ્યારે દિક્ષા લીધી છે ત્યારે ધર મુક્યું છે માટે તેને ધર હોય નહિ”.—એ મુઠ એટલું પણ સમજ્યો નથી કે ભાવ તિર્થંકરને ધર હોય નહિ, પરંતુ આતો સ્થાપના તિર્થંકરની ભક્તિ નિમિત્તે નિબ્બળ કરેલું ધર છે. જેમ સુત્રોમાં સિદ્ધની પ્રતિમાનું આયતન એટલે ધર અર્થાત્ સિદ્ધાયતન કહ્યું છે તેમજ આ પણ જનપ્રતિમા છે. વળી સૂત્રોમાં દેવગંધો કહ્યા છે માટે આ બાબતમાં જેઠાની કરેલી તમામ કુચુક્તિઓ જુઠી ઠરે છે.

વળી આ પ્રસંગમાં જોઈએ વિજય ચોરનો અધિકાર લખીને ખતાવેછે કે “વિજયચોર રાજગ્રહી નગરીમાં પેસવાના માર્ગ, નિસરવાના માર્ગ, મધ્યાન કરવાના ધર, વેશ્યાના ધર, ચોરના ઠામ, જે રસ્તા, ત્રણુરસ્તા તથા ચાર રસ્તા પડે તેવા માર્ગ, નાગદેવના, જીતના તથા જતના દેહરં એટલા ઠામ જાણુછે એવું સુત્રમાં કહ્યું છે તો રાજગ્રહીમાં તિથંકરના દેહરં હોય તો કેમ ન જાણુ ?” ઉત્તર—પ્રથમતો આ દષ્ટાંતજ નિરૂપયોગીછે. પરંતુ મુખ્ય જોમ પોતાની મુખ્યતા જાણુવ્યા વગર રહે નહિ તેમ જોઈએ પાણુ આવા નિરૂપયોગી લખાણુ કરી પોતાની પુર્ણ મુખ્યતા જાણુવીછે; કારણુ કે આ દષ્ટાંત ખીલકુલ તેના મતને લાણુ પડનું નથી. એક અદ્ય-મતિનો માણુસ પાણુ સમજે કે આ અધિકારમાં ચોરને રહેવાના, સંતાવાના તથા પેસવા નિકળવાના જે જે સ્થાનકો તથા રસ્તાછે તે વિજય ચોર જાણુતો હતો એમ કહ્યુંછે. ખરૂંછે કે એવી રીતના સ્થાનકો જાણુતો ન હોય તો ચોરી કરવી મુશ્કેલ પડે. વળી તે જાણુતો હતો તેમાં શેઠ શાહુદારની હવેલીઓ રાજમંદિર, હસ્તિ શાળા, અશ્વશાળા, અને ઉપાશ્રય વિગેરે કહ્યા નથી તેમજ જીન મંદિર પણુ કહ્યા નથી, કારણુ કે તેના સ્થાનકો ચોરને રહી રાકવાના હોતા નથી; તેથી તે જાણુવાનું તેને કાંઈ પણુ પ્રયોજન ન હોવું પરંતુ તે ઉપરથી એમ ન સમજવું કે તે નગરીમાં તે સમયે જીન મંદિર ઉપાશ્રય વિગેરે નહોતા પણુ એ નગરીની અંદર રહેનારા તમામ આવકો નિરંતર જીનપ્રતિમાની પૂજા કરતા હતા તેથી જીનમંદિર ધણાંજ હતાં એમ સિદ્ધ થાયછે.

વળી આ ખાખતમાં જોઈ કુમતિ કોણીક રાજાએ ભગવંતને વંદના કરી તેની શાખ આપીને એમ ઠરાવેછે કે “તેણુ દ્વાપદિની પેઠે પૂજા કેમ ન કરી? કારણુ કે પ્રતિમાથી તો ભગવંત અધિક હતા” તેનો ઉત્તર—ભગવંત ભાવતિથંકર હતા માટે તેની વંદના સ્તુતિ વિગેરેજ થાયછે અને તેમની સમીપે સત્તર પ્રકારની પૂજા-માંથી વાજ્રપુજા, ગીતપુજા, તથા નૃત્યપુજા, વિગેરે પણુ થાયછે, આંમર ઢળાયછે, વિગેરે જે પ્રકારની ભક્તિ ભાવતિથંકરની કરવી

ઉચિત છે તેટલી થાય છે અને જનપ્રતિમા સ્થાપના તિર્થંકર છે માટે તેમની સત્તર પ્રકારે પુજા થાય છે.

વળી ભાવ તિર્થંકરને નમુધ્યુણું કહેવાય છે તેમાં ઠાણસંપાદિ
 ડું કામે એવો પાઠ છે એટલે સિદ્ધસ્થાનક પામવાના ઇચ્છાવંતો
 એમ કહેવાય છે અને સ્થાપના તિર્થંકર એટલે જનપ્રતિમા પાસે
 દ્રૌપદિ વિગેરેએ જ્યાં જ્યાં નમુધ્યુણું કહ્યું છે ત્યાં ત્યાં સુત્રમાં ઠા-
 ણં સંપત્તાણં એટલે સિદ્ધસ્થાનક પામ્યાં છો એમ જનપ્રતિમાને
 સિદ્ધ ગણાય છે. આ અપેક્ષાએ ભાવતિર્થંકરથી પણ જનપ્રતિમા અ-
 ધિકી છે. ડુંડકો મહાકુર્મતી તેને ઉથાપે છે તેથી તેઓ મહાભિયાત્વી
 છે એમ સિદ્ધ થાય છે.

વળી જન કોને કોને કહે છે તે બાપતાં જેઠમણજી હેમાચાર્ય
 કૃત હેમીનામમાળા અનેકાર્થીની શાખ આપે છે પરંતુ જો તે ગ્રંથ
 તમે ડુંડકો માન્ય કરો છો તો તેમાંજ કહ્યું છે કે ચૈત્યં જિનૌકસ્ત
 દ્વિંચ ચૈત્યોજિનસમાતરુ તે કેમ માન્ય કરતા નથી વળી
 બળી શબ્દનો અર્થ પણ તેજ નામમાળામાં દેવપૂજા એવો કર્યો છે
 તો તે પણ કેમ માન્ય કરતા નથી? માટે જો ખરેખરી રીતે મા-
 ન્ય કરશો તો કોઈ શબ્દના અર્થમાં કાંઈ પણ બાધક આવશે નહિ.
 ડુંડકો ! આખો ગ્રંથ ન માનતા ફક્ત એક શબ્દ જેના ધણા અર્થ
 થતા હોય તેમાંથી પોતાને મનમાનતો એકજ અર્થ ચુંટી લઈ જ્યાં
 ત્યાં લાગુ કરવા જાઓ છો પણ એમ ફાંફાં મારે ખોટો મત સાચો
 થવાનો નથી.

વળી જેઠો કુમતિ અને તેના ડુંડકો કહે છે કે “દ્રૌપદીએ પર-
 જીવાને અવસરે નિવાણુના તિલ્લ ઉદયથી ભરતારની વાંછનાએ વિ-
 પયારી પૂજા કરી છે” તેનો ઉત્તર—રે ઝુઢો ! જો ભરતારની વાંછ-
 નાએ પૂજા કરી હોય તો પૂજા કરતાં રૂડો ભરતાર માગ્યો જોઈએ
 પણ તેણે તે માગ્યો નથી, તેણીએ તો શકસ્તવ ભણુતા તેની અં-
 ઢરના તિન્નાણં તારયાણં એટલે તમે તર્યા મને તારો ઇત્યાદિક પદે
 શુદ્ધ ભાવના ભાવીને મોક્ષ માગ્યું છે; પરંતુ જેમ મિથ્યાત્વીઓ પો-

અ વર પામું તો તમારી પાસે પાગ ભોગ કરીશ વિગેરે સ્તુતિમાં કહેછે તેમ તેણીએ કહું નથી માટે ક્રૂર પોતાના કુમતનું સ્થાપન કરવા એવી સમકિત દષ્ટી શ્રાવિકાને માથે ખોટાઆળ ચડાવોછો તે તમારે સંસાર વધવાનો હેતુછે. વળી એ પ્રમાણે મહાસતી દ્વૌપદિને માથે આછતાઆળ ચડાવવાથી, તથા તે સમકિતધારી શ્રાવિકાના અપરણવાદ બોલોછો તેથી તમે ધણા દુઃખના ભાગ્યન થશો; જેમ તે મહાસતી દ્વૌપદિને અતિ દુઃખ દીધું, ભરી સભા વચ્ચે નિર્લગ્નપણે તેણીની લાજ લેવાનો મનસુખો કીધો, વિગેરે ધણા પ્રકારનો તેણીના ઉપર જીલમ કર્યો તેથી કૌરવોનો સહકુટુંબ નાશ થયો; કૈયાકિચક પણ તે પ્રમાણે કર્યાથી પોતાના એકસો બંધુના મૃત્યુનો હેતુ થયો; પદ્મોત્તર રાજ્યએ તેણીનું કુદૃષ્ટીથી હરણ કર્યું તેથી અંતે તેને તેણીને શરણે જવું પડ્યું ત્યારેજ તે બંધન મુક્ત થયો તેમ તમે પણ તે મહાસતીના અવરણવાદ બોલવાથી આ ભવે તો જેનપાસ થયાછો એટલુંજ નહિ પણ પરભવે અનંત ભવમાં ભટકવારૂપ શિશાપાત્ર થયો તેમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી. માટે કાંઈ સમજો, અને આપના કુવામાં બુડી ન મરતાં કુમતને તણ મુમતને અંગીકાર કરો.

વળી “અરિહંતને સ્ત્રી સંઘટ કરતી નથી તો પ્રતિમાને સ્ત્રી સંઘટ કેમ કરે” એમ જોડો લખેછે તેનો ઉત્તર - પ્રતિમાએ તે સ્થાપનારૂપે માટે તેને સ્ત્રી સંઘટમાં કાંઈ પણ દોષ નથી, કારણ કે તે કાંઈ ભાવ અરિહંત નથી પણ અરિહંતની પ્રતિમાએ. જો તે જોઈમલજી સ્થાપના અને ભાવ સરખા માનેછે તો સુત્રોમાં સોનું, રૂપ, સ્ત્રી, નપુંસકાદિ અનેક વસ્તુઓ લખીછે અને સૂત્રમાં જે અક્ષરેછે તે સર્વ સોનું, રૂપ, સ્ત્રી, નપુંસકાદિની સ્થાપનાએ માટે તે વાંચવાથી તો કોઈ ટુંદકનું શિયળ મહાધ્રત રહેશે નહિ. વળી દેવલોકની મુર્તિઓ તથા નર્કના ચિત્રો વિગેરે ટુંદકોના રિખો તથા આરણ્યો પાસે રાખે છે અને ટુંદીઆઓને પ્રતિબોધ નિમિત્તે ખતાવેછે, તે ચિત્રોમાં દેવાં, ગનાઓના સ્વરૂપ, શાળિભદ્રના, ધન્વાના તથા તેમની સ્ત્રીઓ વિગેરેના ચિત્રામણ પણ હોયછે, માટે જેવી રીતે તે ચિત્રોમાં સ્ત્રી તથા પુરૂષપણાની સ્થાપનાએ તેમજ જનપ્રતિમા પણ અરિહંતની સ્થાપનાએ. સ્થાપનાને સ્ત્રીનો સંઘટ થવો ન જોઈએ એમ જો જોડો

કુમતિ અને તેના દુંદકો માનેછે તો ઉપરના કાર્યોથી દુંદકના શીખો નું તથા આરજનું શિયળવ્રત કેમ રહેશે ? તે વિચારી જો જો !

વળી તે જ્ઞેમલજીએ લખ્યુંછે કે “જોતમાદિક યુનિઓ તથા આણંદાદિક આવકો પ્રભુથી દુર ખેઠા પણ પ્રભુને સ્પર્શ કરવા ન પામ્યા.” તે યુર્જ એટલું પણ સમજતો નહોતો કે ધણા લોકોની સમક્ષ ધર્મદેશના શ્રવણ કરવાને ખેસવું તે મર્યાદાએ ખેસવું જોઈએ. પણ જ્ઞેમલજી એટલું નથી સમજ્યો તેમાં કાંઈ તેની ભુત્ર નથી, કારણ કે દુંદકો મર્યાદા બહારજેછે; માટે એવી રીતે મર્યાદા સહિત ખેસવાથી તઓ પ્રભુને સ્પર્શ કરતા નહિ અને તેને સ્પર્શ કરવાની આરાજ નહોતી એમ કહી શકાયનહિ કારણ કે શ્રી ઉપાશગદશાંગમાં આણંદ આવકે જોતમસ્વામીના ચરણકમળ ફરશ્યાનો અધિકારછે વળી તમે દુંદકો જો પુરષોને પણ સંઘટ કરવાનું વરજોછો તો તેનું શાસ્ત્રોક્ત કારણ બતાવો ? અને તમે જ પુરષોને અડાઅડ કરો છો તે ત્યજ દો.

વળી જ્ઞેમો કુમતિ લખેછે કે “ પાંચઅભીગમનમાં સચિત વસ્તુ ત્યાગીને જવાનું લખ્યુંછે” તે વાત ખરીછે, પણ તે સચિત વસ્તુ પોતાના શરીરના ભોગની ત્યાગવી કહીછે પરંતુ પૂજાની સામગ્રી ત્યાગવી લખી નથી; કેમકે શ્રી નંદિસુત્રમાં, અનુયોગદ્વારમાં તથા ઉપાશગદશાંગમાં કહ્યુંછે કે ત્રણ લોકના વાસી જીવ મંદ્રીય પુરૂષ અર્થાત્ કુલોથી ભગવંતની પૂજા કરેછે.

પછી જ્ઞેમો કુમતિ લખેછે કે “અભોગી દેવની પૂજા ભોગી દેવની પેઠે કરોછો” તેનો ઉત્તર—ભગવંત અભોગી હતા પરંતુ આ હાર કરતા નહોત્ત ? પાણી પીતા નહોતા ? ખેસતા નહોતા ? વિજેરે કાર્યો કરતા હતા કે નહિ ? કરતા હતાજ. પરંતુ તેમનું તે પ્રમાણે કરવું નિર્જરાનું હેતુછે અને ખીજા અરાનીઓનું કરવું કર્મ બંધનનું હેતુછે. વળી પ્રભુ જ્યારે સાક્ષાત વિચરતા હતા ત્યારે તેમની શેવા પૂજા દેવતાઓ પ્રભુખે કરીછે તે ભોગીની પેરે કે અભોગીની પેરે તે વિચારી જુઓ! પ્રભુને ચાંમર વિજાતા હતા, પ્રભુ

રત્ન જડીત સિંહાસન ઉપર ખીરાજતા હતા, પ્રભુના સમવસરણુ-
માં જળ થળના ઉપજેલા કુણની ઢીંચણુ પ્રમાણુ દેવતાઓ વૃદ્ધી
કરતા હતા, દેવતાઓ તથા દેવાંગનાઓ ભગવંતની સમીપે ઓળંગ
પ્રકારના નાટકો તથા ગીતગાન કરતા હતા; માટે દુઢકો ! વિચારો
કે આ ભક્તિ ભોગી દેવની નહોતી પરંતુ વિતરાગની હતી અને
તે ભક્તિના કરનારા મહાપુન્યરાશી બંધન નિમિત્તેજ એવી રીતે
ભક્તિ કરતા હતા અને તેમજ આજ પણ વાયછે. દુઢકો ! તમે
ભોગી અભોગીની ભક્તિ જુદી જુદી કરાવોછો, પરંતુ જેવી રીતે
અભોગીની ભક્તિ, વંદના, નમસ્કાર પ્રમુખે થાયછે તેવીજ રીતે ભોગી
રાજાઓ વિગેરેની ભક્તિ કરવામાં આવેછે, તેને નમસ્કાર થાયછે,
આવે ત્યારે ઉભા થવું પડેછે, આદર સત્કાર દેવાયછે, વિગેરે ઘણી
તેરહની ભક્તિ અભોગીની પેરેજ થાયછે અને તેવીજ રીતે તમે
પણ તમારા શિષ્યોની ભક્તિ કરોછો તો તે શિષ્યો ભોગીછે કે અ-
ભોગી તે વિચારી જોજો.

વળી તે લખેછે કે જેમ “પિતાને ભુખ લાગવાથી પુત્રનું ભ-
ક્ષણ કરે એ અયુક્ત કર્મછે તેમ તિર્યંકરના ડોરે સમાન છ કાયના
જીવને તિર્યંકરની ભક્તિ નિમિત્તે હણોછો તે પણ અયુક્તછે,” તેનો
ઉત્તર—તિર્યંકર ભગવંત સ્વમુખે એમ નથી કહેતા કે “તમે વંદના
નમસ્કાર કરો, નવરાવો અને મારી પૂજા કરો, તેથી તેઓ તો છ
કાયના રક્ષકજા, પરંતુ ગણધર મહારાજાએ બતાવેલી શાસ્ત્રોક્ત
વિધિ મુજબ આવકો તેમની ભક્તિ કરેછે, તો આશાયુક્ત કાર્યમાં
જે હિંસાછે તે સ્વરૂપે હિંસાછે પરંતુ અનુબંધે દયાછે એમ સુત્રોમાં
કહ્યુંછે માટે તે કાર્ય અયુક્ત કહી શકાવું નથી.

વળી એમ તમને પુછીએ છીએ કે તમારા શિષ્યો ત્રિવિધે
ત્રિવિધે જીવહિંસાના પરચખ્ખાણુ કરીને નદી ઉતરેછે, ગોચરી
કરી લાવેછે, આહાર, નિહાર, વિહારાદિ કાર્યો કરેછે તેમાં પ્રાયે છ
કાયની હિંસા થાયછે, તો તેઓ છ કાયના રક્ષકછે કે ભક્ષકછે ?
તે વિચારી જોજો. જેમના લખવા પ્રમાણુ અને શાસ્ત્રોક્ત રીતીએ
વિચારતાં તેઓ જીનાના ઉત્થાપક હોવાથી છ કાયના રક્ષક નથી

સૂર્યાભે તથા વિજ્યપોળીએ જનપ્રતિમા પૂજી છે તે વિષે. ૧૧૫

પરંતુ ભક્તકર્મ છે એમ સમજાય છે અને તેથી કરીને તેઓ સંસારમાં રજળવાના છે એમ પણ નિશ્ચય થાય છે.

પ્રશ્નને અંતે જેઠા મુઠમતિએ ઓધનિર્યુક્તિની ટીકાનો પાઠ લખ્યો છે તે તમામ અસત્ય છે તેમાંથી એક પણ વાક્ય ઓધનિર્યુક્તિની ટીકામાં લખેલું નથી. તે તેણે કેવું લખ્યું છે કે જેમ કોઈ સ્વેચ્છાએ લખી દે કે “ જેઠમણ દુલક કોઈ નીચકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલો હતો તેથીજ જનપ્રતિમાનો નિંદક હતો, આવું પ્રાચીન દુલક નિર્યુક્તિમાં લખેલું છે.”

૨૦ સૂર્યાભે તથા વિજ્યપોળીએ જનપ્રતિમા પૂજી છે તે વિષે.

વીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા મુઠમતિએ, સૂર્યાભ દેવતાએ અને વિજ્ય પોળીઆએ કરેલી જનપ્રતિમાની પૂજાનો નિષેધ કરવા માટે અનેક કુચુક્તિઓ કરેલી છે તે તમામ ખાખતનો પ્રત્યુત્તર અનુક્રમ પ્રમાણે આ નીચે લખ્યો છે.

૧ આદ્યમાં સૂર્યાભ દેવતાએ શ્રી મહાવીર સ્વામીને આમ-લકદવા નગરીની ખહાર અંમશાળ વનમાં દીઠા ત્યારે સામા જઈ નચુથુનું કહ્યું તેમાં સુત્રકારે ઠાળ સંપત્તાણં સુધી પાઠ લખ્યો છે માટે જેઠો પાછલા પદ કલ્પિત ઠરાવે છે પણ તેનું તે પ્રમાણેનું લખવું મિથ્યા છે, કારણ કે ત પદ કલ્પિત નથી, પણ શાસ્ત્રોક્ત છે. આ વિષે અખીઆરમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિશેષ રીતે લખી ગયા છીએ.

૨ ત્યાર પછી સૂર્યાભે કહ્યું કે પ્રભુને વંદના નમસ્કાર કરવાનું મહાકૃણ છે. આ પ્રસંગમાં જેઠા મુઠમતિએ જે સુત્રપાઠ નાંખ્યો છે તે અપુરુષ છે, કારણ કે તે સુત્રપાઠના પાછલા પદોમાં દેવતા સંબંધી ચૈત્યની પેરે ભગવંતની પર્યુપાસના કરીશ એમ સૂર્યાભે કહેલું છે. સત્યા સત્ય નિર્ણય નિમિત્તે તે સુત્રપાઠ શ્રીરાયપરોણી સુત્રમાંથી અર્થ સાથે આ સ્થળે લખ્યો છે. યતઃ

તે મહાફલં સ્વલુ તહાસ્વાણં અરહંતાણં ભગવંતાણં
 નામગોયસ્સ વિસવળયાએ કિમંગપુણ વંદણ નમંસણં
 પહિપુચ્છણ પહ્નુવાસણયાએ એગસ્સવિ આરિયસ્સ
 સવળયાએ કિમંગપુણ વિઝલસ્સ અટ્ટસ્સ ગહણયાદ્
 તં ગચ્છામિણં સમણભગવં મહાવિરં વંદામિ નમંસા-
 મિ સક્કારેમિ સમ્માણેમિ કલ્લાણં મંગલં દેવયં ચે-
 ણ્ણયં પહ્નુવાસામિ એયં મે પેચ્છા હિયાએ સુહાએ સ્વ-
 માએ નિસેસ્સાએ અણુગામિયત્તાએ ભવિસ્સદ્.

અર્થ— નિશ્ચયે તેનું મહાકૃણછે. શેનું તે કહેછે. કથારૂપ અ-
 રિહંત ભગવંતના નામ ગોત્ર સાંભળવાનું. પણ તેનું તો શું કહેવું?
 વંદના કરીએ, નમસ્કાર કરીએ, પ્રતિપૂજા કરીએ, એક પણ
 આર્ય વચન સાંભળીએ તો મહાકૃણ થાય અને વિપૂળ અર્થનું
 અહણુ કરીએ તેના કૃણનું તો શું કહેવું. તે કારણુ મોટે હું જાઉં,
 શ્રમણુ ભગવંત મહાવીરને વંદના કરું, નમસ્કાર કરું, સત્કાર કરું,
 સન્માનકરું, કલ્યાણુકારી મંગળીકની કરણુહાર દેવસંબંધી ચિત્ત
 જે જનપ્રતિમા તેની પેરે શેવા કરું. એ યુગને પરલેવે હિતકારી,
 સુખને અર્થ, ક્ષેમને અર્થ, નિઃશ્રયસ્ જે મોક્ષ તેને અર્થ અને અ-
 નુગમન કરનાર એટલે પરંપરાએ શુભાનુબંધી થાય.

આ આળાવામાં દેવતા ચિત્તની પેરે શેવા કરું એમ કહ્યું તે
 ઉપરથી સ્થાપનાજન અને ભાવજન એ બંનેની પૂજા પ્રયુખના સ-
 માન કૃણ સુત્રકારે ખતાવ્યાછે.

જેઠા કહેછે કે “વાંદવા વિગેરેનો મોટો લાલ કહ્યો પણ ના-
 ટકનો મોટો લાલ સૂંધાભે ચિંતવ્યો નહિ, મોટે નાટક ભગવંતની આ-
 રાનું કર્તવ્ય જણાતું નથી” જેઠા કુમતિનું આ લખાણ અસત્ય છે

સૂર્યાભે તથા વિજયપોળીએ જનપ્રતિમા પૂજી છે તે વિષે. ૧૧૭

કારણ કે નાટક કરવું એ અરિહંત ભગવંતની ભાવપૂજ્યમાં છે અને તેનું તો સાસ્ત્રકારે અનંત ફળ કહ્યું છે, માટે તે જનારાનું જ કર્તવ્ય છે. શ્રીનંદિસુત્રમાં પણ એ પ્રમાણે કહ્યું છે અને સૂર્યાભે પણ મોટો લાભ ચિંતવીને જ પ્રભુ પાસે નાટક કર્યું છે.

૩ ત્રીજા પ્રશ્નમાં પેઞ્ચા શબ્દનો અર્થ પરભવ છે એમ જોડા રિખે સિદ્ધ કર્યું છે તે ખરું છે માટે તેમાં કાંઈ વિવાદ નથી.

૪ આ પ્રશ્નમાં સૂર્યાભે પોતાના શેવક દેવતાને કહ્યું એ વાત જોડાએ અપૂર્ણ લખી છે તેથી શ્રીરાયપરોણી સુત્રને આધારે અત્રે વિસ્તારથી લખીએ છીએ.

સૂર્યાભ દેવતાએ પોતાના શેવક દેવતાને ખોલાવીને કહ્યું કે હું દેવાણુપ્રીય ! તમે આમલકદંડ્યા નગરીએ અંમશાળવન વિષે જ્યાં શ્રી મહાવીર ભગવંત સમવસર્યા છે ત્યાં જાઓ, જઈને ભગવંતને વંદના નમસ્કાર કરો, તમારૂં નામ ઓત્ર કહી સંભળાવો, પછી ભગવંતની સમીપે એક યોજન પ્રમાણુ જગ્યા વાચરાએ કરીને ઝાડ પાન, કાંઠા, કાંકરા અને અશુચી વિગેરેથી રહીત (સાફ) કરો કરીને ગંધોદકની વૃદ્ધી કરો કે જેથી તમામ રજ શાંત થઈ જાય એ ટલે ઉડે નહિ, પછી જળ સ્થળને વિષે ઉપજેલા કુલની વૃદ્ધી, ડીંટ નીચા અને પાંખડી ઉપર રહે તેમ જાનુપ્રમાણુ કરો, કરીને અનેક પ્રકારની સુગંધી વસ્તુઓવડે ધુપ કરો યાવત દેવતાઓને અભિ-મન કરવા યોગ્ય કરો.

સૂર્યાભ દેવતાનો આવો આદેશ અંગીકાર કરીને અભિષે-ગીક દેવતા વૈકીય સમુદ્ધાત કરે, કરીને ભગવંત સમીપે આવે, આવીને વંદના નમસ્કાર કરીને કહે કે અમે સૂર્યાભના શેવક છીએ અને તેના આ દેશથી દેવના ચૈત્યની પેરે આપની ધર્મપાસના કરશું. આવાં વચન સાંભળીને ભગવંતે કહ્યું. યતઃ શ્રીરાયપરોણી સુત્રે

૧ પોરાણમેયં દેવા ૨ જિયમેયં દેવા ૩ કિયમેયં દેવા ૪ કરાણિજ્જમેયં દેવા ૫ આપચિન્નમેયં દેવા ૬ અમણુનાયમેયં દેવા

અર્થ. ચિરંત દેવતાએ એ કાર્ય કીધુંછે. હે દેવાણુપ્રીય ! તમારો એ આચારછે, તમારે એ કર્તવ્યછે, તમારી એ કરણીછે, તમારે એ આચરવા યોગ્યછે, વળી મેં અને સર્વ તિર્થંકરોએ પણ આરાદીધી છે.

આ પ્રમાણે ભગવંતે કહ્યા પછી તે અભિયોગીક દેવતા પ્રભુને વંદના નમસ્કાર કરીને પુર્વાર્કત સર્વ કાર્ય કરતા હવા. આ પાઠમાં જોઠો કુમતિ કહેછે કે “સૂર્યાભે દેવતાને અભિગમન કરવા યોગ્ય કરો એમ કહ્યું, પણ એમ ન કહ્યું કે ભગવંતને રહેવા યોગ્ય કરો” તેનો ઉત્તર—દેવતાને આવવા યોગ્ય કરો એમ કહ્યું તેનું કારણ એછે કે દેવતાને અભિગમન કરવાની એટલે રહેવાની જગ્યા અતિ સુંદર હોયછે, મનુષ્ય લોકમાં તેવી ભૂમિ હોતી નથી, માટે સૂર્યાભનું વચન તો જમીનના વિશેષણ રૂપેછે અને તેમાં ભગવંતનું જ ખડુમાન અને ભક્તિછે એમ સમજવું.

૫ જલય થલય એ એ શબ્દનો અર્થ જળના ઉપજેલા અને સ્થળના ઉપજેલા એવોછે તે ફરવવા માટે જોઠો કુમતિ કહેછે કે “સૂર્યાભના શેવકે પુષ્પની વૃષ્ટી કરી ત્યાં પુષ્પ વદલં વિરવ્વઈ એટલે કુલનું વાદળ વિકુર્વે એમ કહ્યુંછે માટે તે કુલ વૈક્રીય હરેછે અને તેથી અચિત પણુછે.” તેનું આ લખાણ મિથ્યાછે, કારણ કે કુલની વૃષ્ટી કરવા યોગ્ય વાદળ વિકુર્વુંછે પણુ કુલ વિકુર્વ્યા નથી, માટે તે કુલ સચિતજાછે. વળી તે લખેછે કે “દેવકૃત વૈક્રીય કુલ હોય તો તે સચિત નહિ” તે પણુ અસત્યછે; કારણ કે દેવકૃત વૈક્રીય વસ્તુ દેવતાના આત્મ પ્રદેશ સંયુક્ત હોયછે માટે સચિતજાછે, અચિત કહેવાય નહિ. વળી ચોત્રીશ અતિશયમાં પુષ્પવૃષ્ટીનો અતિ શયછે તે જોઠો કુમતિ “દેવકૃત નથી પ્રભુના પુણ્ય પ્રભાવથીછે” એમ કહેછે તે ખોટુંછે, કારણ કે (૩૪) અતિશયમાં (૪) જન્મથી (૧૧) યાતિકર્મ ક્ષયથી અને (૧૯) દેવકૃતછે, તેમાં પુષ્પવૃષ્ટીનો અતિશય દેવકૃતમાં કહ્યોછે. આ પ્રમાણે અતિશયની વાત શ્રી સમવાયાંગ સુત્રમાં પ્રસિદ્ધછે. કેટલાએક દુઢકો આ જગ્યાએ જલય

સુખાભે તથા વિન્યયોળીએ જનપ્રતિમા પૂજી છે તે વિષે. ૧૧૯

ચલય એ એ શબ્દનો અર્થ જળસ્થળની જેવા કુલ કહે છે પણ
તે એ શબ્દનો અર્થ સર્વ શાસ્ત્રો તથા વ્યાકરણની વ્યુત્પત્તિને અ-
નુસારે જળ અને સ્થળના ઉત્પન્ન થયેલા એવોજ થાય છે. જેમ,
પંકય=પંક કહેતા જે કાદવ તેને વિષે ઉત્પન્ન થયેલ તે કમળ અને
તનય=તન એટલે શરીર થકી ઉત્પન્ન થયેલ એટલે પુત્ર એવા અર્થ
થાય છે; આવા ઘણા શબ્દો ભાષાની અંદર છે. વળી ‘જ’ શબ્દનો અર્થ
પણ ઉત્પન્ન થવું એજ છે, તો પણ સુર્જ દુઃકો પોતાનો કુમત સ્થા-
પન કરવા માટે મનમાનતી રીતે અર્થ કરે છે તે તમામ મિથ્યા છે.

૬ જેઠો કુમતિ કહે છે કે “ભગવંતના સમવસરણમાં જો સ-
ચિત કુલ હોય તો શેઠ, સાહુકાર, રાજા, સેનાપતિ પ્રમુખને પાંચ
અભીગન સાચવવા કહ્યા છે તેમાં સચિત બહાર મુકવું કહ્યું છે અને
અચિત લઈ જવાનું કહ્યું છે કે કેમ મળશે ?” તેનો ઉત્તર—સચિત
વસ્તુ બહાર મુકવી કહી છે તે પોતાના ઉપભોગની સમજવી પણ
પૂજાની સામગ્રી સમજવી નહિ. જો સચિત બહાર મુકી જવું અને
અચિત લઈ જવું એમ એકાંત હોય તો રાજાના છત્ર, ચાંમર,
ખડ્ગ, ઉપાનહ, અને મુગટ વિગેરે અચિત છે પણ અંદર કેમ લઈ
જવાતા નથી ? વળી પોતાના ઉપભોગની એટલે ખાવા પીવાની
કોઈ પણ વસ્તુ અચિત હોય તો તે શું પ્રભુના સમવસરણમાં લઈ
જવાશે ? નહિ લઈ જવાય. માટે એમ સમજવું કે પોતાના ઉપભો-
ગની એટલે ખાવા પીવાની વસ્તુ સચિત હોય કિંવા અચિત હોય
પણ તે બહાર રાખવાની છે અને પૂજાની સામગ્રી સચિત હોય
કિંવા અચિત હોય પણ લઈ જવાનીજ છે.

૭ જેઠો કુમતિ કહે છે કે “ જો કુલ સચિત હોય તો સાધુને
તેનો સંવટ થાય અને તેથી જીવ વિરાધના થાય તે કેમ બને ?”
તેનો ઉત્તર—જેમ એક યોજન માત્ર જે સમવસરણ ભૂમિ તેને વિષે
અપરિમિત સુરા સુરાદિકનો જે સંમર્દ તે થયો છતાં પણ પરસ્પર
કાંઈ બાધા થતી નથી; તેમજ જાનુપ્રમાણ નાખેલા મંદાર, મયકુંદ,
કમળ, બકુલ, માલતી, મોગરા વિગેરે કુસુમ સમુહ તેઓની ઉપર

સંચાર કરનારા, રહેનારા, તથા ખેસનારા, ઉઠનારા એવા યુતિ સમુહ એને જન સમુહ છતાં તે કુસુમને કાંઈ પણ બાધા થતી નથી. વધારે શું કહેવું, સુધારસ જેના અંગ ઉપર પડેલો છે તેમની પેઠે અત્યંત, અચિંતનીય, નિરૂપમ તિર્થકરના પ્રભાવથી પ્રકાશમાન જે પ્રસાર, તેના યોગે ઉજટો ઉજ્જાસ થાય છે; એટલે તે ઉજટા પ્રકુલિત થાય છે.

૮ જેઠો કુમતિ લખે છે કે “કોણીકે પ્રમુખ રાજાઓ ભગવંતને વાંદવા ખ્યા ત્યાં માર્ગમાં રસ્તા છંટકાવ્યા, કુલ પથરાવ્યા, નગર જાળુગાર્યા, વિજેરે ચારંભ કર્યો તે પોતાને છેદે એટલે પોતાની મરજીથી કર્યો પણ તેમાં ભગવંતની આરા નથી.” તેનો ઉત્તર— કોણીકે જે ભગવંતની ભક્તિ નિમિત્તે પૂર્વાર્જત પ્રકારે નગર રાજાગાર્યું છે તેમાં બહુમાન ભગવંતનું જ થયેલું છે, કારણ કે તેની તે બધી ધામધુમ ભગવંતના વંદન નિમીત્તે જ હતી એને એવી રીતે પ્રભુનું સામૈઉ કરીને તેણે ધણુ પુન્ય ઉપાર્જન કર્યું છે, માટે એ કાર્યમાં ભગવંતની આરાજ છે એમ નિર્ણય થાય છે.

૯ જેઠો ટુંઢક કહે છે કે “કોણીકે નગરમાં છંટકાવ કર્યો, પણ સમવસરણુમાં કેમ ન કર્યો?” તેનો ઉત્તર— કોણીકે જે કર્યું છે તે સર્વ મનુષ્યકૃત છે એને સમવસરણુમાં તો દેવતાઓએ મહાસુગંધી જળ છાંટેલું છે, સુગંધી ફુલોની વૃષ્ટી કરેલી છે, તો તે દેવકૃતની પાસે કોણીકનું કરવું શા લેખામાં ગણાય? માટે તેણે સમવસરણુમાં છંટકાવ કર્યો નથી એમ સમજવું.

૧૦ જલય થલય શબ્દની પાસે ફવ શબ્દનું અણુસંધાન કરવા માટે જેઠા કુમતિએ બે યુક્તિઓ લખી છે પણ તે વ્યર્થ છે કારણ કે એવી રીતે જો ફવ શબ્દ જ્યાં ત્યાં જોડીએ તો અર્થનો અનર્થ થઈ જાય અને સુત્રકારનો કહેલો ભાવાર્થ ફરી જાય, માટે એવી નવી મન કલ્પના કરવી અને શુદ્ધ અર્થનું ખંડન કરવું તે ગુર્જ શિરોમણીનું કામ છે.

૧૧ જેઠો મુઢમતિ લખે છે કે “હરિકેશી યુતિને દાન દીધું ત્યાં

સૂર્યાભે તથા વિન્યયોળીએ અનપ્રતિમા પુછે તે વિષે. ૧૨૧

‘અંચદિવ્ય’ પ્રગટયા તેમાં દેવતાઓએ ગંધોદકની વૃષ્ટી કરી છે એમ કહુંછે તો ગંધોદક વૈક્રિય વિના કેમ ખન ?” તેનો ઉત્તર— ક્ષીરસમુદ્ર વિગેરે સમુદ્રોમાં, દ્રહોમાં અને કુંડોમાં ધણી જગ્યાએ ગંધોદક એટલે સુગંધી જળછે ત્યાંથી લાવીને દેવતાઓએ વરસાવ્યુંછે તેથી તે જળ વૈક્રિય સમજવું નહિ. આ ઠેકાણે પ્રસંગે લખવું પડેછે કે તમે દુંદકો પાણીને અને કુસને વૈક્રિય એટલે અચિત માનોછો તો સૂર્યાલના અભિયોગીક દેવતાએ વાયરાએ કરીને એકે યોજન પ્રમાણે ભૂમિ શુદ્ધ કરી તે વાયરો અચિત હશે કે સચિત ? જો સચિત કહેશો તો તેના અસંખ્યાતા એવ હણાયા અને જો અચિત કહેશો તો પણ અચિત વાયુના ફરસવાથી સચિત વાયુકાયના અસંખ્યાતા એવ હણાયછે. વળી એવા ઉત્કટ વાયરાએ કરીને સૂર્યાલના અભિયોગીક દેવતાએ કાંટા, કાંકરા અને ઝાડ ખીડ વિનાની સાફ જમીન કરી નાખી તેમાં પણ અસંખ્યાતા વનસ્પતિ કાયના તથા ડીડી મંકોડી વિગેરે ત્રસકાયના તેમજ સુક્ષ્મ એવો હણાયા અને પ્રભુએ તો તે શેવક દેવતાઓને અનભક્તિ જાણીને નિષેધ્યા નથી. ભગવંત કેવળજ્ઞાનના ધણી એમ જાણુતા હતા કે સૂર્યાલના અભિયોગીક દેવતા આપ્રમાણે કરવાનાછે અને તેમાં અસંખ્યાતા એવોની હાનિછે, પરંતુ તેને ના ન પાડી માટે એમ સમજવું કે જે કાર્ય કરવાથી મહાકૃપની પ્રાપ્ત થવાનીછે તેવા સુકાર્યમાં ભગવંતની આજ્ઞાછે. આવી જગ્યાએ કૃતકો કરવા, સુત્રપાઠ ઓળવવા અને અર્થ ફેરવવા તે મહામિથ્યાદષ્ટીઓનું કામછે.

૧૨ જેઠમસુ લખેછે કે “સૂર્યાલ પોતે વાંદવા આબો ત્યારે ભગવંતે નાટક કરવાની આજ્ઞા દીધી નહિ કેમકે તે સાવધ કરણીછે અને સાવધ કરણીમાં ભગવંતની આજ્ઞા હોતી નથી.” તેનો ઉત્તર—ભગવંતે નાટકની આખતમાં સૂર્યાલના પુછવાથી જૈન ધારણકર્તુ તે આજ્ઞાજ છે નનિષેધ મનુમત મિતિ ન્યાયાત્ અર્થાત જેનો નિષેધ નહિ તેનો આજ્ઞાજ સમજવી. જેમ લોકીકમાં પણ કોઈ પુરુષ કોઈ શ્રીમંત ગ્રહસ્થને જમવાનું આમંત્રણ કરવા વાસ્તે જાય અને આમંત્રણ

કેરે ત્યારે તે ગ્રહસ્થ ના ન પાડે અર્થાત્ મૌન રહે તો તે આમંત્રણ માન્ય રાખ્યું ગણાયછે, તેમજ પ્રભુએ નાટક કરવાનો નિષેધ ન કર્યો, મૌન રહ્યા, તો તે પણ આરાજાજ છે. વળી નાટક કરવું તે પ્રભુની સેવા ભક્તિમાં છે, કેમકે સુર્યાભ કહ્યું છે કે

અહણં મંતે દેવાણુપિયાણં ભાત્તિપુન્નવયં ગોયમાઙ્ગણં
સમણાણં નિગ્ગંથાણં વાત્તિસ્સદ્ વદ્દં નદ્દાવિહિં ઉવદં
સેમિ

અર્થ. હું હે ભગવંત ! દેવાણુપ્રીયની એટલે તમારી ભક્તિ પુર્વક જોતમાદિક શ્રમણુ નિગ્ગંથને ખત્રીશ બદ્ધ નાટક દેખાડું ?

આ પ્રમાણેના શ્રી રાયપરોણી સુત્રના મુળપાઠમાં પ્રભુની ભક્તિ પુર્વક એમ કહ્યું છે, મોટે જણાયછે કે સુર્યાભને ભક્તિ પ્રધાન છે અને ભક્તિના ક્ષણ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન ઓગણત્રીશમે અધ્યયને પાવત્ મોક્ષપદ પ્રાપ્તિ સુધી કહ્યા છે. વળી નાટકને જનરાજની ભક્તિ ચોથા ગુણુડાણુવાળા સુર્યાભે માની છે તો તે આખતમાં જોડાની કુચુક્તિ શું કામ આવવાની છે, કારણુ કે ચોથા ગુણુડાણુથી માંડીને ચઉદમા ગુણુડાણુવાળા સુધીની એકજ શ્રદ્ધા છે. જ્યારે સર્વ સમક્રિતધારીઓની નાટકમાં ભક્તિની શ્રદ્ધા છે ત્યારે નાટકમાં ભક્તિ નહિ માનનારા દુઢકો જનમતની બહારજ છે એમ ઠેર છે. વળી આ ઠેકાણુ સુત્રપાઠમાં પ્રભુની ભક્તિપુર્વક એમ કહ્યું છે તે પાઠને જોડા કુમતિએ ઓળવેલો છે અર્થાત્ જરૂર છતાં લખ્યો નથી તેથી તેનું કપટ ઉઘાડું પડે છે.

૧૩ વળી જોડો મુદ્ધમતિ લખે છે કે “નાટક કરવામાં પ્રભુએ ન પાડી તેનું કારણુએ કે સુર્યાભની સાથે ઘણા દેવતાઓ છે તેઓને પોતપોતાને ઠામે નાટક જૂદાં થાય છે તેથી સુર્યાભનું નાટક ભગવંત જો નિષેધે તો સર્વ ઠામે જૂદાં જૂદાં નાટક થાય અને તેથી હિંસા વધે.” તેનો ઉત્તર—જોડાની આ કલ્પના તદન અસત્ય છે, કારણુ કે જ્યારે સુર્યાભ પ્રભુની પાસે આવ્યો ત્યારે શું દેવલોકમાં બધું શુ-

સૂર્યાભે તથા વિજયપોળીએ છનપ્રતિમા પુછે તે વિષે. ૧૨૩

ન્યકાર હતું? વળી સમવસરણમાં પ્યારમા દેવલોક સુધીના દેવ-
તાઓ અને ઇંદ્રોએ તેમણે શું સૂર્યાભ જેવું નાટક નહોતું દીધું?
જથી તે જોવા માટે ખેસી રહે. માટે આ ઠેકાણે તો એમ સમજ-
વાનું છે કે ઇંદ્રાદિક દેવતાઓ ખેસે છે તે ફક્ત ભગવંતની ભક્તિ નિ-
મિત્તે જ ખેસે છે. વળી સૂર્યાભ નાટ્યરંભ ખંધ કરીને આખોએ એમ
પણ કહ્યું નથી. માટે જોઈમલજીનું આ લખાણ ફોગડનું છે.

આ ઉપરથી પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાય છે કે જ્યારે ટુંઢકોના રિખો
વ્યાખ્યાન વાંચે છે ત્યારે વગર સમજણ હાજર કરનારા ટુંઢકો તેની
પાસે આવીને ખેસે છે, જ્યાં સુધી તેઓ વ્યાખ્યાન વાંચશે ત્યાં
સુધી તો તેઓ સર્વે ખેસી રહેશે પરંતુ જ્યારે તેઓ વ્યાખ્યાન ખંધ
કરશે ત્યારે સ્ત્રીઓ જઈને ચુલા સળગાવશે, રાંધવા માંડશે, પાણી
ભરશે અને પુરૂષો જઈને અનેક પ્રકારના છળકપટ કરશે, જીડુ
ખોલશે, શાક લેવા જશે, છઠાપનો આરંભ કરશે, વિગેરે અનેક
પ્રકારના પાપકર્મ કરશે તો તે સધળું પાપ વ્યાખ્યાન ખંધ કરનાર
રિખોને માથે ઠેર કે કેમ? જોઈમલજીના કહેલા પ્રમાણે તો વ્યાખ્યાન
ખંધ કરનાર રિખોને માથેજ ઠેરે છે.

૧૪. જોઈમલજી લખે છે કે “આણંદ કામદેવ પ્રમુખ શ્રાવકો
એ ભગવંતની પાસે નાટક કેમ ન કર્યું?” તેનો ઉત્તર—તેઓના
માં સૂર્યાભ જેવી નાટક કરવાની અદ્ભુત શક્તિ નહોતી.

૧૫. જોઈ મંદમતિ લખે છે કે “રાવણે અષ્ટાષ્ટ પર્વત ઉપર
છનપ્રતિમાની સન્મુખ નાટક કરીને તિર્થંકરગોત્ર ખાંધ્યું કહો છો, પણ
શ્રીરાતા સુત્રમાં વીરાસ્થાનક આરાધતાંજ છન તિર્થંકરગોત્ર ખાંધે
છે એમ કહ્યું છે તેમાં નાટક કરતાં તિર્થંકરગોત્ર ખાંધવાનું તો નથી
કહ્યું.” તેનો ઉત્તર—આ લખાણ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે જોઈ
નિખવને જૈનધર્મની શૈલીની અને સૂત્રાર્થની ખીલકુલ ગમ નહોતી,
કારણ કે વીરા સ્થાનકમાં પહેલું અરિહંત પદ છે અને રાવણે ના-
ટક કર્યું તે અરિહંતની પ્રતિમા પાસેજ કર્યું છે, તેથી તેણે અરિહંત
પદ આરાધીને તિર્થંકરગોત્ર ઉપાર્જન કર્યું છે.

૧૬. જોહો કુમતિ લખેછે કે “સૂર્યાલના વિમાનમાં ખારે ખો-
લના દેવતા ઉત્પન્ન થાયછે એમ સૂર્યાલે પ્રભુને કરેલા છ પ્રશ્નોથી
કેરછે, માટે જોટલા સૂર્યાલ વિમાનમાં દેવતા થયા તેમણે સધળાએ
જનપ્રતિમાની પૂજા કરીછે” જોહાનું આ લખાણ સ્વકલ્પનાનું છે,
કારણ કે તે કરણી સમકિતિ દેવતાનીછે મિથ્યાત્વીની નથી. શ્રી
રાયપશોણી સુત્રમાં સૂર્યાલના સામાનિક દેવતાએ સૂર્યાલને પુર્વે ને
પશ્ચાત હિતકરણી ખતાવીછે ત્યાં કહ્યુંછે કે

अन्नेसिं बहुणं वेमाणियाणं देवाणय देविणय अच्च-
णिब्जाउ

એટલે ખીજા બહુ વૈમાનિક દેવ દેવીઓને પૂજા કરવા યોગ્યછે માટે
સમ્બંધતધારીની એ કરણીછે એમ જણાયછે; જો એમ નહોત તો
સર્વોસિં વેમાણિયાણં એમ પાઠ કેહત માટે વિચારી જોજો.

૧૭ જોહો હુંદકે કેહછે કે “અનંતા વિજ્ય દેવતા થયા તેમાં
સમકિત દષ્ટી અને મિથ્યાદષ્ટી એ બંને જાતના હતા અને તેમણે સ-
ર્વેએ સિદ્ધાયતનમાં જન પૂજા કરીછે, પણ પ્રતિમા પૂજ્યાથી ભવ્ય
અભવ્ય સર્વે જન સમકિતદષ્ટી થયા નહિ અને સિદ્ધિ પણ પામ્યા
નહિ” તેનો ઉત્તર—પોતાનો મન સત્ય ઠરાવનારાએ સૂત્રમાં કોઈ
પણ મિથ્યાદષ્ટી દેવે સિદ્ધાયતન માંહેલી જનપ્રતિમાને પૂજ્યાનો
અધિકાર હોય તો તે લખીને પોતાનો પક્ષ દ્રઢ કરવો જોઈએ.
જોહો હુંદકે તેવો સૂત્રપાઠ ન લખતાં મન કલ્પનાના વાક્યો લખી
ઓપડી ભરીછે, પણ તેનું લખવું તમામ અસત્યછે, કારણકે કોઈ
પણ સૂત્રમાં એવી મતલબનો સૂત્રપાઠ ખીલકુલછે નહિ.

વળી તેણે લખ્યુંછે કે “પ્રતિમા પૂજ્યાથી કોઈ અભવ્ય સ-
મ્યકદ્રષ્ટી ન થયો માટે જનપ્રતિમા પૂજ્યાથી ફાયદો નથી” તેનો
ઉત્તર—અભવ્યના જીવો શુદ્ધ શ્રદ્ધાપુર્વક અંતઃકરણ વિના અનંતી-
વાર જોતમસ્થામી સદ્રશ્ય ચારિત્ર પાળેછે અને નવમા ગ્રેવેકે સુધી
જાયછે, પણ સમ્યકદ્રષ્ટી થતા નથી એવું સુત્રકારે કેહ્યુંછે, માટે

સુર્યાભિ તથા વિજ્યપોળીએ જનપ્રતિમા પુજીએ તે વિષે. ૧૨૫

જેમલજના લખવા પ્રમાણે તો ચારિત્ર પાળવાથી પણ કોઈ દંડકને કાંઈ પણ ફાયદો થવાનો નથી.

૧૮ પૃષ્ઠ (૧૦૨) માં જેઠા કુમતિએ સિદ્ધાયતનમાં પ્રતિમાની પુજા સર્વ દેવતાઓ કરેછે એમ ઠરાવવા માટે કેટલીએક કુયુક્તિઓ લખીછે તે સર્વે તેના અગાઉના લખાણનેજ મળતીછે તોપણ ભોળા લોકોને ફસાવવા નિમિત્તે વારંવાર એકની એક વાત લખીને ફોગટનું લખાણ વધાર્યું છે.

૧૯. જેમલજ લખેછે કે “સર્વે જીવ વિજ્યપોળીઆપણે અનંતીવાર ઉપજ્યાછે તો તેમણે પ્રતિમા પુજી છતાં અનંતાભવ કેમ કરવા પડ્યા કારણ કે સમકિતવંતને અનંતા ભવ હોય નહિ એવી સુત્રશાખે.” તેનો ઉત્તર—સમકિતવંતને અનંત ભવ હોય નહિ એમ જેઠો મુઠમતિ લખેછે તે તદ્દન જૈન શૈલીથી વિપરીત તેમજ અસત્યછે. અને એવી સુત્રશાખે એમ લખેછે તે પણ જેમ મછીમારને માછલાં ફસાવવાને માટે જાળ હોયછે તેમ ભોળા લોકોને કુમાર્ગમાં નાખવાની જાળછે, કારણ કે સુત્રોમાં તો ચારમાની અઉદ્ધ પુર્વી, યથા ખ્યાત ચારિત્રી તથા અગીઆરમા ગુણુઠાણા વાળાને પણ અનંતાભવ થાય એમ લખ્યુંછે તો સમકિતદષ્ટીને થાય તેમાં શું નવાઈ ? વળી સમકિત પામ્યા પછી ઉત્કૃષ્ટ અર્થ પુદ્ગળ પરાવર્તન સંસાર રહેછે તો તે અનંતો કાળ હોવાથી તેમાં અનંત ભવ થઈ શકેછે.

૨૦ જેઠો કુમતિ લખેછે કે “એકવાર રાજ્યાભિષેક કરતાં પ્રતિમા પુજેછે પણ પછી ભવપર્યંત પ્રતિમા પુજતા નથી” તેનો ઉત્તર—સુર્યાભિ પુર્વ અને પછી હિતકારી શું એમ પુછ્યું તથા પુર્વ અને પછી કરવા યોગ્ય શું એમ પણ પુછ્યું, તે બંને પ્રશ્નના ઉત્તરમાં તેના સામાનિક દેવતાએ જનપ્રતિમાની પુજા પુર્વ અને પછી હિતકારી અને કરવા યોગ્ય કહીછે, આ પાઠ શ્રી રાયપરોણી સુત્રમાં પ્રસિદ્ધછે માટે સુર્યાભ દેવતાએ જનપ્રતિમાની પૂજા નિત્ય કરણી તથા સદાહિતકારી જાણીને નિરંતર કરીછે એમ કહેછે.

૨૧. જોડો લખેછે કે “સુર્યાભે ધર્મશાસ્ત્ર વાંચ્યા એમ સુત્રોમાં કહ્યુંછે તે કુળધર્મના શાસ્ત્ર સમજવા, કારણ કે જો ધર્મશાસ્ત્ર હોય તો મિથ્યાત્વી અને અમલ્ય કેમ વાંચે? કેમ સદેહે? અને અનવચન સાચા કેમ બાણુ?” તેનો ઉત્તર—સુર્યાભે વાંચ્યા તે પુસ્તકો ધર્મ શાસ્ત્રનાજોડે એમ સુત્રકારના કહેવાથી નિર્ણય થાયછે. ‘કુળ’ શબ્દ જોડો પોતાના ધરનો નાંખેછે પણ સુત્રમાં નથી. વળી લૌકિકમાં પણ કુળાચારના પુસ્તકોને ધર્મશાસ્ત્ર કહેવાતા નથી અને તે ધર્મશાસ્ત્રવાંચવાનો અધિકાર સમકિતદષ્ટીનોજોડે, કારણ કે સવ વાંચેછે એમ કોઈ જગ્યાએ કહ્યું નથી તો અમલ્ય અને મિથ્યાદષ્ટીને વાંચવા અને સદેહવા એ ક્યાં રહ્યું? કદાચ જોડો મનકલ્પનાથી તેઓ વાંચેછે, સદેહતાનથી એમ ઠરાવશે તો ટુંઢકો પણ જનશાસ્ત્ર વાંચેછે પરંતુ અનાસા પ્રમાણે સદેહતા નથી, ઉલટા વાંચ્યા પછી પોતાનો કુમત સ્થાપન કરવા માટે ભોળા ભોકો પાસે વિપરીત પરપણા કરી તેઓને ડોળે, પણ તેથી જનશાસ્ત્રોને કુળધર્મના શાસ્ત્રો કહેવાશે નહિ.

૨૨. જોડો મુઢમતિ કહેછે કે “સમકિતદષ્ટી દેવતા સિદ્ધાંત વાંચીને અનંત સંસારી યું કામ થાય? કારણ કે તમે તો શ્રાવક સુત્ર વાંચે તો અનંત સંસારી થાય એમ કહોછો” તેનો ઉત્તર—શ્રાવકને સિદ્ધાંત વાંચવા નહિ તે વાત મનુષ્ય આશ્રીછે, દેવતા આશ્રી નથી. જો ટુંઢકો સમકિતદષ્ટી દેવતા અને મનુષ્યને શ્રાવકના ભેદમાં સરખા ગણેછે તો દેવતાઓની કરેલી અનપૂર્ણ કેમ માન્ય કરતા નથી?

૨૩. જોડમલ્લ લખેછે કે “સુર્યાભે ધર્મ વ્યવસાય ગ્રહણ કર્યા પછી ખત્રીશ વસ્તુ પુણે માટે અનપ્રતિમા પૂજવા લેખે ધર્મ વ્યવસાય કહ્યાછે એમ ન સમજવું.” તેનો ઉત્તર—સુર્યાભે જો ધર્મ વ્યવસાય ગ્રહણ કર્યાછે તે અનપ્રતિમા પૂજવા નિમિત્તનાજોડે. જો કે તેણે પ્રથમ અનપ્રતિમા તથા અનદાદા પુજ્યા પછી ખીજ વસ્તુઓ પુણે ખરી પણ તેણે કરીને કાંઈ બાધક નથી, કારણ

સૂર્યાભિ તથા વિજ્યપોળીએ જનપ્રતિમા પુજી છે તે વિષે. ૧૨૭

કે મનુષ્ય લોકમાં પણ જનપ્રતિમાની પુજા કર્યા પછી એજ વ્યવ-
સાયે કરીને બીજા શાસનના અધિષ્ઠાયક સમ્રાટ્ટી દેવદેવીની પુજા
થાય છે.

૨૪. જેઠા મુઠમતિએ સિક્ષાયતનમાં જે પ્રતિમા છે તે અ-
રિહંતની નથી એમ ઠરાવવા માટે આઠ કુયુક્તિઓ લખી છે તેના
ઉત્તર

૧. શ્રી જ્ઞાતિગમમાં રિદ્ધ મયા મંસુ એટલે રિદ્ધ સ્ત-
નમય દાઢી મુજ કહી છે અને શ્રી રાયપરોણીમાં નથી કહી
તો તેથી પ્રતિમામાં શું વાંધો ઠરે છે? કારણ કે તે ભુલતો જેઠા કુ-
મતિએ સુત્રકારની લખેલી છે, પણ તેનામાં એટલી વિચાર શક્તિ
નહોતી કે સુત્રની રચના વિચિત્ર પ્રકારની છે; કોઈમાં કોઈ વિશે-
ષણ હોય છે અને કોઈમાં હોતું નથી.

૨. સિક્ષાયતનની જનપ્રતિમાને કણયમયા ચુચ્ચુઆ એ-
ટલે કંચનમય સ્તન કહ્યા છે. આ બાબતમાં જેઠો કુમતિ લખે છે કે
“પુરુષને સ્તન હોય નહિ. શ્રી ઉપવાર્ધ સુત્રમાં ભગવંતનું શરીર
વખાણું છે તેમાં સ્તનયુગ્મ વખાણ્યા નથી” તેનો ઉત્તર—સુત્રમાં
કોઈ જગ્યાએ કોઈ વાત વિસ્તારથી હોય છે અને કોઈ વાત વિ-
સ્તારથી હોતી નથી પણ તેથી કાંઈ વાંધો પડતો નથી. જેઠાએ લ-
ખ્યું છે કે “તિર્થંકર, ચક્રવર્તિ, બળદેવ, વાસુદેવ તથા ઉત્તમ પુરુષ
વિગેરેને સ્તન હોય નહિ” આ પ્રમાણેનું તેણે લખ્યું મિથ્યા છે કા-
રણ કે પુરુષ માત્રને હૃદયના ભાગને વિષે સ્તનનો દેખાવ હોય છે
અને તેથી પુરુષનું અંગ શોભે છે. જો તેમ નહોતો તો સાફ પાટલા
જેવું હૃદય ધણુંજ ખરાબ દેખાય, માટે જેઠા નિન્નવની આકુયુક્તિ
તર્કદોષ છે; પણ આ ઉપરથી એટલું તો સમજાય છે કે જેઠાની છાતી
સાફ પાટલા જેવીજ હશે.

૩. “તિર્થંકરની પાસે રીસિપરિસાણ અને જડપરિસાણ
એટલે ત્રસ્ત્રીની પર્ષદા અને જતિની પર્ષદા હોય છે એમ સુત્રોમાં
કહ્યું છે પણ નાગ, ભુત અને જક્ષની પર્ષદા કહી નથી અને સિ-
ક્ષાયતન માંહેના જનર્મીયની પાસે તો નાગ, ભુત તથા જક્ષનો

પરિવાર કહ્યોછે માટે તે પ્રતિમા અરિહંતની નહિ” એમ જોડો મં-
દમતિ કહેછે. તેનો ઉત્તર—ફક્ત દ્વેષ પુદ્ધિથી એને મિથ્યાત્વના ઉ-
દયથી ખોટું લખવાને જોડા નિમ્ને જરા પણ પાપ થવાનો ભય
જાણ્યો નથી; કારણ કે સુત્રમાં તો પ્રભુની પાસે બાર પર્ષદા કહી
છે. ચાર પ્રકારના દેવ તથા દેવી એ આઠ એને સાધુ, સાધવી, મ-
નુષ્ય એને સ્ત્રીઓ એ પ્રમાણે બાર પર્ષદા કહેવાયછે, તો સિદ્ધા-
યતનમાં છત્રધાર એને ચામરધાર વિગેરે પ્રતિમાઓ જક્ષની તથા
નાગ દેવતા વિગેરેનીછે તેમાં શું ખોટુંછે? કારણ કે પ્રભુ સાક્ષાત
વિચરતા હતા ત્યારે પણ જક્ષ દેવતા ચામર વિંઝતા હતા.

વળી તે લખેછે કે “અસાધ્વતી પ્રતિમાની પાસે કાઉસગિગઆ-
ની પ્રતિમા હોયછે એને સાધ્વતી પાસે હોતી નથી માટે કંઈ સાચી
એને કંઈ જુઠી?” તેનો ઉત્તર—અમારે તો બંને પ્રતિમા સાચી
તેમજ વંદનીક પુજનીકેછે, પણ જો હુંદકો કાઉસગિગઆ પુક્ત પ્ર-
તિમા તો અરિહંતની હોય ખરી એમ કહેછે ત્યારે માન્ય કેમ ક-
રતા નથી? પરંતુ જ્યાં સુધી મિથ્યાત્વરૂપી કમળો તેના નેત્રમાંછે
ત્યાં સુધી શુદ્ધ માર્ગની ઝોળખાણુ તેઓને થવાનીજ નથી.

૪. સુર્યોલે છનપ્રતિમાને મોરપીંછથી પ્રમાર્જીતે ખામતમાં
જોડા કુમતિએ “સાધુને પાંચ પ્રકારના રજોહરણુ રાખવાનું શાસ્ત્રમાં
કહ્યુંછે તેમાં મોરપીંછનું રજોહરણુ કહ્યું નથી” એમ લખ્યુંછે, પણ
તન આ વાત સાથે કાંઈ પણ સંબંધ નથી, કારણ કે મોરપીંછ
કાંઈ પ્રભુનું ઉપગરણુ નથી, તે તો છનપ્રતિમાની ઉપરથી ઝીણા
જંતુઓની રક્ષા નિમિત્તે તેમજ રજ વિગેરે પ્રમાર્જવાને અર્થે ભ-
ક્તિ કરનાર આવેકે રાખવાનું છે.

૫. સુર્યોલે પ્રતિમાને વસ્ત્ર પહેરાવ્યા તે ખામતમાં જોડો કુ-
મતિ લખેછે કે “ભગવંત તો અચ્ચલે એટલે તેને વસ્ત્ર હોય નહિ”
આ લખવું તમામ મિથ્યાછે, કારણ કે સુત્રમાં તો બાવીશ તિ-
ર્થંકરને યાવત્ નિર્વાણુ પામ્યા ત્યાં સુધી સચેત્ર કહ્યોછે એને વસ્ત્ર
‘પહેરાવવા’ ખામતનો ખુલાસો દ્રોપદિના અધિકારમાં લખાઈ ગયોછે

સૂર્યાભિ તથા વિજ્યયોજીએ જનપ્રતિમા પુજી છે તે વિષે. ૧૨૯

૬. પ્રભુને ઘરેણા હોય નહિ તે આખતમાં “આભરણ પહે-
રાવ્યા તે જાદા અને ચડાવ્યા તે જાદા” એમ જોડો નિશ્ચય કહેછે,
પણ તે અસત્યછે; કારણ કે સુત્રમાં આભરણા રોહણ એવો
એકજ પાઠછે અને આભરણ પહેરાવવા તે તો પ્રભુની ભક્તિ નિ-
મિત્તેજ છે.

૭. સ્ત્રીના સંપદ્ધ આખતનો પ્રત્યુત્તર દ્રોપદિના અધિકારમાં
લખી ગયા છીએ.

૮. “સિદ્ધાયતનમાં જનપ્રતિમા પાસે ધુપ ઉખેવ્યો અને સા-
ક્ષાત ભગવંતની પાસે ન ઉખેવ્યો” એમ જોડો મુઠમતિ લખેછે.
પરંતુ તે ખોટુંછે, કારણ કે પ્રભુની સન્મુખે પણ સૂર્યાભની આરા-
થી તેના અભિયોગિક દેવતાઓએ અનેક સુગંધી દ્રવ્યે કરીને પુ-
ક્ત એવો ધુપ ઉખેવ્યોછે એમ શ્રી રાયપરોણી સુત્રમાં કહ્યુંછે.

ઉપર પ્રમાણે જોડા મુઠમતિના અતાવેલા આઠ વાંધાના નિ-
રાકરણુ છે તેથી નિશ્ચય થાયછે કે સિદ્ધાયતનમાં સિદ્ધની પ્રતિમાએ
અને તેથીજ ગણધર મહારાજાએ સિદ્ધાયતન એટલે સિદ્ધનું
ઘર કહ્યુંછે.

૨૫ જોડો કુમતિ કહેછે કે “સર્વ ભોગને વિષે સ્ત્રી પ્રધાન છે
માટે સ્ત્રી કેમ પ્રભુને ચડાવતા નથી.” જોડા મંદમતિનું આ લખાણ
મહા અવિવેકનુંછે, કારણ કે જનપ્રતિમાની ભક્તિ જેવી રીતે ઉ-
ચિત હોય તેવી રીતે થાયછે, અનુચિત થતી નથી; પરંતુ સર્વ ભો-
ગમાં સ્ત્રી પ્રધાન છે એવું જો ટુંઢકો માનેછે તો તેના અક્ષરહીન
શ્રાવકો અસન, પાન, ખાદિમ, સાદિમ વિગેરે પદાર્થોથી તેમની
ભક્તિ કરેછે પણ તેમાંથી કટલા ટુંઢકોએ પોતાની કંન્યાઓ પોતાના
રિખ આગળ ધરીછે અને વહોરાવીછે તે અતાવવું જોઈએ. જોડમક્ષના
લખવા પ્રમાણે તો એમ અનવું જોઈએ. વળી તે સુર્ખના શિરદાર
જોડાના ઉપર પ્રમાણેના લખાણથી એમ પણ નિશ્ચય થાયછે કે
તે જોડાના હૃદયમાંથી સ્ત્રીની લાલસા ગેયકી નહોતી અને તેથીજ
તેણે સર્વ ભોગમાં સ્ત્રીને પ્રધાન ગણીછે. આ આખતની સાખીતી
વિષે અગાઉ ટુંઢકની પદ્માવળીમાં લખાયેલ છે.

૨૬. જોડો હુંડકે લખેછે કે “ચૈત્ય દેવતાને પરિગ્રહમાં ગણ્યા છ તો પરિગ્રહને પુજે શું લાભ થાય?” તેનો ઉત્તર—સુત્રકારે સાધુનું શરિરેછ તેણુ પરિગ્રહમાં ગણ્યુંછે તો ગણધરમહારાજને તથા મુનિઓને વંદના નમસ્કાર કરવાથી તથા તેની શેવા ભક્તિ કરવાથી જોડાના કહેવા પ્રમાણે તો કાંઈ પણ લાભ ન હોયો જોઈએ અને સુત્રમાં તો તેનો ધણો લાભ બતાવ્યોછે, માટે તેનું લખવું અસત્ય છે. પરંતુ જેને અપેક્ષાનું જ્ઞાન નથી તેને જનશાસ્ત્ર સમજવું બહુ મુશ્કેલેછ અને તેજ કારણથી ચૈત્યને દેવતાના પરિગ્રહમાં ગણ્યા છે તેની અપેક્ષા જોડાના સમજવામાં આવેલી નથી આવી રીતે અપેક્ષા સમજ્યા વિના સુત્રપાઠના વિપરિત અર્થ કરીને ભોળા લોકોને ફસાવેછે માટેજ તેને શાસ્ત્રકારે નિબંધ કહેલાછે.

૨૭. નમુથ્યુણુંની ખાખતમાં જોડા કુમતિએ જે કુચુક્તિઓ લખીછે અને ત્રણ ભેદ બતાવ્યાછે તે તમામ ખોટાછે, કારણ કે એવી રીતે ત્રણ ભેદ કોઈ જગ્યાએ કહ્યા નથી. વળી કોઈ પણ મિથ્યાદષ્ટીએ કોઈ પણ અન્ય દેવની પાસે નમુથ્યુણું કહ્યું એમ પણ સુત્રમાં કહેલું નથી, કારણ કે નમુથ્યુણુંમાં કહ્યા પ્રમાણે ગુણ તિર્થંકર મહારાજ શિવાય બીજામાં નથી અને દેવતા આશ્રી જોતાં નમુથ્યુણું કહેવું તે સમકિતદષ્ટીનીજ કરણીછે એમ જણાયછે.

૨૮. જોડમલછ કહેછે કે “કોઈ દેવતાએ સાક્ષાત ક્રેવળી ભગવંતને નમુથ્યુણું કહ્યું નથી.” તે અસત્યછે. સુર્યાભ દેવતાએ વીર પ્રભુને નમુથ્યુણું કહ્યુંછે એમ શ્રીરાયપરોણી સુત્રમાં પ્રગટપણે સુત્ર પાઠછે.

૨૯. જોડો કુમતિ જનઆચાર ઠરાવીને દેવતાની કરણી કાઢી નાંખેછે તો રે હુંડકો ! શું દેવતાની કરણીથી પુન્ય પાપ બંધાતું નથી ? જો કહેશો કે બંધાયછે તો સુર્યાભે પુર્વોક્તિ રીતે શ્રી વીર-ભગવંતની ભક્તિ કરી તેથી તેને પુન્ય બંધાણું કે પાપ ? જો કહે-શો કે કાંઈ ન બંધાય તો જીવ સમયમાત્રમાં સાતકર્મ બાંધ્યા વગર રહે નહિ એમ સુત્રમાં કહ્યુંછે તે કેમ મેળવશો ? પરંતુ સમજવાનું

સૂર્યાભે તથા વિજ્યપોળીએ જનપ્રતિમા પુજીએ તે વિષે. ૧૩૧

તા એટલુંએ કે સૂર્યાભ તેમજ સર્વ દેવતા જેઓ પુર્વાર્જત પ્રકારે જીનેશ્વર ભગવંતની ભક્તિ કરેએ તેઓ મહાપુન્યની રાશી સંપાદન કરેએ, કારણ કે તિર્યંકર ભગવંતની તે કાર્યમાં આસીએ.

૩૦. જેઠો કુમતિ “પુર્વિંવ પચ્છા નો અર્થ ઇહલોક ખોતે ઠરાવેએ અને પેચ્છા કહેતા પરલોક ઠરાવે એ” પણ તે તેની મુઠતાએ, કારણ કે પુર્વિંવ પચ્છાનો અર્થ પુર્વભવ અને આવતોભવ એમ થાયએ; પેચ્છા અને પચ્છા શબ્દ પર્યાયીએ. એ બંનેનો અર્થ એકજએ. જેઠમલે ખોટો અર્થ લખ્યોએ તેથી સમજાયએ કે તેને શબ્દના અર્થનું ભાનજ નહોતું. શ્રી આચારંગ સુત્રમાં કહ્યુંએ કે જ સ્સ નથયી પુર્વિંવ પચ્છા, મજ્જે તસ્સ કઝસિયા અર્થાત જેને પુર્વભવે અને પશ્ચાત્ એટલે આવતેભવે કાંઈ નથી તેને મધ્યે પણ કયાંથી હોય? એટલે જેને પુર્વ તથા પશ્ચાતએ તેને મધ્યે પણ અવશ્યએ તેથી સૂર્યાભની કરેલી જનપુજા તેને ત્રિકાળ હિતકારીએ એવો શ્રી રાયપેરોણીના સુત્રપાઠનો અર્થ થાયએ.

વળી શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુત્રમાં મૃગાપુત્રના સંબંધમાં કહ્યુંએ કે
અમ્મત્તાયમણમોગા, મુત્તાવિસફલોવમા ॥

પચ્છાકહુઅવિવાગા, અણુબંધુદુહાવહા ॥૨॥

અર્થ—હું માતપિતા ! મેં ભોગ ભોગવ્યા તે વિષક્ષણની ઉપમાએએ અને તે ભોગ પચ્છા એટલે આવતે ભવે કડવા વિપાક છે જેના અને પરંપરાએ દુઃખને આપનારા એવાએ. આ સત્રપાઠની અંદર પણ પચ્છા શબ્દનો અર્થ ‘પરભવ’ એવોજ થાય એ. કિં બહુના.

૩૧. જેઠો કુમતિ સૂર્યાભના પાઠમાં ખતાવેલા જનપુજના ક્ષણની ખાખતમાં નિસેસાણ એટલે મોક્ષને અર્થે એવો શબ્દએ તે શબ્દનો અર્થ ફેરવવા માટે ભગવતિસુત્રમાંથી બળતા ઘરમાંથી ધન કાઢવાનો તથા રાફડો ફોડીને દ્રવ્ય કાઢવાનો અધિકાર ખતાવેએ

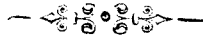
અને કહે: કે “આ સંબંધમાં પણ નિસેસાણ એવું પડે છે માટે એ પરનો અર્થ જો ‘મોક્ષને અર્થે’ એવો થાય તો ધન કાઢવાથી મોક્ષ કેમ થાય ?” તેનો ઉત્તર -- ધનથી સુખાત્રે દાન આપે, જન મંદિર જનપ્રતિમા બનાવે, સાત ક્ષેત્રને વિષે, તિર્થયાત્રામાં, દયામાં તથા દાનમાં દ્રવ્ય ખરચે તો તેથી યાવત્ મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે, માટે સૂત્રમાં જ્યાં જ્યાં નિસેસાણ એવો શબ્દ છે ત્યાં ત્યાં તે શબ્દનો અર્થ ‘મોક્ષને અર્થે’ એવો જ થાય છે અને તે શબ્દ જનપ્રતિમા પુ-જવાના ફળમાં પણ છે તો તે એક જોડા મુદ્દમતિના કહેવાથી મ-હાપુષ્ટિમાન પુર્વાચાર્યોદ્ધૃત શાસ્ત્રાર્થ કદિ પણ ફરી શકતો નથી.

૩૨. આ પ્રશ્નને અંતે જોડા નિજાવે ઓધનિર્બુક્તિની ટીકા નો પાઠ લખ્યો છે પણ તે અસત્ય છે, કારણ કે તેવો પાઠ ઓધનિ-ર્બુક્તિમાં તથા તેની ટીકામાં કોઈ પણ જગ્યાએ નથી. આ લખાણ જોડા દુર્મતિનું એવું છે કે જેમ કોઈ પોતાની સ્વચ્છાથી લખી દે કે મુખમંધાનો પંથ કોઈ ચમારે ચલાવેલો છે કારણ કે તેઓનો કેટલોએક આચાર વ્યવહાર ચમારોથી પણ ખરાબ છે આયું કથન દુંઢકોની પ્રાચિન નિર્બુક્તિમાં છે.” તેવું છે.

૩૩. આ પ્રશ્નોત્તરમાં આદ્યંત પર્યંત જોડા નિજાવે સુર્યાલ જેવા સમ્યક્દૃષ્ટી દેવતાની તથા તેની શુભ ક્રિયાની નિંદા કરી છે, પરંતુ શ્રી ઠાણાંગસુત્રમાં પાંચમે ઠાણે કહ્યું છે કે પાંચ પ્રકારે જીવ દુર્લભ બોધીપણું પામે એટલે જન્માંતરે ધર્મની પ્રાપ્તિ દુર્લભ થાય. પંચાહિં ઠાણેહિં જીવા દુલ્લહ બોહિયત્તાણ કમ્મં પકરે તિ તંજહા અરિહંતાણં અવણંવયમાણે ૧ અરિહંત પ ણત્તસ્સ ધમ્મસ્સ અવણં વયમાણે ૨ આયરિય ઉ વદ્ધાયાણં અવણં વયમાણે ૩ ચાઉવણસ્સ સંઘસ્સ અવણંવયમાણે ૪ વિવક્કતવ વંમચેરાણાં દેવાણં અ વણં વયમાણે ૫

દેવતાઓ જીનેશ્વરની દાઢા પૂજે છે તે વિષે. ૧૩૩

ઉપરના સુત્રપાઠ માંહેલા પાંચ ખોલમાંથી પાંચમા ખોલમાં સમ્યક્દૃષ્ટી દેવતાના અવર્ણવાદ ખોલતાથકા દુર્લભ ખોધીપણુ પામે એમ કહ્યુંછે માટે ટુંઢકો! યાદ રાખવું કે સમ્યક્દૃષ્ટી દેવતાના અવર્ણવાદ ખોલનાથી મહા નીચગતિને પાત્ર થશે એને જન્માંતરે ધર્મ પ્રાપ્તિ દુર્લભ થશે. ધતિ.

૨૧ દેવતાઓ જીનેશ્વરની દાઢા પૂજેછે તે વિષે.

એકવીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં સુર્યાલદેવતાએ તથા વિજયપોળીઆ પ્રયુજે જીનદાઢા અથવા જીનેશ્વરના અસ્થિ પુજ્યાછે તેનો નિષેધ કરાવવાને માટે જોડા કુમતિએ કેટલીએક કુયુક્તિઓ લખીછે, પરંતુ તેમાંની ઘણી કુયુક્તિઓના પ્રત્યુત્તર વીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખાઈ ગયાછે. બાકીની કુયુક્તિઓના ઉત્તર નીચે પ્રમાણે.

શ્રી ભગવતિ સુત્રના ૬૨મા શતકના પાંચમા ઉદ્દેસ્સામાં કહ્યુંછે કે—

ચમરેણંતે મંતે અસુરિંદે અસુરકુમારરાયા ચમરચં
ચાણ રાયહાણિણ સમાણ સુહમ્માણ ચમરંસી સિંહા
સણંસિં તુડિયણં સાર્ધિં દિવ્વાઈ મોગમોગાઈ મુંજમા
ણે વિહરત્તિણ? ણો ઇણઢે સમઢે સે કેણઢેણં મંતે
એવં વુચ્છઈ ણો પમૂ જાવ વિહરિત્તિણ? ગોયમા! ચ
ણરસ્સણં અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરત્તો ચમરચં
ચાણ રાયહાણિણ સમાણ સુહમ્માણ માણવણ ચેઈય
ખંભે વઢ્ઠરમણસુ ગોલવઢ્ઠ સમુગાણસુ બહુઈઝ જિણ
સકહાઝ સન્નિચિત્તાઝ ચિઢ્ઠંતિ જાઝણં ચમરસ્સ

અસુરિંદસ્સ અસુરકુમારરન્નો અન્નેસિં ચ બહુણં અ
સુરકુમારાણં દેવાણં દેવીણય અચ્છાણિજ્જાઝ વંદાણે
જ્જાઝ નમંસણિજ્જાઝ પુયણિજ્જાઝ સક્કારણિજ્જાઝ
સમ્માણણિજ્જાઝ કલ્હાણં મંગલં દેવયં ચેદ્દયં પઢ્ઢુ
વાસણિજ્જાઝ ભવંતિ સે તેણદ્દેણં અડ્ઢ્ઞો એવં વુચ્છદ્દ
ણો પમ્મૂ જાવ વિહરિત્તે. પમ્મૂણં મંતે ચમરે અસુરિં
દે અસુરરાયા ચમરચંચાએ રાયહાણિએ સમાએ સ
હમ્માએ ચમરાંસિ સિંહાસણંસિ ચઝસદ્ધિએ સામાણે
યંસાહસ્સિહિં તાયત્તિસાએ જાવ અન્નેહિં અસુરકુમા
રેહિં દેવેહિં દેવીહિય સદ્ધિં સંપારિવુડે મહયા નદ્દ જા
વ મુંજમાણે વિહરિત્તે ૧ હંતા કેવલ પરિયારિઠી
એ નો ચેવણં મેહુણ વત્તિયાએ.

અર્થ.—જોતમસ્વામી મહાવીરસ્વામી પ્રત્યે પ્રશ્ન કરેછે કે—
“હે ભગવંત ! ચમર અસુરદેવનો ઇંદ્ર, અસુરકુમારનો રાજા, ચમર
ચંચાનામે રાજ્યધાનીને વિષે, સુધર્માનામે સભાને વિષે, ચમરનામે
સિંહાસનને વિષે રહ્યો ગુટિત એટલે ઇંદ્રાણીનો સચુદ તેમની સાથે
દય સંબંધી ભોગ ભોગવતો થકો વિચરે?” ભગવંત કહેછે —“એ અર્થ
સમર્થ નહિ એટલે ભોગ ન ભોગવે” વળી જોતમસ્વામી પુછેછે
“હે ભગવંત ! ભોગ ભોગવતો વિચારવાને સમર્થ નહિ એમ શા
કારણે કહોછો?” પ્રભુ કહેછે “હે જોતમ ! ચમર, અસુરેંદ્ર, અસુર કુમાર
રાજાની ચમરચંચા રાજ્યધાનીમાં, સુધર્માનામે સભાવિષે, માણુવ-
ક નામે ચૈત્યસ્થાનને વિષે, વજ્રમયી, ધણુ ગોળ દાખડોછે; તેને

વિષે અનેશ્વરની દાદાઓ થા ગીથકીછે; જે દાદાઓ ચમર, અસુરેંદ્ર, અસુરકુમાર રાજાને તથા ખીજા પણુ દેવતાઓને ધણા અસુર કુમાર દેવતાઓને તથા દેવીઓને અર્ચવા યોગ્યછે, વંદન કરવા યોગ્યછે, નમસ્કાર કરવા યોગ્યછે, પુજવા યોગ્યછે, સત્કાર કરવા યોગ્ય છે, સન્માન કરવા યોગ્યછે, કલ્યાણુકારી, મંગલકારી, દેવ-સંબંધી ચૈત્યની અંદરે જન પ્રતિમાનીપરે શેવા કરવા યોગ્યછે. હે આર્ય! તે માટે અમ કહીએ છીએ કે દેવીઓ સાથે ભોગ ભોજવવાને સમર્થ નથી.” વળી જૈતમસ્વામી પુછેછે કે “ચમર, અસુરેંદ્ર, અસુર કુમારનોરાજા ચમર ચંચા રાજ્યધાનીને વિષે, સુધર્મા સન્માને વિષે, ચમર સિંહાસનને વિષે બેઠોથકો ચોસઠ હજાર સામાનિક દેવતાઓ સાથે તથા તેનીરા ત્રાયત્રિંશક સાથે યાવત્ ખીજા પણુ અસુર કુમારના દેવતા તથા દેવીઓની સાથે ચરવવા થકો મોટા નાટક પ્રયુજા જોતો થકો વિચરે?” ભગવંત કહેછે “હા કેવળ સ્ત્રી શબ્દ નાટક પ્રયુજમાં શ્રવણાદિક પરિચારણુ કરે, પણુ મૈથુન સંસારાએ સુધર્મા સભામાં શબ્દાદિક પણુ ન શેવે”.

એવી રીતે જેમ ચમરેંદ્રને માટે કહું તેમ સૌધર્મેંદ્ર સુધી અંદરે ભુવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષિ, વૈમાનિક તથા તેમના લોકપાળના આજ્ઞાવાછે તે અર્ધી હોય તેણુ જોઈ લેવા.

ઉપર લખેલા સુત્રપાઠથી જોડા કુમતિની કેટલીએક કુયુક્તિઓ તો નિરૂત્તર થઈ જાયછે.

જોડો કુમતિ લખેછે કે “ભવ્ય, અભવ્ય, સમ્યક્દષ્ટી તથા મિથ્યાદષ્ટી વિગેરે સર્વે દેવતા, અનેશ્વર ભગવંતની પ્રતિમા સિદ્ધાચતનમાંછે તે તથા જનદાદા પુજેછે તે માટે તેને મોક્ષકળ નહિ.” આ બાબતનો પ્રત્યુત્તર સુર્યાભના પ્રશ્નોત્તરમાં લખાયેલછે, પરંતુ ટુંઢકો જે કરણી સર્વે કરેછે તેણુ મોક્ષકળ સમજતા નથી તો સંયમ, શ્રાવક વ્રત, સામાયક અને પ્રતિક્રમણાદિ, ભવ્ય, અભવ્ય, સમ્યક્દષ્ટી, તથા મિથ્યાદષ્ટી સર્વે કરેછે માટે ટુંઢકો મુદ્દમતીઓને સાધુપણુ, શ્રાવકવ્રત તથા સામાયકાદિ પણુ ન કરવું જોઈએ; કારણુ કે ટુંઢકો

અક્કલહીન એટલું પણ સમજતા નથી કે જેવો જેનો ભાવ છે તેવું તેને કૃષ્ણ છે.

વળી જેઠો હુંદક લખે છે કે “જીત્યાચાર જાણીનેજ દેવતાઓ દાદા વિગેરે લે છે, ધર્મ જાણીને લેતા નથી” તેનો ઉત્તર—શ્રી જં-પુદ્રીય પક્ષતી સુત્રમાં જ્યાં જીતદાદા લેવાનો અધિકાર જતાવ્યો છે ત્યાં કહ્યું છે કે “ચાર ઇંદ્ર ચાર દાદા લે ત્યાર પછી ફેટલાએક દેવતાઓ અંગોપાંગતા અસ્થિ વિગેરે લે છે, તેમાં કોઈ જીતલક્ષિત જાણીને લે છે અને કોઈ ધર્મ જાણીને લે છે,” માટે જેઠાનું લખવું અસત્ય છે—યત:

કેઢ જિણમત્તિ કેઢ જીયમેયં તિકટ્ટુ કેઢ ધમ્મો
તિકટ્ટુ ગિન્હંતિ.

પછી જેઠો મંદમતિ લખે છે કે “દાદા લેવાનો અધિકાર તો ચાર ઇંદ્રોનો છે અને દાદાની પુજા તો ધણા દેવો કરે છે એમ કહ્યું છે માટે સામ્વત્તા પુદ્ગળ દાદાને આકારે પરિણુમે છે.” તેનો ઉત્તર—એક પદ્યોપમ કાળમાં અસંખ્યાતા તિર્થંકરો નિર્વાણ પામે છે તેથી સર્વે સુધર્મી સભામાં જીતદાદા હોવાનો સંભવ છે. વળી મહાવિદ્વદના વેહરમાન તિર્થંકરોની દાદા સર્વે ઇંદ્રો અને વિમાન, ભુવન. નગ-રાધિપત્યાદિક લે છે, પરંતુ ભરતખંડની જેમ ચાર ઇંદ્રોજ લે એમ મર્યાદા નથી. વળી શ્રી જંપુદ્રિય પક્ષતિ સુત્રની વૃત્તિમાં યાંતિ ચંદ્રોપાધ્યાયજીએ જિન સકલા શબ્દે જિનાસ્થિાનિ એટલે જીનેશ્વરના અસ્થિ કહ્યા છે, તેમજ તે સુત્રમાં ચાર ઇંદ્ર શિવાય બીજા ધણા દેવતાઓ જીનેશ્વરના દાંત, હાડ પ્રમુખ અસ્થિ લે છે એવો અધિકાર છે, માટે જેઠા કુમતિની કરેલી કુચુક્તિઓ ખોટી છે. વળી અક્કલહીન જેઠો દાદાને સામ્વત્તા પુદ્ગળ ઠરાવે છે, પરંતુ સુત્રમાં તો પ્રત્યક્ષ રીતે જીનેશ્વરની દાદા કહી છે, સામ્વત્તા દાદા તો કોઈ ઠેકાણું કહી નથી.

પછી જેઠો લખે છે કે “જો ધર્મ જાણીને લેતા હોય તો બીજા ઇંદ્રો લે અને અચ્યુતેન્દ્ર કેમ ન લે?” તેનો ઉત્તર—વીરભગ-

વંત દિક્ષા પર્યાયે વિચરતા હતા તે અસામાં તેમને અનેક પ્રકારના ઉપસર્ગ થયા ત્યારે ભગવંતની ભક્તિ જાણીને ધર્મ નિમિત્તે સૌ-ધર્મે દ્રે આવીને વારંવાર ઉપસર્ગનું નીવારણ કર્યું તેમ અચ્યુતે દ્રે કેમ ન કર્યું ? શું તેઓ જીનેશ્વરની ભક્તિમાં ધર્મ સમજતા નહોતા ? સમજતા હતા તો પણ પુર્વાકૃત કાર્ય સોધર્મદ્રેજ કરેલું છે, તેમજ ભરત ક્ષેત્રના તિર્થંકરની દાદા ચાર ઇંદ્રો લે છે અને વિહરમાન તિર્થંકરોની સર્વે લે છે, માટે તેમાં કાંઈ પણ બાધક નથી.

વળી જોડાએ લખ્યું છે કે “દાદા સર્વ કાળ રહે નહિ માટે સાશ્વતા પુદ્ગળ સમજવા” — આ પ્રમાણે અસત્ય લખાણુ લખતાં તેને કાંઈ પણ વિચાર થયો નથી તે તેની મુદતાની નિશાની છે; કારણુ કે દાદા સર્વ કાળ રહે છે એમ અમે કહેતા નથી, પરંતુ વારંવાર તિર્થંકરોના નિર્વાણુ સમયે દાદા તથા અસ્થિ દેવતાઓ લે છે તેથી તેમને દાદાની પુજામાં બીજાકુલ વિરહ પડતો નથી.

જોડો કુમતિ કહે છે કે “જમાલી તથા મેધકુમારની માતાએ તેમના કેરા મોહની કર્મના ઉદયે લીધા છે તેમ દાદા લેવામાં મોહની કર્મનો ઉદય છે.” તેનો ઉત્તર — પ્રભુની દાદા દેવતાઓ લે છે તે ધર્મ બુદ્ધિથી લે છે, તેમાં તેને કાંઈ મોહની કર્મનો ઉદય નથી. જમાલી વિગેરેના કેરાની લેનાર તો તેમની માતાઓ હતી તેથી તેમને તો મોહ પણ હોય, પરંતુ ઇંદ્ર વિગેરે દેવતાઓ દાદા પ્રમુખ લે છે તે કાંઈ ભગવંતના સગા સંબંધી નહોતા કે જમાલી વિગેરેની માતાની પ્રમાણુ મોહની કર્મના ઉદયથી દાદા લે; તેઓ તો પ્રભુના શેવક છે અને ધર્મબુદ્ધિથીજ પ્રભુની દાદા વિગેરે લે છે એવું સ્પષ્ટ સમજાય છે.

જોડો લખે છે કે “દેવતાઓ દાદા વિગેરે જો ધર્મબુદ્ધિથી લેતા હોય તો શ્રાવક રક્ષા પણ કેમ ન લે ?” તેનો ઉત્તર — જે વખતે તિર્થંકર નિર્વાણુ પામે છે તે સમયે નિર્વાણુ મહોત્સવ કરવા સારૂ અગણિત દેવતાઓ આવે છે અને અગ્નિદાહ કર્યા પછી તેઓ દાદા વિગેરે તમામ લઈ જાય છે, કાંઈ પણ બાકી રહેતું નથી; તો એટલા બધા દેવતાઓની અંદર મનુષ્ય શી ગણતરીમાં કે તેઓની વચ્ચે જઈને રક્ષા વિગેરે કાંઈ પણ લઈ શકે !

જેઠો કુમતિ “કુળ ધર્મ જાણીને દાઢા પૂજેછે” એમ કહેછે તે પણ વ્યસત્યછે કારણકે સુત્રોમાં કોઈ જગ્યાએ કુળ ધર્મ કહ્યો નથી.

જેઠો લૌકિક જીવનવ્યવહારની કરણી ઠરાવેછે પરંતુ આ કરણી તો લોકોત્તર માર્ગનીછે.

“જનદાંઢાની આશાતના ન કરવા માટે ઇંદ્રો વિગેરે સુધર્મી સભામાં ભોગ ભોગવતા નથી તથા મૈથુન સંરાગ્યે સ્ત્રીના રાખ્ધનું પણ રોવન કરતા નથી” એવું પુર્વોક્ત સુત્રપાઠમાં કહ્યા છતાં જેઠો વ્યક્તિલ વિનાના એવકુદ માણસની જેમ કેટલીએક કુચુક્તિઓ લખેછે તે મિથ્યાછે.

આ પ્રસંગમાં તેણે કૃષ્ણની સભાની વાત લખીછે કે “કૃષ્ણ ને પણ સુધર્મી સભાછે તો તેમાં શું ભોગ નહિ ભોગવતા હોય?” તેનો ઉત્તર—સુત્રોમાં એમ નથી કહ્યું કે કૃષ્ણની સભામાં વિષયનું રોવન થતું નથી. આ પ્રમાણે લખવામાં જેઠાની ધારણા એવી જાણાયછે કે આવી કુચુક્તિઓ લખીને દાઢાની મહત્વતા ઘટાડું, પરંતુ પુર્વોક્તપાઠમાં સિદ્ધાંતકારે પ્રત્યક્ષરીતે કહ્યુંછે કે દાઢાની આશાતના ટાળવા નિમિત્તજ દેવતાઓ સુધર્મી સભામાં ભોગ ભોગવતા નથી.

તામલી તાપસ ઈશાનેંદ્ર થઈને પહેલવહેલો જીવપ્રતિમા પુજતાં સમકિત પામ્યોછે તે બાબતમાં જેઠો કુમતિ તેણે કરેલી પુજા મિથ્યાદષ્ટી પણમાં ઠરાવેછે તે ખોટુંછે; કારણકે તેણે ઇંદ્ર પણે ઉત્પન્ન થઈ જીવપ્રતિમાની પુજા કરીને તરતજ ભગવંત સમીપે જઈને પ્રશ્ન કર્યો એને ભગવંતે આરાધક કહ્યો તો તે પુર્વભવે તો તાપસ હતો માટે આ ભવમાં ઉત્પન્ન થઈને તરત કરેલી જીવપ્રતિમાની પુજાના કારણથીજ આરાધક કહ્યોછે એમ સમજવું.

અભવ્ય કુળકમાં કહ્યુંછે કે અભવ્યનો જીવ ઇંદ્ર ન થાય તે બાબતમાં જેઠો નિષ્ણવ કહેછે કે “ઇંદ્ર કરતા નવગ્રેવેકવાળા વધિક રિદ્ધિમાનછે, અહમિંદ્રેજ એને ત્યાં સુધી તો અભવ્ય જાયછે ત્યારે ઇંદ્ર ન થાય તેવું શું કારણ?” તેનો ઉત્તર—કોઈ સાહુકાર ધણો

દ્રવ્યવાન એટલે ગામના રાજાથી પણ દ્રવ્યે અધિક હોય, રાજાના ભંડારમાં દસલાખ રૂપીઆ હોય અને સાહુકાર પાસે દસકોડ હોય પરંતુ તેથી કાંઈ સાહુકાર રાજા કહેવારો નહિ, કારણ કે રાજાની પદ્ધિ ફૂલભેજ અને જોડતું માન રાજાને મળે છે તેટલું તે ગૃહસ્થને મળતું નથી; આ ઉપરથી, અભવ્યનો જીવ ઇંદ્ર ન થાય અને જ્યે-વેકમાં દેવતા થાય તેમાં કાંઈ આધક નથી એમ સ્પષ્ટ સમજાય છે. જેમ દેવતા ચીને એકેંદ્રિ થાય છે પણ વિગલેંદ્રિ થતા નથી (જે-કે વિગલેંદ્રિ એકેંદ્રિથી અધિકા છે,) વળી એકેંદ્રિમાંથી નીકળી એ કાવતારી થઈ મોલે જાય છે પરંતુ વિગલેંદ્રિ જેની પુન્યાઈ એકેંદ્રિથી અધિક ગણાય છે તેમાંથી નીકળી કોઈ જીવ એકાવતારી થતો નથી માટે જેવી જેની સ્થિતિ બંધાયેલી છે તે પ્રમાણે તેની ગત્યાગતિ થાય છે.

“અભવ્યકુળકમાં ઇંદ્રનો સામાનિક દેવતા અભવ્ય ન થાય એમ કહ્યું છે તો સંગમો અભવ્યનો જીવ ઇંદ્રનો સામાનિક કેમ થયો?” એમ જેઠો કુમતિ લખે છે તેનો ઉત્તર—જેનશાસ્ત્રની રચના વિચિત્ર પ્રકારની છે. શ્રી ભગવતી સુત્રમાં શતક પહેલે ઉદ્દેશો ખીજે વિરાધિત સંજમી ઉત્કૃષ્ટા સુધર્મ દેવલોકે જાય એમ કહ્યું છે અને જ્ઞાતા સુત્રમાં અધ્યયન સોળમે સુકમાલિકા વિરાધીત સંજમી ઇ-શાન દેવલોકે ગઈ એમ કહ્યું છે; વળી શ્રી ઉગ્રાઈ સુત્રમાં તાપસ ઉત્કૃષ્ટા જ્યોતિષિ સુધી જાય છે એમ કહ્યું છે અને ભગવતિ સુત્રમાં તામલી તાપસ ઇશાનેંદ્ર થયો એમ કહ્યું છે, ઇત્યાદિક ઘણી ચરચા છે પણ આસ્થલે ગ્રંથ વધી જવાના હેતુથી લખી નથી.

જ્યારે સુત્રમાં આ પ્રમાણે હોય છે ત્યારે ગ્રંથોમાં હોય તો તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી.

સુર્યાભે પ્રભુને છ ખોલ પુછ્યા તે ઉપરથી ખારે ખોલવાળા સુ-ર્યાભ વિમાને જાય છે એમ જેઠાએ ઠરાવ્યું છે, પરંતુ તે અસત્ય છે કારણ કે જદમસ્ય જીવ અજ્ઞાનતાને લીધે અથવા શંકાથી ગમે તેવું પ્રશ્ન કરે તો તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. વળી “દેવતા સંમંધી ખાર ખોલની પૃથ્ઠા સુત્રમાં છે પણ મનુષ્ય સંમંધી નથી માટે ખારે ખોલના દેવ-

તા થાયછે.” એમ જોડાએ ઠરાવ્યુંછે તો મનુષ્ય સંબંધી ખારે ખોલ-
ની પૃચ્છા નથી તેથી તેના લખવા પ્રમાણે શું મનુષ્ય ખારે ખોલ-
ના નથી થતા ? થાયછે; પરંતુ જોડા નિજાવે ફક્ત અનપ્રતિમાનું ઉ-
ત્થાપન કરવાને તથા અદ્વિતિ અવોને પોતાના ફંદમાં ફસાવવા
નિમિત્તેજ આવી અસત્ય કુચુક્તિઓ કરીછે.

વળી દેવતાની કરણીને અત્યાચાર ઠરાવીને જોડો કુમતિ તે
કરણીને ગણત્રીમાંથી કાઢી નાંખે છે એટલે તેનું કાંઈ પણ ફળ
નથી એમ ઠરાવે છે પરંતુ એ મુર્ખમાં એટલી પણ સમજ નહોતી
કે હિંદુ વિગેરે સમ્યકદ્રષ્ટી દેવતાઓનો આચાર વ્યવહાર કેવો છે.
તેઓ પ્રભુના પાંચ કલ્યાણકે મહોત્સવ કરેછે, અનપ્રતિમા અન-
દાહાની પુજા કરેછે, નંદિશ્વરે અકાંઈ મહોત્સવ કરેછે, મુનિમહારા-
જને વંદણ કરવા આવેછે, વિગેરે તમામ સમ્યકદ્રષ્ટીની કરણી કરે
છે પરંતુ કોઈ જગ્યાએ અન્ય હરિહરાદિક દેવોને તથા મિથ્યાત્વી-
ઓને નમસ્કાર કરવા ગયા, પુજવા ગયા, તેમના ગુરૂને વંદન કર્યું,
તેમનો મહોત્સવ કર્યો વિગેરે કાંઈ કહ્યું નથી, માટે તેમણે કરેલી
તમામ કરણી સમકિતદ્રષ્ટીની છે અને મહા પુન્ય પ્રાપ્તિનું કારણ
છે. વળી અત્યાચારથી પુન્ય બંધાતું નથી એમ પણ ક્યાં કહ્યુંછે?

જોડો નિજાવ કેવળ કલ્યાણકનો મહોત્સવ અત્યાચારમાં લ-
ખતો નથી એ ઉપરથી તેમાંતો પુન્યબંધ છે એમ તે સમજે છે પ-
રંતુ જંબુદ્વિપખતી સુત્રમાં તો પાંચે કલ્યાણકનો મહોત્સવ કરવાને
માટે ધર્મ અને અનભક્તિ ગણીને આવેછે એમ કહ્યુંછે, માટે
જોડાએ જેમ પોતાને બમતું આવે તેમ લખ્યું છે તે સર્વ મિથ્યા
છે. યદુક્તં જંબુદ્વિપખતી સુત્રે ત્રીજે અધિકારે—

અપ્પેગઈઆ વંદણવત્તિયં एवं પૂયણવત્તિયં સ
ક્કારે સમ્માણ દંસણ કોઝહલ્લ અપ્પે સક્કસ્સ વય
પુયત્તમાણા અપ્પે અણમણ મણુયત્તમાણા અપ્પે જિ
તમેતં એવમાદિ.

દેવતાઓ જીનેશ્વરની દાદા પૂજેછે તે વિષે. ૧૪૧

અર્થ—કેટલાએક દેવતા વાંદવા નિમિત્તે, તેમજ પુળા નિમિત્તે, સત્કારનિમિત્તે, સન્માનનિમિત્તે, કુતુહળનિમિત્તે, કેટલાએક શંકેદ્રના કહેવાથી, કોઈ કોઈ પરસ્પર એક બીજાના કહેવાથી અને કેટલા એક અમારું એ ઉચીત કામ છે એમ બાણીને આવે.

જેઠો લખેછે કે “શ્રીઅષ્ટાપદજી ઉપર રિખલદેવ નિર્વાણ પા-
મ્યા ત્યારે ઇંદ્રે એક સ્થુલ કરાવ્યો છે” તે અસત્ય છે કારણ કે
શ્રી જંબુદ્વિપખતી સુત્રમાં અરિહંતનો, ગણધરનો અને શેષ અ-
ણગારનો એમ ત્રણ સ્થુલ ઇંદ્રે કરાવ્યા એમ કહ્યું છે. યતઃ

તएणं सक्के देविंदे देवराया बहवे भवणवइ
जाव वेमाणिए देवे जहारियं एवं वयासी खिप्पामेव
भो देवाणुप्पिया सब रयणमए महालए तउ चेइ
यधुभे करेह एगं भगवउ तिथयरस्स चियगाए
एगं गणहर चियगाए एगं अवसेसाणं अणगारा
णं चियगाए.

અર્થ. તે વાર પછી તે શંકેદ્ર, દેવતાનો રાજા ધણા ભુવનપતિ
ભાવત વૈમાનિકદેવતાઓ પ્રત્યે યથાયોગ્ય એમ કહે કે શીધ્રપણે આહો
દેવાનુપ્રીય ! સર્વ રત્નમય અત્યંત વિસ્તીર્ણુ એવા ત્રણ ચૈત્ય સ્થુલ
એક ભગવંત તિર્થંકરની ચયને વિષે, એક ગણધરની ચયને વિષે અને
એક અવશેષ સાધુની ચયને વિષે, કરો.

જેઠો નિખવ “આવકે ચૈત્ય કરાવ્યા નથી” એમ લખેછે પણ
આવકોએ ચૈત્ય કરાવ્યાનો અધિકાર સુત્રોમાં ધણી જગ્યાએ, જે
વિષે અમે પુર્વે લખી ગયા છીએ અને આગળ લખીશું.

જેઠો લખેછે કે “સાક્ષાત ભગવંતને કોઈએ નમુશ્ચુણું કહ્યું
નથી” પરંતુ સુર્યાભે સાક્ષાત ભગવંતને નમુશ્ચુણું કહ્યાનો પ્રત્યક્ષ
પાઠ શ્રી રાયપરોણી સુત્રમાં છે માટે તેનું તે લખવું કેવળ અસત્ય છે.

શ્રી ભગવતિસુત્રમાં દેવતાઓને નોંધમિત્યા કહ્યાછે એમ જોડો લખેછે પરંતુ તે સ્થળે દેવતાઓને ચારિત્રની અપેક્ષાએ નોંધ-મિત્યા કહેલાછે. જેમ તેજ સુત્રના લક્ષિ ઉદ્દેશમાં સમકિતદષ્ટીને ચારિત્રની અપેક્ષાએ ખાલ કહ્યાછે તેમ તે સ્થળે દેવતાઓને ચારિત્રની અપેક્ષાએ નોંધમિત્યા કહ્યાછે, પરંતુ તેથી શ્રુત અને સમકિતની અપેક્ષાએ દેવતાઓને નોંધમિત્યા સમજવા નહિ, કારણ કે સમકિતની અપેક્ષાએ તો દેવતાઓને સંવરી કહ્યાછે. શ્રી ઠાણાંગસુત્રમાં સમ્યક્તને સંવર ધર્મરૂપ કહ્યુંછે અને જનપ્રતિમાનું પુજન કરવું તે સમકિતની કરણીછે. દુંઢકો ! જો જોડાના લખવા પ્રમાણે દેવતાને નોંધમિત્યા ગણીને તેની કરણી અધર્મમાં કહે-શો તો કોઈ દેવતા તિર્થકરને, સાધુને અને શ્રાવકને ઉપસર્ગ કરે અને કોઈ તેઓની શેવા કરે, તે ખંતેને એક સરખા ફળ થાય કે જૂદાજૂદા !—જૂદા જૂદાજ થાય; વળી કોઈ શિષ્ય કાળ કરીને દેવતા થયો હોય તે પોતાના ગુરૂને ચારિત્રથી પડીવાઈ દેખીને તેને ઉપદેશ કરીને શુદ્ધ રસ્તે લાવે તો તે દેવતાને ધર્મી કહેશો કે અધર્મી !—ધર્મી.—

આ ઉપરથી એમ પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાયછે કે, દુંઢકોના ગુરૂકાળ કરીને તેમને મતે દેવતા તો થવાજ ન જોઈએ કારણ કે દેવતામાં સમકિતિ તથા મિથ્યાત્વી એવી બે જાતછે તેમાં જો સમકિતિ થાય તો સુર્યાલ વગેરેની પેઠે જનપ્રતિમા જનદાદા પુજે અને મિથ્યાત્વી કહેતા તો તેમની જામ ચાલે નહિ, મનુષ્ય પણ થાય નહિ | કારણ કે દુંઢકો તેમને ચારિત્રીઆ માનેછે અને ચારિત્રવંત કાળ કરીને મનુષ્ય થાય નહિ, સિદ્ધિ પણ પંચમકાળમાં વેરે નહિ, ત્યારે ઉપર કહેલી ત્રણ ગતિ શિવાય ફક્ત નારકી અને તિર્થંચ એ બે ગતિ રહી તેમાંથી તેઓને કઈ ગતિ ગમતી હશે વાર ?

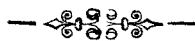
શ્રી ઠાણાંગ સુત્રના દસમા ઠાણામાં દસ પ્રકારના ધર્મ કહ્યા છે. જોડો લખેછે કે એ દસ પ્રકારના ધર્મમાંથી દેવતાઓને કયો ધર્મ છે ? તેનો ઉત્તર—સમકિતદષ્ટી દેવતાઓને શ્રુતધર્મ ભગવંતની આરા પ્રમાણેછે.

ચિત્રામણની પુતળી ન જોવી કહીછે તે વિષે. ૧૪૩

વળી સુર્યાભે ધર્મ બ્યવસાય લઈને પ્રથમ અનદાદા તથા અન-
પ્રતિમા પુજીછે. જો કે ત્યાર પછી ખીજ વસ્તુની પુજા કરીછે પ-
રંતુ ત્યાં પ્રણામ કર્યો નથી, નમુદ્યુલું કહ્યું નથી, માટે તેણે અન-
પ્રતિમા તથા અનદાદાની પુજા કરીછે તે સમદ્રષ્ટીપણાનીજ સમજવી
શ્રી ઠાણાંગસુત્રના પાંચમા ઠાણામાં સમદ્રષ્ટી દેવતાના ગુણ
ગ્રામ કરે તો સુલભબોધી થાય એમ કહ્યું છે. યતઃ

પંચહિં ઠાણેહિં જીવા સુલહવોહિત્તાય કમ્મં
પકરેતિ તંજહા અરિહંતાણં વણં વયમાણે જાવ વિ
વક્કતવવંભચેરાણં દેવાણં વણં વયમાણે.

વિચારો કે જોના ગુણુ ગ્રામ કરવાથી જીવ સુલભબોધી થાય
છે તેઓએ કરેલી પુજા વિગેરે ધર્મકરણીનું મોક્ષફળ કેમ ન હોય ?
અર્થાત્ હોયજ. ઇતિ.

૨૨. ચિત્રામણની પુતળી ન જોવી કહીછે
તે વિષે.

શ્રી દસવૈકાલિક સુત્રના આઠમા અધ્યાયનમાં કહ્યું છે કે ભીંત
ઉપર સ્ત્રીની મુર્તિ ચિત્રેત્રી હોય તે સાધુએ જોવી નહીં, કારણ કે
તેને દેખવાથી વિકાર ઉત્પન્ન થાયછે. યતઃ

ચિત્તમિતંનાણિજ્ઞાણ, નારેવાસુઅલંકિયં ॥

ભસ્વરાંપિવદ્દુષ્ટાણં, દિઢિપાડિસમાહરે ॥૧॥

અર્થ—ચિત્રામણની ભીંત પ્રત્યે ન જોઈએ તેને વિષે સ્ત્રી
પ્રતિતે અલંકૃત હોય તે વિકાર ઉપજવાનું હેતુ છે માટે જેમ સુર્ય
સાધુ જોઈને દ્રષ્ટી સંહરી લઈએ તેની પરેજ ચિત્રામણુ દેખીને દ્રષ્ટી
સંહરી લેવી. જેવી રીતે ચિત્રામણુની પુતળી જોવાથી વિકાર ઉત્પ-
ન્ન થાયછે તેવીજ રીતે અનપ્રતિમાના દર્શન કરવાથી વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન

થાયછે, કેમકે જનખીંચ નિર્વિકારનું હેતુ છે. આ બાબતમાં જોડો દુંદકે શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણનો પાઠ નાંખીને તેના અર્થમાં લખેછે કે “જનમુર્તિ પણુ જોવી કહી નથી” પરંતુ એ પ્રમાણેનું તેનું લખાણુ મિથ્યા છે, કારણુ કે શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણમાં જનપ્રતિમા જોવાનો નિષેધ નથી પરંતુ જે મુર્તિને દેખવાથી વિકાર ઉત્પન્ન થાયછે તેને જોવાનો નિષેધ છે.

આ સુત્રાર્થમાં જોડો કુમતિ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ જનપ્રતિમા કહેછે અને અગાઉતો તેણે લખ્યું છે કે “ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ જન પ્રતિમા થતોજ નથી પરંતુ સાધુ અથવા રાજા એવો અર્થ થાય છે”. દુંદકો ! વિચારો કે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ જો સાધુ કહેશો તો તમારા કહેવા પ્રમાણે સાધુની સન્મુખ જોવું નહીં અને રાજા કહેશો તો રાજા એટલે પુસ્તકની અથવા રાજાનીની સન્મુખ જોવું નહીં એમ ઠરશે.

વળી પુર્વાક્ત પાઠમાં ધર, તોરણુ, સ્ત્રી પ્રમુખને જોવાની ના કહીછે તો દુંદકો ગોચરી કરવા જાયછે ત્યાં ધર, તોરણુ, સ્ત્રી વિગેરે સર્વ હોયછે તેને ન જોવા માટે જેમ મોઢે પાટો બાંધેછે તેમ આંખે પાટો કેમ બાંધતા નથી !

જોડાએ પ્રત્યેકબુદ્ધ વિજેરેની હકીકત લખીછે તેનો પ્રત્યુત્તર (૧૩) મા પ્રશ્નોત્તરમાં લખાઈ ગયો છે.

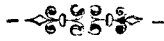
જોડો કુમતિ કહેછે કે “જનપ્રતિમાને દેખીને કોઈ પ્રતિબોધ પામ્યું નથી” તેનો ઉત્તર—શ્રી રિષભદેવની પ્રતિમા દેખીને આર્દ્ર-કુમાર પ્રતિબોધ પામ્યા છે અને શ્રી દસવૈકાલિક સુત્રના કર્તા શ્રી સીઝંભવસુરિ શાંતિનાથની પ્રતિમાને દેખીને પ્રતિબોધ પામ્યા છે. કહ્યું છે કે:—

સિઝંભવ ગહણર જિણપાડિમા દંસણેણ પડિવુદ્ધો-

જો દુંદકો એમ કહેશે કે “આ પાઠ તો નિર્બુક્તિનોછે અને નિર્બુક્તિ એમે માનતા નથી” તેને કહેવાનું કે શ્રી સમવાયાંગ, શ્રી ભગવતી, શ્રી નંદી તથા શ્રી અનુબોધ્યદાર સુત્રના મુળપાઠમાં નિ-

જનમંદિર કરાવવા તથા જનપ્રતિમા ભરાવવા વિષે. ૧૪૫

કુટિત માનવી કહીછે એને તમે નથી માનતા તેનું શું કારણ ?
જ્યારે જૈનમતના શાસ્ત્રને નથી માનતા ત્યારે નીચ લોકોના પંથને
માનો. કારણ કે કેટલોએક તમારો આચાર વ્યવહાર તેની સાથે
મળતો આવશે.

૨૩ જનમંદિર કરવાથી તથા જનપ્રતિમા ભ
રાવવાથી ખારમે દેવલોક જાય તે વિષે.

શ્રી મહાનિસીધ સુત્રમાં કહ્યુંછે કે જનમંદિર કરાવવાથી સ-
મઘ્ટી આવક યાવત્ ખારમા દેવલોક સુધી જાય. ,યતઃ

કાઝંપિજિણાયણેહિં, મંડિઆસવ્વમેયાણિવટ્ઠં ॥

દાણાદ્ધચઙ્કેણં, સદ્દોગદ્ધેજ્જઅચ્છુયંજાવ ॥૧॥

આ વાત અસત્ય ઠરાવવાને વાસ્તે જેઠા નિબંધે લખ્યુંછે કે
“દેહેરાં પ્રતિમા કરે મંદ્યુધિયા દક્ષિણદિશીના નારકી થાય.” તેનું
આ લખાણ મહા અસત્યછે. જૈનમતના કોઈ પણ શાસ્ત્રમાં એમ
લખ્યું નથી તે છતાં જેઠા કુમતિએ ઉત્સુત્ર લખતા કાંઈ પણ વિચાર
કર્યો નથી. જો જેઠો હુંદક વર્તમાન સમયમાં હોત તો પંડીતોની સ-
ભામાં તેની સાથે ચરચા કરીને તેનું વદન કાળું કરાવીને તેના મુ-
ખમાં જરૂર સાકર દેત, કારણકે જીવું લખવાવાળાને એવોજ દંડ
હોવો જોઈએ.

વળી જેઠો લખેછે કે “શ્રેણીક રાજાને મહાવીરસ્વામીએ ક-
હ્યું કે કાળક સુરીઓ ભંસા ન મારે, કપીલા દાસી દાન આપે, પુ-
ણીઆ આવકનું સામાયક વેચાતુ લે અથવા તું નવકારશી માત્ર
પચ્ચખાણુ કરે, તો તું નર્કે ન જાય. આ ચાર વાત કહી પરંતુ જી-
નપુજા કરે તો નર્કે ન જાય એમ ન ખતાવ્યું” તેનો ઉત્તર—હુંદકો
જેટલા જૈનશાસ્ત્ર માનેછે તેમાં આ વાત મુદ્દલજ નહિ તો પણ
અમે તે ખાખતનો સંપુર્ણ ખુલ્લાસો છઃ પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા
છીએ.

વળી જેઠા કુમતિએ શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણનો પાઠ લખ્યો છે તેથી તો જેઠલા ટુંઢક, ટુંઢણીઓ તથા તેના રોચકો છે તે સર્વ નર્કજન્યો એમ ઠેર છે, કારણ કે શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણના પુર્વોક્ત પાઠમાં લખ્યું છે કે ઘર, હાટ, હોરડી પ્રમુખ બનાવે તે મંદ્યુદ્ધિયા એને મરીને નારકી થાય એને ટુંઢકો એવા ધણા કામ કરે છે. વળી ટુંઢક એને ટુંઢણીઓ ધર્મને વાસ્તે વિહાર કરે છે ત્યારે રસ્તામાં નદી ઉતરે છે તેમાં ત્રસ સ્થાવરની હિંસા કરે છે, પડિકમાળામાં વાયુકાય હણે છે, નાકના તથા ગુદાના પવનથી વાયુકાય મોરે છે, સદા મુખ ખાંધી રાખવાથી અસંખ્યાતા સંમુર્છિત મનુષ્ય હણે છે, વરસતા વરસાદના સચિત પાણીમાં લઘુનિતી તથા સ્વંડિલ પરડે છે તેથી પણ અસંખ્યાતા અપકાયને હણે છે, વિગેરે સંકડો પ્રકારે હિંસા કરે છે તેથી તેઓ મંદ્યુદ્ધિયાજ છે એને જેઠાના લખવા પ્રમાણે સર્વ મરીને નર્ક-માંજ જવાના છે. આ અપેક્ષાએ તો જેઠા ટુંઢકનું લખાણ કદાપી સત્ય ઠેર ખર, કારણ કે ટુંઢકમત પ્રત્યક્ષ રીતે દુર્ગતિનું કારણ છે એમ જણાય છે.

વળી જેઠા કુમતિએ આ પ્રશ્નોત્તરમાં “દક્ષિણ દિશીના નારકી થાય” એમ લખ્યું છે પરંતુ સુત્રપાઠમાં દક્ષિણ દિશાનું નામ પણ નથી તો તેણે તેવું ક્યાંથી લખ્યું છે? પણ એમ જણાય છે કે કદાચ પોતાના ઉત્સુત્ર ભાષણથી પોતાની તેવી ગતી થવાનો સંભવ તેને જણાયો હશે એને તેથીજ તેવું લખ્યું હશે !

વળી શુદ્ધમાર્ગ ગવેષક આત્માથી જીવોને સમજવાનું એટલું જ કે શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણ સુત્રનો પુર્વોક્તપાઠ મિત્રાદષ્ટી તથા અનાર્યોને મોટે છે, કારણ કે તે પાઠને લગતા તે કાર્યના અધિકારી માછી, ઘિયર, કોળી, ભીલ, તસ્કર વિગેરેનેજ સુત્રપાઠ કહ્યો છે. વળી વિચારો કે એમ નહોય તો કોઈપણ જીવ નર્ક વિના અન્ય-ગતીમાં જાવજ નહિ, કારણ કે ધણું કરીને ગૃહસ્થાવાસવાળા સર્વ જીવોને ઘર દુકાન વિગેરે કરવું પડે છે. શ્રી ઉપાગદશાંગ સુત્રમાં આ-ણંદ વિગેરે આવકોને ઘર, હાટ, ખેતર, ગાડાં, વહાણ, ગાયોના ગો-

૧ આ સુત્રપાઠ ઘણા વિસ્તાર સાથે હોવાથી અત્રે લખ્યો નથી.

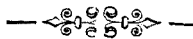
કુળ, કુંભારની ભાઠીઓ વિગેરે આરંભનો અધિકાર વર્ણવ્યો છે તો પણ તેઓ કાળ કરીને દેવલોકે ગયા છે, માટે રે સુર્ગ દુંડકો ! જીનમંદિર કરાવવાથી નર્કે જાય એવું કહ્યું છે તે તમારી દુષ્ટ બુદ્ધિનો પ્રભાવ છે અને તેથીજ સુત્રકારનો જંભીર આગળ ગુરુવિનાના તમે સમજી શકતા નથી.

જેઠાએ લખ્યું છે કે “જૈનધર્મી આરંભમાં ધર્મ જાણે છે” તેનો ઉત્તર—જૈનધર્મી આરંભને ધર્મ માનતા નથી પરંતુ જીનારા તથા જીનભક્તિમાં ધર્મ અને તેથી મહાપુન્યપ્રાપ્તિ યાવત્ મોક્ષદ્વય શ્રી રાયપરોણી સુત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે માને છે.

જેઠો દેહરાં પ્રતિમા કરાવવાની બાબત આ પ્રશ્નોત્તરમાં લખે છે પરંતુ તેનો પ્રત્યુત્તર અગાઉ જો ત્રણ વખત લખાયેલ છે.

જેઠા કુમતિએ “દેવકુળ” શબ્દનો અર્થ સિદ્ધાયતન ઠરાવ્યો છે પરંતુ દેવકુળ શબ્દ અન્યતિથી દેવના મંદિર સંબંધે વપરાય છે. જીન મંદિરને બદલે દેવકુળ શબ્દ લોકીકમાં પણ વપરાતો નથી તેમ સુત્રકારે પણ કોઈ સ્થળે કહ્યો નથી. સુત્રોમાં જીનમંદિરને બદલે સિદ્ધાયતન, જીનધર, અથવા ચૈત્ય કહેલા છે તો પણ જેઠા કુમતિએ ખોટી ખોટી કુચુક્તિઓ અને સ્વમતિ કલ્પનાથી જેમ મતમાં આવ્યું તેમ લખ્યું છે તે તેનાં મિથ્યાત્વોદયનો પ્રભાવ છે.

સિદ્ધાયતન શબ્દ સિદ્ધની પ્રતિમાના ધર આશ્રી છે અને જીનધર શબ્દ અરિહંતના મંદિરઆશ્રી દ્વૌપદિના આજ્ઞાવામાં કહ્યો છે માટે એ બંને શબ્દમાં કાંઈ પણ પ્રતિકુળ ભાવ નથી, ભાવાર્થ તો બંને એકજ અર્થ બતાવે છે. ઇતિ.

૪ સાધુ જીનપ્રતિમાની વૈયાવચ્ચ કરે તે વિષે.

શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્રના ત્રીજા સંવરદ્વારમાં સાધુ પંદર ખોલની વૈયાવચ્ચ કરે એમ કહ્યું છે તેમાં પંદરમો ખોલ “જીનપ્રતિમા” એવો છે તે છતાં ‘જેઠા ગિજવે’ ચઉદ ખોલ ઠરાવીને પંદરમા ખોલનો અર્થ વિપરીત કર્યો છે, તેથી તે સુત્રપાઠ અર્થ સાથે અત્રે લખ્યો છે. યતઃ

અહ કેરિસે પુનાઈ આરહૅ વયમિણં જેસે
 ઉવહી મત્ત પાળે સંગહ દાળ કુસલે અચ્ચંતબાલ
 ૧ દુબ્બલ ૨ ગિલાળ ૩ વુદ્ધ ૪ સ્વવગે ૫ પવત્ત
 ૬ આયરિય ૭ ઉવઝાણ ૮ સેહે ૯ સાહમ્મિય
 ૧૦ તવસી ૧૧ કુલ ૧૨ ગળ ૧૩ સંઘ ૧૪
 ચેદ્ધયઢે ૧૫ નિઙ્ગરઢી વૈયાવચ્ચે અણિસ્સિયં દસ
 વિહં બહુવિહં પકરેદ્.

અર્થ—શિષ્ય પુછે “હે ભગવન્ કેવો સાધુ ત્રીભુંવત આ-
 રાધે?” ગુરુ કહેછે “જે સાધુ વસ્ત્ર તથા ભાત પાણી યથોક્ત વિધિએ
 લેવું તથા યથોક્ત વિધિએ આચાર્યાદિકને આપવું તેને વિષે કુશળ
 હોય તે સાધુ ત્રીભુંવત આરાધે. ૧ અત્યંતમાળ, ૨ શક્તિહીન,
 ૩ રોગાદિકે કરી યુક્ત, ૪ વૃદ્ધ સ્થીવર, ૫ માસક્ષપણુ આદિનો
 કરણુહાર, ૬ પ્રવર્તક, ૭ આચાર્ય, ૮ ઉપાધ્યાય, ૯ નવદિક્ષિત શિ-
 ષ્ય, ૧૦ સાધર્મીક, ૧૧ તપસી, ૧૨ કુળ તે આંદ્રાદિક, ૧૩ ગણુ તે
 કુળનો સમુદાય કોટિકાદિક, ૧૪ સંઘ તે કુળગણુનો સમુદાય ચતુ-
 વિધસંઘ, ૧૫ ચૈત્ય કહેતાં જનપ્રતિમા, એટલાનો જે અર્થ તેને વિષે
 નિર્જરાનો અર્થી સાધુ કર્મક્ષય વાંછતો થકો જરા માનાદિકની
 અપેક્ષા પિના દસ પ્રકારે તથા ખડુ વિધિથી વૈયાવચ્ચ કરે તે સાધુ
 ત્રીભુંવત આરાધે.”

આ આખતમાં જેઠો નિબવ ભાત પાણી તથા ઉપધી દેવી
 તેનેજ વૈયાવચ્ચ કહેછે પણુ તે અસત્ય છે, કારણુકે ખાળ, દુર્બળ,
 વૃદ્ધ અને તપસ્વીને વિષે તો ભક્ત પાનનો વૈયાવચ્ચ સંભવે પણુ
 કુળ, ગણુ અને ચતુર્વિધસંઘ તે સાધુ, સાધ્વી, આવક અને આલિ-
 કા, તથા ચૈત્ય જે અરિહંતની પ્રતિમા એટલાને ભાત પાણી દેવા-
 થીજ વૈયાવચ્ચ નથી પરંતુ વૈયાવચ્ચના અનેરા ધણા પ્રકાર છે,

જેમ કુળ, ગણ, સંઘ તથા અરિહંતની પ્રતિમા એટલાનો કોઈ અવર્ણવાદ ખોલે, હીલણા તથા વિરાધના કરે તેને ઉપદેશાદિક દર્શને તેની વિરાધના ટાળે અને તેના પ્રત્યનીકને અનેક પ્રકારે નિવારે તે પણ તેની વૈયાવચ્ચ કહેવાય છે તેમ વૈયાવચ્ચના ખીળ ધણા પ્રકાર છે.

શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુત્રમાં હરીકેશી મુનિના અધ્યયનમાં લખ્યું છે કે જઘાહુ વેયાવડિયં કરોતિ એટલે શ્રી હરીકેશી મુનીની વૈયાવચ્ચ કરનાર જલ્લે મુનિને ઉપસર્જ કરનાર બ્રાહ્મણોના પુત્રોને જ્યારે હણ્યા અને બ્રાહ્મણો હરિકેશી મુનિની સમીપે આવીને ક્ષમા માંગવા લાગ્યા ત્યારે શ્રી હરિકેશી મુનિએ કહ્યું કે “મેં કાંઈ કર્યું નથી પરંતુ જલ્લે મારી વૈયાવચ્ચ કરેછે તેથી તમારા પુત્રો હણ્યા છે.” જુઓ કે જલ્લે હરિકેશી મુનિની વૈયાવચ્ચ શી રીતે કરીછે ? હુંકો ! જે અન્નપાનથીજ વૈયાવચ્ચ થાયછે એમ કહેશો તો દેવર્ષિડતો સર્વથા સાધુને અકલ્પનીક છે અને આ ઠેકાણે તો પ્રત્યક્ષ રીતે હરિકેશી મુનિના પ્રત્યનીક જે બ્રાહ્મણના પુત્રો તેને જલ્લે હણ્યા તે બાબતમાં હરિકેશી મુનીએ કહ્યુંછે કે મારી વૈયાવચ્ચ કરનાર જલ્લે કર્યુંછે તો જલ્લે બ્રાહ્મણના પુત્રોની હિંસા કરી અને મુનિએતો વૈયાવચ્ચ કહી ; વળી મુનિનું વચન અસત્ય હોય નહિ અને સુત્રકાર પણ અસત્ય લખે નહિ, માટે અન્નપાન ઉપથી પ્રમુખ દેવું તેજ વૈયાવચ્ચ એમ એકાંત કહોછો તે ખોટું છે.

જેઠાએ પુર્વોક્ત પાઠમાં પ્રત્યક્ષ પંદર ખોલેછે અને પંદરે ખોલની સાથે લગાડવાનો અર્થ શબ્દ પંદરમા ખોલને છેડેછે તે છતાં અઉદ ખોલ ઠરાવ્યાછે અને ચેઈયઢે એટલે રાતને અર્થ વૈયાવચ્ચ કરે એમ લખ્યુંછે તે અને અસત્યછે, કારણ કે રાતનું નામ ચૈત્ય કોઈ પણ સુત્રમાં તથા કોઈપણ કોષમાં નથી. વળી સુત્રમાં જ્યાં જ્યાં રાતનો અધિકારછે ત્યાં ત્યાં નાળ શબ્દ વાપર્યોછે પણ ચેઈઅ શબ્દ વાપર્યો નથી માટે જરાનો કરેજો અર્થ ખોટોછે. વળી ધરમ-શીનામે હુંકક પ્રશ્ન્યાકરણના ટપામાં તે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ લખેછે તેથી જણાયછે કે એ મુદ્દમતિ હુંકકોને પોતપોતામાં પણ

મેળ નથી, પરંતુ તેમાં કાંઈ નવાઈ જેવું નથી કારણ કે મિથ્યાદષ્ટી નું તેજ લક્ષણ છે.

વળી ચેદ્યદે અને નિજરદ્વી એ બંને શબ્દનો એક સરખો એટલે રાત્રીને અર્થે અને નિર્જરાને અર્થે એવો અર્થ જેઠા નિશ્ચયે લખ્યો છે, પરંતુ સુત્રાક્ષર બોતાં જણાશે કે તે બંને શબ્દને લગતી માત્રા ભુદી ભુદી છે. એકને છેડે અદ્વે એટલે ‘અર્થ’ છે તે ચતુર્થિના અર્થને વિષે નિપાત છે તેથી તેનો અત્યંતમાળને અર્થ, કુર્મળને અર્થ, ગ્લાનને અર્થે યાવત્ જનપ્રતિમાને અર્થે એમ અર્થ થાય છે; બીજા પદને છેડે અદ્વી એટલે અર્થી તે પ્રથમા વિભક્તિ છે એટલે તેનો અર્થ ‘નિર્જરાનો અર્થી’ જે સાધુ તે વૈયાવચ્ચ કરે એમ થાય છે; પરંતુ જેઠાએ ખરો અર્થ ન લખતાં બંને શબ્દનો એક સરખો અર્થ લખ્યો છે એ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે જેઠા નિશ્ચયને વ્યાકરણનું ખીલકુલ રાત્રી નહોતું. વળી સુત્રપાઠ જેવી રીતે છે તેવી રીતે તેણે નથી દીધો તેથી એમ જણાય છે કે તેના ચક્ષુને પણ કાંઈક આવાર્ણ હતું.

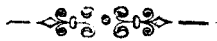
શ્રી ઠાણાંગ સુત્ર તથા વ્યવહાર સુત્ર વિગેરે સુત્રોમાં દશ પ્રકારની વૈયાવચ્ચ કહી છે તેનો સમાવેશ પુર્વોક્ત પંદર ભેદમાં થયેલો છે, માટે તે દશ ભેદની આખતમાં જેઠા નિશ્ચયની લખેલી કુચુક્તિ ખોટી છે.

આ પ્રશ્નને અંતે જેઠા નિશ્ચયે લખ્યું છે કે “ઉપધિ અને ભાતપાણીથીજ વૈયાવચ્ચ કરવી.” આ સમજણ જેઠા દુંઢકની અક્કલ વગરની છે, કારણ કે જો તે ત્રણભેદથીજ વૈયાવચ્ચ કરવાની હોય તો ચતુર્વિધસંધની; વૈયાવચ્ચ કરવાનું પણ પુર્વોક્ત પાઠમાં કહેલું છે સંધમાં તો આવક અને આવિકા પણ આખ્યા તો તેની વૈયાવચ્ચ સાધુ શી રીતે કરે ? જો આહાર તથા ઉપધીથી કરે એમ દુંઢકો કહે છે તો યું સાધુ પોતે વહોરી લાવીને આવક આવિકાને આપશે ?—તહિં, કારણ કે તેમ કરવાનો તેનો આચાર નથી; વળી આવક આવિકા તો દેનારા છે, તેને લેવાનો પણ આચાર નથી; માટે દુંઢકો જવાબ આપો કે ત્રીજું વ્રત આરાધવાને ઉત્સાહવાળા સાધુ

શ્રી નંદિસુત્રમાં સર્વ સુત્રોનો નોંધ છે તે વિષે. ૧૫૧

એ ચતુર્વિધસંધની વૈયાવચ્ચ કેવી રીતે કરવી ?

છેવટે લખવાનું કે વૈયાવચ્ચના અનેક પ્રકારછે, તેથી જેનો જેવો સંભવ તેવી તેની વૈયાવચ્ચ જાણવી. આ ઉપરથી જનપ્રતિ-
માની સાધુ વૈયાવચ્ચ કરે તે વાત સંપૂર્ણ રીતે સિદ્ધ થાયછે. હુંકો
તે પ્રમાણે કબુલ નથી કરતા તેથી તેઓને નીચડ મિથ્યાત્વનો ઉ-
દય જાણાયછે. ઇતિ.

૨૫ શ્રીનંદીસુત્રમાં સર્વ સુત્રોનો નોંધ છે તે વિગેરે.

આદ્યમાં શ્રી નંદિસુત્રમાં સર્વ સુત્રોનાં નામ કહ્યાં છે તેનો નોંધ

૧૨. આર અંગના નામ.

૧ આચારાંગ. ૨ સુયગડાંગ. ૩ ઠાણાંગ. ૪ સમવાયાંગ.

૫ ભગવતિ. ૬ રાતા. ૭ ઉપારાગદશાંગ. ૮ અંતગડ.

૯ અનુત્તરોવાઈ. ૧૦ પ્રશ્નવ્યાકરણ ૧૧ વિપાક. ૧૨ દ્રષ્ટીવાદ.

૧ આવશ્યકસુત્ર.

૨૯ ઉત્કાળીક સુત્રનાં નામ.

૧ દશવૈકાતિક. ૨ કપિપ્રમાકપિપ્રમા. ૩ ચુત્ત કપિપ્રમા.

૪ મહાકદપ. ૫ ઉવાઈ. ૬ રાયપસેણી.

૭ જ્વાલીગમ. ૮ પન્નવણા. ૯ મહાપન્નવણા.

૧૦ પમ્માયપમ્માય. ૧૧ નંદિસુત્ર. ૧૨ અનુયોગદાર.

૧૩ દેવેદ્રસ્તવ. ૧૪ તંદુળવિયાળી. ૧૫ ચંદ્રવિન્ય.

૧૬ સુર્યપન્નતી. ૧૭ પોરશીમંડળ. ૧૮ મંડળપ્રવેશ.

૧૯ વિજ્ઞાનચારણવિનિચ્છય. ૨૦ ગણિવિજ્ઞા.

૨૧ આણુવિભત્તિ. ૨૨ મરણુવિભત્તિ. ૨૩ આયવિસોહી.

૨૪ વિયરાય. ૨૫ સંલેહણા. ૨૬ વિહારકદપ.

૨૭ ચરણુવિહિ. ૨૮ આઉરપચ્ચઆણુ. ૨૯ મહાપચ્ચઆણુ.

એવમાઈ શબ્દથી સુચવેલા શ્રી ચઉસરણુ સુત્ર તથા શ્રી ભ-
ક્તપરિણા સુત્ર વિગેરે ચઉદ હજારમાંથી ફેટલાંએકે ઉત્કાળીકસુત્ર
સમજવાં.

૩૧ કાળીક સુત્રનાં નામ.

- ૧ ઉત્તરાધ્યયન. ૨ દશાશ્રુતસ્કંધ. ૩ કપ્પસુય.
 ૪ વ્યવહાર સુત્ર. ૫ નિસીથ. ૬ મહાનિસીથ.
 ૭ રિધીલાવીત. ૮ જંબુદ્વિપપન્નતી. ૯ દ્વિપસાગરપન્નતી.
 ૧૦ ચંદ્રપન્નતી. ૧૧ ખુડિઆવિમાણુપવીલત્તિ.
 ૧૨ મહલિઆવિમાણુપવીલત્તિ. ૧૩ અંગચુલિઆ.
 ૧૪ વગ્ગચુલિઆ. ૧૫ વિવાહચુલિઆ. ૧૬ અરણોવવાર્ધ.
 ૧૭ વરણોવવાર્ધ. ૧૮ ગરડોવવાર્ધ. ૧૯ ધરણોવવાર્ધ.
 ૨૦ વેસમણોવવાર્ધ. ૨૧ વેલંધરોવવાર્ધ. ૨૨ દેવેન્દ્રોવવાર્ધ.
 ૨૩ ઉક્કાણુસુત્ર. ૨૪ સમુક્કાણુસુત્ર. ૨૫ નાગપરિઆવલિઆ.
 ૨૬ નિર્યાવલી. ૨૭ કપ્પિઆ. ૨૮ કપ્પવડંસિઆ.
 ૨૯ પુક્કિઆ. ૩૦ પુક્કિચુલિઆ. ૩૧ વન્હીદસા.

એવમાર્ધ રાખદથી શ્રી જ્યોતિષકરંડ સુત્ર વિગેરે ચઉદહજાર સુત્રમાંથી કેટલાંએક કાળિક સુત્ર સમજવાં.

કુલ તોતેર નામ લખીને એવમાર્ધ રાખદથી એ આદિ લખને ચઉદ હજાર પ્રકીરણુ સુત્ર કહ્યાં છે તેમાંથી જે વ્યવહેદ ગયા છે તે ભરતક્ષેત્રમાં છે નહિં એને આકીના જે છે તે સર્વે આગમ નામથી ઓળખાય છે. તેમાંથી કેટલાંએક પાઠણુ, ખંભાત, જેસલમેર વિગેરે નગરોના પ્રાચિન ભંડારોમાં તાડપત્રો ઉપર લખેલા વિદ્યમાન છે. જેઠો મુદ્-મતિ લખે છે કે “ખત્રીસ ઉપરાંત સર્વ સુત્ર વિછેદ ગયાં છે એને હાલ છે તે નવાં બનાવેલાં છે” તે અસત્ય છે. જો ખીજાં સુત્ર નવાં બનાવ્યાં કહેશે તો ખત્રીસ સુત્ર પણ નવાં બનાવેલાં સિદ્ધ થશે, કારણ કે ખત્રીસ સુત્ર તેને તેજ રહ્યાં એને ખીજાં નવાં બનાવ્યાં એ આખતનું પુરવાર કારણ છે નહિ, તેણે તેમ બતાવ્યું નથી એને તેવું છે પણ નહિ માટે તેવું તે લખવું અસત્ય છે. ખત્રીસ ઉપરાંત પીસ્તાળીસ સુત્રોમાંનાં તેર સુત્રમાંથી આઠ સુત્રોનાં નામ પુર્વોક્ત નંદિસુત્રના પાઠમાં છે તે છતાં જેઠો નિજવ તે સુત્રો આચાર્યનાં બનાવેલાં કહે છે તે અસત્ય છે. વળી શ્રી મહાનિસીથ સુત્ર આઠ આચાર્ય મળીને બાંધ્યું એમ કહે છે તે પણ અસત્ય છે, કારણ કે

શ્રી નંદિસુત્રમાં સર્વ સુત્રોનો નોંધ છે તે વિષે. ૧૫૩

આઠ આચાર્યોએ એકઠા થઈને તે સુત્ર લખ્યું છે પરંતુ નવું રચ્યું નથી. પીસ્તાળીસ માંહેલાં પાંચ સુત્રોનાં નામ પુર્વોક્ત પાઠમાં નથી પણ તે આદિ શબ્દથી જાણવાના છે, મોટે તેમાં કોઈ પણ બાધક નથી.

વળી કેટલાએક સુત્રો, જેમાંના કોઈ કોઈ ટુંકકો માનતા નથી તથા કોઈ કોઈ માને છે તેમાં પણ આચાર્યોના નામ છે તે “સુત્રકર્તાના નામ છે” એમ જેઠો મુઢમતિ દર્શાવે છે પરંતુ તે અસત્ય છે, કારણ કે તે નામ બનાવનારાના નથી; કદિ કોઈ સુત્રમાં નામ હશે તો તે વીરભદ્રવત્ મહાવીરસ્વામીના શિષ્યના હશે; જેમકે, શ્રી નિસીથ લઘુમાં વિશાખાગણિનું નામ છે અને શ્રીપદ્મવણ સુત્રમાં શ્યામાચાર્યનું નામ છે.

જેઠો કુમતિ લખે છે કે “નંદિસુત્ર ચોથાઆરાનું બનેલું છે” પરંતુ તે અસત્ય છે, કારણ કે શ્રીનંદિસુત્ર તો દેવધિગણિકમાશ્રમણે બનાવેલું છે અને તેના મૂળપાઠમાં શ્રીવજ્રસ્વામી, યુગિભદ્ર, ચાણાક્યાદિક પાંચમા આરામાં થયેલા પુરૂષોનાં નામ છે.

દ્વાદશાંગી ગણધર મહારાજએ રચેલી, તે રચના અતિ કઠિન જણાયાથી લબ્ય જીવને બોધ પ્રાપ્તિ નિમિત્તે શ્રી આર્યરક્ષિતસુરી તથા સ્કંદિલાચાર્ય હાલ પ્રવર્તનમાં છે તે પ્રમાણે સુગમ રચના પુર્કત ગુંથન કર્યું, એ પ્રમાણે શ્રી આવશ્યક તથા નંદિસુત્રમાં કહ્યું છે, મોટે તમામ સુત્રો પુર્વની દ્વાદશાંગીના આધારથી આચાર્યોએ ગુંથેલા છે એમ સમજવું.

ટુંકકો મુઢમતિ મિથ્યાત્વના ઉદયથી કૃત બત્રીસ સુત્રો માનીને બીજા સુત્રો મણધર કૃત નથી એમ ઠરાવી તેને નિષેધે છે, પરંતુ તેઓને તે પ્રમાણે નિષેધ કરવાનું મૂળ કારણ તો એ છે કે બીજા સુત્રોમાં કેટલીએક જગ્યાએ જનપ્રતિમા સંબંધી એવા એવા પ્રત્યક્ષ પાઠ છે કે જેથી ટુંકકમતનું જડમૂળથી નિકંદન થઈ જાય. એ બાબતના દષ્ટાંત તરીકે શ્રીમહાકલ્પ સુત્રમાંથી સુત્રપાઠ લખ્યો છે. પતઃ

સેમયવં તહારુવં સમણંવા માહણંવા ચેદ્વયધરે ગછેઢજા?

હંતા ગોયમા દિનેદિને ગછેઢજા. સે મયવં જથ્થ દિને

ન ગછેડ્ડા તડ કિં પાયાછિત્તં હવેડ્ડા? ગોયમા પમા
 ય પડુચ્છ તહારૂવં સમળંવા માહળંવા જો જિણઘરં ન
 ગછેડ્ડા અહવા દુવાલસમં પાયાછિત્તં હવેડ્ડા. સે
 ભયવં સમળોવાસગસ્સ પોસહસાલાએ પોસહિએ પો-
 સહબંભયારી કિં જિણહરં ગછેડ્ડા? હંતા ગોયમા
 ગછેડ્ડા. સે ભયવં કેળવેળં ગછેડ્ડા? ગોયમા! ના
 ણદંસળવૃયાએ ગછેડ્ડા. જે કેદ પોસહસાલાએ પો-
 સહબંભયારી જો જિણહરે ન ગછેડ્ડા તડ પાયાછિ
 ત્તં હવેડ્ડા? ગોયમા! જહા સાહુ તહા માણિયવં છ
 વે અહવા દુવાલસમં પાયાછિત્તં હવેડ્ડા.

અર્થ.—“અથ હે ભગવન્ તથા રૂપના શ્રમણ અથવા મા-
 હણુ તે તપસ્વી ચૈત્યધર એટલે જીવનમંદિરમાં જાય?” ભગવંત ક-
 હેછે “હે જીવનમંદિર! દિને દિને એટલે નિત્ય પ્રત્યે જાય.” જીવનમંદિર-
 માં પુછેછે “હે ભગવન્! જે દિવસે ન જાય તેવારે શું પ્રાયશ્ચિત
 પ્રત્યે પામે?” ભગવંત કહેછે “હે જીવનમંદિર! પ્રભાતે કરીને તથા રૂપ-
 ના સાધુ અથવા તપસ્વી જે જીવનમંદિરમાં ન જાય તો દુવાલસ એ-
 ટલે પાંચ ઉપવાસના પ્રાયશ્ચિત પ્રત્યે પામે.” જીવનમંદિર પુછેછે “હે ભગ
 વન્! શ્રમણોપાસક જે આવકે તે પોષધશાળામાં પોસડેને વિષે
 રહ્યો થકો પોષધ પ્રદાનચારી શું જીવનમંદિરમાં જાય?” ભગવંત કહે
 છે “હે જીવનમંદિર! જાય” જીવનમંદિરમાં પુછેછે “હે ભગવન્! શા
 કારણે જાય?” ભગવંત કહેછે “જ્ઞાન દર્શનને અર્થે જાય.” જી-
 વનમંદિર પુછેછે “જે કોઈ પોષધશાળાને વિષે રહ્યો પોષધપ્રદાનચારી
 એવો આવકે જીવનમંદિરમાં ન જાય તો શું પ્રાયશ્ચિત પ્રત્યે પામે?”
 ભગવંત કહેછે “હે જીવનમંદિર! જેમ સાધુને પ્રાયશ્ચિત તેમ આવકને

શ્રી નંદિસુત્રમાં સર્વ સુત્રોનો નોંધ છે તે વિષે. ૧૫૫

પ્રાયશ્ચિત જાણવું અથવા છઠ્ઠ એટલે એ ઉપવાસથી દુવાલસ એટલે પાંચ ઉપવાસ સુધીના પ્રાયશ્ચિત પ્રત્યે પામે.”

પુર્વોક્ત સુત્રપાઠ શ્રી મહાકલ્પ સુત્રમાં છે અને તે મહાકલ્પ સૂત્રનું નામ પૂર્વે કહેલા નંદિસુત્રના પાઠમાં છે. જેઠા નિખવે તે પાઠ જીતકલ્પ સુત્રનો ઠરાવીને લખ્યો છે પરંતુ તેનું તે પ્રમાણનું લખવું મિથ્યા છે, કારણ કે જીતકલ્પ સુત્રમાં તેવો પાઠ નથી.

જેઠો લખે છે કે “આવક પ્રમાદે કરીને ભગવંત તથા સાધુને વાંદી ન શકે તો તેનો પશ્ચાતાપ કરે પણ તેને પ્રાયશ્ચિત હોય નહિ” તેનો ઉત્તર—પોસહ લીધેલા આવકની ક્રિયા પ્રાપ્તે સાધુ સદસ છે તેથી જેમ સાધુને પ્રાયશ્ચિત હોય તેમ આવકને પણ હોય છે.

જેઠો હુંઠકે લખે છે કે “વૃહતકલ્પ, વ્યવહાર, નિસીથ તથા આચારાંગમાં પ્રાયશ્ચિતને અધિકારે દેહેરે ન ગયાનું પ્રાયશ્ચિત કહ્યું નથી” તેનો ઉત્તર—કોઈ અધિકાર એક સુત્રમાં હોય છે અને કોઈ અધિકાર બીજા સુત્રમાં હોય છે, સર્વ અધિકાર એક સુત્રમાં હોતા નથી. જેમ શ્રી નિસીથ, મહાનિસીથ, વૃહતકલ્પ, વ્યવહાર તથા જીતકલ્પ વિગેરે સુત્રોમાં પ્રાયશ્ચિતનો અધિકાર છે તેમ શ્રી મહાકલ્પ સુત્રમાં પણ પ્રાયશ્ચિતનો અધિકાર છે. સઘળાં સુત્રોમાં સરખો અધિકાર નથી, તેમજ એક સુત્રમાં સઘળો અધિકાર નથી. સર્વ સુત્રોમાં જુદો જુદો અધિકાર છે, માટે દેહેરે ન જવાના પ્રાયશ્ચિતનો અધિકાર શ્રી મહાકલ્પ સુત્રમાં જ છે અને બીજામાં નથી. તો તેથી કાંઈ જેઠાની કરેલી કુચુક્તિ સાચી ઠરી શકવાની નથી.

શ્રી હરિભદ્રસુરિ જે કે જીનસાશનને દિપાવનાર, મહાધુરંધર પંડિત, ચઉદશે ચુંમાળીશ ગ્રંથના કર્તા હતા તેમની જેઠા નિખવે ફોગટની નિંદા કરી છે તે તેની સુર્જતાની નિશાની છે.

શ્રી અભવ્યકુળકમાં અભવ્યજીવ જે જે સ્થાનકે ન ઉપજે તે ખતાવ્યું છે તે ખાખતમાં જેઠો નિખવ લખે છે કે ભવ્ય અભવ્ય સર્વ જીવો સઘળે ઠેકાણે ઉપજી ચુક્યા એમ સુત્રમાં કહ્યું છે માટે અભવ્ય કુળક સુત્રથી વિરૂધ્ધ છે જેઠા હુંઠકનું આ લખાણ મહા મિથ્યાદ્રષ્ટીપણાનું છે. જો કે શાસ્ત્રોમાં આ પ્રમાણે કહ્યું છે ખરું યતઃ

નસાજાઈ નસાજોનિ, નતંઠાણં નતંકુલં ॥

નજાયા નમુવા જથ્થ, સઘ્વે જીવા અણંતસો ॥૧॥

અર્થ—એવી કોઈ જાતિ નથી, એવી કોઈ યોનિ નથી, એવું કોઈ સ્થાનક નથી, એવું કોઈ કુળ નથી કે જ્યાં સર્વે જીવો નથી જન્મ્યા અને નથી મર્યા.

શાસ્ત્રોમાં ઉપર પ્રમાણે કહ્યું છે, પરંતુ તે સામાન્ય વચન છે. વિચારો કે મરૂદેવી માતાએ કેટલા હંડક ભોગવ્યા છે? તે તો નિ-
ગોદમાંથી નીકળી પ્રત્યેકમાં આવી મનુષ્યજન્મ પામીને મોક્ષે ગયા
છે અને શાસ્ત્રકાર તો સર્વ જીવો સર્વ સ્થાનકે સર્વ જાતિપણે અ-
નંતીવાર ઉપજ્યા કહે છે. જો જેઠો હુંદક આ પાઠ એકાંતથી માને
છે તો કોઈ જીવ સર્વાર્થસિદ્ધિવિમાન સુધી તમામ જાતિ કુળ ભો-
ગવ્યા શિવાય મોક્ષે ન જવા જોઈએ અને સુત્રોમાંતો એવા ઘણા
જીવોનો અધિકાર છે કે જેઓ અનુત્તરવિમાનમાં ગયા શિવા
સિદ્ધિપદ પામેલા છે, પરંતુ હુંદકો જેવા અસાની જીવ સુત્રકારની
શૈલી ગુરૂગમ વિના કેમ જાણે? સુત્રની શૈલી અને અપેક્ષા સ-
મજવી તે તો ગુરૂગમમાંજ રહેલું છે, માટે અભવ્યકુળકમાં સુત્ર
સાથે સરખાવતાં કાંઈ પણ વિરોધ નથી અને તેથી તે માન્ય કર-
વા યોગ્ય છે.

જે જે ગ્રંથો અદ્યાપિ પર્યંત પુર્વ શાસ્ત્રાનુસાર બનેલા છે તે
સત્ય છે, કારણ કે જૈનમતના પ્રમાણિક આચાર્યોએ કોઈ પણ ગ્રંથ
પુર્વ ગ્રંથોની છાયા શિવાય બનાવ્યો નથી, માટે જેમને પુર્વાચાર્યો
ના વચનમાં શંકા હોય તેઓએ વર્તમાન સમયના જૈનમુનિઓને
પુછી લેવું જેઓ તેવું યથામતિ નિરાકરણ કરશે, કારણ કે જેઓ
પંડિત અને ગુરૂગમથી જાણનારા છે તેજ સુત્રની શૈલી અને અપે-
ક્ષા બરાબર સમજે છે.

જેઠો મંદમતિ લખે છે કે “કોઈ પણ વખત ઉપયોગ ચુક્યા ન
હોય તેના કરેલા શાસ્ત્રો પ્રમાણુ છે,” આ ઉપરથી તેના કહેવા પ્ર-
માણુ તો ગણુધર મહારાજના પણ વચનો સત્ય નહિ ઠેર, કારણ

કે શ્રી જૌતમસ્વામી આપુંદ શ્રાવકની પાસે ઉપયોગ ચુક્યા તો સુધર્માસ્વામી કેમ નહિ ચુક્યા હોય ?

વળી જેઠાના લખવા પ્રમાણુ જ્યારે દેવધિગણિકમાશ્રમભુના લખેલા શાસ્ત્રોની પણ પ્રતિતિ કરવી ન જોઈએ એમ ઠરેછે ત્યારે જેઠા નિજવની જેવા મુખ્યધા મુખ્ય નિરક્ષરોના કહેવાની પ્રતિતિ કેમ કરવી જોઈએ ? માટે તે જેઠાનું લખવું હૃદયશુન્ય, વિવેકહીન, આણુસમજી પુરૂષો તો કપુલ કરશે પણ વિવેકી અને સમજી પુરૂષો કદિ પણ માન્ય કરશે નહિ.

જેઠો નિજવ લખેછે કે “પૂર્વધર ધર્મધોષમુનિ, અવધિરાની સુમંગળસાધુ, ચારણાની કેશીકુમાર તથા જૌતમસ્વામી વિગેરે શ્રુતકેવળી પણ ભૂલ્યા છે.” જેમણે તિર્થંકરની આરાધી કામ કર્યા તેની ભુલ અક્ષહીન જેઠો ખતાવેછે ત્યારે તો તિર્થંકરકેવળી પણ ભૂલ્યા એમ ઠરશે કારણ કે મૃગાલોઢીઆને જોવા માટે જૌતમસ્વામીએ ભગવંતની આરા માગી અને પ્રભુએ આરા આપી, તે પ્રમાણુ કરવામાં જેઠો જૌતમસ્વામીની ભૂલ થઈ એમ ખતાવેછે, તો આખા જગતમાં મુઠ અને મિથ્યાદ્રષ્ટી જેઠોજ એક સત્યવાદી બની ગયો જણાય છે ; પરંતુ તેનું લખાણ જોતાંજ તે મહા દુર્ભવી, બહુજ સંસારી તથા અસત્યવાદી હતો એમ સિદ્ધ થાયછે, કારણ કે પોતાના કુમતનું સ્થાપન કરવા તેણે તિર્થંકર અને ગણધર માહારાજની પણ ભૂલ ખતાવી છે, માટે એવા રિઝ્યાદ્રષ્ટીનું એક પણ વચન સાચું માનવું તે નકે ગતિનું કારણ છે.

શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્રની ગાથા લખીને તેનો જે ભાવાર્થ જેઠા નિજવે લખ્યો છે તે અસત્ય છે, કારણ કે તે ગાથામાં એમ કહ્યું છે કે જો દ્રષ્ટીવાદનો ભણેલ સાધુ કોઈ પાઠ ભૂલી જાય તો પણ બીજા સાધુ તેની હાંસી ન કરે. આ વચન તે ઉપદેશ વચન છે, પરંતુ તેથી તે ગાથાનો ભાવાર્થ એમ ન સમજવો કે દ્રષ્ટીવાદનો પાઠ ભૂલી જાયછે. આ બાબતમાં હીણપુત્રી જેઠાને સત્યાર્થનો ભાસજ થયેલો નથી.

વિના પાઠની ટીકા છે તે બાબતમાં જેઠો નિજવ જે જે

કુચુક્તિ લખેછે તે ખોટી છે, કારણ કે તે ટીકામાં સૂત્રપાઠની સુચનાનોજ અધિકાર છે. અરિહંતે પ્રથમ અર્થ પરખ્યો, તે ઉપરથી ગણુધરે સૂત્ર રચ્યાં, તેમાં ગુપ્તપણે રાખેલા આશયને જાણનારા પૂર્વાચાર્યો જેઓ મહાબુદ્ધિમાન્ હતા તેમણે તેમાંથી કેટલોએક આશય ભવ્ય જીવોના ઉપગારને અર્થે પંચાંગી કરીને પ્રગટપણે દર્શાવ્યો છે; પરંતુ કુંભાર ઝવાહિરની કિમત ક્યાંથી જાણે, ઝવાહિરની કિમત તો ઝવેરી જાણે.

મૂળપાઠના અક્ષરાર્થથી પાઠની સુચનાનો અર્થ અનંત ગુણો છે અને ટીકાકારોએ જે અર્થ ક્યાંછે તે નિર્ણુક્તિ, ચુર્ણિ, ભાષ્ય અને ગુરૂ મહારાજાએ ખતાવેલા અર્થોનુસારે લખેલોછે, વળી પ્રાચિન ટીકાને અનુસારેજછે, તેથી તે સર્વે સત્યછે. ચુર્ણિ, ભાષ્ય અને નિર્ણુક્તિ ચઉદ પુર્વી અને દશ પુર્વીઓની કરેલીછે તેથી તે સર્વે માન્ય કરવા યોગ્યછે; આ ખાખત પહેલા પ્રશ્નોત્તરમાં ઘણા દષ્ટાંતો સાથે લખી ગયા છીએ.

જેઠો મુદમતિ નિર્ણુક્તિ, ભાષ્ય, ચુર્ણિ, ટીકા, ગ્રંથો તથા પ્રકરણો વિગેરેને સૂત્ર વિરૂધ્ધ ઠરાવેછે તે તેની મુદતાની નિશાનીછે. આ ખાખતમાં તેણે પંચાશી પ્રશ્ન લખ્યાછે તેનો ઉત્તર અનુક્રમ સાથે નીચે મુજબ.

૧ શ્રી ઠાણાંગસૂત્રમાં સનતકુમાર ચક્રી અંત ક્રિયા કરીને મોક્ષે ગયા એમ લખ્યુંછે અને તેની ટીકામાં ત્રીજે દેવલોકે ગયા એવું લખ્યુંછે તેનો ઉત્તર—ઠાણાંગ સૂત્રમાં સનતકુમાર મોક્ષે ગયા છે એમ કહ્યું નથી પરંતુ તેમાં તેનું દષ્ટાંત દીધુંછે કે જીવ ભારે કર્મના ઉદયથી પરીસહ વેદના ભોગવીને દીર્ઘાયુ પાળીને સિદ્ધ થાય, જેમ સનતકુમાર. આ ઠેકાણે કર્મ, પરિસહ, વેદના અને આયુના દષ્ટાંતમાં સનતકુમારનું ગ્રહણ કર્યુંછે કારણ કે દષ્ટાંત એક દેશી પણ હોયછે, તેથી સનતકુમાર ત્રીજે દેવલોકે ગયા એમ ટીકાકારે કહ્યું છે તે સત્યછે.

૨ ભગવતીસૂત્રમાં પાંચસો ધનુષ્યથી વધારે અવગાહના વાળા સિદ્ધ ન થાય એમ કહ્યું અને આવશ્યક નિર્ણુક્તિમાં મરદેવી(પરપ)

ધનુષ્યની અવગાહનાવાળા સિદ્ધિ એમ કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—આ-
વશ્યક નિર્ણયિતમાં મરદેવી માતાની (પરપ) ધનુષ્યની અવગાહના
કહી નથી માટે તે પ્રશ્ન અસત્ય છે.

૩ સમવાયાંગ સૂત્રમાં રિષભદેવ તથા બાહુમળનું સરખું
આયુષ્ય કહ્યું છે અને આવશ્યક નિર્ણયિતમાં શ્રી અષ્ટાષ્ટ પર્વત ઉ-
પર રિષભદેવની સાથે એકજ સમયે બાહુમળ પણ સિદ્ધિ એમ
કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—બાહુમળનું આયુષ્ય છત્રાપ પુરવ હુટયું છે. તે
પ્રમાણે આયુષ્ય ઓછુ થયું તે અચ્છેદ છે. પંચ વસ્તુ શાસ્ત્રમાં લ-
ખ્યું છે કે દરા અચ્છેદરાતો ઉપજક્ષણુ માત્ર છે, પરંતુ અચ્છેદરા કણુ છે.

૪ રાતા સૂત્રમાં મલ્લીનાથ સ્વામીના ચારિત્ર અને કેવળ
કલ્યાણુક પોષ શુદ્ધિ ૧૧ના કલ્પા અને આવશ્યક નિર્ણયિતમાં માગશર
શુદ્ધિ ૧૧ કલ્પા છે તે મતાંતર છે.

૫ વૃહતકલ્પ સૂત્રમાં, સાધુ કાળ કરે તો તેને વાંસની ઝોળી
કરીને સાધુવનમાં પરડી આવે એમ કહ્યું છે અને આવશ્યક નિર્ણ-
યિતમાં સાધુ પંચકમાં કાળ કરે તો પાંચ ડામના પુતળા કરીને એ
કડાં બાળવા એમ કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—આવશ્યક નિર્ણયિતમાં આ
પાઠ મુદ્દલ નથી, જેઠા મુદ્દમતિએ અસત્ય લખ્યું છે. વૃહતકલ્પ સૂત્રમાં
પુર્વાક્ત વિધિ કલ્પા છતાં દુંઢકો તેના રિખોને માંડવી કરીને લાક-
ડા સાથે બાળી દે છે તે કયા શાસ્ત્રથી ? અમારા આવકો એ પ્રમા-
ણે કરે છે તેતો પૂર્વાચાર્યો કૃત ગ્રંથોને અનુસારે કરે છે.

૬ ભગવતી સૂત્રમાં એક પુરુષને ઉત્કૃષ્ટા પૃથક લાખ પુત્રો
હોય એમ કહ્યું અને ગ્રંથોમાં ભરતને સવાકોડ પુત્ર કલ્પા તેનો ઉ-
ત્તર—ભગવતી સૂત્રમાં પૃથક લાખ પુત્ર કલ્પા તે એક સ્ત્રીની અ-
પેક્ષાએ છે. ભરત ચક્રવર્તિને ધણી સ્ત્રીઓ હતી તેથી તેને સવાકોડ
પુત્રો હતા તે વાત સત્ય છે.

૭ ભગવતી સૂત્રમાં ભગવંતનો અપરાધી અને ભગવંતના
ખે શિષ્યને બાળનારો એવો જે ગોશાળો તેને ભગવંતે કાંઈ કર્યું
નહિ એમ કહ્યું છે અને સંધ્યાચારની ટીકામાં પુજાકલ્પિયવાળો
ચક્રવર્તિની સેના ચૂરે એમ કહ્યું છે. તેનો ઉત્તર—પુજાકલ્પિયવાળા

અકવર્તિની સેનાને ચારુ કરી નાંખે એવા શક્તિમાન છે તે સત્ય છે. ભગવંતે ગોશાળાને કાંઈ કર્યું નહિ એમ જોડો કહેછે, પણ ભગવંત તો કેવળરાની હતા, તે જોમ ભાવીભાવ દેખે તેમ વર્તે.

૮ સૂત્રમાં નારકી તથા દેવતાને અસંધયણી કહ્યા છે અને ખીજા પ્રકરણોમાં સંધયણુ માનેછે. તેનો ઉત્તર—દેવતામાં જે સંધયણુ કહ્યું છે તે શક્તિરૂપ છે, હાડરૂપ નથી; અને અસંધયણી કહ્યા છે તે હાડની અપેક્ષાએ છે. વળી શ્રી ઉવાર્ધ સૂત્રમાં દેવતાને સંધયણી કહ્યાછે, પરંતુ જોડા કુમતિના હૃદયની આંખ કુટી અચેડી તેથી તેના દેખવામાં એ બાબત આવી નહિ હોય.

૯ શ્રી પદ્મવણાસૂત્રમાં સ્થાવરને એક મિથ્યાત્વ ગુણુડાણુ કહ્યુંછે અને કર્મગ્રંથમાં ખે ગુણુડાણુ કહ્યાંછે તેનો ઉત્તર—કર્મગ્રંથમાં ખીજું ગુણુડાણુ કહ્યુંછે તે કદાચીત હોયછે ખરું અને પદ્મવણાજીમાં એકજ ગુણુડાણુ કહ્યુંછે તે બહુજતાની અપેક્ષાએ છે.

૧૦ શ્રી દશવૈકાલિકસૂત્રમાં સાધુને રાત્રીભોજન કરવાની ના કહીછે અને શ્રીવૃહત્કલ્પની ટીકામાં સાધુને રાત્રીભોજન કરવું કહ્યું તેનો ઉત્તર—વૃહત્કલ્પના મૂળપાઠમાં પણ તે વાત છે પરંતુ તેની અપેક્ષા ગુરૂગમમાં રહેલી છે.

૧૧ શ્રી ઠાણુંગસૂત્રમાં શીયળ રાખવા વાસ્તે સાધુએ આપધાત કરીને મરવું એમ કહ્યુંછે, અને શ્રી વૃહત્કલ્પની ચુરણીમાં સાધુને કુશીળ સેવવું કહ્યુંછે એમ જોડો લખેછે તેનો ઉત્તર—જૈનમતના કોઈ પણ સૂત્રમાં તથા કોઈ પણ શાસ્ત્રોમાં કુશીળ સેવવું એમ કહ્યું નથી પરંતુ જોડાટુંડકે અસત્ય લખ્યું છે, તે ઉપરથી એમ જણાય છે કે તે પોતાની વીતકવાત લખી ગયો હશે.

૧૨ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં છઠ્ઠોઆરો ખેસતાં વૈતાલ્ય પર્વત વરજીને સર્વે પર્વત વિચ્છેદ જશે એમ કહ્યું અને ગ્રંથોમાં શત્રુંજય પર્વત શાશ્વતો કહ્યો તેનો ઉત્તર સાતમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા છીએ.

૧૩ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કૃત્રીમ વસ્તુની સ્થીતિ સંખ્યાતા કાળની કહીછે, અને ગ્રંથોમાં સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા અસં-

ખ્યાતા કાળની છે એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર પણ સાતમા પ્રશ્નોત્તરમાં અગાઉ લખી ગયા છીએ.

૧૪ શ્રી સાતાસૂત્રમાં શ્રી શત્રુંજય પર્વત ઉપર પાંચ પાંડવે સંથારો કર્યો એમ કહ્યું અને ગ્રંથોમાં પાંડવો વીશકોડી મૂનિ સાથે સિંધ્યા એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—શ્રી સાતાસૂત્રમાં ફક્ત પાંડવોનીજ વિવક્ષા છે, અન્ય મૂનિની નથી માટે ત્યાં પરિવાર કહ્યો નથી.

૧૫ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં મહાવીરસ્વામીને સાતરો કેવળીની સંપદા કહી અને ગ્રંથોમાં પંદરરો તાપસ કેવળી વધાર્યા તેનો ઉત્તર અગાઉ દશમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા છીએ.

૧૬ શ્રી ઠાણાંગસૂત્રમાં માનુષોત્તર પર્વત ચારકૂટ ઇંદ્રના આવાસના કહ્યા અને જૈનધર્મી સિદ્ધાયતનકૂટ છે એમ કહેછે પણ તે તો સૂત્રમાં કહેલાં નથી એવું લખ્યું તેનો ઉત્તર—ઠાણાંગસૂત્રમાં ચોથા ઠાણામાં ચાર ખોલની વસ્તવ્યતા છે તેથી ત્યાં ચારજ કૂટ કહ્યા છે, પરંતુ સિદ્ધાયતન કૂટ શ્રી દ્વીપસાગરપત્નિ સૂત્રમાં કહ્યા છે. આ આખત પંદરમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિશેષ જણાવી ગયા છીએ.

૧૭ સૂત્રમાં સાધુ સાધ્વીને મૂલ્યે આણુલો આહાર ન કલ્પે એમ કહ્યું અને પ્રકરણોમાં સાત ક્ષેત્રે ધન કઠાવોછો તેમાં સાધુ સાધ્વી ને અર્થે પણ ધન કઠાવોછો એમ લખ્યું તેનો ઉત્તર—જૈનમતના કોઈ પણ શાસ્ત્રમાં ઉત્સર્ગ નથી લખ્યું કે સાધુને અર્થે કિંમત ખરચી લીધેલ આહારાદિક શ્રાવક દે અને સાધુ લે, જોડાયે તે આખત તદન ખોટી લખીછે. વળી આ આખત વિષે અહારમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખાયેલું છે.

૧૮ સૂત્રમાં રચકદ્વીપ પંદરમો કહ્યો અને પ્રકરણે તેરમો કહ્યો એમ જોડાયે લખ્યું છે પણ શ્રી અનુયોગદ્વારમાં રચકદ્વીપ અગીયારમો અને જીવાલીગમ સૂત્રમાં પંદરમો લખ્યો છે તેનું કેમ?

૧૯ સૂત્રમાં છપ્પનઅંતરદ્વીપ જળથી અંતરિક્ષ કહ્યા અને પ્રકરણમાં ચાર દાઢા ઉપર કહ્યા તેનો ઉત્તર—જોડાયે પ્રકરણમાં ચાર દાઢા ઉપર છે એમ કહ્યું છે એવું લખ્યું તે ખોટું છે, પરંતુ આઠ દાઢા ઉપર છે એમ પ્રકરણમાં કહ્યું છે અને તે વાત સત્ય છે,

કારણ કે સૂત્રમાં દાઢા ઉપર નથી એમ કહેલું નથી.

૨૦ શ્રી પન્નવણાસૂત્રમાં છદ્મસ્થ આહારકની એ સમયની સ્થિતિ કહી એને પ્રકરણે ત્રણ સમય આહારક કહ્યો છે તેનો ઉત્તર—શ્રીભગવતિસૂત્રમાં પણ ત્રણસમયની આહારકની સ્થિતિ કહી છે.

૧૧ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં ચાર સમયની વિગ્રહ ગતિ કહી એને પ્રકરણે પાંચ સમયની ઉત્કૃષ્ટી વિગ્રહ ગતિ કહી તેનો ઉત્તર—ખડુણતાએ ચાર સમયની વિગ્રહગતિ હોય છે તેથી સૂત્રમાં એમ કહ્યું છે પરંતુ કોઈ વખત પાંચ સમયની પણ વિગ્રહગતિ હોય છે તેથી પ્રકરણે પાંચ સમયની ઉત્કૃષ્ટી કહી છે.

૨૧ શ્રી સમવાયાંગસૂત્રમાં આચારાંગનું મહાપરિણા અધ્યયન નવમું કહ્યું એને પ્રકરણે સાતમું કહ્યું એમ જોઈએ લખ્યું, પરંતુ શ્રી સમવાયાંગજીમાં વિજયમુહૂર્ત પારમું કહ્યું છે એને જાંબુદ્વીપપત્તિમાં સતરમું કહ્યું છે તેનું કેમ?

૨૨. શ્રી સમવાયાંગસૂત્ર ચોપનને સમવાયે ચોપન ઉત્તમ પુરૂષ કહ્યા એને પ્રકરણે ત્રેસઠ કહ્યા એમ જોઈ લખે છે, પરંતુ સમવાયાંગજીમાં મહીનાથજીને સત્તાવનસેં મનપર્યવસાની કહ્યા એને શાતાજીમાં આઠસેં કહ્યો છે તે તો સૂત્રોમાં પરસ્પર વિરોધ છે તેનું કેમ?

૨૩. શ્રી પન્નવણાસૂત્રમાં સંયુર્જિત મનુષ્યને સર્વ પર્યાપ્તિએ અપર્યાપ્તો કહ્યો છે એને પ્રકરણમાં ત્રણ સાડીત્રણ પર્યાપ્તિ કહી છે તેનો ઉત્તર—શ્રી પન્નવણાસૂત્રના પાઠનો અર્થ જોઈ મુઢમતિને ન આવડવાથી વિરોધ જણાવ્યો છે પરંતુ ખરો અર્થ વિચારતાં તે વાતમાં ખોલકુલ વિરોધ નથી.

૨૪ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં જીવને સર્વ પ્રદેશે કર્મપ્રદેશ અનંતા કહ્યા છે એને પ્રકરણે આઠ રચકપ્રદેશ ઉધાડા કહ્યો છે તેનો ઉત્તર—ભગવતિસૂત્રમાં કહ્યું છે કે કંપમાનપ્રદેશ કર્મ બાંધે છે એને અકંપમાન પ્રદેશ કર્મ બાંધતા નથી, માટે આઠ રચકપ્રદેશ અકંપમાન છે એને તેથી તે ઉધાડા છે.

૨૫ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં તાપ એને ઉદ્યોત વિગેરેના વિસા

પુદ્ગળ હાથમાં ન આવે તેવા કહ્યા છે અને પ્રકરણમાં ગૌતમ-સ્વામી સૂર્યકિરણુ અવલંબીને અષ્ટાષ્ટ અડધા એમ કહ્યું છે તે ખા-અતનો ખુસાસો દશમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિગતવાર લખાયેલ છે.

૨૬. શ્રી ઠાણાંગસૂત્રમાં બત્રીશ અસઝઝાઈ કહી છે અને પ્રકરણમાં આશો તથા ચર્ધતરમાસની ઓળીના દિવસ પણ અ-સઝાઈના કહ્યા છે તેનો ઉત્તર—શ્રી ઠાણાંગસૂત્રમાં એમ નથી કહ્યું કે બત્રીશ અસઝાઈ છે અને બીજી નથી માટે પ્રકરણમાં કહેલી વાત પણ સત્ય છે.

૨૭. શ્રી અનુયોગદ્વારમાં ઉચ્છેદાંગુળથી પ્રમાણાંગુળ હળ્લર ગૂણી કહી છે તે પ્રમાણે ચાર હળ્લર ગાઉનું પ્રમાણુ યોજન થાય છે અને પ્રકરણમાં સોળસે ગાઉનું યોજન કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—શ્રી અનુયોગદ્વારમાં પ્રમાણાંગુળની શુચિ હળ્લરગૂણી કહી છે અને અંગુળતો ચારસેગૂણી છે, પરંતુ ગુરુગમ વિના મુઢમતિઓને તે વા-તની ખબર કેમ પડે?

૨૮. શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં મહાવીરસ્વામીને દશ સ્વપ્ના છદ્મ સ્થપણામાં છેદલી રાત્રે લાંબ્યા એમ કહ્યું અને શ્રી આવાશક સૂ-ત્રમાં પ્રથમ ચોમાસે દીઠા એમ કહ્યું છે તેનો ઉત્તર—શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં કહ્યું તેનો ભાવાર્થ એવો છે કે છદ્મસ્થપણામાં છેદલી રાત્રે એટલે જે દિવસની રાત્રીએ દીઠા તે રાત્રીના છેદલા ભાગમાં દીઠા એમ સમજવું માટે શ્રી આવાશક સૂત્રમાં પ્રથમ ચોમાસે દીઠા એમ કહ્યું તે સત્ય છે, તો પણ તેમાં મતાંતર છે.

૨૯-૩૦-૩૧. શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં કહ્યું કે સંજમ આદરતાં સમયમાત્ર પ્રમાદ ન કરવો અને ગણિવિજ્ય પયજ્ઞામાં કહ્યું કે ત્રણ નક્ષત્રમાં દિક્ષા ન લેવી, ચાર નક્ષત્રે લોચ વર્જ્યો, પાંચ નક્ષત્રે ગુ-રૂની પૂજા કરવી તેનું કેમ? એવું લખ્યું તેનો ઉત્તર—શ્રી ઉત્તરા-ધ્યયન સૂત્રમાં જે વાત કહી છે તે સામાન્ય અને અપેક્ષાયુક્ત છે, પરંતુ અપેક્ષાથી અજાણુ જોડાને તે વાત સમજાણી નથી અને ગ-ણિવિજ્ય પયજ્ઞાની વાત પણ સત્ય છે. જોડાનો હેતુ ગણિવિજ્ય પ-યજ્ઞાની વાત ઉત્થાપન કરવામાં જનપ્રતિમાનું ઉત્થાપન કરવાનો છે

કારણુકે તે જેઠાએજ ગણિનિજ્ય પયજ્ઞાની જે ગાથા લખીછે તેમાં
 “ધણિદ્વાહિ સયમિષા સાઈ, સઘ્વળોય પુણવસુ।

एएसु गुरु सुसुषा, चेइआणंच पुयणं ॥१॥

અર્થ—ધનિષ્ઠા, સત્ત્વિષા, સ્વાંતિ, શ્રવણુ અને પુનર્વસુ એ
 પાંચ નક્ષત્રે ગુરમહારાજની સુશ્રુષા એટલે રોવાભક્તિ કરવી અને
 જીનપ્રતિમાનું પૂજન કરવું.” આ પ્રમાણે કહેલું છે.

આ ઉપરથી એમ-ન સમજવું કે બીજા નક્ષત્રોમાં ગુરભક્તિ
 અને દેવપૂજા ન કરવી, પરંતુ પૂર્વોક્ત પાંચ નક્ષત્રમાં વિશેષ રીતે
 કરવી જેથી ઘણા ફળની પ્રાપ્તિ થાય. જેમ શ્રી ઠાણાંગસૂત્રના દશ-
 મા ઠાણામાં કહેલું છે કે દશ નક્ષત્રે રાત્રિ ભણેતો વૃદ્ધિ થાય તેમ આ
 ઠેકાણે પણ સમજવું. માટે જેઠા કુમતિની આ બાબતમાં કરેલી કુ-
 મુક્તિ ખોટી છે. જીનવાણી સ્વાદ્વાદે છે, એકાંત નથી. જેઓ એકાંત
 બાણે છે તેઓને શાસ્ત્રકે રે મિથ્યાત્વી કહ્યા છે.

૩૨-૩૩. શ્રી જંમુદ્રીપ પદ્મતિમાં પાંચમેઆરે છ સંધયણુ
 અને છ સંસ્થાન કહ્યા અને શ્રી તંદુળવિયાળી પયજ્ઞામાં સાંપ્રત-
 કાળે છેવડું સંધયણુ અને હુંડક સંસ્થાન વર્તે છે એમ કહ્યું તેનો
 ઉત્તર—શ્રી જંમુદ્રીપ પદ્મતિમાં પાંચમેઆરે મુક્તિ કહી છે, તોપણ
 સાંપ્રતકાળે જેમ કોઈ કેવળરાત્રિ પામવું નથી તેમ પાંચમા આરા-
 ના પ્રારંભમાં છ સંધયણુ અને છ સંસ્થાન હતા પરંતુ હાલમાં એક
 છેવડું સંધયણુ અને હુંડક સંસ્થાન વર્તે છે. જો છએ સંધયણુ અને
 છએ સંસ્થાન હાલ છે એમ કહેશો તો જંમુદ્રીપ પદ્મતિમાં કહ્યા
 પ્રમાણે હાલ મુક્તિ પણ પ્રાપ્ત થવી જોઈએ; તે બાબતમાં જો આ
 પેક્ષા માનશો તો બીજી બાબતમાં અપેક્ષા માનતા નથી અને મિ-
 થ્યાત્વ પ્રશ્નણા કરો છો તેનું શું કારણ ?

૩૪. શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં આરાધનાને અધિકારે ઉત્કૃષ્ટ
 પંદર ભવ કહ્યા અને ચંદ્રવિજ્યપયજ્ઞામાં ત્રણ ભવ કહ્યા તેનો ઉ-
 ત્તર—ચંદ્રવિજ્ય પયજ્ઞામાં જે આરાધના લખી છે તેના તો ત્રણ ભ-
 વજ છે અને જે પંદર ભવ છે તે અન્ય આરાધનાના છે.

શ્રી નંદિસૂત્રમાં સર્વ સૂત્રોનો નોંધ છે તે વિષે. ૧૬૫

૩૫. સૂત્રમાં ૭૫ ચક્રવર્તિપણુ ઉત્કૃષ્ટુ એ વાર પામે એમ કહ્યું અને શ્રી મહાપચ્ચખ્યાણુ પયજ્ઞામાં અનંતીવાર ચક્રવર્તિ થાય એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—શ્રી મહાપચ્ચખ્યાણુ પયજ્ઞામાં તો એમ કહ્યું છે કે ૭૫ ઇંદ્રપણુ પામ્યો, ચક્રવર્તિપણુ પામ્યો અને ઉત્તમ ભોગ અનંતીવાર પામ્યો તોપણુ તૃપ્ત થયો નહિં, પરંતુ તે પાઠમાં ચક્રવર્તિપણુ અનંતીવાર પામ્યો એમ કહ્યું નથી; આ ઉપરથી જો- ઠા કુમતિને શાસ્ત્રાર્થનો બોધજ નહોતો એમ જણાય છે.

૩૬ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કહ્યું કે કેવળીને હસવું, રમવું, ઉં- ધવું, નાચવું, વિગેરે મોહનીકર્મનો ઉદય ન હોય અને પ્રકરણમાં કપીલકેવળીએ ભીલ (ચોર) આગળ નાટક કર્યું એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—કપીલકેવળીએ ધ્રુપદછંદ વિગેરે કહીને ચોરને પ્રતિબોધ્યા છે અને તાળસંયુક્ત છંદ કહ્યા તેવું નામ નાટક છે; પરંતુ કપીલ કેવળી કાંઈ નાચ્યા નથી.

૩૭. શ્રી દશવૈકાલિકસૂત્રમાં સાધુને વેશ્યાને પાડે જવું નિ- વેધ્યું અને પ્રકરણમાં થુળિભદ્રે વેશ્યાને ધરે ચોમાસુ કર્યું એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—થુળિભદ્રના ગુર ચઉદપૂર્વિ હતા તેથી થુળિભદ્ર આ- ગમવ્યવહારી ગુરની આરા લઈને વેશ્યાને ધરે ચોમાસું રહ્યા હતા; અને દશવૈકાલિકસૂત્ર તો સૂત્રવ્યવહારીને વાસ્તે છે, માટે પૂર્વાક્ત વાતમાં કાંઈ પણ વિરોધ નથી.

૩૮. શ્રી આચારાંગસૂત્રમાં શ્રી મહાવીરસ્વામી પોતાને ગ- ભંથી સંહરતા જાણે એમ કહ્યું અને શ્રી કલ્પસૂત્રમાં ન જાણે એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—જો મુઠમતિ કલ્પસૂત્રનો વિરોધ બતાવે છે પરંતુ શ્રી કલ્પસૂત્ર તો શ્રી દશાશ્રુતસ્કંધનું આઠમું અધ્યયન છે, માટે દ- શાશ્રુતસ્કંધ જો ટુંઢકો માન્ય કરે છે તો તેને કલ્પસૂત્ર પણ માન્ય કરવું જોઈએ, તોપણુ કલ્પસૂત્રમાં કહેલા વચનના સત્યપણાને વા- સ્તે જાણવું જોઈએ કે કલ્પસૂત્રમાં પ્રમુ ન જાણે એમ કહ્યું છે તે હરિણુગમેષી દેવતાની કુશળતા જણાવવાને અને પ્રભુને કોઈ પણ પ્રકારની બાધા થઈ નથી માટે કહેલું છે; જેમ કોઈ પુરૂષના પગ- માં કાંટો ભાગ્યો હોય તેને કોઈ નિપુણ પુરૂષ ચતુરાઈથી કાઢી

નાંખે ત્યારે જેને કાંટો ભાગ્યો હતો તે ખોલે કે ભાઈ તમે મારા પગમાંથી કાંટો એવી રીતે કાઢ્યો કે મને ખચરજ પડી નથી, આ પ્રમાણે ટીકાકારોએ ખુલાસો કર્યો છતાં ચક્કાહીન દુઢકો સમજતા નથી તે તેઓની ભૂલ છે.

૩૯. સૂત્રમાં માંસનો આહાર ત્યાગવો કહ્યો છે અને ભગવતિની ટીકામાં માંસવ્યર્થ કરોછો એવું લખ્યું તેનો ઉત્તર—શ્રી ભગવતિસૂત્રની ટીકામાં જે વ્યર્થ કર્યો છે તે માંસનો નથી, પરંતુ કદાચ જેઠો અલક્ષ વસ્તુ ખાતો હોય અને તેથી એવું લખ્યું હોય એમ ખને ખરું, કારણ કે જૈનમતના કોઈ પણ શાસ્ત્રમાં માંસ ખાવાની આજ્ઞા નથી.

૪૦ શ્રી આચારાંગસૂત્રમાં મંસસ્વલંવા અને મચ્છબલંવા એ શબ્દનો “માંસ” વ્યર્થ કરોછો એમ જેઠાએ લખ્યું તેનો ઉત્તર—જૈનમતના સાધુ કોઈ પણ સ્થળે માંસ લક્ષણ કરવાનો વ્યર્થ કરતા નથી તે છતાં જેઠાએ એ પ્રમાણે લખ્યું છે તેથી તે તેની મનકલ્પનાથી લખ્યું છે એમ જણાય છે.

૪૧ સૂત્રમાં જેમ માંસનો નિષેધ છે તેમ મદિરાનો પણ નિષેધ છે અને શ્રી રાતાસૂત્રમાં શેલગરાજર્ષિએ મધપાન કર્યું એમ વ્યર્થ કરોછો એવું જેઠાએ લખ્યું તેનો ઉત્તર—જૈનમતના મૂનિઓ પૂર્વોક્ત રીતે વ્યર્થ કરેછે તે સત્યજ છે, કારણ કે શેલગરાજર્ષિએ ત્રણ વખત મધપાન કર્યાનો વ્યધિકાર સૂત્રપાઠે છે તો તે વ્યર્થમાં કાંઈ પણ ખાધક નથી. સૂત્રકારે પણ તે વખતે શેલગરાજર્ષિને પાસથા, ઉસન્ના અને સંસર્કતા કહીને ખોલાવ્યા છે, માટે ખરા વ્યર્થને ખોટો વ્યર્થ કહેવો તે મહામિથ્યાત્વીનું લક્ષણ છે.

૪૨. શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કહ્યું છે કે મનુષ્યનો જન્મ એક સાથે એક યોનિથી ઉત્કૃષ્ટ પૃથકજીવનો થાય અને પ્રકરણમાં સગરચક્રવર્તિના સાઠહજાર પુત્ર એક સાથે જન્મ્યા કહ્યાં છે તેનો ઉત્તર—શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં જે કથન છે તે સ્વભાવિક છે અને સગરચક્રવર્તિના પુત્રો જે એકસાથે જન્મેલા છે તે દેવકૃત કાર્ય છે.

૧ એથી નવની શાસ્ત્રકારે પૃથક સંજ્ઞા કહીછે.

૪૩. સૂત્રમાં કહ્યું છે કે શાશ્વતી પૃથ્વીનું દળ ઉત્તરે નહિ અને પ્રકરણમાં કહ્યું કે સગરચક્રવર્તિના પુત્રોએ શાશ્વતુ દળ તોડ્યું તેનો ઉત્તર—સગરચક્રવર્તિના પુત્રો શ્રી અષ્ટાપદપર્વતે યાત્રા નિમિત્તે ગયેલા, તેઓએ તિર્થરક્ષણ નિમિત્તે ફરતી આઈ ખોદાવવાનું ધાર્યું, તેથી તેમના પિતા સગરચક્રવર્તિએ આપેલા દંડરત્નથી આઈ ખોદી અને શાશ્વતુ દળ તોડ્યું, પરંતુ દંડરત્નના અધિષ્ઠાયક એકહઠ્ઠાર દેવતા છે. વળી દેવશક્તિત અગાધ છે માટે પ્રકરણમાં કહેલી વાત સત્ય છે.

૪૪. સૂત્રમાં તિર્થંકરની તેત્રીશ આશાતના ટાળવી કહી અને પ્રકરણમાં પ્રતિમાની ચોરાશી આશાતના કહી છે તેનો ઉત્તર તિર્થંકરની તેત્રીશ આશાતના જૈનમતના કોઈપણ શાસ્ત્રમાં કહી નથી. જૈનશાસ્ત્રોમાં તો તિર્થંકરની ચોરાશી આશાતના કહી છે તેજ પ્રમાણે જનપ્રતિમાની પણ ચોરાશી આશાતના છે.

૪૫. ઉપવાસમાં પાણીવિના બીજું દ્રવ્ય ખાવું નિષેધ્યું છે, અને પ્રકરણમાં અણાહારી વસ્તુ ખાવી કહી તેનો ઉત્તર—જેઠો મુઠમતિ આહારઅણાહારનું સ્વરૂપજ બાણુતો હોય એમ જણાવું નથી કારણ કે ઉપવાસમાં તો આહારનો ત્યાગ છે, અણાહારનો ત્યાગ નથી. વળી અણાહારી વસ્તુ કઈ કઈ છે, કેવી રીતે વાપરવાની છે, શા કારણે વાપરવાની છે તેની પણ જેઠને ખબર નહોતી એ મ જણાય છે. હુંદકો ઉપવાસમાં પાણી શિવાય બીજું દ્રવ્ય ખાવાની મના સમજે છે તો તેના રિખો ધણા ઉપવાસ કર્યાનું ખોટું ડોળ ખતાવીને દહીંના ગોરસ તથા છાશ વિગેરે અસનાહારનું ભક્ષણ કરે છે તે કયા શાસ્ત્રથી ?

૪૬. સિદ્ધાંતમાં ભગવંતને સયંસં બુદ્ધાણં કહ્યા અને કલ્પ સત્રમાં નિશાળે ભણુવા મૂંઝ્યા એમ કહ્યું. એવો વિરોધ જેઠો કુંભતિ ખતાવે છે તેનો ઉત્તર—ભગવંત તો સયંસંબુદ્ધાણં એટલે સ્વયં બુદ્ધજ છે, તેઓ કોઈની પાસે ભણ્યા નથી પરંતુ પ્રભુના માતા પિતાએ મોહે કરીને નિશાળે મૂંઝ્યા ત્યારે પણ ઉગટા નિશાળના મેહેતાજના સંશય ભાંગીને તેને ભણાવી આપ્યા છે. એમ શાસ્ત્રોમાં

પ્રત્યક્ષ કહેલું છે તે છતાં જોઈ કુમતિએ આવા ખોટા વિરોધ લખીને પોતાની મૂર્ખતા દર્શાવી છે.

૪૭. સૂત્રમાં હાડની વ્યસઝાઈ કહી છે. અને પ્રકરણમાં હાડના સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપવા કહ્યા તેનો ઉત્તર—વ્યસઝાઈ પંચેન્દ્રીના હાડની છે, ખીજની નથી. જેમ સંખ હાડકું છતાં વાજીત્રોમાં મુખ્ય ગણાય છે અને સૂત્રમાં ધણુ સ્થળે તે વાત છે. વળી જો ટુંઢકો મામ હાડની વ્યસઝાઈ ગણે છે તો તેમના ટુંઢકોની સ્ત્રીઓ હાથમાં બલોયા પહેરીને તેમના રિખોની પાસે કથાવાર્તા સાંભળવા આવે છે તે બલોયા પણ હાથીના હાડકાનાજ હોય છે માટે ટુંઢકોના રિખોએ તો તેમના ટુંઢકોની સ્ત્રીઓના હાથમાંથી વ્યસઝાઈ ટાળવાની ખાતર બલોયા દુર કરાવ્યા પછીજ પોતાની પાસે આવવા દેવી જોઈએ.

૪૮. શ્રી પન્નવણાજીમાં આદર્શ યોજનની પોલાણમાં વાણવ્યંતર રહે છે એમ કહ્યું અને પ્રકરણમાં એંશી યોજનની પોલાણ ખીજ કહી તેનો ઉત્તર—શ્રી પન્નવણા સૂત્રમાં સમુચ્ચયે વ્યંતરનું સ્થાન બતાવેલું છે અને ગ્રંથોમાં વિરોધ રીતે ખુલાસો કરેલો છે.

૪૯. જૈનમાર્ગી જીવ નર્કે જવાના નામથી પણ ખીજે છે એમ સૂત્રમાં કહેલું છે અને પ્રકરણમાં કોણીકરાળ સમ્યક્દષ્ટીએ સાતમી નર્કે જવા વાસ્તે મહા પાપના કાર્યો કર્યા એમ કહ્યું તેનો ઉત્તર—જૈનમાર્ગી જીવ નર્કે જવાના નામથી પણ ખીજે છે એ વાત સામાન્ય છે, એકાંત નથી. વળી કોણીકે ભગવંતને પ્રશ્ન કરવાથી ભગવંતે તેને છઠ્ઠી નર્કે જઈશ એમ કહ્યું ત્યારે છઠ્ઠી નરકે તો ચક્રવર્તિનું સ્ત્રી રત્ન બન્યું છે એમ સમજી છઠ્ઠીએ જવું તે કરતાં સાતમીએ જવું પોતાના મનમાં સાઈ જાણીને તેણે ધણુ આરંભના કાર્યો કર્યા છે. વળી ટુંઢકો પણ જન માર્ગી નામ ધરાવીને અરિહંતનાં કહેલાં વચનો ઉચ્ચાપે છે, જૈનપ્રતિમા નિંદે છે, સૂત્ર વિરોધે છે અને ભગવંતે તો એકે વચન ઉત્થાપનારને પણ અનંત સંસારી કહ્યા છે તે વાત ટુંઢકો બાણુતા છતાં પૂર્વાક્ત સ્વરૂપે વર્તે છે અને તેઓ નર્કે જવાથી પણ ખીતા નથી, નિગોદમાં જવાથી પણ ખીતા નથી કારણ કે

શ્રી નંદિસુત્રમાં સર્વ સૂત્રોનો નોંધ છે તે વિષે. ૧૯૯

શાસ્ત્રાનુસારે જોતાં તેઓની પ્રાપ્તિ નર્ક શિવાય ખીલ ગતિ જણાતી નથી.

૫૦ કુર્માપુત્ર કેવળરાત્રિ પામ્યા પછી છ માસ ઘરમાં રહ્યા કેહ્યા છે તેનો ઉત્તર— જો ગૃહસ્થાવાસમાં કોઈ જીવને કેવળરાત્રિ ઉપજે તો તેને દેવતા સાધુનો વેષ આપે છે અને ત્યાર પછી તે વિચરે છે તથા દેશના દેહે. પરંતુ કુર્માપુત્રને છ માસ સુધી દેવતાએ સાધુનો વેષ આપ્યો નથી; વળી કેવળરાત્રિ જેમ ભાવી બનવાનું દેખે તેમ કરે છે. પણ આ વાતમાં જેઠા કુમતિના હૃદયમાં તું શુભ ઉત્પન્ન થયું હશે તે કાંઈ સમજાતું નથી.

૫૧ સુત્રમાં સર્વદાનમાં સાધુને દાન દેવું તે ઉત્તમ કહ્યું છે. અને પ્રકરણમાં વિજયશેઠ તથા વિજયારાણીને જન્માડયે ૮૪૦૦૦ સાધુને દાન દેવા જેટલું ફળ કહ્યું તેનો ઉત્તર— વિજયશેઠ અને વિજયારાણી ગૃહસ્થાવાસમાં હતાં, તેમની યૌવનાવસ્થા હતી, તરતનાં લગ્ન થયેલાં હતાં, અને કામ ભોગતો તેમણે દૈનિક પણ દીઠો નહોતો; એવાં દંપતિએ મન વચન કાયા ત્રિકરણશુદ્ધિ એક સંધ્યામાં સયન કર્યા છતાં અખંડ ધારાએ શિયળવૃત્ત પાળેલું છે તેથી શિયળના મહિમા નિમિત્તે પૂર્વોક્ત પ્રકારે કથન કરેલું છે. અને તેઓની પેઠે શિયળ પાળવું તે અતિ દુષ્કર કૃત્ય છે.

૫૨ ભરતેશ્વરે રિષભદેવના અને ૯૯ ભાઈના મળી સો થુલ કરાવ્યા એમ પ્રકરણમાં કહ્યું છે અને સૂત્રમાં તે વાત નથી એમ જેઠમલજી જણાવે છે તેનો ઉત્તર— ભરતેશ્વરે થુલ કરાવ્યાનો અધિકાર આવશ્યકજીમાં છે. યતઃ

ધુમસયમાઝગાણં, ચઝવિસંચેવજિણઘરેકાસી;

સઘ્વજિણાણંપાડિમા, વન્નપમાણેહિંનિયણિં ॥૮૯॥

આ પ્રમાણે શ્રી શત્રુંજય મહાત્મ્યમાં પણ કહેલું છે.

૫૩ પાંડવોએ શ્રી શત્રુંજય ઉપર સંથારા કર્યા છે એમ સૂત્રમાં કહ્યું છે પણ પાંડવોએ ઉદ્ધાર કર્યાની વાત સૂત્રમાં નથી એનો વિરોધ જેઠા કુમતિ બતાવે છે તેનો ઉત્તર— સૂત્રમાં પાંડવોએ

સંચારો કર્યાનો અધિકારછે અને ઉદ્ધાર કર્યાનો નથી તેથી એમ સમજવું કે તેટલી વાત સૂત્રકારે ઓછી વર્ણવેલી છે. પરંતુ તેણે ઉદ્ધાર કર્યો નથી એવું સૂત્રકારે કહેલું નથી માટે તેમણે ઉદ્ધાર કર્યાનું શ્રી શત્રુંઘ્ય મહાત્મ્યાદિ ગ્રંથોમાં કહેલું છે તે સત્યજ છે.

૫૪ પાંચમ મૂકીને ચોથની સંવત્સરી કરોછો એમ જોડાએ લખ્યું છે તેનો ઉત્તર—અમે ચોથની સંવત્સરી કરીએ છીએ તે પૂર્વાચાર્યોની તેમજ યુગ પ્રધાનની પરંપરાએ કરીએ છીએ, નિશિથ ચૂણીમાં ચોથની સંવત્સરી કરવી કહી છે. વળી પાંચમની સંવત્સરી કરવી એવું સૂત્રમાં કોઈ પણ સ્થાનકે કહેલું નથી; સૂત્રમાં તો અશાઠ ચોમાસાના પ્રારંભથી એક મહીનો ને વિશ દિવસે સંવત્સરી કરવી અને એક મહીનોને વિશ દિવસની અંદર સંવત્સરી પડિકમવી કહેપે છે, પણ ઉપરાંત કહ્યતી નથી, અંદર પડિકમનાર આરાધક છે, ઉપરાંત પડિકમનાર વિરાધક છે. એમ કહ્યું છે તો વિચારો કે જૈની ટીપણાં વિષેદ ગણેલા છે જોયી પાંચમની સાંજે સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ કરતી વખતે પાંચમ છે કે છઠ થઈ ગયેલી છે તેની યથાસ્થિત ખબર પડતી નથી; અને જો છઠમાં પ્રતિક્રમણ કરીએ તો પૂર્વાક્ત જીનારાનો લોપ થાય છે, માટે તે કાર્યમાં બાધકનો સંભવ છે. પરંતુ ચોથની સાંજે પ્રતિક્રમણ કરતાં પાંચમ થઈ જાય તો કોઈ પણ પ્રકારનો બાધક નથી તેથી પૂર્વાચાર્યોએ પૂર્વાક્ત ચોથની સંવત્સરી કરવાની શુદ્ધ રિતીનું પ્રવર્તન કરેલું છે તે સત્યજ છે. પરંતુ દુંદકો ચોથની સાંજે પાંચમ થતી હોય તો તે દીવરો એટલે ચોથે સંવત્સરી કરે છે તે નથી તો કોઈ સૂત્રપાઠથી કરતા અને નથી યુગ પ્રધાનની આરાધાથી કરતા પણ ક્ષત સ્વમતિ કહ્યતાથી કરે છે.

૫૫ સૂત્રમાં ચોવીશે તિર્થંકર વંદનીક કહ્યા છે અને વિવેક વિલાસમાં કહ્યું છે કે ધર દેરાસરમાં એકવીશ તિર્થંકરની પ્રતિમા સ્થાપવી તેનો ઉત્તર—જૈનધર્મીઓને તો ચોવીશે તિર્થંકર એક સરખા છે. તેમજ ચોવીશ તિર્થંકરને વંદન પૂજન કરવાથી યાવત્ મોક્ષફળની પ્રાપ્તિ છે. પરંતુ ધર દેરાસરમાં એકવીશ તિર્થંકરની પ્રતિમા સ્થાપવી એમ વિવેકવિલાસ ગ્રંથમાં કહ્યું છે તે અપેક્ષા વચન

છે જેમ સર્વશાસ્ત્રો એક સરખાં છે પરંતુ કેટલાએક પહેલા પહોરમાં ભણાય છે, બીજા પહોરમાં ભણાતાં નથી. તેમ એ પણ સમજવું. વળી ઘર દેરાસરને બોટું દેરાસર કેવું કરવું, કેટલા પ્રમાણના હંચા અનર્જિય સ્થાપવા, કેવા વર્ણના સ્થાપવા, કેવી રીતે પ્રતિષ્ઠા કરવી, કયા કયા તિર્થંકરની પ્રતિમા ખેસારવી વિગેરે જે અધિકાર છે તે અનારામાં વર્તે છે તેને અને અનપ્રતિમાના ગુણ ગ્રાહકો છે તેને સમજવાનો છે, હુંદકો સરખા મિથ્યાદષ્ટી, અનારાથી પરાક્રમ્ય અને અનપ્રતિમાના નિંદકોને સમજવાનો નથી.

૫૬. શ્રી આચારંગ સૂત્રના મૂળપાઠમાં પાંચ મહાવ્રતની પચવિશભાવના કહી અને તેની ટીકામાં પાંચભાવના સમકિતની વધારે કહી તેનો ઉત્તર—આચારંગ મૂળસુત્રમાં ચારિત્રની પચવિશ ભાવના કહી છે અને નિર્ધુક્તિમાં પાંચભાવના સમકિતની વધારે કહી છે તે ખરી છે. અને નિર્ધુક્તિ માનવાનું નંદીસુત્રના મૂળપાઠમાં કહેલું છે વળી સમ્યક્ત સર્વ વ્રતનું મૂળ છે. જેમ મૂળ વિના વૃક્ષ રહી શકતું નથી તેમ સમકિત વિના વ્રત રહી શકતા નથી. હુંદકો વ્રતની પચવીશ ભાવના માન્ય કરે છે અને સમકિતની પાંચ ભાવના માન્ય કરતા નથી તે ઉપરથી એમ નિર્ણય થાય છે કે તેઓને સમકિતની પ્રાપ્તિ નથી.

૫૭. કર્મ ગ્રંથમાં નવમા ગુણુડાણુ સુધી મોહની કર્મની પ્રકૃતિનો જે ઉદય લખ્યો છે તે સુત્ર સાથે મળતો આવતો નથી એવું જોડાએ લખ્યું તેનો ઉત્તર—કર્મ ગ્રંથમાં જણાવેલી વાત બરોબર છે જેમલખ્યું તે વાત સુત્રની સાથે મળતી આવતી નથી એમ લખ્યું છે પરંતુ બીજા સુત્રમાં કોઈ પણ ઠેકાણે જોડે ગુણુડાણુ ઉપર કોઈ પણ કર્મની પ્રકૃતિનો બંધ, ઉદય, ઉદીરણુ, કે સત્તા વીગેરે ગુણુડાણુના નામ લહીને કહેલજ નથી. માટે જોડા નિમ્નવે આ બાબતમાં ફોગટનું ડોળાણુ કરેલું છે તે મિથ્યા છે.

૫૮. શ્રી આચારંગની ચૂર્ણીમાં ‘કોણુરનીકાંબ ફેરવી’ એમ લખેલું છે એવું જોડો નિમ્નવે બતાવે છે પણ તે બોટું છે કારણ કે તેવું લખાણુ આચારંગની ચૂર્ણીમાં નથી.

૫૯ થી ૭૯ પર્યંત એકવિશ બોલ જોડા નિજવે નિશીથ ચૂ-
ર્ણીના ઠરાવીને લખ્યાછે તે સર્વે બોલ નિશીથ ચૂર્ણીમાં તેનો
લખવા પ્રમાણુછે નહીં તેથી તેનું લખવું તમામ મિથ્યાછે.

૮૦. શ્રી આવશ્યક સુત્રની ભાષમાં શ્રી મહાવીર સ્વામીના
સત્તાવીશ ભવ કહ્યા તેમાં મનુષ્યમાંથી કાળ કરીને ચક્રવર્તિ થયા
એમ કહ્યુંછે તેનો ઉત્તર—મનુષ્ય કાળ કરીને ચક્રવર્તિ ન થાય
એવી શાસ્ત્રોક્ત વાત છતાં પ્રભુ થયાછે તેથી એમ સમજવું કે જી-
નવાણી અનેકાંતછે માટે જનમાર્ગમાં એકાંત ખેંચવી તે મિથ્યા-
દષ્ટીનું કાર્યછે. વળી દુઢકોના માનેલા ખત્રીશ સૂત્રોમાં તો વીર ભ-
ગવંતના સત્તાવિશ ભવ કોઈ જગ્યાએ વર્ણવેલા નથી તો જોડાને
આ વાત લખવાનું શું પ્રયોજન હશે તે કાંઈ સમજાતું નથી.

૮૧. સિદ્ધાંતમાં અરિષ્ટ નેમીને અઢાર ગણધર કહ્યા અને
ભાષમાં અગીઆર કહ્યાછે તે મતાંતરછે.

૮૨. સુત્રમાં પાર્શ્વનાથને ૨૮ ગણધર કહ્યા અને નિર્યુક્તિમાં
૧૦ કહ્યાછે એવું જોડો લખેછે પરંતુ કોઈ પણ સૂત્ર કે નિર્યુક્તિ વિ-
ગેરેમાં પાર્શ્વનાથને ૨૮ ગણધર કહેલા નથી; માટે જોડા નિજવે ગ-
પ્પ હાંક્યો હોય તેમ જણાયછે.

૮૩. સાધુ ગૃહસ્થપણામાં રહેલા તિર્થંકરને વાંદે તે સુત્ર વિ-
શ્લેષે એમ જોડો નિજવ લખેછે તેનો ઉત્તર—તિર્થંકર ગૃહસ્થપણા-
માં હોય ત્યાં સુધી સાધુ તેમની ભેળા થતાજ નથી એવીજ સ્થિ-
તીછે. પરંતુ સાધુ દ્રવ્ય તિર્થંકરને વંદના કરે તે તો સત્યછે. જેમ
શ્રી પાર્શ્વનાથના સાધુ ચોવિસથો કહેતી વખત શ્રી મહાવીર જી-
નને દ્રવ્ય નિલેપે વંદના કરતા હતા. વળી હાલ પણ લોખંસ ક-
હેતી વખતે તેજ પ્રમાણુ દ્રવ્ય જન વંદાયછે.

૮૪—૯૫ મા પ્રશ્નમાં જોડો લખેછે કે “શ્રી સંથારપયજ્ઞામાં
તથાચંદા વિજય પયજ્ઞામાં એવંતિ સુકમાળનું નામછે અને એ-
વંતિ સુકમાળ તો પાંચમાઆરામાં થયાછે માટે તે પયજ્ઞા ચોથા-
આરાના ગુંથેલા નહીં” તેનો ઉત્તર—શ્રી ઠાણાંગ તથા નંદી સૂત્ર-
માં પણ પાંચમાઆરાના જીવોનું કથનછે તો તે સૂત્રો પણ ચોથા-
આરાના બનેલા ન માનવા જોઈએ.

ઉપર પ્રમાણુ જેઠાનિજવના લખેલા (૮૫) પ્રશ્નોના ઉત્તર અમોએ સાસ્ત્રાનુસારે યથાસ્થિત લખેલાં છે. અને તેથી સર્વ સૂત્રો, પંચાંગી, ગ્રંથો, પ્રકરણો વિગેરે આન્ય કરવા યોગ્ય છે એમ સિદ્ધ થાય છે. કારણ કે સમદષ્ટીએ જોતાં તેમાં પરસ્પર કાંઈ પણ વિરોધ નથી પરંતુ જો જેઠા નિજવ વિગેરે ઢુંઢકો શાસ્ત્રોમાં અંદર અંદર અપેક્ષાયુક્ત વિરોધ હોવાથી માનવા લાયક ગણુતા નથી તો તે - મના માનેલા બીજીશ સૂત્રો જે કે ગણુધર મહારાજાએ સ્વયમેવ ગુંથેલા છે એવું તેઓ કહે છે તેમાં પણ પરસ્પર કેટલાક વિરોધ છે જમાંના કેટલાક પ્રશ્ન તરિકે આ ઠેકાણુ લખેલા છે.

૧ શ્રી સમવાયાંગે મદિલનાથજીને (૫૯૦૦) અવધિરાની કહ્યા અને શ્રી રાતા સૂત્રમાં (૨૦૦૦) કહ્યા તે કેમ ?

૨ શ્રી રાતાજીમાં અધ્યયન પાંચમે કૃષ્ણજીને ૩૨૦૦૦ સ્ત્રી ઓ કહી અને અંતગડ દશાંગમાં પ્રથમ અધ્યયને ૧૬૦૦૦ કહી તે કેમ ?

૩ શ્રીરાયપરણીમાં કેશીકુમારને ચાર રાત્રી કહ્યા અને ઉત્તરાધ્યયનમાં અવધિરાની કહ્યા તે કેમ ?

૪ શ્રી લગવતિસૂત્રમાં આવક હોય તે ત્રીવિધ ત્રીવિધ કર્માદાનના પચ્ચખખાણુ કરે એમ કહ્યું અને ઉપાશગદશાંગમાં આ-ણુંદઆવકે હજી મોકળા રાખ્યા તે કેમ ?

૫ તથા કુંભાર આવકે નિભાડા મોકળા રાખ્યા તે કેમ ?

૬ શ્રીપજવણુ સૂત્રમાં વેદની કર્મની જવન્ય સ્થિતિ બાર ચુકુર્તની કહી અને ઉત્તરાધ્યયનમાં અંતર ચુકુર્તની કહી તે કેમ ?

૭ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં 'લસણુ' અનંતકાય કહ્યું અને શ્રી પજવણુજીમાં પ્રત્યેકે કહ્યું તે કેમ ?

૮ શ્રી પજવણુ સૂત્રમાં ચાર ભાષા બોલતા આરાધક કહ્યો અને દશવૈકાળીકજીમાં બે ભાષા બોલવી કહી તે કેમ ?

૯ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં રોગ ઉત્પન્ન થયે સાધુ ઔષધ ન કરે એમ કહ્યું અને લગવતિમાં પ્રભુએ ખિજોરાપાક ઔષધ નિ-મિત્તે લીધો કહ્યું તે કેમ ?

૧૦ શ્રી પજવણુજીમાં અઢારમા કાયસ્થિતીપદે સ્ત્રી વેદ-

ની કાયસ્થિતિ પાંચ પ્રકારે કહી તો સર્વરામતમાં પાંચ વાત શી ?

૧૧ શ્રીઠાણુંગ સૂત્રમાં સાધુએ રાજ્યચિંડ ન લેવો એમ કહ્યું અને અંતગડ સૂત્રમાં જાતમસ્વામીએ શ્રી દેવીને ધરે આહાર લીધો એમ કહ્યું તે કેમ ?

૧૨ શ્રીઠાણુંગ સૂત્રમાં પાંચ મહાનદી ઉતરવાની ના કહી અને બીજા લગતા સૂત્રમાં હા કહી તે કેમ ?

૧૩ શ્રી દશવૈકાળિક તથા આચારંગ સૂત્રમાં સાધુ ત્રીવિધે ત્રીવિધે પ્રાણુતિપાતનું પરચખાણુ કરે એમ કહ્યું અને સમવાયાંગ તથા દસાશ્રુતસ્કંધમાં નદી ઉતરવી કહી તેનું કેમ ?

૧૪ શ્રી દશવૈકાળીકમાં સાધુને લુણુ પ્રમુખ અનાચિણુ કહ્યું અને આચારંગમાં દ્વિતિયશ્રુતસ્કંધના અધ્યયન પહેલે ઉદ્દેસે દશમે સાધુએ લુણુ વહોરું હોય તો પોતે વાવરે, અથવા સાંભોગીકને વહેંચી આપે એમ કહ્યું તે કેમ ?

૧૫ શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં નિંમતીખો કહ્યો અને ઉત્તરાધ્ય-યને કડવો કહ્યો તે કેમ ?

૧૬ શ્રી રાતાજીમાં મહિનાથજીએ (૬૦૮) ની સાથે દિક્ષા લીધી એમ કહ્યું અને શ્રીઠાણુંગજીમાં છ પુરૂષ સાથે દિક્ષા લીધી એમ કહ્યું તે કેમ ?

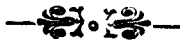
૧૭ શ્રીઠાણુંગજીમાં મહિનાથજીની સાથે છ મિત્રોએ દિક્ષા લીધી એમ કહ્યું અને રાતાજીમાં કેવળરાત ઉપજ્યા પછી છ મિત્રોએ દિક્ષા લીધી એમ કહ્યું તેનું કેમ ?

૧૮ શ્રી સુયગડાંગસૂત્રમાં કહ્યું કે સાધુ આધાર્કર્મી આહાર લેતાં કર્મે લેપાય પણ ખરો અને ન લેપાય પણ ખરો. આ પ્રમાણે એક ગાથામાં એ વાત એક બીજાની પ્રતિપક્ષી છે તે કેમ ?

ઉપર પ્રમાણે સૂત્રોની અંદર પણ વળા વિરોધ છે તે અંથ વધી જવાના ભયથી અહીંયાં લખ્યા નથી તોપણ જેઓને વિશેષ જોવાની ઈચ્છા હોય તેઓએ શ્રીમદ્દશોવિજયજી કૃત વિરસ્તુતી રૂપ હુંડીના સ્તવનનો ટપો સંયોગી પંડીત શ્રી પદ્મવિજયજીએ પુરેલો છે તે જોવો. જે હુંડકો બત્રીસ સૂત્ર પરસ્પર અવિરોધી જાણીને

સુત્રોમાં શ્રા૦ જિનપૂજા કરી કહીછે તે વિષે. ૧૭૫

માન્ય કરેછે અને ખીજાં સૂત્રો તથા ગ્રંથો વિરોધી જાણીને નિષેધે છે તો ઉપર જણાવેલા વિરોધ જે કે ખત્રીસા સૂત્રના મૂળપાઠની અંદરજ છે તે નિર્યુક્તિ તથા ટિકાની મેળવણી શિવાય મેળવી આપવા જોઈએ. જો કે અમોને તો નિશ્ચયજ છે કે ટુંઢકો જેઓ જિનારાથી પરાહુમુખ છે તેઓ મેળવી શકવાના નથી કેમકે તેમાં કોઈ પાઠાંતર, કોઈ અપેક્ષા, કોઈ ઉત્સર્ગ, કોઈ અપવાદ, કોઈ નય, કોઈ વિધિવાદ અને કોઈ ચરિતાનુવાદ વિગેરે સૂત્રોના ગંભીર આશય છે તેને સમુદ્ર સરખી પુદ્ધિના ધણી ટીકાકાર પ્રમુખ જાણે અને તેઓ તમામ વિરોધનું નિરાકરણ કરી શકે. પરંતુ ટુંઢકોએ તો ક્રૂર જિનપ્રતિમાના દ્વેષથી સર્વ શાસ્ત્રો ઉત્થાખ્યાં છે તેઓ તેનું નિરાકરણ કરવાને શક્તિવાન નથી. અલંકારિતરણ.

૨૬ સૂત્રોમાં શ્રાવકોએ જિનપૂજા કરી કહીછે તે વિષે.

છવીસમા પ્રશ્નોત્તરમાં જોડે નિમ્નવ લખેછે કે “સૂત્રમાં કોઈ શ્રાવકે પૂજા કરી કહી નથી” તેનો ઉત્તર—જેઠમલજીએ તેત્ર ઉઘાડીને જોયું હોત તો જણાત કે સૂત્રમાં તો સ્થાનકે સ્થાનકે પૂજાનો અને જિનપ્રતિમાનો અધિકાર છે. જેમાંથી કેટલાએક અધિકારની નોંધ દ્રષ્ટાંત તરિકે, તેમજ લખ્ય જીવના ઉપગાર નિમિત્તે અત્રે લખેલી છે. અને તે અધિકારોના સૂત્રપાઠ અગાઉ લખવામાં આવી ગયેલા હોવાથી અહીંઆં લખ્યાં નથી.

૧ શ્રી આચારાંગસૂત્રમાં સિદ્ધાર્થરાજને શ્રી પાર્શ્વનાથના સંતાનીઆ શ્રાવક કહેલા છે, તેમણે જિનપૂજાને વારતે લાખ રૂપીઆ દીધા તથા અનેક જિનપ્રતિમાની પૂજા કરીછે એમ કહ્યું છે. આ અધિકારમાં સૂત્રની અંદર જાયેઅ એવો શબ્દ છે. તે શબ્દનો ગુજરાતિ ભાષામાં યાગશબ્દ થાયછે અને યાગશબ્દ દેવ પૂજા વાચી છે. વળી તેઓ શ્રાવક હોવાથી તેમને અન્ય યાગનો

સંભવ હોયજ નહીં તેથી તેમણે જિનપૂજા કરીછે એ નિઃસંશય વાતછે.

૨ શ્રીસુયમઙ્ગસૂત્રમાં જિનપ્રતિમા દેખી આર્દ્રકુમાર પ્રતિ-
બોધ પ્રાપ્ત્યા એને દીક્ષા ન લીધી ત્યાં સુધી તેની પૂજા કરી
એમ કહેલું છે.

૩ શ્રી સમવાયાંગસૂત્રમાં સમવસરણના અધિકારને માટે ક-
લ્પસૂત્રની લખામણ છે તે પ્રમાણે શ્રી વૃહત્કલ્પની ભાષમાં સમવ
સરણનો અધિકાર વિસ્તારથી છે તેમાં લખ્યું છે કે સમવસરણમાં
પૂર્વ સન્ન્યુષ ભાવ અરિહંત ખીરાજે છે એને ત્રણ દિશાએ તેમના
પ્રતિબિંબ એટલે સ્થાપના અરિહંત ખીરાજે છે.

૪ શ્રી ઠાણાંગસૂત્રમાં સ્થાપના સત્ય કહીછે.

૫ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં તુંગિયાનગરીના આવકોએ જિન
પ્રતિમા પૂજ્યાનો અધિકાર છે.

૬ શ્રી રાતાસૂત્રમાં દ્વાપીએ જિનપ્રતિમાની સત્તરભેદી
પૂજા કર્યાનો અધિકાર છે તે પૂર્વે લખાયેલ છે.

૭ શ્રી ઉપારાગદશાંગસૂત્રમાં આણંદાદી દશે આવકોએ જિ-
નપ્રતિમા વાંદી પૂજી છે એવો અધિકાર છે, એને તે પાણુ પૂર્વે
લખાયેલ છે.

૮ શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણ સૂત્રમાં સાધુ જનપ્રતિમાની વૈવાવચ્ચ
કેરે એમ કહેલું છે.

૯ શ્રી ઉન્વવાઈ સૂત્રમાં ધણા જનમંદિરનો અધિકારછે.

૧૦ તેજ સૂત્રમાં અંબડ આવકે જનપ્રતિમા વાંદ્યા પૂજ્યા-
નો અધિકારછે.

૧૧ શ્રીરાવપરોણી સૂત્રમાં સૂર્યાભ દેવતાએ જનપ્રતિમા
પૂજી કહીછે.

૧૨ તેજ સૂત્રમાં ચિત્રસારથી તથા પરદેશી રાજાએ એને
આવકોએ જનપ્રતિમા પૂજી એવો અધિકારછે.

૧૩ શ્રી જ્વાલિગમ સૂત્રમાં વિજયદેવતા આદિ દેવતાઓ-
એ જનપ્રતિમા પૂજ્યાનો અધિકારછે.

૧૪ શ્રી જ્યુદ્ધિય પક્ષતિ સૂત્રમાં યમક દેવતાદિકોએ પૂજા
કરીછે.

સુત્રોમાં શ્રી૦ જિનપૂજા કરી કહીછે તે વિષે. ૧૭૭

૧૫ શ્રી દશવૈકાણિક સૂત્રમાં સિઝંભવસૂરી જનપ્રતિમાને દેખીને પ્રતિબોધ પામ્યાછે.

૧૬ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનના દશમા અધ્યયનની નિર્ધુક્તિમાં જૌ-તમસ્વામી અષ્ટાષ્ટ યાત્રા કરવાને ગયા એમ કહ્યુંછે.

૧૭ તેજ સૂત્રના ૨૯ મા અધ્યયનમાં થઈ થુઈ મંગલ માં સ્થાપના વાંદવી કહીછે.

૧૮ શ્રી નંદિ સૂત્રમાં ત્રિશાળાનગરીની અંદર શ્રી મુનિ સુવ્રત સ્વામીનું મહાપ્રભાવિક થુભ કહેલુંછે.

૧૯ શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્રમાં સ્થાપના માનવી કહીછે.

૨૦ શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં ભરતચક્રવર્તિએ જનમંદિર કરાવ્યાનો અધિકારછે.^૧

૨૧ તેજ સૂત્રમાં વગ્ગુર શ્રાવકે મલ્લિનાથનું દેહ કરાવ્યુંછે^૨

૨૨ તેજ સૂત્રમાં પૂષ્પથી જનપૂજા કર્યે સંસાર ક્ષય થઈ જાય એમ કહ્યુંછે.

૨૩ તેજ સૂત્રમાં પ્રભાવતિ શ્રાવિકાએ જનમંદિર બનાવ્યું છે તથા જનપ્રતિમાની સમીપે નાટક કર્યુંછે.^૩

૨૪ તેજ સૂત્રમાં કહ્યુંછે કે શ્રેણીકરાજ એકસોને આઠ સો-નાના જય દરરોજ નવા બનાવીને તેનો જનજ સન્મુખ સ્વસ્તિક કરતા હતા.

૨૫ તેજ સૂત્રમાં સાધુ કાયોત્સર્ગમાં જનપ્રતિમાની પૂજાની અનુમોદના કરેછે એમ કહ્યું છે.

૨૬ તેજ સૂત્રમાં સર્વ લોકમાં જે જનપ્રતિમા છે તેને આરાધવા નિમિત્તે સાધુ તથા શ્રાવકો કાઉસગ્ગ કરે એમ કહ્યુંછે.

૨૭ શ્રી વ્યવહાર સૂત્રમાં પ્રથમ ઉદ્દેસે જનપ્રતિમાની આજળ આજોયાણુ કરવી કહીછે.

૨૮ શ્રી મહાનિરીય સૂત્રમાં જનમંદિર બનાવતાં શ્રાવક

૧ બંને સૂત્રપાઠ જુઓ પાછળ પાને ૫૮ ૨ જુઓ પાને ૬૦.

ઉત્તરેષ્ટો ખારમા દેવલોક પર્યંત જાય એમ કહ્યું છે.^૧

૨૯ શ્રી મહાકલ્પ સૂત્રમાં જનમંદિરની અંદર સાધુ આવક વંદના કરવા ન જાયતો પ્રાપચિત લખ્યું છે.^૨

૩૦ શ્રી જીતકલ્પ સૂત્રમાં પણ તેને લગતો અધિકાર છે.

૩૧ શ્રી પ્રથમાનુયોગમાં અનેક આવક આવિકાઓએ જનમંદિર ખનાવ્યા તથા પૂજા કરી એવો અધિકાર છે.

ઈત્યાદિ સંકડો સ્થાનકે જનપ્રતિમા સંબંધી પૂજા કરવાનો તથા જનમંદિર ખનાવવા વિગેરેનો અધિકાર પ્રત્યક્ષપણે છે. વળી સર્વ સૂત્રો જોઈને સામાન્ય રીતે વિચારી જોતાં પણ જણાય છે કે ચોથાઆરામાં જેટલાં જનમંદિરો હતાં તેટલાં આજે નથી કારણ કે સૂત્રોમાં જ્યાં જ્યાં આવકોનો અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં ન્હાયાકય બલિકમ્મા એટલે નાહીને દેવ પૂજા કરી એવો પ્રત્યક્ષ પાઠ છે. એ ઉપરથી તમામ આવકોના ધરમાં જનમંદિર હતાં અને તેઓ નિરંતર પૂજા કરતા હતા એમ સિદ્ધ થાય છે.

વળી દશપૂર્વધારીના આવક સંપ્રતિરાજાએ સવાલાખ જિન મંદિર ખનાવ્યાં છે તથા સવાકોડ જિનખિંખ ભરાવ્યાં છે જેમાંથી હજારો જિનમંદિર તથા જિનપ્રતિમા અદ્યાપિ પર્યંત વિદ્યમાન છે. રતલામ, નાડોલ તથા રાતુંજય ગિરનારાદી નગરોમાં તથા તિર્યામાં ઘણું સ્થાનકે સંપ્રતિરાજાનાં કરાવેલાં જિનમંદિરો દષ્ટીએ પડે છે તેમજ ખીજાં અનેક જિનમંદિરો હજારો વર્ષોનાં કરાવેલાં જણાય છે. વળી શ્રી આચુજી ઉપર વિમળચંદ્ર તથા વસ્તુપાળ તેજપાળના કોડો રૂપીઆ ખરચીને કરાવેલાં જિનમંદિરો જેની શોભા અવર્ણિય છે તેવાં વિદ્યમાન છે. જેઠા મંદમતિએ લખ્યું છે કે “કોઈ આવકે જિનપ્રતિમા પૂજી નથી” તે ઉપરથી તો એમજ જણાય છે કે તેને હૃદય ચક્ષુ તો નહોતાં પરંતુ દ્રવ્યનો પણ અભાવ હશે કેમકે તેજ કારણથી તેણે પૂર્વાર્જત સૂત્રપાઠ પોતાની દષ્ટીએ દીઠા હશે નહીં.

૨૭ સાવધકરણી વિષે.

સત્તાવીસમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠો નિબવ લખેછે કે “સાવધકરણીમાં જિનારા નથી” આ લખાણુ એકાંત હોવાથી જેઠા નિબવે અસાધ્ય દશાએ કરેલું હોય એમ જણાય છે કારણુ કે સાવધ નિરવધના ભેદની તેને ખબરજ નહોતી એવું તેના આ પ્રશ્નોત્તરમાં લખેલા ૨૪ ખોલ ઉપરથી કહી શકાય છે. જેઠમલજી જે કાર્યમાં હિંસા થતી હોય તેવાં તમામ કાર્યોને સાવધકરણીનાં ગણેછે પરંતુ કેટલાએક જિનપૂજાદિ કાર્યોમાં સ્વરૂપે હિંસા છે પરંતુ અનુબંધે દયા છે; અને અભય, જમાડીમતિ તથા દુઢકો વિગેરે જે દયા પાળે છે તે સ્વરૂપે દયાછે પણ અનુબંધે હિંસા છે કેટલીએક ધર્મ કરણીમાં સ્વરૂપે હિંસા અને અનુબંધે દયા છે ને તેનું ક્ષણ પણ દયાનુંજ હોય છે. વળી તેવી કરણી વીગેરેમાં જિનેશ્વર ભગવંતે આરા પણુ દીધેલી છે, જેમાંના કેટલાક ખોલ દ્રષ્ટાંત તરીકે આ નીચે લખેલા છે.

૧ શ્રી આચારંગસૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કંધના ઈર્ષા અધ્યયનમાં લખ્યું છે કે સાધુ ખાડામાં પડી જાય તો ધાસ વેલડી તથા વૃક્ષને પકડીને બહાર નીકળે.

૨ તેજ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે સાધુ ખાંડ સાકરને બદલે લુણુ અર્થાત્ મીઠું વહોરી લાવ્યા હોય તો તે ખાઈ જવું, ખવાય નહીં તો સાંભોગિકને વહેંચી દેવું.

૩ તેજ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે રસ્તામાં નદી આવેતો સાધુ ઉતરે.

૪ તેજ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે સાધુ મૃગપૃથ્થામાં જાડું ખોલે.

૫ શ્રી સુયગડાંગ સૂત્રના નવમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે મૃગપૃથ્થા શિવાય સાધુ જાડું ન ખોલે, અર્થાત્ મૃગપૃથ્થામાં ખોલે.

૬ શ્રી ઠાણાંગસૂત્રના પાંચમા ઠાણામાં પાંચ કારણે સાધુ સાધ્વીને પકડી લે એમ કહ્યું છે તેમાં નદીમાં તણાઈ જતી સાધ્વીને સાધુએ બહાર કાઢવી એમ કહ્યું છે.

૭ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કહ્યું છે કે આવક સાધુને અસુઝતો

અને સચિત ચાર પ્રકારનો આહાર દેતાં અલ્પ પાપ અને ઘણી નિર્જરા કરે.

૮ શ્રી ઉવ્વાઈસૂત્રમાં કહ્યું છે કે સાધુ શિષ્યની પરિક્ષા માટે દોષ લગાડે.

૯ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રમાં કહ્યું છે કે સાધુ પડિલેહણા કરે તો તે કાર્યમાં અવશ્ય વાયુકાયની હિસા થાયછે.

૧૦ શ્રી વૃહતકલ્પમાં ચરખીનું વિલેપન કરવું લખ્યું છે.

૧૧ તેજ સૂત્રમાં સાધ્વીને કારણે પકડી લેવી કહી છે.

ઈત્યાદિ કેટલાક કાર્યો જેને જેઠો એકાંતપક્ષી ડુંઢક હોવાથી સાવધ ગણેછે પરંતુ તેમાં પ્રભુની આજ્ઞાછે, અને તેથી કર્મબંધ નથી. શ્રી આચારંગ સૂત્રના ચોથા અધ્યયનના બીજા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે કે દેખીનું આશ્રવનું કારણછે પરંતુ શુદ્ધ પ્રણામ હોવાથી નિર્જરા થાયછે અને દેખીનું સંવરનું કારણછે પરંતુ અશુભ પ્રણામથી કર્મબંધ થાયછે.

વળી સમુક્તિદષ્ટી શ્રાવકોએ પુન્યપ્રાપ્તિ નિમિત્તે કેટલાએક કાર્યો કરેલાંછે, જેમાં સ્વરૂપે હિંસાછે પરંતુ અનુબંધે દયાછે અને તેઓને દયાનુંફળ પ્રાપ્ત પણ થયેલુંછે. આવા અધિકાર સૂત્રોમાં ઘણાંછે જેમાંથી થોડાએક આ નીચે લખ્યાંછે.

૧ શ્રી રાતાસૂત્રમાં સુખુદ્ધિ પ્રધાને રાજાને સમગ્રવવા માટે ગંદી ખાઈનું પાણી સમાર્યું.

૨ શ્રી મક્ષીનાથજીએ છ રાજાને પ્રતિબોધવા નિમિત્તે મોહન ઘર કરાવ્યું.

૩ તેમણેજ છ રાજાનો પોતા ઉપરનો મોહ ટાળવા નિમિત્તે પોતાના સ્વરૂપ જેવી પૂતળીમાં દરરોજ આહારના કોળીઆ નાંખ્યા જેથી તેમાં હજારો ત્રસ જીવની ઉત્પત્તિ અને વિનાશ થયો.

૪ શ્રી ઉવ્વાઈ સૂત્રમાં કોણીક રાજાએ ભગવંતની ભક્તિ નિમિત્તે મહતા ડંખરે સાંઝેયું કર્યું.

૫ શ્રી કોણીક રાજાએ દરરોજ ભગવંતના ખખર મંગાવવા માટે માણસોની ટપાલ ખાંધી.

૬ પરદેશી રાજાએ દાનશાળા મંડાવી જેમાં કેટલાએક પ્ર-
કારનો આરંભ હતો, પરંતુ કેશીકુમારે તેનો નિષેધ ન કરતાં કહ્યું કે
હે પરદેશીરાજા ! પૂર્વ મનોરા થઇને હવે અમનોરા ન થઇશ.

૭ પરદેશીરાજાએ કેશી ગણુધરને કહ્યું કે હે સ્વામી ! આ-
વતી કાલે મારો તમામ રિક્ષિ અને આડંબર સાથે આવીને આ-
પને વંદના કરીશ; અને તેમ કર્યું છતાં કેશીગણુધરે નિષેધ ન કર્યો.

૮ ચિત્ર સારથીએ પરદેશીરાજાને પ્રતિબોધ પમાડવા નિ-
મિત્તે કેશી ગણુધર પાસે લઈ જવા સાડ રથ ધોડા દોડાવ્યા.

૯ સૂર્યાલ દેવતાએ જનભક્તિ નિમિત્તે ભગવંત સમીપે નૃ-
ત્ય કર્યું.

૧૦ દ્વૌપદિએ જનપ્રતિમાની સત્તરલેદી પૂજા કરી.

જેઠા મંદમતિએ આ પ્રશ્નોત્તરમાં જે જે ખોલ લખ્યાછે તેમાં
પોતાની ઈચ્છા એવો શબ્દ જનારા શિવાયનું કાર્ય ઠરાવવા માટે
લખેલોછે; પરંતુ તેમાંનાં ધણાં કૃત્યો પુન્ય પ્રાપ્તિને નિમિત્તેજ કરે-
લાછે. જેમાંના કેટલાએક નીચે પ્રમાણે કારણ સાથે છે.

૧ કોણીક રાજાએ પ્રભુની વધામણીમાં નિત્ય પ્રત્યે સાડા-
ખારહજાર રૂપેઆ દીધા તે જનભક્તિ નિમિત્તે.

૨ ધણા રાજાઓએ તથા શ્રાવકોએ દિક્ષા મહોત્સવ કર્યો
ત જૈનશાસનની પ્રભાવતા નિમિત્તે.

૩ કૃષ્ણે દિક્ષાની દલાલી માટે દારકામાં પડહ ફેરવ્યો તે
ધર્મ વૃદ્ધિ નિમિત્તે.

૪ ઇંદ્ર તથા દેવતાદિકોએ જનજન્મોચ્છવ કર્યો તે ધર્મ પ્રા-
પ્તિ નિમિત્તે. એ પ્રમાણે શ્રી જંબુદ્વિપ પક્ષતિ સૂત્રમાં કહ્યુંછે.

૫ દેવતાઓ નંદિશ્વરદિપે અઘાઈ મહોત્સવ કરેછે તે ધર્મ
પ્રાપ્તિ નિમિત્તે.

૬ જંધાચારણ તથા વિદ્યાચારણ લખિંધ ફોરવેછે તે જનપ્ર-
તિમાના વંદન નિમિત્તે.

૭ શંખ શ્રાવકે સ્વામીવત્સળ કર્યું તે સમકિતની શુદ્ધિ નિ-
મિત્તે. એ પ્રમાણે અધ્યાપિપર્યંત સ્વામીવત્સળનો રિવાજ પ્રવર્તેછે;

કણા પુન્યવંત શ્રાવકો સ્વધર્મીની ભક્તિ અનેક પ્રકારે કરેછે. જો જેઠો નિજવ આ વાતનો એટલે સ્વામીવત્સળ કરવાનો નિષેધ કરે છે અને લખેછે કે તે કાર્યમાં તેની ઈચ્છાછે, અનારા નથી તો હું-હકો પોતાના સ્વધર્મીને જમાડેછે, સંવત્સરીનું પારણુ જમેછે, પૂજ્યની તિથિએ પોસહ કરીને પોતાના સુધર્મીને જમાડેછે, તેમાં તે જેઠો અને તેના ધર્માચાર્ય રિખો પાપ માનેછે; કારણ કે તે કાર્યમાં હિંસા થાયછે. જ્યારે તેવા કાર્યમાં પાપ માનેછે ત્યારે હુંહકો તે રાખંથી ભીખમના ભાઈ થઈને તે કાર્ય શા માટે કરતા હશે? શું નરકે જવા માટે કરેછે?

૮ તેતલી પ્રધાનન પોટીલ દેવતાએ સમજાવ્યો તે ધર્મ નિમિત્તે.

૯ તિર્થંકર ભગવતે વર્ષીદાન દીધું તે પુન્યદાન ધર્મ પ્રગટ કરવા નિમિત્તે.

૧૦ દેવતાઓ અનપ્રતિમા તથા દાઢા પૂજેછે તે મોક્ષદ્વન નિમિત્તે.

૧૧ શ્રી ઉદાયન રાજા ભગવંતને વંદના કરવા મોટા આ-ડંખરથી ગયા તે પૂન્ય પ્રાપ્તિ નિમિત્તે.

ઉપર પ્રમાણે અનેક કાર્યો સમક્ષિત દ્રષ્ટીઓએ કરેલાછે જેમાં મહાપુન્ય પ્રાપ્તિને તેમજ તિર્થંકરની આરાધના પણુછે. જો જેઠો મૂઢમતિ એકાંત દયાથીજ ધર્મ માનેછે તો શ્રી ભગવતિ સૂત્રના નવમા શતકમાં કહ્યુંછે કે જમાલીએ શુદ્ધ ચારિત્ર પાલ્યુંછે, એક માખીની પાંખ પણુ દુહવી નથી, પરંતુપ્રભુનું એકજ વચન ઉત્થાપવાથી તેને અહિંસાનું દ્વન ન મળતાં હિંસાના દ્વનની પ્રાપ્તિ થઈ, માટે એમ સમજવું કે અનારા શિવાયની દયા તે સ્વરૂપ દયાછે પરંતુ અનુબંધે હિંસાછે અને તેથીજ જમાલીની દયા સાદ્વ્યતાને પામી નથી; તો રે કુમતિઓ! તેના સરખી દયા તમારાથી પળતી નથી, માત્ર દયા દયા મૂખે પોકારોછો પરંતુ દયા શુંછે તે જાણુતા નથી, અને ભગવંતનાં વચનો તો અનેક લોપોછો માટે તમારો નિસ્તાર કેવી રીતે થશે તે વિચારી જોજો! ઈતિ.

૨૮ દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીકછે તે વિષે.

અઠાવીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં “ દ્રવ્યનિક્ષેપો વંદનીક નથી” એમ ઠરાવવા માટે જેઠો નિબવ લખેછે કે ચઉવીશધ્યામાં જો દ્રવ્યજન વંદાતા હોય તો તેઓ તો ચારેગતિમાં અવિરતી અપચ્ચખાણીછે તેને વંદન કેમ થાય? તેનો ઉત્તર—શ્રીરિખભદ્રેવના સમયમાં સાધુ ચઉવીસધ્યો કરતા હતા તેમાં દ્રવ્ય તિર્થંકર ત્રેવીસને તિર્થંકરની ભાવાવસ્થાનું આરોપણ કરીને વંદન કરતા હતા, પરંતુ ચારે ગતિમાં જે અવસ્થાએ હતા તે અવસ્થાને વંદન કરતા નહોતા.

જેઠો લખેછે કે “અગાઉના તિર્થંકરોના વખતમાં ચઉવીસધ્યો કહેતી વખત જેટલા તિર્થંકર થઈ ગયા અને જે વિદ્યમાનછે તેટલા તિર્થંકરની સ્તુતિ વંદના કરતા હતા” આ લખાણુ જેઠા નિબવનું અસત્યછે કારણુ કે ચઉવીસધ્યામાં વર્તમાન ચોવીશીના ચોવીશ તિર્થંકરને બદલે ઓછા તિર્થંકરને વંદન કરે એવું કથન કોઈ પણ જનશાસ્ત્રમાં નથી.

જેઠાએ શ્રીઅનુયોગદ્વારમાં આવશ્યકના છ અધ્યયન કહ્યાછે તે આખત લખેલીછે તેમાં બીજું અધ્યયન ઉત્કિર્તના નામેછે તે ઉત્કિર્તના નામ સ્તુતિ વંદના કરવાનુંછે અને કોનું ઉત્કિર્તન કરવું તે ના ઉત્તરમાં ચઉવીસધ્યો એટલે ચોવીસ તિર્થંકરનું કરવું એમ સમજવું, પરંતુ જેઠા અઠાવીશમા લખવા પ્રમાણુ ચોવીશનો મેળ નથી એમ સમજવું નહિ, કારણુ કે ચોવીશ નહોય તો ચઉવીસધ્યો કહેવાય નહિ.

ઉપર લખેલી આખતના દ્રષ્ટાંત તરીકે જેઠો ટુંઢક લખેછે કે “શ્રી મહાવિદેહમાં એક તિર્થંકરની સ્તુતિ કરતા ચઉવીસધ્યો થાયછે” આ લખાણુ જેઠાનું અક્ષરહીનપણાનુંછે, કારણુ કે તે પ્રમાણુ કોઈપણ સિદ્ધાંતમાં કહેલું નથી. વળી મહાવિદેહમાં ચઉવીસધ્યો પણ નથી, કારણુ કે ત્યાંતો સાધુને જ્યારે દોષ લાગે ત્યારે પડિક્કમી લેવાનુંછે. આ ઉપરથી જેઠાની લખેલી વાત સ્વકલ્પનાનીછે, શાસ્ત્રોક્ત નથી એમ ઠરેછે. આ આખત ખારમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિશેષ રીતે લખીને દ્રવ્ય નિક્ષેપો વંદનીકછે એમ સિદ્ધ કરેલુંછે. ઇતિ.

૨૯ સ્થાપના નિક્ષેપો વંદનીકછે તે વિષે.

ઓગણુત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા નિબંધે સ્થાપના નિક્ષેપો વંદનીક નથી એમ ઠરાવવા માટે કેટલીએક મિથ્યા કુચુક્તિ લખીછે.

આદ્યમાં શ્રી દશવૈકાળિક સૂત્રની ગાથા લખીછે તે ગાથાથી તો સ્થાપના નિક્ષેપો સંપૂર્ણ રીતે સિદ્ધ થાયછે. યત:

સંઘદ્વૈત્તા કાણ, અહવા ઉવહિણામપિ ॥

સ્વમેહ અવરાહં મે, વણ્ણજ ન પુણોત્તિય ॥૧ ૮॥

અર્થ. કાયાએ કરીને સંઘદ્વ થાય તથા ઉપધીને સંઘદ્વો થાય ત્યારે શિષ્ય કહે—મારો અપરાધ ક્ષમા, વળી ખીજી વખત સંઘદ્વાદિ અપરાધ નહિ કરું.

આ ગાથાના અર્થથી પ્રગટપણે સિદ્ધ થાયછે કે ગુરૂના વસ્ત્ર તથા પાટાદિકને સંઘદ્વો કરવાથી પાપછે. આ ઠેકાણે પાટાદિક જે કે અજીવછે તો પણ તે આચાર્યનાછે તેથી તેની આશાતના ઠાળે છે, માટે તેથી સ્થાપના નિક્ષેપો સિદ્ધ થાયછે અને તે બાબતમાં જેઠા કુમતિવી કરેલી કલ્પનાઓ અસત્ય અને મિથ્યાછે.

વળી જનપ્રતિમા જનવર એટલે તિર્થંકરની કહેવાયછે અને વસ્ત્રાદિક ઉપધી તે ગુરૂ મહારાજનીછે, માટે તે બંનેની ભક્તિ કરવી તે દેવગુરૂનીજ ભક્તિછે અને તેની જે આશાતના કરવી તે દેવગુરૂની આશાતનાછે.

આ ઉપરથી સ્થાપના માનવી તથા પૂજની સત્ય ઠરેછે.

જેઠો મંદમતિ લખેછે કે “ઉપગરણુ પ્રયોગ પરિણુમ્યા દ્રવ્ય છે” તે મહામિથ્યાછે. ઉપગરણુના પરિણુમ્યા પુદ્ગળતો કોઈ પણ જૈનશાસ્ત્રમાં કહ્યા નથી, પરંતુ તેને તો મીસા પુદ્ગળ કહ્યાછે માટે એમ જણાયછે કે જેઠાને જૈનશાસ્ત્રની કાંઈ પણ ખબરજ નહોતી.

વળી જેઠો લખેછે કે “જે પૃથ્વી શિલાપદ ઉપર બેસીને ભગવંતે ઉપદેશ કર્યોછે તેજ શિલાપદ ઉપર બેસીને જોતમ, સુધર્મા-

સ્વામી વિગેરેએ ઉપદેશ કર્યો છે. ”આવું કથન કોઈ પણ જૈન સિ-
દ્ધાંતમાં નથી તેથી એમજ જાણાય છે કે જેઠમદલ દુંઢક મહા મૂવા-
વાદી હતો.

જેઠો કુમતિ ગુરના ચરણની આખતમાં કુચુક્તિ લખીને પો-
તાનો મત સિદ્ધ કરવાનું ધોરે છે પરંતુ તે અસત્ય છે, કારણ કે ગુરના
ચરણની રજ પણ પૂજવા યોગ્ય છે તો ધરતી ઉપર પડેલા ગુરના
ચરણનું તો શું કહેવું? કેટલાએક દુંઢકો ગુરના ચરણની રજ મસ્તકે
ચડાવે છે અને જેઠો નિજવ તેઓના મતને પણ મળતો આવતો
નથી તેથી એમજ સિદ્ધ થાય છે કે તે કોઈ મહાદુર્ભચી હતો.

આ પ્રશ્નોત્તરની છેરે કેટલાએક અયોગ્ય વચન લખીને જેઠા
કુમતિએ ગુરમહારાજની આશાતના કરી છે અને તેથી તેણે સં-
સાર સમુદ્રમાં ભટકવાનું એક સાધન વધાર્યું છે.

આ આખત સંબંધી (૧૨) મા પ્રશ્નોત્તરમાં વિરોધ રીતે લ-
ખાયેલું છે અને સ્થાપના નિક્ષેપો વંદનીક છે એમ સિદ્ધ કરેલું છે.

૩૦ શાસનના પ્રત્યનીકને શિક્ષા દેવા વિષે.

ત્રીશમાં પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠો મિથ્યાદ્રષ્ટી લખે છે કે “ધર્મઅપરા-
ધીને માર્યાથી લાભ છે એવું જૈનધર્મીઓ કહે છે” તેનું આ લખાણ
અસત્ય છે, કારણ કે જૈનમતના કોઈ પણ શાસ્ત્રમાં એમ લખ્યું
નથી કે ધર્મઅપરાધીને માર્યાથી લાભ છે, પરંતુ જૈનશાસ્ત્રમાં એમ
તો લખ્યું છે કે જે કુષ્ટ પુરુષ જનસાસનનો ઉચ્છેદ કરવા માટે,
જનપ્રતિમા અને જનમંદીરનું ખંડન કરવા માટે, મૂર્તિમહારાજનો
ધાત કરવા માટે તથા સાધ્વીનું શિયળ ભંગ કરવા માટે ઉદ્યમવંત
હોય, તેને સાધુ પ્રથમ તો ઉપદેશ દેઈને શાંત કરે, જો તે પુરુષ
લોભી હોય તો શ્રાવકો દ્રવ્ય આપીને તેનું નિનારણુ કરે, છેવટે
કોઈ રીતે ન માને ત્યારે જેવી રીતે તેનું નીવારણુ થાય તેવી રીતે
કરવું. યતઃ શ્રી વીરજનહસ્તદિક્ષીત ધર્મદાસગણીકૃત ગ્રંથે—

સાહુણ ચેદ્ આણય, પડિણીયં તહ અવન્નવાયંચ ॥

જિણપવયણસ્સ અહિયં, સવથ્યામેણ વારેદ્ ॥૨૪૨॥

વળી ગુરવાદિકના અપરાધીનું નિવારણ કરવું તેને વૈયાવચ્ચ કહીછે. શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમાં શ્રી હરીકેશીમૂનિએ કહ્યુંછે કે—

પુઠ્ઠંચ ઇણંચ અણાગયંચ, મણપ્પદોસો ન મે
અથિય કોદ્ ॥ જઘાહુ વૈયાવડિયં કરેતિ, તમ્હાહુ
એ નિહયા કુમારા ॥૩૧॥

આ કાવ્યના ત્રીજા તથા ચોથાપદમાં હરિકેશીમૂનિએ કહ્યુંછે કે યદા મારી વૈયાવચ્ચ કરેછે તેણે મારી વૈયાવચ્ચને માટે કુમારને હણ્યા છે.

આ બાબતમાં જોઠો મૂઠમતિ લખેછે કે “હરિકેશીમૂનિ છદ્મ-સ્થ ચાર ભાષાના બોલનારા તેનું વચન પ્રમાણ નહિ.” આ પ્ર-માણનાં વચનો હીણપુન્યી, મિથ્યાદ્રષ્ટી શિયાય બીજું કોણ બોલે ? મહોદું આશ્ચર્ય છે કે સૂત્રકાર જોનો મહિમા અને ગુણ વર્ણવે છે, જેમને પાંચ સુમતિ અને ત્રણ ગુપ્તિવાન લખેછે એવા મહામૂનિનું વચન પ્રમાણ નહિ એમ જોઠો નિજવ લખેછે ! પરંતુ આવા લખાણથી તે કુમતિનું વચન કોઈ પણ માર્ગાનુસારીને માન્ય કરવા યોગ્ય નથી એમ ઠેરછે.

વળી જોઠો લખેછે કે “ગુરને બાધાકારી જૂ, લીખ, માંકણ વિજેરે ધણા સુક્ષ્મ છવો પણ હોયછે તો તેનું પણ નિરાકરણ કરવું જોઈએ.” તે અક્ષલહીનનું આ લખાણ અસત્ય છે, કારણ કે તેઓ કાંઈ દ્વેષબુદ્ધિથી સાધુને અશાતા ઉપજાવતા નથી, પરંતુ તે પ્રમાણે તેમનો જાતિ સ્વભાવ છે અને તે કારણથી ગુરમહારાજને કાંઈ વિશેષ રીતે અશાતા ઉપજવાનો સંભવ નથી માટે તેના નિવારણની કાંઈ જરૂર નથી, પરંતુ પૂર્વ કહ્યા એવા કુટ્ટ પુરુષોના નિવારણની તો અવશ્ય જરૂર છે.

જોઠમણ જેવા અક્ષલહીન રિખોના આવા લખાણથી તથા ઉપદેશથી એમ તો નિશ્ચય થાયછે કે તેમની આરજનું કોઈ શિવળ

ખંડન કરે અથવા રિખોને કોઈ પ્રહાર કરે યાવત્ મરણાંતકટ ઉપ-
જાવે તોપણ તેના અક્ષતહીન ટુંદકો તે કાર્ય કરનાર માણસને અ-
પરાધી ન બાણે, શિક્ષા ન કરે, અને તેનું કોઈપણ પ્રકારે નિવારણ
પણ ન કરે. આ ઉપરથી ટુંદકો તેરાપંથી ભીખમના ભાઈ છે એવું
જેઠમણી સિદ્ધ કરી આપે છે, કારણ કે તેની શ્રદ્ધા તેઓના
જેવીજ છે.

અત્રસ્થળે સત્યની ખાતર જણાવવું જોઈએ છીએ કે ટુંદકો-
ના કેટલાએક ભાગની શ્રદ્ધા પૂર્વાર્જીત પ્રકારે જેઠા સદશ નથી, તે-
ઓ તો ધર્મના પ્રત્યનીકનું નિવારણ કરવું જોઈએ એમ સમજે
છે, પરંતુ જેઠોરિખ તો કોઈ મહા બહુળ સંસારી જણાય છે કે જેની
શ્રદ્ધા તમામ જનશાસ્ત્રોથી વિપરીત છે એટલુંજ નહિ પરંતુ તેના
ટુંદકોથી પણ વિપરીત છે.

આ ખાખતમાં જેઠાએ લખ્યું છે કે “જો એવી ભક્તિ કરવાનું
જનશાસનમાં કહ્યું હોય તો ખે સાધુને ખાળનાર ગોશાળો જીવતો
કેમ જાય?” એ પ્રમાણે લખ્યું છે પરંતુ એ મૂઠ એટલું પણ સમજ્યો
નથી કે તે સમયે વીરભગવંત પ્રત્યક્ષ ખીરાજતા હતા અને તેમણે
ભાવીભાવ તેમજ દીકો હતો. આવા આવા ખોટા કુતકો કરવા તે
મહાભિયાદથીનું કામ છે અને તેથી અનંત સંસાર રજળવાનું પાપ
ખંધાય છે.

આ પ્રશ્નોત્તરને અંતે જેઠાએ શ્રી આચારાંગ સૂત્રનો પાઠ
નાંખ્યો છે તેમાં એમ જણાવેલું છે કે સાધુને કોઈ ઉપસર્ગ કરે તો
સાધુ તેની ધાત ન ચિંતવે. આ વાત તો અમે પણ કમુલ કરીએ
છીએ કારણ કે પૂર્વાર્જીત પાઠમાં ખતાવ્યા પ્રમાણે હરીકેશી મૂનિએ
પણ પોતાના હૃદયમાં પ્રાહ્મણોના પુત્રની કિંચિત્ પણ ધાત ચિંત-
વી નથી. વળી સાધુને પોતાને અર્થ તો પરિસહ સહેવાનોજ ધર્મ
છે, પરંતુ જો કોઈ શાસનને ઉપદ્રવ કરે તો સાધુ તેમજ આવક
જનારા પૂવક યથાશક્તિએ તેનું નિવારણ કરવાને ઉદ્યુક્ત થાય.

૩૧ વીશ વહેરમાનના નામ વિષે.

દુંઢકોએ માનેલા અત્રીશ સૂત્રમાં વીશ વહેરમાનનાં નામ કોઈ પણ સ્થળે નથી પરંતુ દુંઢકો માનેછે તે ક્યાંથી? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં જેઠો દુંઢક લખેછે કે “તમે કહોછો તેજ વીશ નામછે એમ નિશ્ચય જાણાતો નથી, કારણ કે શ્રી વિપાક સૂત્રમાં કહ્યુંછે કે ભદ્રનંદી કુમારે પૂર્વભવે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પુંડરગિણીનગરીમાં જુગ-ખાહુ જીનને પ્રતિલાભ્યા અને તમે તો પુંડરગિણી નગરીમાં શ્રી મંદિરસ્વામી કહોછો તે કેમ મળે?” તેનો ઉત્તર—શ્રી મંદિરસ્વામી પુષ્કળાવતી વિજય માહેતી પુંડરગિણી નગરીમાં જન્મ્યાછે ત સત્યેછે પરંતુ જે વિજયમાં જુગખાહુજીન વિચરેછે તે વિજયમાં શું પુંડરગિણી નામે નયરી નહીં હોય? એક નામની ઘણી નગરીઓ એક દેશમાં હોયછે. જેમ કાઠીઆવાડ સરખા નાના પ્રાંતમાં પણ એક નામનાં ઘણાં શહેરો વિદ્યમાનછે તો તેના દેશમાં જાદી જાદી વિજયમાં એક નામની નગરીઓ હોય તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી, માટે જેઠમક્ષીજીની કેરલી કુચુકિત ખોટીછે અને જેન શાસ્ત્રાનુસારે વીશ વહેરમાનનાં જે નામ કહેવાયેછે તે અસંગત. વળી જેઠો હાલમાં કહેવાતાં વીશ નામ અસંગત જાણતો નથી તો ક્યાં વીશ નામ અસંગત તે કેમ ખતાવ્યું નથી? પરંતુ ક્યાંથી ખતાવે, ક્રૂર જીનપ્રતિમાના દ્વેષથીજ સર્વ શાસ્ત્રો ઉથાપ્યાં તેમાં વહેરમાનની વાત પણ ગઈ તો હવે ક્યાંથી લાવીને નાંખે? જ્યારે ખોલવાનો કાંઈ પણ લાગ રહ્યો નહિ ત્યારે પછી અસંગત નામને ખોટાં ઠરાવવા માટે બુમાહાસના આચકા ભર્યાછે, પણ તેથી તેના ખોટા પંચની કાંઈ પણ સિદ્ધિ થઈ નથી અને થવાની પણ નથી.

વળી દુંઢકો અત્રીશ સૂત્રમાં જે વાત નથી તેતો માન્ય કરતા નથી તો આ વાત પણ તેઓએ માન્ય કરવી ન જોઈએ એટલે વીશ વહેરમાન પણ ન માનવા જોઈએ, પરંતુ દુંઢકો તેમ ન કરતાં ઉલટા તેમાંના કેટલાએકે રિખો વીશ વહેરમાનની સ્તુતિ કરેછે, જોડકળાઓ કરેછે પરંતુ શા આધારથી કરેછે તે ખતાવવાના તેની પાસે કાંઈ પણ સાધન નથી.

ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ તથા જ્ઞાન નથી તે વિષે. ૧૮૬

જેઠો હીણુપુન્યી આ પ્રશ્નોત્તરની છેત્રે લખેછે કે “આ વાત માં અમારે કોઈ પણ પક્ષપાત નથી”. આ તેણે કેવું લખ્યુંછે કે જ્યારે કોઈ હથીયાર હાથમાં રહ્યું નહીં, બન્નેહાથ હેઠા પડ્યા ત્યારે શરણે આવવા માટે આજીજી કરેછે પણ તે સવળો તેણે માંયા બળનો કુંદ રચ્યોછે.

૨૨ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ તથા જ્ઞાન નથી તે વિષે.

બત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરની આશમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ ઠરાવવા માટે જેઠા કુમતિએ ચોવીશ બોલલખ્યાછે, પરંતુ તે તમામ બૂઠાછે કારણ કે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સૂત્રમાં કોઈ જગ્યાએ સાધુ કહ્યો નથી. જેઠાએ ચોવીશો બોલમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ દેવઅં ચેદઅં એ શબ્દના અર્થમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થસાધુ અને અરિહંત એવો કર્યો છે પરંતુ તે બન્ને અર્થ ખોટાછે. કોઈ પણ સૂત્રની ટીકામાં અથવા ટિપ્પામાં તેવો અર્થ કરેલો નથી. તેનો અર્થ તો ઇષ્ટદેવ જે અરિહંત તેની પ્રતિમાની જેમ પજ્જુવાસામિ એટલે શેવા કરૂં એમ કરેલો છે પરંતુ કેટલાએક ટુંઢકોએ પુસ્તકોમાંના અક્ષર હરતાળથી ભૂસી નાંખીને નવા મનમાનતા અર્થ લખી દીધાછે પણ તે માનવા યોગ્ય નથી.

વળી કોઈ કોષમાં પણ તે શબ્દનો અર્થ સાધુ કર્યો નથી તેમ તિર્થંકર પણ કર્યો નથી; કોષમાં તો કહ્યુંછે કે ચૈત્યંજિનૌકજિ નર્વિંબ, ચૈત્યોજિનસમાતરુ એટલે ચૈત્ય શબ્દે જીનમંદિર, જીન પ્રતિમા તથા ચોતરાખંધ વૃક્ષ સમજવું; તે ઉપરાંત કોઈ પણ વસ્તુનું નામ ચૈત્ય નથી. વળી ત્રેવીશમા તથા ચોવીશમા બોલમાં આનંદ તથા અંબડનો અધિકાર ફેરવીને લખ્યોછે તે બાબત સોળમા તથા સત્તરમા પ્રશ્નમાં અગાઉ અમે લખી ગયા છીએ. ટુંઢકો ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ કહેછે પરંતુ સૂત્રમાં તો કોઈ જગ્યાએ

સાધુને ચૈત્ય કહીને ખોલાવ્યા નથી. નિગંથાળવા, નિગંથિણવા એમ કહુંછે, સાહુવા, સાહુણિવા એમ કહુંછે, તેમજ મિસુવા મિસુણિવા એમ પણ કહુંછે પણ ચૈત્યવા, ચૈત્યાનિવા એવું તો એક પણ ઠેકાણે લખ્યું નથી. વળી ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ હોય તો તે ચૈત્ય શબ્દ સ્ત્રીલીંગે તો ખોલી શકાતો નથી ત્યારે સાધ્વીને શું કહેવું તે ખતાવો.

વળી મહાવીર સ્વામીના ચઉદહજાર સાધુછે એમ સૂત્રમાં કહું પણ ચઉદ હજાર ચૈત્ય ન કહ્યા, શિષ્યભદ્રવના ચોરાશી હજાર સાધુ કહ્યા પણ ચોરાશી હજાર ચૈત્ય ન કહ્યા, કેશીગણુધરને પાંચશે સાધુનો પરિવાર કહ્યો પણ ચૈત્યનો પરિવાર ન કહ્યો—એવી રીતે સૂત્રોમાં અનેક જગ્યાએ આચાર્યની સાથે આટલા સાધુ વિચરેછે એમ તો કહુંછે પણ કોઈ જગ્યાએ આટલા ચૈત્ય વિચરેછે એમ નથી કહું. ફક્ત દુંડકો નિજવ સદશ સ્વમતિ કલ્પનાથી ચૈત્ય શબ્દનો સાધુ એવો અર્થ કરેછે પણ તે અસત્યછે.

વળી જ્યાંએ જ્યાંએ ખોલની અંદર ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ કર્યોછે તે અર્થ ફક્ત શબ્દના યથાર્થ અર્થ જાણવાવાળા પુરુષ જોશે તો જાણશે કે તેનો કરેલો અર્થ વિભક્તિ સાથે વાક્ય મેળવણીમાં કોઈ પણ રીતે મળતો આવતો નથી. વળી જ્યારે સવળી જગ્યાએ દેવઅં ચેદઅં નો અર્થ સાધુ અથવા તિર્થંકર એવો ઠરાવેછે તો શ્રી ભગવતિ સૂત્રમાં દાઢાને અધિકારે ભગવતે જાતમસ્વામી પ્રત્યે કહુંછે કે “અનદાદાઓ દેવતાઓએ પૂજ્યા યોગ્યછે યાવત્ દેવઅં ચેદઅં પજ્જુવાસામિ એવો પાઠછે તો તે જગ્યાએ દુંડકો ચેદઅં શબ્દનો અર્થ શું કરશે? જો ‘સાધુ’ એવો અર્થ કરશે તો તે ઉપમા દાઢાની સાથે અધટિતછે અને જો ‘તીર્થંકર’ એવો અર્થ કરશે તો દાઢા તીર્થંકરની સદશ શેવા કરવા યોગ્ય થશે. જો કે દાઢાતિર્થંકરની હોવાથી તે તેમની સદશ શેવા કરવા યોગ્યછે પરંતુ તે જગ્યાએ તો દાઢાને અનપ્રતિમા સદશ શેવા કરવા યોગ્ય કહેલીછે અને તેથી ચેદઅં શબ્દનો અર્થ અમારા પૂર્વોક્ત કથન પ્રમાણેજ ખરોછે. સ-

ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ તથા સ્થાન નથી તે વિષે ૧૯૧

બધ કે પૂર્વાચાર્યોએ તેજ અર્થ કહેલોછે. હુંડકો સ્વમતિ કલ્પનાથી અર્થ ફેરવવા ધારેછે પરંતુ ફરી શકતો નથી.

૨૫ થી ૨૯ સુધીના પાંચ ખોલમાં ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સ્થાન ઠરાવવા માટે જેઠા મંદમતિએ કુચુક્તિઓ કરી છે પરંતુ તે મિથ્યા છે કારણ કે સૂત્રમાં સ્થાનને ચૈત્ય કહેલું નથી. નંદિસૂત્ર વિગેરે જે જે સૂત્રોમાં સ્થાનનો અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં સ્થાનના અર્થને વિષે નાણ શબ્દ વાપરેલો છે જેમ નાણં પંચવિહં પન્નત્તં એમ કહ્યું છે પરંતુ ચેઇઅં પંચવિહંપન્નત્તં એમ કહ્યું નથી. વળી સૂત્રોમાં જ્યાં જ્યાં સ્થાની મૂનીમહારાજઓના અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં મહિનાળી, સુઅનાળી, હીનાળી, મણપજ્જવનાળી, કેવલનાળી એમ કહ્યું છે પરંતુ એક પણ સ્થળે મહિચૈત્યી, સુઅચૈત્યી, હી-ચૈત્યી, મણપજ્જવચૈત્યી, કેવલચૈત્યી એમ કહ્યું નથી.

વળી જ્યાં જ્યાં ભગવંતને તથા સાધુઓને અવધિસ્થાન, મન પર્યવસ્થાન તથા કેવળસ્થાન ઉપજ્યાનો અધિકાર છે ત્યાં ત્યાં સ્થાન ઉપજ્યું એમ તો કહ્યું છે પરંતુ અવધિચૈત્ય ઉપજ્યું, મનપર્યવચૈત્ય ઉપજ્યું તથા કેવળચૈત્ય ઉપજ્યું એમ કોઈ ઠેકાણે કહ્યું નથી. વળી સમ્યકદ્રષ્ટી આવક વિગેરેને જાતિ સ્મરણ તથા અવધિસ્થાન ઉપજ્યાનો અધિકાર સૂત્રોમાં જ્યાં જ્યાં છે ત્યાં ત્યાં તે સ્થાન ઉપજ્યું એમ તો કહ્યું છે પરંતુ જાતિસ્મરણ ચૈત્ય ઉપજ્યું, અવધિચૈત્ય ઉપજ્યું એમ કહ્યું નથી. પૂર્વોક્ત પ્રકારે જોતાં સૂત્રોમાં કોઈ પણ જગોએ સ્થાનને ચૈત્ય કહેલું નથી એમ સિદ્ધ થાયછે માટે આ બાબતમાં જેઠાની કુચુક્તિ નિષ્ફળ થાયછે.

ચૈત્ય શબ્દનો સ્થાન અર્થ ઠરાવવા માટે જે ખોલ લખ્યા છે તેના ફરીથી વિસ્તાર સાથે ખુલાસા લખતાં જણાવીએ છીએ કે છવીશમા ખોલમાં જંધાચારણ મૂનીને અધિકારે ચેઇઆઈ વંદિ તણ એવો શબ્દ છે તેનો અર્થ જેઠા નિજે વેતરાગને વાંધા ઠરાવ્યો છે તે ખોટો છે પરંતુ વેતરાગની પ્રતિમાને જંધાચારણ વાંધી એ અર્થ

ખરો છે. આ બાબત દસમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિશેષ રીતે લખ્યું છે.

૨૭ મા બોલમાં જેઠાએ ચમરેદ્રને આજાવે અરિહંતેવા, અરિહંતચેડાણીવા અને અણગારેવા એવો પાઠ છે એમ લખ્યું છે તે પાઠથી તો પ્રત્યક્ષ રીતે ચેડાં શબ્દનો અર્થ 'પ્રતિમા' સિદ્ધ થાય છે કારણ કે તે પાઠમાં સાધુ પણ જીદા કહ્યા છે. અને અરિહંત પણ જીદા કહ્યા છે તેમજ ચેડાં કહેતાં જિનપ્રતિમા પણ જીદી કહી છે માટે આ બાબતમાં બીજો કાંઈ પણ અર્થ થઈ શકે એમ નથી તે છતાં જેઠા કુમતિએ તે ત્રણે બોલનો અર્થ એકલા અરિહંતજ જાણુવા એવો કર્યો છે તે પ્રત્યક્ષ રીતે તેની ભૂખતા બતાવે છે. કોઈ સાધારણ માણસ ક્રૂર શબ્દાર્થનો જાણનાર પણ કહી શકે કે આ ત્રણે બોલનો અર્થ એકલા અરિહંત એવો કરનાર કોઈ ભૂર્ષ શિરોમણિ હશે.

જેઠો લખે છે કે “પૂર્વાક્ત પાઠમાં ચૈત્ય શબ્દે જનપ્રતિમા હોત અને તેનું શરણુ લઈ ચમરેદ્ર સુધર્મા દેવલોક સુધી જઈ શકતો હોત તો ત્રીજાલોકે, દ્વિપસચુદ્રે, શાશ્વતી પ્રતિમા હતી; ઉર્ધ્વલોકે મેરુપર્વતે તથા સુધર્મા વિમાને સિદ્ધાયતનમાં નજીકજ શાશ્વતી પ્રતિમા હતી તે છતાં જ્યારે સુધર્મા ઇંદ્રે તેની ઉપર વજ્ર મુક્યું ત્યારે તે જનપ્રતિમાની શરણુ ન ગયો અને મહાવિર સ્વામીને શરણુ કેમ આવ્યો ?” તેનો ઉત્તર—આ પ્રશ્ન જેઠા કુમતિએ ભદ્રીકે જવાને ફસાવવા માટે જાળરૂપ ગુંથેલ છે પરંતુ તેનો ખુલાસો તો પ્રત્યક્ષ છે કે જેનું શરણુ લઈને ગયો હોય તેને શરણુ પાછો આવે. ચમરેદ્ર મહાવીરસ્વામીનું શરણુ લઈને ગયો હતો તેથી તેમને શરણુ આવ્યો છે. જેઠા કુમતિના કહેવાનો આશય એવો છે કે “તેને આવતાં રસ્તામાં ધણી શાશ્વતી પ્રતિમાને સિદ્ધાયતન હતા તો પણ તેને શરણુ ગયો નહીં માટે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ જનપ્રતિમા નહીં અને તેનું શરણુ પણ નહીં.” તેનો ઉત્તર—રસ્તામાં જનપ્રતિમા હતી તેને શરણુ ચમરેદ્ર ન ગયો પરંતુ માર્ગમાં શ્રી મંદીરસ્વામી તથા બીજા વીરો વિહરમાન વિચરતા હતા તેની શરણુ પણ ચમરેદ્ર ગયો નથી ત્યારે

ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ સાધુ અને જ્ઞાન નથી તે વિષે. ૧૯૩

તે જોડાના અને બીજા ટુંદકોના કહેવા પ્રમાણે તો વિહરમાન તિ-
ર્થકર પણ તેને શરણ કરવા યોગ્ય નહીં હોય. પણ સમજવાનું તો
એમ છે કે અરિહંતનું શરણ લઇને ગયો હોય તો અરિહંતની સ-
મીપે પાછો આવે, અરિહંતની પ્રતિમાનું શરણ લઇને ગયો હોય
તો અરિહંતની પ્રતિમા સમીપે આવે, અને ભાવી આત્મા અણુ-
મારનું શરણ લઇને ગયો હોય તો તેની સમીપે આવે. આ બાબતમાં
જઠાએ જે ખોટો અર્થ કૈયો છે તે તેની પ્રત્યક્ષ મૂર્ખાઇ છે અને તેણે
જનપ્રતિમાનો નિષેધ કરવાને માટે અસત્ય અર્થ કરવાનો બ્યાપાર જ
માડેલો છે એમ જણાય છે. વળી જુઓ તેની અકલની ખુમી ! કે
આ બાબતમાં તો ઘણી જગાએ સિદ્ધાંતનું અને તેમાં સાચી
જનપ્રતિમા છે એમ કબુલ કરે છે અને પૂર્વે નવમા પ્રશ્નોત્તરમાં તો
સિદ્ધાંતજ નથી એમ કહે છે. આવી રીતે તેનાં અસત્ય વચનો
વારંવાર સ્ખળના પ્રતે પામે છે.

૨૮ મા ખોલમાં “વનને પણ ચૈત્ય કહે છે” એમ જોડો કુમ-
તિ લખે છે પરંતુ જે વનમાં જલ વિગેરેનું મંદીર હોય છે તેજ વનને
સૂત્રોમાં ચૈત્ય કહેલું છે બીજા વનને સૂત્રોમાં કોઈ પણ જગાએ
ચૈત્ય કહેલું નથી તો એ ઉપરથી પણ ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ જ્ઞાન
થતો નથી.

૨૯ મા ખોલમાં જોડમલજ લખે છે કે “જલને પણ ચૈત્ય
કહે છે” આ લખાણ અસત્ય છે કેમકે સૂત્રમાં જલને કોઈ પણ
સ્થાનકે ચૈત્ય કહેલ નથી. જો કહેલા હોય તો પોતાનો મત સ્થા-
પન કરવાને ઇચ્છનારે સૂત્રપાઠ લખીને તે વાતનું સ્થાપન કરવું જો
ઈએ. જોડમલજએ સૂત્રપાઠ લખ્યા શિવાય મનમાં આવ્યું તેમ
લખી દીધેલું છે.

૩૦ તથા ૩૧ મા ખોલમાં મહાકુર્મતિ જોડો લખે છે કે “આ-
રંભને ઠામે તો ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ પ્રતિમા પણ છે” જુઓ તેની
દુષ્ટ ખુદ્દિ ! કે જે જો જગાએ જનપ્રતિમાની ભક્તિ, વંદના તથા
સ્તુતિ વીગેરેના અધિકારો સૂત્રોમાં પ્રત્યક્ષ છે તે તે જગાએ ચૈત્ય
શબ્દનો અર્થ પ્રતિમા નથી એમ કહે છે; અને આરંભના સ્થાનકમાં

તો ચૈત્ય એટલે પ્રતિમા ઠરાવેછે, આતો નિઃકેવળ એનપ્રતિમા ઉપર-
નો દેવ દર્શાવવા માટેજ તેની જાણ ઉપર ખરજ થઈ હશે એમ
જાણાયછે કારણ કે જે ત્રણ આખતમાં ચૈત્ય રાખ્દનો અર્થ પ્રતિમા
ઠરાવેછે તે ત્રણે આખતનો પ્રત્યુત્તર અગાઉના પ્રશ્નોત્તરમાં વિગત
સાથે લખી ગયા છીએ તેથી અત્રે લખતા નથી. જો કે જેઠા મુઠ-
મતિએ તો એકની એક વાત વારંવાર લખીને તથા મનકલ્પનાનાં
વાક્યો જગા જગાએ વાપરીને કૃત્ત ચોપડી વધારવાનો અને એન
પ્રતિમાનું ઉત્થાપન કરવાનોજ ઉદ્દેશ રાખેલોછે પરંતુ તેમ કરવું તે
મહામુર્ખ અને ભારેકર્મીનું લક્ષણ છે.

૩૨ મા ખોલમાં ચૈત્યરાખ્દનો અર્થ પ્રતિમા છે એમ જેઠમલે
પ્રમાણ કરેલું છે. જો કે આ આખતમાં પણ તેણે તો કપટજ વા-
પરેલું છે તોપણ તેવી આખતમાં લખાણ કરીને ફોગટનો ગ્રંથ વ-
ધારવો તે અચુક્ત જાણીને કાંઈ લખતા નથી.

પૂર્વાક્ત સર્વે હકીકત ધ્યાનમાં લઈને નિષ્પક્ષપાતપણે વિચાર
કરશે તેને ખાત્રીખંધ સમજશે કે તેહકો ચૈત્યરાખ્દનો અર્થ સાધુ
અને જ્ઞાન ઠરાવેછે તે અસત્ય છે.

૩૩ જિનપ્રતિમા પૂજ્યાના ફળ સૂત્રોમાં કહયાંછે તે વિષે.

તેત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠો નિજવ લખેછે કે “સૂત્રોમાં દસ
સમાચારી, તપ, સંયમ, વૈયાવર્ય વિગેરે ધર્મકરણીના ફલતો કહ્યાં
છે પરંતુ એનપ્રતિમાને વંદન પૂજન કરવાના ફલ સૂત્રમાં કહ્યાં
નથી”. ઉત્તર—જેઠાકુમતિનું આ લખાણ તદ્દન અસત્ય છે; સૂ-
ત્રોમાં એનપ્રતિમાને વંદન પૂજન કરવાનાં ફલ ઘણી જગ્યાએ ક-
હેલ છે. તીર્થંકર ભગવંતને વંદન પૂજન કરવાથી જે ફલની પ્રાપ્તિ
છે તેના જ ફલની પ્રાપ્તિ એનપ્રતિમાના વંદન પૂજનથી છે, કારણ કે
એનપ્રતિમા અને એનવર સમતુલ્ય છે અને પ્રતિમાદ્વારાએ તીર્થ-

અનપ્રતિમા પૂજ્યાના ફળ સૂત્રોમાં કહ્યાછે તે વિષે. ૧૯૫

કર ભગવંતનીજ પૂજા છે. એ પ્રમાણે અનપ્રતિમાની ભક્તિ કરવાથી ફલ પ્રાપ્તિના દ્રષ્ટાંતો સૂત્રોમાં ધણાં છે તેમાંથી કેટલાંએક આ ઠેકાણે લખ્યાં છે.

૧ શ્રી અનપ્રતિમાની ભક્તિથી શ્રી શાંતિનાથજીનાં જીવે તીર્થંકરગોત્ર ખાંધ્યું છે. આ કથન પ્રથમાનુયોગમાં છે.

૨ શ્રી અનપ્રતિમાની પૂજા કરવાથી સમ્યક્ત થુદ્ધ થાયછે. આ કથન શ્રી આચારાંગની નિર્ધુક્તિમાં છે.

૩ થઈ થુદ્ધમંગલ અર્થાત્—સ્થાપનાની સ્તુતિ કરવાથી જીવ સુલભબોધી થાયછે. આ કથન શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં છે.

૪ અનભક્તિ કરવાથી જીવ તીર્થંકરગોત્ર ખાંધેછે. આ કથન શ્રી રાતાસૂત્રમાં છે. અનપ્રતિમાની જે પૂજા છે તે તીર્થંકરનીજ છે અને તેથી વીશસ્થાનકે માંહેનું પહેલું સ્થાનક આરાધાય છે.

૫ તીર્થંકરનું નામગોત્ર સૂણવાનું મહાફલ છે એમ શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કહ્યું છે અને પ્રતિમામાંતો નામ અને સ્થાપના બંને છે તો તેના દર્શનથી અને પૂજાથી અત્યંત ફલ છે.

૬ અનપ્રતિમાની પૂજાથી સંસારનો ક્ષય થઈ જાયછે એમ શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં કહ્યું છે.

૭ સર્વલોકમાં જેટલી અરિહંતની પ્રતિમા છે તેનો કાઉસગ્ગ બોધબીજના લાભાર્થે સાધુ તથા શ્રાવક કરે એમ શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં કહ્યું છે.

૮ અનપ્રતિમાને પૂજવાથી મોક્ષફલની પ્રાપ્તિ થાયછે એમ શ્રી રાયપશેણીસૂત્રમાં કહ્યું છે.

૯ અનમંદિર બનાવવાવાળા પારમાદેવલોક સુધી જાય એમ શ્રી મહાનિસીધમૂત્રમાં કહ્યું છે.

૧૦ શ્રેણીકરાજ્યે અનપ્રતિમાના ધ્યાનથી તીર્થંકરગોત્ર ખાંધ્યું છે; આ કથન શ્રી યોગશાસ્ત્રમાં છે.

૧૧ શ્રી ગુણવર મહારાજના સત્તર પૂત્રે સત્તરભેદમાંથી એક એક પ્રકારે અનપૂજા કરીછે અને તેથી તેજભવમાં મોક્ષે ગયા છે. આ અધિકાર શ્રી સત્તરભેદી પૂજના ચરિત્રમાં છે અને સત્તરભેદી

પૂજા શ્રી રાયપરોણી સૂત્રમાં કહેલી છે.

ધૃત્યાદિ અનૈક સ્થાનકે જનપ્રતિમા પૂજવાનું મહાકૃષ્ણ કહેલું છે મોટે જોડા કુમતિની લખેલી તમામ વાતો સ્વમતિ કલ્પનાની છે.

જોડા હીન પૂન્યીએ દ્રોપદીએ કરેલી જનપ્રતિમાની પૂજાની આખતમાં આ ઠેકાણે કેટલીએક કુચુક્તિઓ લખી છે પણ તે સર્વનો પ્રત્યુત્તર અગાઉ (૧૯) મા પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયા છીએ.

જોડો કુમતિ લખે છે કે પાણી, ફળ, ફુલ, ધુપ, દીપ વિગેરેના ભગવંત ભોગી નથી તો જોડાની સદશ શ્રદ્ધાવાળા ટુંઢકોને એમ પૂછીએ છીએ કે તમે ભગવંતને વંદના નમસ્કાર કરો છો તો શું પ્રભુ વંદના નમસ્કારના ભોગી છે ? શું પ્રભુ એમ કહે છે કે મને વંદના નમસ્કાર કરો ? એમ ભગવંત વંદના નમસ્કારના ભોગી નથી એને પોતે કહેતા પણ નથી કે તમે મને વંદના નમસ્કાર કરો, તેમજ પાણી, ફળ, ફુલ, ધુપ, દીપ વિગેરેના પ્રભુ ભોગી નથી તેથી પોતે કહેતા નથી કે મારી પૂજા કરો, પરંતુ તે કાર્યમાં તો કરવાવાળાની ભક્તિ છે, મહાલાભનું કારણ છે, સમક્રિતની પ્રાપ્તિ કરાવે છે એને તેથી ઘણા જીવો ભવ સમુદ્રનો પાર પામ્યા છે, એમ શાસ્ત્રોમાં કહેલું છે તેથી તેમાં જીવનશ્રેયની આશા પણ છે. ઇતિ.

૨૪. મહિઆ શબ્દનો અર્થ.

શ્રી ભોગસમાં કિત્તિય વંદિય મહિઆ એવો પાઠ શ્રી આવશ્યક સૂત્રનો છે તેમાંના પહેલાં પે શબ્દનો અર્થ “કિર્ત્યા એને વાંધા” એવો છે એટલે તે જે શબ્દો ભાવ પૂજા વાચી છે એને ત્રીજા શબ્દનો અર્થ પૂજાદિકથી પૂજા કરવાનો છે એટલે તે દ્રવ્ય પૂજા વાચી છે. ટીકાકારોએ તથા પ્રથમ ટપાના કક્ષાઓએ પણ એવો જ અર્થ લખેલો છે; પરંતુ કેટલીએક પ્રતોમાં ટુંઢકોએ સત્યાર્થ ફરવી નાખીને મનકલ્પિત અર્થ લખ્યો છે; તે પ્રમાણે જોડો નિજવ પણ આ પ્રશ્નમાં ‘મહિઆ’ શબ્દનો અર્થ “ભાવપૂજા” ઠરાવે છે પણ તે અસત્ય છે.

વળી જેઠો નિજાવ કૂલે કરીને શ્રાવકો પૂજા કરેછે તેમાં હિં-
સા ઠરાવેછે તે અસત્યછે, કારણ કે તે યુષ્પ પૂજાથી તો શ્રાવકોએ
યુષ્પની દયા પાળીછે. વિચારો કે માણી કુત્તની છામડી લઈને વે-
ચવા બેઠેલોછે તેવામાં શ્રાવક નીકળે, તે વિચારે કે યુષ્પોને વેચ્યા
લઈ જશે તો પોતાની સંખ્યામાં નાંખીને તેની ઉપર શયન કરશે
અને તેમાં ફેટલીએક કદર્યના પાણુ થશે, કોઈ વ્યસની લઈ જશે તો
કુલના ગોટા કરીને સુંધશે, માળા કરીને ડોકમાં નાંખશે અને ક્યાં
તો તેનું મર્દન કરશે, કોઈ શ્રીમંત ગૃહસ્થ લઈ જશે તો તે પાણુ
તેનો પથેચ્છ ભોગ કરશે અને સ્ત્રીઓના માથામાં ઝુંથાશે, જે
અત્તરના વેપારી લઈ જશે તો ચૂલા ઉપર ચડાવી તેનું અત્તર કા-
ઢશે, તેલના વેપારી લઈ જશે તો કુલેત્ર તેલ વિગેરે બનાવવામાં
તેને ઘણી વિટંબના કરશે, ઇત્યાદિ અનેક વિટંબનાનો સંભવ હો-
વાથી પ્રાપ્ત થવાની વિટંબના દુર કરવા માટે તેમજ અરિહંતની
ભક્તિરૂપ શુદ્ધભાવના નિમિત્તે તે કુસુમ (શ્રાવક) ખરીદ કરીને જન
પ્રતિભાની સમીપે ચડાવેછે, જેથી અરિહંત દેવની ભક્તિ થાયછે
અને કુલોની પાણુ દયા પળેછે.

જેઠો કુમતિ લખેછે કે “ગણુધરદેવ સાવધ કરણીમાં આરા-
ન આપે,” પરંતુ સાવધ કરણી કોને કહેવી? અને નિર્વધ કરણી
કોને કહેવી? તેનું જેઠોને અને તેના હુંદકને ભાન હોય તેમ જણાવું
નથી, જનપૂજા વિગેરે કરણીને તેઓ સાવધ ગણેછે પણ તે તેઓ
ની મૂર્ખતાછે, કારણ કે મૂનિઓને આહાર વિહાર અને નિહારાદિક
ક્રિયામાં અને શ્રાવકોને જનપૂજા, સ્વામીવત્સળ વિગેરે ફેટલીએક
ધર્મ કરણીમાં તિથ્યકર દેવે પણ આરા દીધેલીછે અને જેમાં આ-
રાછે તે કરણી સાવધ ગણાતી નથી. આ બાબત સંમંધી પૂર્વ
સત્તાવીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખાઈ ગયેજુંછે. વળી ગણુધર મહારાજાએ
પણ ઉપદેશમાં સર્વ સાધુ શ્રાવકોને પોતપોતાનો ધર્મ કરવાની આ-
જ્ઞા દીધીછે. હુંદકોના કહેવા પ્રમાણે ગણુધર દેવ તેવી કરણીમાં
આરા દેતા નહોત તો સાધુને નદી ઉતરવાની આરા કેમ દેત,
વરસતા વરસાદમાં લઘુનિતી વડીનિતી પરકવવાની આરા કેમ

દત, અને સાધરી નદીમાં તણાઈ જતી હોય તો તેને કાઢી લાવવાની સાધુને આરા કેમ દેત? આ પ્રમાણે કેટલીએક આરા દીધેલી છે માટે એમ સમજવું કે જે જે કાર્યમાં તેમણે આરા આપેલી છે તે ભવ્ય પ્રાણીઓનું હીત જાણીને આપેલી છે, હિંસા જાણીને આપેલી નથી તેથી આ સંબંધનું જેઠા મૂઢમતિનું કરેલું લખાણ તદન અસત્ય દેરે છે.

સામાયકમાં સાધુ તથા શ્રાવક પૂર્વોક્ત મહિઆ શબ્દથી પૂષ્પાદિક દ્રવ્યપૂજાની અનુમોદના કરે છે. સાધુને દ્રવ્યપૂજા કરવાનો નિષેધ છે પરંતુ ઉપદેશદ્વારાએ દ્રવ્યપૂજા કરાવવી અને તેની અનુમોદના કરવી તેનો ત્યાગ નથી એવું ભાષકારે કહેલું છે.

જેઠો પાંચ અભીગમન ખાખત લખે છે પરંતુ પાંચ અભીગમનમાં જે સચિત વસ્તુનો ત્યાગ કરવાનો છે તે પોતાના શરીરના ભોગની વસ્તુનો કરવાનો છે, પણ પ્રભુપૂજા નિમિત્તે પૂષ્પાદિક દ્રવ્ય લઈ જવાનો ત્યાગ કરવાનો નથી. જો સર્વ વસ્તુનો ત્યાગ કરીને સમવસરણુમાં જવાનું કહેશો તો સમવસરણુમાં ઢીંચણુ પ્રમાણુ સચિત કુલો ભરેલા હોય છે તેનું કેમ? બુદ્ધિમાન્ પુરૂષોએ જેટલું ખોલવું અથવા લખવું તેમાં વિચાર કરવો જોઈએ છતાં જેઠાએ વિચાર ન કરતાં જેમ આવે તેમ લખ્યું છે તેથી કરીને પોતાની મૂર્ખાઈ ખતાવી છે. આ ખાખત સૂર્યાભને અધિકારે વિસ્તારથી લખાયેલું છે. ઇતિ.

૩૫ છકાયના આરંભ વિષે.

પાંત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં છકાયના આરંભને નિષેધવા માટે જેઠા કુમતિએ શ્રી આચારાંગ સૂત્રમાંથી નીચે લખેલો પાઠ લખ્યો છે યત:

તથ્યસ્વલુભગવયાપરિન્નાપવેદ્યા, દમસ્સચેવ

જિવીયસ્સ ૧ પરિવંદળ ૨ માળળ ૩ પૂયળા
૪ જાદમરળમોયળા ૫ દુઃસ્વપડિગ્ધાયહેડ
૬ તંસેઅહિયા ૭ તંસેઅબોહિય. એસસ્વલુગંધે ૧ એ
સસ્વલુમોહે ૨ એસસ્વલુમારે ૩ એસસ્વલુનિર ૪

અર્થ—કર્મબંધનના કારણમાં નિશ્ચય ભગવંતે જ્ઞાનપ્રુદ્ધિએ
કરીને હિંસા એ કર્મબંધ છે અને દયા એ નિર્જરા છે, એમ પ્રજ્ઞા
કહી. વળી જીવિતજ્યને અર્થે ૧ પ્રસંશાને અર્થે ૨ માનને અર્થે
૩ પૂજા શ્લાઘાને અર્થે ૪ જન્મ મરણથી છુટવાને અર્થે ૫ દુઃખ
કુર કરવાને અર્થે ૬ પૂર્વોક્ત છ કારણે હિંસા કહીછે તેનું કળ તે
પુરૂષને અહિત તથા મિથ્યાત્વને વાસ્તે છે વળી પૂર્વોક્ત છ કાર-
ણથી જે હિંસા કરે તેને તે નિશ્ચયે કર્મબંધનું કારણ છે ૧ તે નિ-
શ્ચયે અજ્ઞાનપણાનું કારણ છે ૨ તે નિશ્ચયે અનંત મરણનું વધારનાર
છે ૩ તે નિશ્ચયે નર્કનું કારણ છે. ૪.

પૂર્વોક્ત પાઠ પ્રમાણે તો જેટલા ટુંઢકના રીખો, આરળાઓ,
આવકો અને આવીકાઓ છે તે સર્વ અહિત, મિથ્યાત્વ, કર્મગાંઠ,
મોહ, અને અનંતમરણ પ્રત્યે પ્રાપ્ત થશે, વળી નર્કે પણ જશે ;
કારણ કે ટુંઢક અને ટુંઢણી વિહારમાં નદી ઉતરેછે તેમાં છકાયની
હિંસા ધર્મને વાસ્તે કરેછે, પડિલેહણમાં અસંખ્યાતા વાયુકાયને
હણેછે તથા પ્રતિકમણાદિ અનુષ્ઠાનોમાં વાયુકાયાદિ જીવોની હિંસા
ધર્મને વાસ્તે એટલે પૂર્વે પાંચમા કારણમાં કહ્યા પ્રમાણે જન્મ
મરણથી છુટવાને અર્થે કરેછે માટે તે કાર્યથી તેઓ નર્કાદિ વિદે-
ષના પ્રત્યે પામશે.

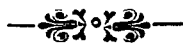
વળી ટુંઢક આવક અને આવીકાઓ આજીવીકાને વાસ્તે છ
કાયની હિંસા કરેછે, પોતાની પ્રસંશાને અર્થે કેટલાએક કાર્યમાં
હિંસા કરેછે, પોતાના માનને માટે પુત્ર પુત્રીઓના વિવાહાદિ કાર્ય-
માં છકાયની હિંસા કરેછે, ગુરૂના દર્શનને માટે ગાડીઓ બોડીને
બંધેછે, વરસતા વરસાદમાં સામાયક કરવા બંધેછે ; પડિલેહણ,

પ્રતિક્રમણુ કરેછે તેમાં વાયુકાય હણેછે, થાનક કરાવેછે તેમાં છકા-
યની હિંસા કરેછે, દિક્ષા દેવરાવે છે તેમાં પણ હિંસા થાયછે; વળી
કોઈ રીખ મૃત્યુ પ્રત્યે પામેછે તિવારે માંડવીઓ કરાવેછે, દીવાઓ
સળભાવે છે જ્વર ઉડાડે છે, ઢોલ નગારાં વજડાવે છે. અને છેવટે
કેટલાઓકે કાષ્ટોની ચીતા રચીને તેમાં રિખજીને અગ્નિદાહ કરે
છે, આ કાર્યમાં પણ છકાયની હિંસા થાયછે; ઇત્યાદિ ધર્મના કામો
કરીને જન્મ મરણથી છુટવાને ઇચ્છેછે પરંતુ તેમાં હિંસા થાયછે;
વળી શારિરિક અને માનસિક દુઃખ દુર કરવાને અર્થે પણ છકા-
યની હિંસા કરેછે; માટે દુંડકોના શ્રાવક અને શ્રાવીકાઓ જેઠાના
લખવા પ્રમાણે ઉપર ખતાવ્યા મુજબના કામો કરવાથી નર્કજ જશે
અમ સિદ્ધ થાયછે. જેઠાનું આ સિદ્ધાંત તેના દુંડકોને માટે તો ખરું
જણાય છે કારણ કે તેઓની સરખા દેવ ગુરૂ અને શાસ્ત્રના નિં-
દક, મ્લેચ્છ સરખા પંથને માન્ય કરનારાની તો એવી નર્કગતિ
થવાનોજ સંભવ છે. આ પ્રશ્નોત્તર લખીને તો જેઠમલે દુંડકોનુંજ
મૂળ ઉખેડી નાખ્યું છે, અને સર્વે રીખો, આરજાઓ, દુંડકો અને
દુંડણીઓને નર્કમાં પહોંચાડી દીધા છે.

તત્વાનુમોધી અને સત્યાર્થના ઇચ્છક લખ્યજીવોને અર્થે જ-
ણાવીએ છીએ કે પૂર્વાર્કત આચારાંગ સૂત્રનો પાઠ મિથ્યાત્વીની
અપેક્ષાએ છે એ પ્રમાણે ટીકાના કર્તા અને મહાન્ પંડિત પૂર્વા-
ચાર્યા કહી ગયાછે તેથી તે પાઠમાં લખેલા ક્ષણના ભાગી સમ્યક્
દ્રષ્ટી જીવો નથી, તેઓતો તેત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં લખ્યા પ્રમાણે
જનપ્રતિમાની પૂજા વિગેરે શુભ કાર્યના ક્ષણના ભાગી છે અને જન-
પ્રતિમાની પૂજા વિગેરેનું ક્ષણ તિર્થંકર ભગવંતે યાવત્ મોક્ષ કહેલું છે.

આ પ્રશ્ને અંતે જેઠો નિબંધ લખેછે કે “દેહેરામાં વૃક્ષ ઉગ્યું
હોય તો સાધુ હાથે કરીને છેદે એવું જૈનધર્મીઓ કહેછે.” આ લ-
ખાણુ જેઠા મૂઢમતિનું અજ્ઞાનતા ભરેલું છે; કારણ કે તે વાત કયા
અંથમાં કહેલી છે? કોણે કહેલી છે? કે રી રીતે કહેલી છે? તેવું
કારણ શું ખતાવ્યું છે? તે કહેવામાં અપેક્ષા શું રહેલી છે? વિગેરે
કાંઈ પણ ખાખત તેણે લખી નથી. આવી રીતે સત્રસાખ અથરા

ગ્રંથસાખ વિના લખવું તે ઉચિત નથી, કારણ કે ગ્રંથનું નામ લખનાથી તે આપતનો મન માનતો ખુલાસો મળી શકે છે, અન્યથા મળતો નથી. ઇતિ.

૩૬ જીવદયા નિમિત્તે સાધુના વચન વિષે.

છત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા કુમતિએ શ્રી આચારાંગ સૂત્રનો પાઠ અને અર્થ ફેરવીને ખોટો લખ્યો છે, પ્રત્યક્ષ ઉત્સવ પરિપક્ષ કરી છે, તેથી તે સૂત્રપાઠ ખરા અર્થ સાથે તથા પૂર્ણ હકીકત સાથે આ સ્થળે લખ્યો છે.

શ્રી આચારાંગ સૂત્રના ખીળ શ્રુતસ્કંધમાં એમ કહ્યું છે કે સાધુ ગ્રામાનુગ્રામ વિહાર કરતા જાય છે; રસ્તામાં સાધુની પાસે થઈને હરિણોનું ટોળું નિકળ્યું હોય અને ત્યાર પછી તે હરિણોની પાછળ પારધી આવે, અને તે સાધુને પૂછે કે હે સાધુ! તમે અહીંથી હરિણોને જતાં જોયાં છે? ત્યારે સાધુ જે કહે તે સૂત્રપાઠ આ પ્રમાણે છે. યતઃ જાણંવા નોજાણં વદેજ્જા અર્થ—સાધુ જાણતા હોય તોપણ કહે કે હું જાણતો નથી અર્થાત્ મેં જોયા નથી.

શ્રી સુયમગંગ સૂત્રના નવમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે સાદિઅં ન મૂસંવૂયા, એસ ધમ્મે વુસિમઉ અર્થ—મૃગપૃછા વિના મૃષા ન ખોલે આ ધર્મ સંયમવંતનો છે.

શ્રી ભગવતિ શતક આઠમે ઉદ્દેસે પહેલે લખ્યું છે કે —

મળસચ્ચજોગપરિણયા વયમોસજોગપરિણયા

અર્થ—મૃગપૃછાદિકમાં મનમાં સત્ય છે અને વચનમાં અસત્ય છે.

આ ત્રણ પાઠનો અર્થ ટુંકોએ હરતાળથી ભુંસાડી નાંખીને મનકલ્પિત જેવો ગમ્યો તેવો લખી દીધો છે, માટે એ ટુંકો મહા મિથ્યાદ્રષ્ટી અનંત સંસારી છે. વળી જેઠા કુમતિએ જે જે સૂત્રપાઠ મધાવાદ ખોલવાના નિષેધ માટે લખ્યા છે તે સર્વમાં ઉત્સર્ગમાર્ગને વિષે નિષેધ કરેલો છે, પરંતુ અપવાદમાં નિષેધ નહિ;

અપવાદ માર્ગમાં તો મૃષા બોલવાની આરા પણ છે તે પાઠ ઉપર લખી ગયા છીએ.

જેઠો મૂઢમનિ લખે છે કે “પાંચે આશ્રવના ફળ સરખાં છે” ત્યારે જેઠા પ્રમુખ સર્વે દુંઢકો જેવા કારણથી નદી ઉતરે છે, વરસતા વરસાદમાં લઘુનિતી પરઠવે છે અને સ્થંડિલ જાય છે, પ્રતિલેખના પ્રતિક્રમણ કરતા વાયુકાયની હિંસા કરે છે; તેવાજ કારણથી મૈથુન પણ સેવતા હશે, પરિગ્રહ પણ રાખતા હશે, અને મૂળાં ગાજર વિગેરે ખાતાં હશે. વળી જેવી દુંઢકોના રિખોની શ્રદ્ધા છે તેવીજ તેના શ્રાવકોની હશે, ત્યારે તેના શ્રાવકો પણ જેવું પાપ પોતાની સ્ત્રી સેવનામાં માનતા હશે તેવુંજ પાપ પોતાની માતા, પુત્રિ, બહેન પ્રમુખને સેવવાથી માનતા હશે. સ્ત્રિત્વ અવિશેષાત્ એટલે સ્ત્રીપણું કાંઈ ફેર નથી; પરંતુ મૂર્ખ જેઠાનું “પાંચે આશ્રવનાં ફળ સરખાં છે” એવું લખાણ આશ્ચર્યજનક અને એકાંત પક્ષનું છે, કારણ કે તે જનમાર્ગની સ્વાદ્વાદશૈલી સમજ્યોજ નથી.

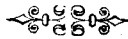
વળી જેઠો લખે છે કે “તિર્થંકર પણ જીહું બોલે છે એવું જૈનધર્મી કહે છે;” તેનું આ લખાણ તદ્દન અસત્ય છે, કારણ કે તિર્થંકર અસત્ય બોલે એવું કોઈ પણ જૈનધર્મી કહેતા નથી. તિર્થંકર કદિ અસત્ય બોલે નહિ એવો નિર્ણય છતાં જેઠો આવી રીતે તિર્થંકર લગવંતને માટે પણ કલંકિત વાક્ય લખે છે તો તેથી એમ નિશ્ચય થાય છે કે તે મહાભિધ્યાદષ્ટી હતો.

વળી શ્રી પદ્મવણાસૂત્રમાં અગિઆરમેપદે સત્ય, અસત્ય, સત્યામૃષા, અને અસત્યામૃષા એ ચારે લાખા ઉપયોગ યુક્ત બોલતાં આરાધક કહ્યા છે. આ બાબતમાં જેઠો લખે છે કે “શાસનની ઉડાહ થતી હોય, ચોથું આશ્રવ સેવું હોય તો જીહું બોલે એમ જૈનધર્મી કહે છે” આ લખાણ તેનું અસત્ય છે કારણ કે શાસનની ઉડાહ થતી હોય ત્યારે તો મૂનિ મહારાજ પણ અસત્ય બોલે એવું પદ્મવણાજીના પૂર્વાક્ત પાઠની ટીકામાં પ્રત્યક્ષ રીતે કહેલું છે, પરંતુ ચોથું આશ્રવ સેવું હોય તો જીહું બોલે એમ કહેવાનું ખોટું કલંક જેઠો નિજન જૈનધર્મીઓને માથે મૂકે છે તે અસત્ય છે કારણ કે તેવી

રીતે અમે કહેતા નથી. પણ કદી જોડાને એવો પ્રસંગ પ્રડ્યો હોય
અને તેથી એવું લખાઈ ગયું હોય તો તે જાણે અને તેના કર્મ જાણે !

આ પ્રશ્નોત્તરને અંતે જોડો લખેછે કે “સમ્યક્દષ્ટીને આર ભા-
ષા બોલવાની ભગવંતની આરા નથી” અને તે પોતેજ સમકિત
સાર (સદય) ના પૃષ્ઠ ૧૬૫ ની પંક્તિ ત્રીજામાં “સમકિતદષ્ટી
આર ભાષા બોલતા આરાધક છે એમ પદ્મવજ્રાજીમાં ૫૬ અગ્યારમે
કહ્યું છે.” એમ લખેછે. આ પ્રમાણે એક બીજાથી વિરુદ્ધ વાક્યો
જોડા મંદમતિએ વારંવાર લખેલા છે મોટે દુઢકો ! જોડાની અક્ષલ ઉ-
પર દરીઆ કરજો જેથી સત્યાસત્યનો નિર્ણય સ્વયમેવ થઈ જશે.

શ્રી પદ્મવજ્રાજીનો પૂર્વાર્કત સૂત્રપાઠ સાધુ આશ્રયી છે એ ન
ટીકાકારે બતાવેલું છે, તો જ્યારે સાધુને ઉપયોગયુક્ત આર ભાષા બો-
લતા આરાધક કહ્યા ત્યારે સમ્યક્દષ્ટી શ્રાવક તેવી રીતે આર ભાષા
બોલતા આરાધક હોય તેમાં શું નવાઈ ? આ ઉપરથી પ્રત્યક્ષ જ-
ણાય છે કે જોડાએ આ પ્રશ્નોત્તરમાં ફક્ત નિરર્થક ડોળાણુ કરી પો-
તાની ચોપડી મોટી કરવાનો મનોરથ પૂરો કર્યો છે; પણ તેમ કર-
વાથી તેના અંતઃકરણનો મનોરથ સાફ દેખાતો નથી. ઇતિ

૩૭ આરા અ ધર્મ છે તે વિષે.

સાડત્રીશમા પ્રશ્નોત્તરને મથાળે અક્ષલહીન જોડો લખેછે કે
“આરા અ ધર્મ, દયા એ નહિ એમ કહેછે” આ તદ્દન અસત્ય છે,
કારણ કે દયા એ ધર્મ નથી એમ કોઈ પણ જનધર્મી કહેતા નથી
પરંતુ જીનારાયુક્ત જે દયા છે તેમાંજ ધર્મ છે એવું શાસ્ત્રકાર લખેછે

જોડો લખેછે કે “દયામાંજ ધર્મ છે, અને ભગવંતની આરા
પણ દયામાંજ છે, હિંસામાં નથી” તેનો ઉત્તર—જો એકાંત દયામાંજ
ધર્મ છે તો કેટલાક અભવ્ય જીવો અનંતીનાર ત્રણકરણ અને ત્રણ
ચોખ્ખી દયાપાળીને નવમા ગ્રેવેક પર્યંત ઉત્પન્ન થયા પરંતુ મિથ્યાદ્રષ્ટી
કેમ રહ્યા ?

વળી જમાણીએ પણ શુદ્ધ રીતે દયા પાળી તો પણ નિજવ

કેમ કહેવાયો ? અને સંસારમાં પર્યટન કેમ કર્યો ? મોટે ટુંકો ! સ-
મજો કે અભવ્ય તથા નિશ્વોએ દયા તો પૂરી પાળી પણ ભગવં-
તની આરા આરાધી નહીં તેથી તેઓની અનંત સંસાર રજળવાની
ગતિ થઈ; મોટે આરામાંજ ધર્મ છે એમ સમજવું.

૧ જો ભગવંતની આરા દયામાંજ હોત તો શ્રી આચા-
રાંગ દ્વિતીય શ્રુત સ્કંધના ઈર્ષા અધ્યયનમાં લખ્યું છે કે સાધુ આ-
માનુષ્ય વિહાર કરતાં રસ્તામાં નદી આવે ત્યારે એક પગ જળમાં
અને એક પગ સ્થળમાં મૂકીને ઉતરે. યતઃ

મિશ્વુ ગામાણુગામ દૂઢ્ઢજમાણે અંતરાસે નદ આ
ગચ્છેડજ એગે પાયં બલેકિચ્છા એગેપાયં થલેકિચ્છા
એવન્હં સંતરદ્.

આ પાઠમાં ભગવંતે હિંસા કરવાની આરા કેમ દીધી ?

૨ શ્રી ઠાણુંગ સૂત્રના પાંચમા ઠાણુમાં કહ્યું છે. યતઃ

નિગંગથે નિગંગથિ સેયંસિવા પંકાંસિવા પળગંસિવા
ઉદગંસિવા ઉકસ્સમાણિંવા ઉવુડ્ઢજમાણિંવા ગિન્હમાણે
અવલંબમાણે ણાતિક્કમાતિ.

અર્થ—ગાઠો કીચડ, પાતળો કીચડ, પંચવરણી નીળકુલ, અને
પાણી તેમાં સાંધવી ખુંચી ગઈ હોય, અથવા તણાઈ જતી હોય
તેને સાધુ બહાર કાઢે તો ભગવંતની આરાને ન અતિક્રમે.

આ પાઠમાં ભગવંતે હિંસામાં આરા કેમ દીધી ?

૩ ટુંકો પણ ધર્માનુષ્ઠાનની ક્રિયાઓ કરે છે, વરસતા વર-
સાદમાં સ્થંડીલ જાય છે, શિષ્યોના કેશનું ખુંચન કરે છે, આહાર વિ-
હાર અને નિહારાદિક કાર્યો કરે છે તે સર્વે કાર્યમાં જીવવિરાધતા
થાય છે. જો કે એ સર્વે કાર્યોમાં ભગવંતે આરા દીધેલી છે. પરંતુ
જેઠા મુદ્દમતિને તેમજ ખીજા ટુંકોને આરા, અનારા, દયા, હિંસા
ધર્મ, અધર્મની કાંઈ પણ ખબરજ નથી; ફક્ત મોઢેથી દયાદયા

ખોકારવામાં સમજ્યાછે તેથી અમારે લખવું પડે છે કે ઉપર લખેલા કાર્યો જેની અંદર હિંસા થવાનો સંભવ છે તો તે દુઢકો શામાટે કરે છે ?

૪ ધર્મરૂચી અણુગારે જીનારામાં ધર્મ જાણીને તથા નિસ્વદ્ય સ્થંડીલનો અભાવ દેખીને કડવા તુંબાનો આહાર કર્યોછે, આ ખાખતમાં જેઠા નિજવે જે લખાણુ કર્યુંછે તે ખોટુંછે; ધર્મરૂચી અણુગારે તો તે કાર્ય કરવાથી તિથેકર ભગવંતની તથા ગુરૂ મહારાજની બંનેની આરા આરાધીછે, અને તેથીજ તેઓ સર્વાર્થ સિદ્ધિ વિમાને ગયાછે.

૫ શ્રી આચારાંગ સૂત્રના પાંચમા અધ્યયનમાં કહ્યુંછે. યતઃ

અણાણાએ એ સોવટ્ટાણે આણાએ એ નિસ્વટ્ટાણે
એવં તે માહોડ.

અર્થ—જીનારાની ખહાર ઉદ્યમ અને જીનારામાં આજસ એ બંને કર્મબંધનું કારણુ છે માટે હે શિષ્ય ! તે તને ન થાય. આ પાઠથી જે મુઠમતિ જીનારાની ખહાર ધર્મ માનેછે તેને મહામિથ્યાદ્રષ્ટી જાણના એમ સિદ્ધ થાયછે.

૬ જેઠો લખેછે કે “સાધુ નદી ઉતરેછે એતો અશક્ય પરિહાર છે” આ લખાણુ તેનું સ્વમતિ કલ્પનાનુંછે, કારણુ કે સૂત્રકારે તો કોઈ જગ્યાએ અશક્ય પરિહાર કહ્યો નથી; વળી નદી ઉતરવી તે તો વિધી માર્ગ છે માટે જેઠાનું લખાણુ સ્વયમેવ અસત્ય ઠરેછે.

૭ જેઠો લખેછે કે “સાધુ નદીઅણુ ઉતર્યા પશ્ચાતાપ કરતા નથી; અને જૈનધર્મી શ્રાવકો તો જનપૂજા ન થાય તો પશ્ચાતાપ કરેછે.” તેનો ઉત્તર—જેમ કોઈ સાધુને રોગાદિક કારણુથી એક ક્ષેત્રમાં વધારે દિવસ રહેવું પડેછે ત્યારે તેના હૃદયમાં, મારાથી વિહાર થઈ શક્યો નહિ, જીદા જીદા ક્ષેત્રોમાં વિચરીને ભવ્યજીવોને ઉપદેશ દેવાણુ નહિ, એવો પશ્ચાતાપ થાયછે પરંતુ વિહાર કરતાં હિંસા થાયછે તે ન થઈ તેનો કાંઈ પશ્ચાતાપ થતો નથી; તેમ શ્રાવકોને પણ જનભક્તિ ન થાય તો પશ્ચાતાપ થાયછે, પરંતુ નહવા-

હું નહિ તેનો પશ્ચાતાપ થતો નથી; માટે જેઠાની કરેલી કુચુક્તિ નિરર્થક છે એમ સિદ્ધ થાય છે. ઇતિ.

૩૮ પૂજા તે દયા છે તે વિષે.

આડવીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં પૂજા શબ્દ દયા વાચી છે, અને જન પૂજા તે અનુબંધે દયારૂપ છે, તેનો નિષેધ કરવા માટે કેટલીએક કુચુક્તિઓ લખી છે તે મિથ્યા છે. કારણ કે જનરાજની પૂજા શ્રાવકો પૂજાદિકે કરીને કરે છે તેમાં સ્વદયા છે, આવશ્યક સૂત્રમાં કહ્યું છે કે.

અકસિણપવત્તગાણં, વિરયાવિરયાણસખલુજુત્તો ॥
સંસારપયણુકરણે, દવથ્થાકુવદિટ્ઠંતો ॥૧॥

અર્થ.—સમસ્તપણે ન પ્રવર્ત્યા એવા વિરતા વિરતી શ્રાવકને એ દ્રવ્યસ્તવ નિશ્ચય યુક્ત (ઘટમાન) છે, સંસાર પાતળો કરવાને એટલે ઘટાડવાને કુવાનું દ્રષ્ટાંત જાણવું.

ઉપર પ્રમાણેના પાઠમાં શ્રાવકને દ્રવ્ય પૂજા કરવાનો ભગવંતનો ઉપદેશ છે, કુવાના પાણી પ્રમાણે ભાવ તે શુચિજળ છે, અને શુભ અધ્યવસાયરૂપ પાણી હોવાથી અશુભ અંધરૂપ મળે કરીને આત્મા મલીન થતોજ નથી. પૂર્વે કહ્યું તે સૂત્ર ચૌદ પૂર્વધરનું રચેલું છે. જ્યારે ટુંટકો તે સૂત્રને માનતા નથી ત્યારે નીચ લોકોના શાસ્ત્રને માનતા હશે એમ જણાય છે.

વળી જ્યારે કુલ પ્રગુપથી જનરાજની પૂજા કરતાં કર્મનો ક્ષય થઈ જાય છે ત્યારે તે ઉપરાંત ખીજ દયા કયું છે? જેઠો લખે છે કે “જે જનમંદિર ચણાવવા, પ્રતિમાજી સ્થાપવા, છેવટ નાટક પૂજા કરવી તે સર્વેમાં હિંસારૂપ ધુળ નીકળે છે તો પાણી નીકળવાનું કુવાનું દ્રષ્ટાંત કેમ મળશે” તેનો ઉત્તર—અમે ઉપર લખી ગયા છીએ તે પ્રમાણે શુભ અધ્યવસાયરૂપી જળે કરીને સંયુક્ત હોવા-

થી અશુભબંધ રૂપ મેલે કરીને આત્મા મલીન થતો નથી, એટલે એમ સમજવું કે જિન મંદિર ચણાવવાથી માંડીને પાવત્ સત્તર ભેદે પૂજા કરવી તે સર્વે, આવકોને ભાવે કરી સંયુક્ત છે; તેથી હિંસાને ક્ષય કરવાનું પાછળ રહેતું નથી પરંતુ હિંસાતો દ્રવ્ય પૂજા ભાવ સંયુક્ત કરેછે તેમાં ક્ષય થઈ જઈને પુન્યની રાશીનો બંધ થતો જાયછે, દ્રષ્ટાંત હોયછે તે દેશીક હોયછે માટે અહિંઆ બંધ રૂપ મેલે અને શુભ અધ્યવસાયરૂપી જળ એટલુંજ કુવાના દષ્ટાંત સાથે મેળવવાનું છે, કારણુ કે જેવો આત્માનો અધ્યવસાય થાય તેવો તેને બંધ પડેછે; જિન પૂજા કરતાં કુલ પાણી પ્રમુખની હિંસા કહેવાય છે તે ઉપચારે કહેવાય છે, કારણુ કે જિન પૂજા કરનાર આવકના અધ્યવસાય હિંસાના નથી તેથી કુલ પ્રમુખના આરંભનો, અધ્યવસાય વિશેષે કરીને નાશ થાય છે; જેમ નદી ઉતરતાં મૂનિ મહારાજને પાણીની ઉપર દયાનો ભાવછે, અંશ માત્ર હિંસાનો પ્રભાવ નથી; તેમ આવકને પણ જળ, પૂષ્પ, ધુપ, દીપ પ્રમુખે પૂજા કરતાં પૂષ્પાદિકની ઉપર દયા ભાવછે; હિંસાનો પ્રભાવ અંશ માત્ર નથી.

વળી કોઈ કુમતિ કહેશે કે “નિથ્યાત્વ ગુણુઠાણુ પૂજા કરે તેને શું ફળ થાય !” તેનો ઉત્તર—શ્રી વિપાકસૂત્રમાં સુખાહુ કુમારનો અધિકારેછે ત્યાં કહ્યુંછે કે પૂર્વભવે સુખાહુ કુમાર પહેલે ગુણુઠાણુ હતા, ભદ્રીકસરલ સ્વભાવી હતા. તેમણે સુપાત્ર દાન દીધાથી ધણું પૂન્ય બાંધ્યું, સંસાર પરિત્ત કર્યો. અને શુભવિપાક પામ્યા, તેવીજ રીતે નિથ્યાત્વી હોય પરંતુ ઉદાર ભક્તિએ કરી જિન પૂજા કરે તો શુભવિપાક પામે. આ સંબંધમાં શ્રી મહાનિશિથ સૂત્રમાં પ્રમટ પણે પૂજના ફળ કહ્યાછે તે આત્માર્થી પુરૂષે જોઈ લેવા.

શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણુ સૂત્રના પહેલા સંવરદ્વારમાં દયાના (૬૦) નામ કહ્યા છે તેમાં પૂર્વા એટલે પૂજા તે પણ દયાનું નામછે માટે પૂજા તે દયાજ જાણુવી. આ બાબતને ખોટી ઠરાવવા માટે જેઠો નિબવ લખેછે કે “ પૂર્વોક્ત (૬૦) નામ દયાનાછે તેમાં ‘યરા’ એવું પણ દયાનું નામછે તો પર્યુવધ સહીતે જે યરા તે દયામાં કેમ

હરો ?” તેનો ઉત્તર—પથુના વધે કરીને યુક્ત જે યરા છે તેને દયામાં હરાવવાનું અમે કહેતા નથી; અમે તો શ્રી હરિકેશી મૂનિએ જે યરા ખતાવેલો છે, અને જેઠાએ પૃષ્ઠ ૧૬૮ માં લખેલો છે તે યરાને દયામાં કહીએ છીએ, માટે તે ખાખતની કુચુક્તિ વૃથા છે.

વળી હરિકેશી મૂનિએ ખતાવેલી યરા પૂજા તે મૂનિઓને માટે છે, અને આ ઠેકાણે તો આવકોને દ્રવ્ય પૂજા કરવાનું સિદ્ધ કરવું છે તો આવકના અધિકારમાં સાધુની પૂજા ભદ્રિક જીવોને ભુલાવવા માટે લખવી તે મહાધુક્ત અને મિથ્યાદષ્ટિનું કાર્ય છે. વળી જેઠો મુદમતિ પૂર્વ ત્રીશમાં પ્રશ્નોત્તરમાં લખી ગયો છે કે “હરિકેશી મૂનિ ચાર ભાષાના ખોલવાવાળા તેના વચનની પ્રતિતી નહિ” અને ફરીથી આ ઠેકાણે તેજ જેઠો હરિકેશી મૂનિના વચન માનવા યોગ્ય કેમ લખે છે ? પરંતુ તેમાં એકલા જેઠા મુદમતિનો દોષ નથી પણ જેના હૃદયની અક્ષૂ મિંચાએડી છે એવા સર્વ દુંદકોના એવાજ હાસ દેખવામાં આવે છે.

વળી પૂજા, શ્રમણ, માહણ, મંગળ, ઓચ્છવ, વિગેરે દયાના નામ છે, તે ખાખતમાં જેઠો કુમતિ કુચુક્તિઓ કરે છે પણ તે વૃથા છે કારણ કે તે નામ લોકોત્તર પક્ષનાજ ગૃહણ કરવાના છે; લોકીક પક્ષના ગૃહણ કરવાના નથી, કેમકે લોકીકમાંતો અન્ય દર્શની પણ સાધુ, આચાર્ય, બ્રહ્મચારી, ધર્મ વિગેરે શબ્દો પોતાના ગૃહ તથા ધર્મના સંબંધમાં વાપરે છે તો જેમ તે સાધુ વિગેરે નામ જૈનમત પ્રમાણે કયુલ થતા નથી તેમ આ દયાના નામમાં પણ પૂજા તે જિન પૂજા સમજવી, શ્રમણ માહણ તે જૈન મૂનિઓને ગણવા, મંગળ તે ધર્મને ગણવો, અને ઓચ્છવ તે ધર્મના અઘાઈ મહોત્સવાદિ મહોત્સવ સમજવા, પણ તે ખાખત ફોમટના કુતર્કો કરવા નહિ. વળી જે પૂજામાં હિંસા હોત અને પૂજા એવું હિંસાનું નામ હોતતો તેજ સૂત્રમાં હિંસાના નામ છે તેમાં પૂજા એવો શબ્દ ખીલકુલ કેમ નથી ? તે લક્ષમાં રાખવું.

શ્રી મહાનિશિથ સૂત્રનો જે પાઠ શ્રી નવાનગરના અક્ષલ-હિન દુંદકો તરફથી આવેલો તે જેમનો તેમ સમકિતસાર (સદય)

ના છપાવનાર બુદ્ધિવિનાના નેમચંદ કોઠારીએ આ પ્રશ્નોત્તરને અંતે પૃષ્ઠ ૧૬૯ માં નાખ્યોછે, પરંતુ તેમાં અક્ષર લખાઈને વિચાર પણ કર્યો નથી કે આ પાઠ શુદ્ધ છે કે અશુદ્ધ છે, અર્થ ખરો છે કે ખોટો છે, અને તેનો ભાવાર્થ શું છે, કારણ કે તે સૂત્રપાઠ ઘણો અશુદ્ધ છે, તેમજ અર્થ લખ્યો છે તે પણ ખોટો છે, અને તેનો ભાવાર્થ તો સાધુએ દ્રવ્ય પૂજા ન કરવી તેવો છે; પણ તે તો તેના સમજવામાં ખીજકુલ આવેલો નથી અને તેથીજ તેણે તે સૂત્રપાઠ આવકના સંબંધમાં વાપર્યો છે. વળી ટુંદકો શ્રી મહાનિશિય સૂત્રને માનતા નથી તો તેણે પૂર્વાર્જત સૂત્રપાઠ શા માટે નાખ્યો છે ? અને જો મોજે છે તો તેજ સૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે “અનમંદિર ખનાવવાવાળા આવક યાવત્ ખારમે દેવલોકે જાય” તે પાઠ કેમ લખ્યો નથી ? આ ઉપરથી નિર્ણય થાય છે કે તે ટુંદકોએ કૃત ભદ્રિક જીવોને ક્ષાવવા માટે સમકિતસાર (સહ્ય) ની ચોપડીરૂપી જાળ ગુંથેલી છે પરંતુ તે જાળમાં ન પડવા માટે અને પડેલાનો ઉદ્ધાર થવા માટે અમોએ આ ઉદ્યમ કરેલો છે, તે વાંચી ટુંદક પક્ષી નિરપક્ષ ન્યાયે વિચાર કરશે તો તેને પણ સત્ય માર્ગની ઓળખાણ પડશે.

ઈતિ.

પ્રવચનના પ્રત્યનીકને શિક્ષા કરવા વિષે.

“જેનધર્મી કહે છે કે પ્રવચનના પ્રત્યનીકને હણુતા દોષ નહીં” એવું ઓગણચાળીશમાં પ્રશ્નોત્તરમાં જ્યાં મુદ્દમતિએ લખેલું છે પરંતુ અમે તેવી રીતે એકાંત કહેતા નથી તેથી જ્યાંનું લખવું મિથ્યા છે. જેન શાસ્ત્રોમાં ઉત્સર્ગ માર્ગે તો કોઈ જીવને હણવો નહિ એમ છે; અને અપવાદ માર્ગમાં તો દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ જોઈને વિષયુ કુમાર મહાલગ્નિધંવંતે શિક્ષા કરી તેમ શિક્ષા પણ કરવી પડે છે, કારણ કે જેનશાસ્ત્રોમાં અનશાસનના ઉચ્છેદ કરવાવાળાને શિક્ષા દેવી લખી છે. શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધના ચોથા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે કે.

અવળ વાદ્યં પડિહાણિત્તા ભવદ્

જ્યારે દુઢકો પ્રવચનના પ્રત્યનીકને પણ શિક્ષા ન કરવી એમ કહીને દયાવંતનું ડોળ ઘાલેછે ત્યારે તેમના રીખો રેચ લેધને હુત્તરો કરમીઆને પોતાના શરિરની સુખાકારીને અર્થે હણી નાખેછે તે વખત દયા ક્યાં જતી રહેછે ?

જેઠા નિમ્મવે શ્રી નિશિથચૂરણીમાં જે ત્રણ સિંહને માર્યાનો અધિકારછે તે લખ્યોછે પરંતુ તે મૂનિએ સિંહ પ્રત્યે મારવાના ભાવથી લાકડી મારી નહોતી; તેમણે તો સિંહને હઠાવવા માટે યેટી પ્રહાર કર્યો હતો, તે પ્રમાણે કરતા સિંહ મરી ગયા તેમાં મૂનિ યું કરે ? વળી ગુરૂ મહારાજના પણ સિંહને મારવાનું કહ્યું નહોતું. તેમણે એમ કહ્યું હતું કે જો સહેજે ન હો તો લાકડીથી હઠાવવા; એ પ્રમાણે ચૂરણીમાં કહેલુંછે છતાં જેઠા જેવા દુઢકો કુયુક્તિઓ કરી તથા જૂઠાં લખાણ કરી સત્યર્થમની નિંદા કરેછે તે તેઓની મૂર્ખાઈછે.

વળી જેઠાએ આ બાબતમાં ઓસાળાએ એ સાધુ બાળ્યા તે દષ્ટાંત લખ્યુંછે પણ તે મળતું નથી, કારણ કે તે મૂનિએ તો દાળ કર્યો હતો અને પૂર્વોક્ત દ્રષ્ટાંતમાં તેમ નહોતું. વળી પૂર્વે કહેલા દ્રષ્ટાંતમાં સાધુઓએ ગુરૂ મહારાજની આરાધી યેટિ પ્રહાર કર્યોછે અને ઓસાળાની બાબતમાં પ્રભુએ આરા આપી નથી માટે ઓસાળાને શિક્ષા કરવાનું દષ્ટાંત પૂર્વોક્ત દષ્ટાંતને મળતું નથી.

વળી જેઠાએ ગજસુકમાળનું દષ્ટાંત બતાવ્યુંછે પરંતુ તે બાબતમાં ગજસુકમાળ કાળ કરી એલાછે તો પછી તેને ઉપસર્ગ કરનારનું નિવારણ યું કરવું ? જો અબાઉથી સોમીલ એ પ્રમાણે ઉપસર્ગ કરશે એવું કૃષ્ણે જાણ્યું હોત તો જરૂર તેણે નિવારણ કરત વળી કાળ કર્યા પછી પણ કૃષ્ણના હૃદયમાં તેને શિક્ષા કરવાનું હતું, પરંતુ તે ઉપસર્ગ કરનારને તો સ્વયંમેવ શિક્ષા થઈ ચૂકી, કારણ કે તે સોમીલે કૃષ્ણને દેખતાંજ કાળ કર્યોછે. તો પણ જીવ્યો કે કૃષ્ણે તેના મૃતકને જમીન ઉપર ઘસડાવ્યુંછે અને તેની ઘણી જ નિંદા કરીછે. વળી તેના મૃતકને જેટલી જમીન ઉપર ફેરવ્યું તેટલી જમીન તે મહાકુષ્ઠના સ્પર્શ અશુદ્ધ થયેલી ગણીને તે ઉપર

પાણી છંટકાવ્યું છે એવું શ્રી અંતમહાશાંત સૂત્રમાં કહ્યું છે માટે વિચારો કે મૃત્યુ પામ્યા પછી આ પ્રમાણેની વિટંબના કરી છે તો જીવતો હોત તો કૃષ્ણ તેને કેટલી વિટંબના કરત.

આ ઉપરથી સમજવાનું એટલું જ કે જેઠાએ પોતાનો કુમત સ્થાપન કરવા જે જે બાબતમાં કુચુક્તિઓ કરી છે તે તે બાબતમાં તે અસત્યવાદી હોવાથી ખીલકુલ ફાવી શક્યો નથી, માટે સર્વે સુરા પુરુષોએ એવા કુપંથીની જાગમાં ન ફસાતાં સત્ય માર્ગ ગ્રહણ કરવો.

આ સર્વે બાબતથી પ્રવચનના પ્રત્યનીકેને શિક્ષા કરવાનું શા સ્તોત્ર રીતિ પ્રમાણે ખરું છે એમ સિદ્ધ થાય છે. આ બાબત ત્રીશ-મા પ્રશ્નોત્તરમાં પણ લખાયેલું છે. ઇતિ.

૪૦ દેવગુરની યથા યોગ્ય ભક્તિ કરવી તે વિષે

ચાળીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠો કુમતિ લખે છે કે “જૈનધર્મી ગુર મહાવ્રતી એને દેવ અવ્રતી માને છે.” આ પ્રમાણેનું લખાણ કરીને તે એક જૈનધર્મીઓને માથે ખોદું કલંક ચડાવ્યું છે, કારણ કે એવી શ્રદ્ધા કોઈ પણ જૈનીની નથી. વળી જેઠો એ બાબતમાં ભક્તિની ભિન્નતા કારણરૂપ બતાવે છે પરંતુ જૈનીઓ જેવી રીતે જેની ભક્તિ કરવી ઉચિત છે તેવી રીતે તેની ભક્તિ કરે છે. દેવની ભક્તિ જળ, કુસુમ પ્રમુખથી કરવી ઉચિત છે, એને ગુરની ભક્તિ વંદના નમસ્કારથી કરવી ઉચિત છે તેવી રીતે આવકો કરે છે.

વળી અક્ષની સ્થાપનાનો નિષેધ કરવા માટે જેઠા મૂઢમતિએ અક્ષને હાડકું લખીને સ્થાપનાચાર્યની અવરતા, નિંદા તથા આશા તના કરી છે પણ તે તેની મૂર્ખતા છે, કારણ કે આવશ્યક કરતી વખત અક્ષના સ્થાપનાચાર્યની સ્થાપના કરવા બાબત શ્રી અનુયોગ-દ્વાર સૂત્રના મૂળપાઠમાં કહ્યું છે કે અરુણેશ ઇત્યાદિ ઠવણા ઠવિ

ઉજ્જૈ અટેલે અક્ષાદિકની સ્થાપના સ્થાપવી, અને તે ઉપરથી એ પ્રમાણે સ્થાપના કરીએ છીએ. વળી શ્રી વિશેષાવશ્યક સૂત્રમાં લખ્યું છે કે ગુરુ વિરહમ્મિઅ ઠવણા અર્થાત્ ગુરુ પ્રત્યક્ષ નહોય તો ગુરુની સ્થાપના કરવી અને તેને દ્વાદશાવ્રત વંદન કરવું. વળી જોડાએ સ્થાપનાચાર્યની હાડકું કહીને આશાતના કરીએ, પરંતુ તે મુઠે કાંઈ પણ વિચાર કર્યો નથી, કારણ કે ટુંઢકો પોતાના ગુરુને વંદના નમસ્કાર કરે છે તેનું શરિર તો હાંડ, માંસ, રૂધીર તથા વિષ્ણુથી ભરેલું હોય છે તો તેને વંદના નમસ્કાર શા માટે કરે છે? માટે ટુંઢકો વિચાર કરો! અને એવા કુમતિઓની જાળમાં ન ફસાતાં સત્ય-માર્ગ ગ્રહણ કરો!

ટુંઢકો શાસ્ત્રોક્ત વિધિ મુજબ સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપ્યા શિવાય પ્રતિકમણાદિ ક્રિયા કરે છે તેને એમ પુછીએ છીએ કે જ્યારે તેઓને પ્રત્યક્ષ ગુરુનો વિરહ હોય છે ત્યારે પ્રતિકમણમાં તેઓ કોને વંદન કરે છે? તથા અહોકાયં કાય સંફાસં એ પાઠથી ગુરુની અધોકાય ચરણરૂપને ફરસવાનું છે તે જ્યારે ગુરુજ ન હોય ત્યારે અધોકાય ક્યાંથી આવે? વળી જ્યારે ગુરુ નહોય ત્યારે ટુંઢકો વંદના કરે છે ત્યારે કોની સાથે મસ્તકપાત કરે છે? અને ગુરુના અવગ્રહથી બહાર નીકળતી વખતે આવસ્સહી કહે છે તે જ્યારે ગુરુજ નથી ત્યારે અવગ્રહ પણ ક્યાંથી હોય? આ તમામ બાબત ઉપરથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે સ્થાપનાચાર્ય શિવાય જોડવી ક્રિયા ટુંઢકો તથા તેમના રિજો કરે છે તે સર્વે સાસ્ત્ર વિરુદ્ધ તેમજ નિરર્થક છે.

શ્રાવકો દ્રવ્ય અને ભાવ એને પૂજા કરે છે તેમાં જીતેશ્વર ભગવંતની જળ, ચંદન, કુસુમ, ધુપ, દીપ, અક્ષત, ફળ અને નૈવેદ્ય પ્રમુખે કરીને દ્રવ્ય પૂજા જેવી રીતે કરે છે તેવી રીતે સ્થાપનાચાર્યની પણ જળ, ચંદન, ખરાસ, વાસણેપ પ્રમુખે કરીને પૂજા કરે છે માટે જો ટુંઢક લખે છે કે “સ્થાપનાચાર્યને જળ, ચંદન, ધુપ, દીપ કાંઈ પણ નથી કરતા” તે જીતું છે. અને સાધુ મૂનિરાજ તો જો અરિહંત ભગવંતની ભાવ પૂજા કરે છે તેમ સ્થાપનાચાર્યનો પણ

ભાવ પૂજાજ કરેછે. માટે આ બાબતમાં જેઠાની કુચુક્તિ નિષ્ફળછે.

આ પ્રશ્નોત્તરની છેવટે જેઠો નિજાવ લખેછે કે “સચિતનો સંઘટ દેવ જે તિર્થંકર તેને કેમ ઘટશે?” તેનો ઉત્તર—જે ભાવ તિર્થંકરેછે તેને સચિતનો સંઘટ નથી પરંતુ સ્થાપના તિર્થંકરને સચિતના સંઘટનો કાંઈ પણ બાધક નથી. જેઠા કુમતિએ આવા પ્રશ્નો લખ્યાછે તે ઉપરથી એમજ સિદ્ધ થાયછે કે તેને આરે નિકોપાની સમજ મુદ્દલ નહોતી. ધૃતિ.

—ૐૐૐ—

૪૧ જનપ્રતિમા જનસરખીછે તે વિષે.

એકતાળીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા હીલુ પુન્હીએ “જનપ્રતિમા જન સરખી નથી” એમ ઠરાવવા માટે કેટલીએક કુચુક્તિઓ લખીછે પણ તે બિન્યાછે કારણ કે સૂત્રમાં ધણી જગ્યાએ જનપ્રતિમાને જન સરખી કહીછે; જ્યાં જ્યાં ભાવ તિર્થંકરને વંદના તથા નમસ્કાર કરવા આવવાનો અધિકારછે ત્યાં ત્યાં દેવઅં ચેડઅં પ જ્ઞવાસામિ એ શબ્દોએ કરીને દેવ સંબંધી ચૈત્ય જે જનપ્રતિમા તેની પેરેપર્યુપાસના કરીશ એમ કહ્યુંછે. વળી શ્રી રાયપરોણી સૂત્રમાં કહ્યુંછે કે ધુવંદાઉણં જિનવરાણં આ પાઠ સુર્બાલ દેવતાએ જનપ્રતિમા પૂજી ત્યારે ધુપ કર્યો તે વખતનોછે. અને તેમાં કહ્યુંછે કે જનશરને ધુપ કર્યો. વિચાર કરો કે આ સૂત્રપાઠમાં જનપ્રતિમાને જનવર કહ્યાછે તેથી તથા ઉપર બતાવેલા દષ્ટાંતથી જનપ્રતિમા જન સરખીએ એમ સિદ્ધ થાયછે.

આ બાબતમાં જેઠા મુદમતિએ જે આજળાજ લખીછે તે સર્વ જુઠી અને સ્વકપોળ કલ્પિતછે.

જેઠો લખેછે કે “પ્રભુ જળ, પૂષ્પ, ધુપ, દીપ, વસ્ત્ર, ભુષણ, વિગેરેના ભોગી નહોતા અને તમે ભોગી ઠરાવોછો” આ લખાણ અસાનતાનું છે કારણ કે પ્રભુ ગૃહસ્થાવાસમાં તો સર્વે વસ્તુના ભોગી હતા, એ પ્રમાણે શ્રાવકો જન્માવસ્થાનું આરોપણ કરીને સ્નાન કરાવેછે. અને કુલ ચડાવેછે; યૌવનાવસ્થાનું આરોપણ

કરીને અલંકાર પહેરાવેછે, અને દિક્ષાવસ્થાનું આરોપણ કરીને નમસ્કાર કરેછે. માટે અરિહંતદેવ ભોગી અવસ્થામાં ભોગી છે અને ત્યાગી અવસ્થામાં ત્યાગી છે, ભોગી નથી; પરંતુ ભોગી તથા ત્યાગી બંને અવસ્થામાં તિર્થંકરપણું તો છેજ અને તેથી તિર્થંકર દેવ ગર્ભથી માંડીને નિર્વાણ પર્વત પૂજનીકજ છે માટે જો કુર્મતિના લખેલા કુષણ જિન પ્રતિમાને લાગુ પડતા નથી. વળી અમે દુંદકોને પુછીએ છીએ કે સમવસરણુમાં જ્યારે તિર્થંકર ભગવંત આવતા હતા ત્યારે રત્ન જડીત સિંહાસન ઉપર ખીરાજતા હતા, ચામ્મરવિંગળતા હતા, શિર ઉપર ત્રણ છત્ર હતા, વિગેરે કુટલીએક સંપદાઓ હતી તો તે અવસ્થા ત્યાગીની છેકે ભોગીની છે? જો ત્યાગી છે તો ચામ્મરાદિ કેમ હોય અને જો ભોગી છે તો ત્યાગી કેમ કહોછો? આ ઉપરથી સમજવાનું તો એમ છે કે ભગવંત તો ત્યાગીજ છે પરંતુ ભક્તજન પોતાના ભક્તિભાવથી ચામ્મરાદિ વિજેછે તેમજ જિનપ્રતિમાની પણ ભક્તજનો પૂજ કરેછે તો તે દેખીને દુંદકોના હૃદયમાં ત્યાગી ભોગીનું શુભ કેમ ઉઠેછે? જો લખેછે કે “ભગવંતે ત્યાગેલી વસ્તુને તમે ભોગવાવો છો તો તેમાં પાપ લાગેછે” વળી એ બાબત ઉપર અનાથી મૂનિયું દ્રષ્ટાંત લખેછે પણ તે દ્રષ્ટાંતને જિનપ્રતિમા સાથે કાંઈ પણ સંબંધ નથી કારણ કે જિનપ્રતિમા છે તે સ્થાપના તિર્થંકરે, તેને ભોગવવું ન ભોગવવું એમ કાંઈ નથી; તેતો કરનારાની ભક્તિ છે. અને ત્યાગેલી વસ્તુ ન ભોગવવી તેતો ભાવ તિર્થંકર આશ્રી લાગુ પડતી વાત છે. માટે તે વાત આ ઠેકાણે લખવાની કાંઈ પણ જરૂર નહીં છતાં જોડાએ લખી છે તેથી તે વૃથા છે.

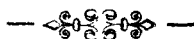
વસ્ત્ર પહેરાવવાની બાબત જો કુર્મતિ આ પ્રશ્નોત્તરમાં ફરીથી લખેછે પરંતુ તે બાબતનો પ્રત્યુત્તર દ્વાપદીના અધિકારમાં લખાઈ ગયેલો છે તેથી અહીં લખતા નથી.

જો કુર્મતિ લખેછે કે “જિનપ્રતિમા જિન સરખી છે તો ભરત, ઐશ્વર્યમાં પાંચમે આરે તિર્થંકરનો વિરહ કેમ કહોછે” આ લખાણ પણ જોડા નિજવનું સમજણ વિનાનું છે કારણ કે

વિરહ કહેવાયછે તે ભાવ તિર્યંકર આશ્રી છે.

વળી જેઠો ટુંઢક લખેછે કે “તિર્યંકર એક ક્ષેત્રમાં જે ભેગા થાય નહિં; થાય તો અચ્છેદ્ડં કહેવાય. અને તમે તો ઘણા તિર્યંકરોની પ્રતિમાને એકઠી કરોછો” તેનો ઉત્તર—મૂર્ખ જેઠાને એટલી પણ સમજણ નહોતી કે જે તિર્યંકર એકઠા ન થવાની આખત તો ભાવ તિર્યંકર આશ્રી છે. વળી અમે જે છનપ્રતિમા એકઠી સ્થાપીએ છીએ તે સ્થાપના તીર્યંકર છે. જેમ સર્વ તિર્યંકર નિર્વાણુ પદ પામીને સિદ્ધ થાયછે ત્યારે તેઓ દ્રવ્ય તીર્યંકર છતાં અનંતા એકઠા થાયછે, તેમ સ્થાપના તીર્યંકર પણ એકઠા સ્થાપાયછે. વળી સિદ્ધાયતનનો વિસ્તારથી અધિકાર શ્રી જીવાભીગમ સત્રમાં કહ્યો છે ત્યાં પણ એક સિદ્ધાયતનમાં એકસો આઠ છનપ્રતિમા પ્રત્યક્ષ રીતે કહેલી છે; માટે જેઠાનું લખેલું આ પ્રશ્ન તદ્દન અસત્ય છે. વળી સ્થાપનાએ જો એકઠા થવાપણું ન હોય તો જંપુદીપમાં (૨૫૯) પર્વત ન્યારા ન્યારા જૂદી જૂદી જગ્યાએ છે તે સર્વને માંડલામાં એકઠા ચિત્રી એકત્ર કરીને ટુંઢકો ! પોથીમાં પાંધી કેમ કરોછો ? વળી તે ચિત્રો લોકોને દેખાડોછો, સમજાવોછો, અને લોકો સમજે પણ છે; તો તે પર્વતો જૂદા જૂદા છતાં અને શાશ્વત વસ્તુને એકઠી થવાનો અભાવ છતાં તમે એકઠા કેમ કરોછો ત ખતાવો ?

જેઠો લખેછે કે “તીર્યંકર વિચરે ત્યાં મરકી અને સ્વચક્ર પરચક્રનો ભય ન થાય તે છનપ્રતિમા છતાં કેમ થાયછે” —આ પ્રમાણેના કુવચનો વાપરીને જેઠો અને તેના ટુંઢકો છનપ્રતિમાનું મહત્વ ઘટાડવાનું ધારેછે, પરંતુ મૂર્ખો, એટલું પણ સમજતા નથી કે તે અતિશય તો સિદ્ધાંતકારે ભાવ તીર્યંકરના કહેલા છે અને પ્રતિમા તો સ્થાપના તીર્યંકર છે; માટે તે આખતમાં તમારી કુબુક્તિ ફાવી શકતી નથી. ઇતિ.

૪૨. ઢુંઢકમતિનો ગોશાળામતિ તથા

મુસલમાનોની સાથે મુકાબલો.

બૈતાળીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા નિખવે જૈન સંવેગી મૂનિઓને ગોશાળા સમાન ઠરાવવા માટે વ્યગિયાર ખોલ લખ્યા છે પરંતુ તે માંહેનો એક પણ ખોલ જૈન સંવેગી મૂનિઓને લાગુ પડતો નથી. તે સર્વે ખોલતો ઢુંઢકો ઉપર લાગુ પડે છે અને તેથી તેઓ ગોશાળામતિ સદશ છે એવો નિશ્ચય થાય છે,

૧. પહેલા ખોલમાં જેઠા મૂઢમતિએ મૂર્ખની જેમ ખોડું ડોળાણુ કર્યું છે પણ તેનો સાર શું છે તે લખ્યું નથી માટે તેનો પ્રત્યુત્તર કાંઈ લખી શકતા નથી.

૨. બીજા ખોલમાં જેઠો લખે છે કે “ઢુંઢકોને જૈન મૂનિઓ તથા શ્રાવકો સંતાપે છે.” તેનો ઉત્તર—જેમ સૂર્યને દેખીને ધ્રુવડની આંખો મીંચાઈ જાય છે અને તેના મનને સંતાપ ઉત્પન્ન થાય છે તેવીજ રીતે શુદ્ધ સાધુને દેખી ગોશાળામતિ સદશ ઢુંઢકોના નેત્રો મીંચાઈ જાય છે અને તેના હૃદયમાં સ્વયંમેવ સંતાપ ઉત્પન્ન થાય છે. મૂનિ મહારાજા કોઈને સંતાપ કરવાનું ઇચ્છતા નથી પરંતુ સત્ય આગળ વ્યસત્યનો સ્વયંમેવ નાશ થાય છે.

૩. ત્રીજા ખોલમાં “જૈનધર્મીઓએ નવા ગ્રંથો બનાવ્યા છે” એમ જેઠો લખે છે, પરંતુ જે જે ગ્રંથો બનેલા છે તે તમામ ગ્રંથો ગણુધર મહારાજા, પૂર્વધારી તથા પૂર્વાચાર્યોની નિશ્રાથી બનેલા છે અને તેમાં કાંઈ પણ વાત શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ નથી; પરંતુ ઢુંઢકોને ગ્રંથ વાંચતાંજ આવડતાં નથી તો નવા બનાવવાની શક્તિ ક્યાંથી લાવે? ગ્રંથકર્તાની કીર્તિ ન સહન થઈ શકવાથી તેણે આ પ્રમાણે લખી પૂર્વાચાર્યોની અવજા કરી છે.

૪. ચોથા ખોલમાં “મંત્ર જંત્ર જ્યોતિષ, વૈદક કરીને આજીવીકા કરો છો” એમ જેઠો લખે છે પરંતુ સંવેગી મૂનિઓ તો મંત્ર જંત્ર વિગેરે કરતાજ નથી. ઢુંઢકોના રિખો મંત્ર જંત્ર જ્યોતિષ વૈદક વિગેરે કરે છે તે નામવાર પ્રથમ પ્રશ્નોત્તરમાં લખાયેલ છે. માટે

દુંદકમતિનો ગોશાળામતિ તથા મુસલમાનોની સાથે મુકાબલો. ૨૧૭

તેથી તો દુંદકોનો મત તે આજીવીકા મત ઠરે છે.

૫. પાંચમા ખોલમાં “ચઉદરોં ચુંવાળીશ બૌધને બાબ્યા” એમ જેઠો લખે છે, પરંતુ કોઈ પણ જૈન મૂનિઓ એ પ્રમાણેનું કાર્ય કરેલું નથી અને કોઈ ગ્રંથમાં બાબ્યા છે એવું લખ્યું પણ નથી માટે જેઠાનું આ લખાણ વ્યસત્ય છે. જેઠો આ પ્રમાણે લખવાથી જૈનમતિને ગોશાળા સાથે સરખાવવાનું ધારે છે પણ તે સરખામણી થતી નથી, પરંતુ દુંદકો વાસી, બોળ, વિદળ વિગેરે અલક્ષ વસ્તુ ખાવ છે તેમાં બેઇંદ્રિ જીવોનું ભક્ષણ કરે છે તેથી તેઓની તો ગોશાળામતિની સાથે સરખામણી થઈ શકે છે.

૬. છઠ્ઠા ખોલમાં “ગોશાળાને દાધજ્વર થયો ત્યારે માટી મિશ્રિત પાણી છંટાવીને શાતા માની” એમ જેઠો લખે છે. આ દષ્ટાંત જૈન મૂનિઓ સાથે મળતું આવતું નથી, પરંતુ દુંદકોની સાથે મળતું આવે છે, કારણ કે તેઓ લઘુનિતીવડે ગુદા તથા માથું ધોઈને સાંડે માને છે.

૭. સાતમા ખોલમાં જેઠો લખે છે કે “ગોશાળે પોતાનું નામ તીર્થંકર ઠરાવ્યું એટલે ત્રેવીશ થઈ ગયા અને ચોવીશમો હું એમ કહું તેવી રીતે જૈનધર્મી પણ જાતમ, સુધર્મા, જંબુ વિગેરે અનુક્રમ મુજબ પાટ ખતાવે છે” આ લખાણ જેઠા મંદમતિનું સ્વયંમેવ સ્ખલના પામે છે કારણ કે ગોશાળો તો પોતે વીર પરમાત્માનો નિષેધ કરીને તીર્થંકર થઈ બેઠો હતો અને અમે તો અનુક્રમ મુજબ પાટ ખતાવીને શિષ્યપણું ધારણ કરીએ છીએ તેથી અમારી વાત પ્રત્યક્ષ રીતે સત્ય ઠરે છે, પરંતુ દુંદકમતિ જીનારા રહીત નવીન પંથ કાઢવાથી ગોશાળા સદૃશ ઠરે છે.

૮. આઠમા ખોલમાં જેઠો નિજવ લખે છે કે “ગોશાળે મરતી વખત કહું કે મારો મરણોત્સવ કરજો અને મને શિખિકા કરીને કાઢજો તેવી રીતે જૈન મૂનિઓ પણ કહે છે.” તેવું આ લખાણ તદ્દન વ્યસત્ય છે, કારણ કે જૈન મૂનિઓ એવું કદી પણ કહેતા નથી, પરંતુ રિખો મરી જાય છે ત્યારે તે પ્રમાણે કરવાનું કહી જાય છે કે મારી માંડવી કરીને મને કાઢજો, પાંચ ઇંડા મૂકજો, તેથીજ

જેઠા વિગેરેને આ પ્રમાણે લખવાનું યાદ આપી ગયું છે. એમ સમજાય છે. જૈનમતિ આવકો તો ઇંદ્રે જેવી રીતે પ્રભુનો નિર્વાણ મહોત્સવ કયો છે તેવીજ રીતે પોતાના ગુરૂની ભક્તિ નિમિત્તે સ્વેચ્છાએ યથારક્તિ નિર્વાણ મહોત્સવ કરે છે.

૯. નવમા ખોલમાં સ્થાપના અસત્ય ઠરાવવા માટે જેઠા નિમજે કુચુક્તિ લખી છે પરંતુ શ્રી ઠાણાંગ મંત્ર વિગેરેમાં સ્થાપના સત્ય કહેલી છે. એવી રીતે કહેતા સૂત્રોના કયેનને ટુંકો ઉત્થાપે છે તેથી તેઓજ ગોશાળામતિ સદશ છે એમ જણાય છે.

૧૦. દશમા ખોલમાં જેઠો લખે છે કે “ક્રિયા કરવાથી મુક્તિ મળતી નથી; ભવસ્થીતિ પાકશે ત્યારે મુક્તિ મળશે, એમ જૈનધર્મી કહે છે.” આ લખાણ અસત્ય છે કારણ કે જૈન મૂનીઓ તેવી રીતે કહેતા નથી. એમનું (જૈન મૂનીઓનું) કહેવું તો જૈન મતના સિદ્ધાંત મુજબ એવું છે કે જ્ઞાન સહીત ક્રિયા કરવાથી મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે, પરંતુ જેઓ એકાંત ખોટી ક્રિયાથીજ મોક્ષ માને છે તેઓ જૈન સિદ્ધાંતની સ્યાદાદ શૈલીથી વિપરીત પડપણા કરનારા છે અને તેથીજ ટુંકો ગોશાળામતિ સદશ ઠેરે છે.

૧૧. અગ્યારમા ખોલમાં જેઠો લખે છે કે “જૈનધર્મી જનપ્રતિમાને જનવર સરખી માને છે તેથી એમ ઠેરે છે કે તેઓ અજનને જન તરીકે માને છે” જેઠા હીણપુન્નીનું આ લખાણ મહામુર્ખતા યુક્ત છે કારણ કે સૂત્રમાં જનપ્રતિમા જનવર સરખી કહી છે, અને તે ખાખત એમ પૂર્વે વિસ્તારથી લખી ગયા છીએ. પરંતુ ટુંકો દેવી દેવલાની ભક્તિઓને તથા જુત પ્રેતને વળગી રહેલા છે, ફક્ત જનપ્રતિમાની સાથેજ દૂષ ધરાવે છે તેથી તેઓ તો ગોશાળા મતિના કુદાયતે એમ ઠેરે છે.

ઉપર પ્રમાણે જેઠાના લખેલા અગ્યાર ખોલના પ્રત્યુત્તર છે. હવે ટુંકો જેઓ જરૂર ગોશાળાની સમાનજ છે તે દર્શાવી દેવા માટે અત્રે બીજા અગ્યાર ખોલ લખેલા છે.

૧. જૈમ ગોશાળો ભગવંતનો નિંદક હતો તેમ ટુંકો પણ જિન પ્રતિમાના નિંદક છે.

દુંદકમતિનો ગોશાળામતિ તથા મુસલમાનોની સાથે મુકાબલો. ૨૧૬

૨. જેમ ગોશાળો જિનવાણીનો નિંદક હતો તેમ દુંદકો પણ
। જિનશાસ્ત્રના નિંદક છે.

૩. જેમ ગોશાળો ચતુર્વિધ સંધનો નિંદક હતો તેમ દુંદકો
પણ જૈન સંધના નિંદક છે.

૪. જેમ ગોશાળો કુલિંગી હતો તેમ દુંદકો પણ કુલિંગી
છે, કારણ કે તેમનો વેષ જૈનશાસ્ત્રોથી વિપરીત છે.

૫. જેમ ગોશાળો જીઠો તિર્થંકર થઈ બેઠો હતો તેમ દુંદકો
પણ ખોટા સાધુ થઈ બેઠો છે.

૬. જેમ ગોશાળાનો પંથ સમુદ્ધિમ હતો તેમ દુંદકોનો પંથ
પણ સમુદ્ધિમ છે, કારણ કે તેની પરંપરા શુદ્ધ મૂનિઓ સાથે
મળતી નથી.

૭. જેમ ગોશાળો સ્વકપોળ કલ્પિત વચનો બોલતો હતો
તેમ દુંદકોપણ સ્વકપોળ કલ્પિત શાસ્ત્રાર્થ કરે છે.

૮. જેમ ગોશાળો ધુત્ત હતો તેમ દુંદકો પણ ધુત્ત છે, કારણ
કે તેઓ ભદ્રિક જીવોને પોતાના કુદમાં ફસાવે છે.

૯. જેમ ગોશાળો પોતાના મનમાં પોતાને જીઠો જાણતો
હતો પણ બહાર પોતાની રૂઢી ખેંચતો હતો તેમ કેટલાએક દુંદકો
પણ પોતાના મનમાં પોતાના મતને જીઠો જાણે છે પરંતુ પોતાની
રૂઢીને છોડતા નથી.

૧૦. જેમ ગોશાળાને દેવગુરૂ નહોતા તેમ દુંદકોને પણ
દેવગુરૂ નથી, કારણ કે તેનો પંથ તો ગૃહસ્થોએ કાઢેલો છે.

૧૧. જેમ ગોશાળો મહા અવિનીત હતો તેમ દુંદકો પણ
જૈનમતમાં મહા અવિનીત છે.

ઈત્યાદિ વ્યનેક બોલોએ કરીને દુંદકો ગોશાળા તુલ્ય છે એમ
ઠરે છે વળી તેઓ કેટલાએક કારણોથી મુસલમાન સદ્રશ પણ ઠરી
શકે છે તેથી તે સંબંધના (૮) બોલ લખીએ છીએ.

૧. જેમ મુસલમાન કાળું તહમત પહેરે છે તેમ દુંદકોના ત-
પસ્વી રીખો મારવાડ તથા પંજાબ વિગેરે દેશોમાં કાળો ચોળ
પદો પહેરે છે.

૨. જેમ મુસલમાનોને ભક્ષાભક્ષ ખાવાનો વિવેક નથી તેમ દુંદકોને પણ વાશી, બોળ વીગરે અભક્ષ વસ્તુના ભક્ષણનો વિવેક નથી.

૩. જેમ મુસલમાનો મર્તિને માનતા નથી તેમ દુંદકો પણ જિનપ્રતિમાને માન્ય કરતા નથી.

૪. જેમ મુસલમાનોના ફકીર ખમના કાંડા સુધી પછેડી પહેરેછે તેમ દુંદકોના રીખો પણ ખમના કાંડા સુધી ચોળપટ્ટો પહેરેછે.

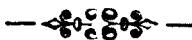
૫. જેમ મુસલમાનો હાથને સારો માનેછે તેમ દુંદકોના રીખો પણ વંદના કરવાવાળાને 'હાથ' એમ કહેછે.

૬. જેમ મુસલમાન લસણ, ડુંગળી અર્થાત્ પ્યાજ કાંદા વિગેરે ખાયછે તેમ દુંદકોના રીખો પણ ખાયછે.

૭. જેમ મુસલમાનોની ચાલ ચલગત હિંદુઓથી વિપરીત છે તેમ દુંદકોના રીખોની ચાલ ચલગત પણ જૈન મૂનિઓથી તેમજ જૈન શાસ્ત્રોથી વિપરીત છે.

૮. જેમ મુસલમાન સર્વે વરણનું ખાયછે તેમ દુંદકોના રીખો પણ કોળી, ભરત્રાડ વિગેરે સર્વે વરણનું ખાયછે.

ઈત્યાદિ ઘણા બોલોએ કરીને દુંદકો મુસલમાન સદૃશ ઠરી શકેછે, અને તેના આવકો' તો સ્ત્રીના રૂપના દિવસો ન પાળવાના કારણથી તે કરતાં પણ નિશીદ્ધ હોયછે. ઇતિ.

૪૩ મોઢે મુહપત્તિ બાંધી રાખવી તે કુલિંગ છે તે વિષે.

ત્રૈતાળીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં મોઢે મુહપત્તિ બાંધી રાખવાનું સિદ્ધ કરવા માટે જોડા કુમતિએ કેટલીએક, યુક્તિઓ લખીછે, પરંતુ તેજ યુક્તિથી તે પાછો પડેછે અને તેથીજ મુહપત્તી મોઢે બાંધવી નહિ એમ સિદ્ધ થાયછે. કારણ કે તેણે આ બાબતમાં મૃગારાણીના પૂત્ર મૃગાલોઢીઆને જોવા માટે જોતમસ્વામી ગયા તે દૃષ્ટાંત આ-

૧ દુંદકોની આરજાઓ પણ રૂપના દિવસો પાળતી નથી.

મોઢે મુહપતિ ખાંધી રાખવી તે કુલિંગછે તે વિષે. ૨૨૧

મુંછે તો તે સંબંધમાં શ્રી વિપાક સૂત્રની અંદર પ્રત્યક્ષ પાઠછે કે મૃગારાણીએ શ્રી જોતમગણુધરને કહ્યું કે તુમેળં મંતે મુહપો ત્તિયાણ મુહ વંધહ અર્થ—તમે હે ભગવંત ! મુખવસ્ત્રિકાએ કરીને મુખ ખાંધી હયો. આ પાઠથી એમ સિદ્ધ થાયછે કે જોતમસ્વામીએ પોતાનું મુખ, મુખવસ્ત્રિકાએ કરીને ખાંધેલું નહોતું, મોઢે તેથી વિપરીતપણે દુંઢકો મુખ ખાંધેછે તો તેઓ વિરક્ષાચારનું શેવન કરનારાછે.

વળી જોકો લખેછે કે “જો જોતમસ્વામીએ તે વખતેજ મુહ પતિ ખાંધી તો અગાઉ શું ઉઘાડે મુખે ખોલતા હતા ?” તેનો ઉત્તર અક્ષલહીન દુંઢકોમાં એટલી પણ સમજ નથી કે ઉઘાડે મુખે ખોલતા હતા એમ એમ કહેતા નથી, પરંતુ એમ તો મુહપતિ મુખ પાસે હસ્તમાં રાખીને જયણાથી ખોલતા હતા એમ કહીએ છીએ, શ્રી અંગ યુગલીઆ સૂત્રમાં દીક્ષા અવસરે મુહપતિ હાથમાં આપવી કહીછે. ચતઃ

તઠ સુરિહિં તદાનુણણહિં પટ્ટોવરી કુપરિ વિંટ્ટિણહિં
રયહરણં ઠાવિત્તા વામકરા નામિયાણ મુહપત્તિ લ-
વધરિત્તુ

અર્થ—તીવારે આચાર્યની આરાધા થયે થકે કુણી ઉપર રજોહરણુ રાખે, દક્ષીણુ દીશાએ રજોહરણુની દશીઓ રાખે, એને ડાબા હાથમાં અનામિકા અંગુળી ઉપર લાવી મુહપતિ ધારણુ કરે.

વિચારો કે ઉપરના સૂત્રપાઠમાં સૂત્રકારે મુહપતિ હાથમાં રાખવી કહીછે પરંતુ મોઢે ખાંધવી કહી નથી મોઢે દુંઢકો જેઓ મુહપતિ ખાંધેછે તેઓ જીનારાની બહારછે.

શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં તથા અધો નિર્ધુક્તિમાં કહ્યુંછે કે મુહ પોત્તિયં ઉજ્જુ હથે અર્થાત્ મુખવસ્ત્રિકા જમણા હાથમાં રાખવી. આવી રીતે કહ્યા છતાં જેઓ નિરંતર મોઢે ખાંધીને ફરેછે તે મૂર્ખ શિરોમણીછે.

દુંદકો નિરંતર મોઢે મુહપતિ ખાંધી રાખીને કુલિંગી ખનવાથી જૈનમતના સાધુની નિંદા અને હાંસી પ્રત્યે કરાવેછે. જો તેઓ વા-
યુકાયની રક્ષા માટે મોઢે મુહપતિ ખાંધતા હોય તો નાકે તથા ગુ-
દાએ પાટો શા માટે ખાંધતા નથી? જો લખેછે કે “જોટલું પળેછે
તેટલું પાળીએ છીએ” જ્યારે દુંદકો જોટલું પળે તેટલું પાળેછે
ત્યારે મુખ કરતાં તો નાકમાંથી નિકળતા વાયુને લીધે વધારે વાયુ
કાયના જીવ હણાયછે કારણ કે મોઢેથી જ્યારે ખોલીએ અને
મુખવાયુ બહાર નીકળે ત્યારેજ વાયુકાય હણાય અને નાકમાંથી
તો વ્યવધાન રહીત નિરંતર શ્વાસોશ્વાસ વધ્યા કરેછે માટે મુખે
ખાંધવા કરતાં પહેલી નાકે પાટી કેમ ન ખાંધી? વળી સાધુને તો
છ કાયની હિંસા કરવાના ત્રીવિધે ત્રીવિધે પચ્ચખાણુ હોયછે તે
છતાં જોદાના લખવા પ્રમાણે જ્યારે જોટલું પળુ પાળી શકાતું નથી
ત્યારે શા વાસ્તે ચારિત્ર લઈને રિખજી થઈ બેઠા છે? દુંદકો! આ
ઉપરથી તો તમે તમારે મતેજ ચારિત્રની વિરાધના કરનારા ઠરોછો.

વળી દુંદકોના રિખોનો મોઢે મુહપતિ ખાંધેલો કૌતુકી વેષ
જોઈને કોઈ કોઈ વખત પથુઓ ભડકેછે. સ્ત્રીઓ ડરેછે, બાળકો
ખીંહેછે, તેમજ નિરંતર મુહપતિ ખાંધી રાખવાથી અસંખ્યાતા સ-
મૃદ્ધિમ જીવોની હાણી થાયછે અને નિગોદીઆ જીવોની ઉત્પત્તિ
થાયછે તેથી એમજ જણાયછે કે દુંદકમતિએ જીવદયા માટે મુહ-
પતિ ખાંધી નથી પરંતુ જીવહિંસા કરનાર એક અધિકરણ ખાંધ્યુંછે.
આ બાબત ખાંચમા પ્રશ્નોત્તરમાં વિશેષ રીતે લખાએલું છે.

૪૪ દેવતા જિનપ્રતિમા પુજેછે તે મોક્ષાર્થે છે તે વિષે.

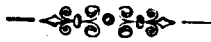
ચુમ્માળીશમા પ્રશ્નોત્તરમાં જો લખેછે કે “દેવતાઓ જિન-
પ્રતિમા પૂજેછે તે સંસાર ખાતેછે” આ લખાણુ અસત્ય છે કારણ
કે શ્રી રાયપશેણી સૂત્રમાં જિનપ્રતિમા પૂજવાના ફળનો પાઠ આ
પ્રમાણે છે. યત:

હિયાં સુહાં સમાં નિસેયસાં અણુગામિ

ત્તાં ભવિસ્સહ.

અર્થ—જનપ્રતિમા પૂજવાનું કૃણ પૂજનારાઓને હિતને અર્થ, સુખને અર્થ, યોગ્યતાને અર્થ, મોક્ષને અર્થ, અને જન્માંતરમાં પણ સાથે આવનાર છે.

આ આખતમાં જેઠાએ શ્રી આચર્યક નિર્યુક્તિનો પાઠ લખીને એમ બતાવ્યું છે કે “અલભ્ય દેવતા પણ જનપ્રતિમા પૂજે છે મોટે તે સંસાર ખાતે છે” તેનો ઉત્તર—કૃણની પ્રાપ્તિ ભાવાનુસારે છે, અલભ્ય, મિથ્યાદષ્ટી જેઓ પ્રતિમા પૂજે છે તેને તેના ભાવાનુસાર કૃણ મળે છે; અને લભ્ય, સમ્યકદ્રષ્ટી પૂજે છે તેને મોક્ષકૃણ પ્રાપ્ત થાય છે. જેમ જૈનમતની દિક્ષા અલભ્ય, મિથ્યાદષ્ટીઓને મોક્ષદાયક નથી; અને લભ્ય, સમ્યકદ્રષ્ટીઓને મોક્ષદાયક છે, એને કૃણ જીવંત મળે છે પણ તેથી દિક્ષા તો સાચીજ ઠરે છે; તેમ જનપ્રતિમા પણ ભક્તજનોને યુક્તિનો હેતુ છે, અને તેના નિંદક દુંદક મતિ વિગેરેને નર્કનો હેતુ છે. અર્થાત્ જે પાપી જીવોના નિંદકપણાના ભાવ છે તેને તો જરૂર નર્કનું કૃણ પ્રાપ્ત થાય છે અને જેના ભક્તિ-પણાના ભાવ છે તેને જરૂર મોક્ષકૃણ પ્રાપ્ત થાય છે. ઈતિ.

૪૫ શ્રાવક સૂત્ર ન વાંચે તે વિષે.

પીરતાળીસમા પ્રશ્નોત્તરમાં “શ્રાવકને સૂત્ર વાંચવા” એમ ઠરાવવા મોટે જેઠા મુઠમતિએ કેટલીએક કુયુક્તિઓ લખી છે પરંતુ તેમાંની એક પણ કુયુક્તિ ફાવી શકી નથી; ઉલટો તેજ યુક્તિઓથી તે પાછો પડ્યો છે તોપણ “મિયાં પડે પણ ટંગડી હુંચી” એ કહેવતને અનુસરીને જેમ મનમાં આવ્યું તેમ લખવા સાથેજ વિચાર રાખ્યો છે. અને તેથી જેમ પુડતો માણસ ફીણના પાચકા ભરે તેમ કર્યું છે. આ આખતમાં લખવાનું થયું છે પરંતુ અંથ વધી જવાથી જેઠાની કુયુક્તિ ધ્યાનમાં ન લેતાં કેટલાએક સૂત્ર સાખ

સાથેના દેશાંતો લખીને શ્રાવકોને સુત્ર વાંચવાનો નિષેધ છે એમ સિદ્ધ કરીએ છીએ.

શ્રી ભગવતિ સૂત્ર, શતક ખીજે, ઉદ્દેસે પાંચમે, તુંગિઆ નગરીના શ્રાવકોને અધિકારે કહ્યું છે. યતઃ

લહટ્ટા ગહિયટ્ટા પુચ્છિટ્ટા અભિગયટ્ટા વિણિ
ચિટ્ટયટ્ટા.

અર્થ—અર્થ લાધ્યા છે જેને, અર્થ ગૃહ્યા છે જેણે, સંશયથકા અર્થ પુછ્યા છે જેણે, પ્રશ્ન કરીને નિર્ણય અર્થ બાણ્યા છે જેણે, એટલા માટે નિશ્ચિત અર્થ છે જેને. આ પ્રમાણે કહ્યું છે પરંતુ લહસુત્તા ગહિયસુત્તા એમ કહ્યું નથી.

૨. શ્રી વ્યવહાર સૂત્રના દશમા ઉદ્દેસામાં કહ્યું છે. યતઃ

તિવાસ પરિયાગસ્સ નિગ્ગંથસ્સ કપ્પઈ આયાર
કપ્પે નામં અઙ્ગયણે ઉદ્દિસિત્તેવા ચઉવાસ પરિ
યાગસ્સ નિગ્ગંથસ્સ કપ્પત્તિ સુયગડેનામં અંગે ઉ
દ્દિસિત્તે પંચવાસ પરિયાગસ્સ સમણસ્સ કપ્પત્તિ
દસાકપ્પવ્યવહારા નામઙ્ગયણે ઉદ્દિસિત્તે અઢવાસ
પરિયાગસ્સ સમણસ્સ કપ્પત્તિ ઠાણ સમવાે નામં
અંગે ઉદ્દિસિત્તે દસવાસ પરિયાગસ્સ કપ્પત્તિ
વિવાહે નામંઅંગે ઉદ્દિસિત્તે એક્કારસ્સવાસ પરિયા
ગસ્સ કપ્પત્તિ સ્વુઢિયા વિમાણ પવિભત્તિ, મહલિયા
વિમાણ પવિભત્તિ, અંગચૂલિયા, વગ્ગચૂલિયા, વિ
વાહચૂલિયા નામં ઉદ્દિસિત્તે વારસવાસ પરિયાગ

स्स कप्पत्ति अरुणोववाए, वरुणोववाए, गरुलोव
वाए, धरणोववाए, वेसमणोववाए, वेलंधरोववाए
अझयणे उद्दिसित्तए, तेरस वास परियाए कप्पत्ति
उट्ठाणुसुए, समुट्ठाणसुए, देविंदोववाए, नागपरिया
वलिया नामं अझयणे उद्दिसित्तए, चउदसवास
कप्पत्ति सुवणभावणानामं अझयणं उद्दिसित्तए. प
न्नरसवास कप्पत्ति चारणभावणा नामं अझयणे
उद्दिसित्तए. सोलसवास कप्पत्ति वेयणिसयं नामं
अझयणे उद्दिसित्तए. सत्तरस्स वांस कप्पत्ति आ
सीविसि नामं अझयणे उद्दिसित्तए. अट्टारस्स वा
स कप्पत्ति दिट्ठिविसि भावणा नामं अझयणे उद्दि
सित्तए. एगुणवीसइ वास परियागस्स कप्पत्ति दि
ट्ठिवाए नाम अंगे उद्दिसित्तए. वीसवास परियाए
समणेनिग्गंधे सव्वसुआण वाइ भवति.

अर्थ — त्रालु वरसना पर्यायवाणा साधुने आचार प्रकल्प ओ-
टले 'आचारांग सूत्र' लालुबुं कल्पे; चार वरसना दिक्षावाणाने
श्री सूयगडांग सूत्र लालुबुं कल्पे; पांच वरसना पर्यायवाणाने दशा
कल्प तथा व्यवहार अध्ययन लालुबुं कल्पे; आठ वरसना पर्याय-
वाणाने ढालुगंग समवायांग लालुबुं कल्पे; दश वरसना पर्यायवाणा
श्री लभति सूत्र लालु; अगिथार वरसना पर्यायवाणा पुट्ठिआ
विमान प्रविलम्बित; महस्सिआ विमान प्रविलम्बित, अंगवसिआ,

વંગચૂલિયા, અને વિરાહચૂલિયા લાભે; ખાર વરસના પર્યાયવાળા અરણોપપાત, વરણોપપાત, ગરડોપપાત, ધરણોપપાત, વૈશ્રમણોપપાત અને વૈલંધરોપપાત લાભે; તેર વરસના પર્યાયવાળા ઉપસ્થાન શ્રુત, સમુદ્ધાણશ્રુત દેવેન્દ્રોપપાત અને નાગપર્યાવળિયા અધ્યયન લાભે; ચૌદ વરસના પર્યાયવાળા સુવર્ણભાવના અધ્યયન લાભે; પંદર વરસના પર્યાયવાળા ચારણભાવના અધ્યયન લાભે; સોળ વરસના પર્યાયવાળા વેદની શતક અધ્યયન લાભે; સત્તર વરસના પર્યાયવાળા આસીવિષ અધ્યયન લાભે; અઠાર વરસના પર્યાયવાળા દ્રષ્ટીવિષ ભાવના અધ્યયન લાભે; ઓગણીસ વરસના પર્યાયવાળા દ્રષ્ટીવાદ નામે અધ્યયન લાભે અને વીશ વરસના પર્યાયવાળા સર્વ સૂત્રના વાદી હોય.

દુંઢકો મુઢમતિ કહ્યું કે 'આવકસૂત્ર લાભુવા, તો તે આવકોને ચારિત્રનો પર્યાય કેટલા કેટલા વરસનો છે તે તમે કહ્યો? અરે મુઢમતિઓ એટલું પણ વિચારતા નથી કે સૂત્રમાં સાધુને પણ ત્રણ વરસ દિક્ષાના પર્યાય પછી આચારાંગ લાભુવું કલેષે એવું પ્રત્યક્ષરીતે કહ્યું છે તો આવક તો સર્વથા નજ લાભે એવું પ્રત્યક્ષ ઠરે છે.

૩. શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણસૂત્રના ખીળ સંવરદ્વારમાં કહ્યું છે કે

તં સઘ્નં ભગવંત તિથ્યગર સુભાસિયં દસવિહં
ચઢહસપુઘીર્હિં પાહુડથ્ય વેદ્યં મહરિસિણય સમયપ્પ
દિન્નં, દેવિંદ નરિંદે ભાસિયથં.

ભાવાર્થ એ છે કે ભગવંત વીત્તરાગે સાધુ સત્ય વચન લાભે અને ભાષે તે માટે સિદ્ધાંત તેઓને દીધું અને દેવેન્દ્ર તથા નરેન્દ્રને સિદ્ધાંતનો અર્થ સાંભળીને સત્યવચન લાભે માટે અર્થ દીધો.

આ પાઠમાં પણ પ્રત્યક્ષરીતે સાધુને સૂત્ર લાભુવું અને આવકને અર્થ સાંભળવો એમ ભગવંતે કહ્યું છે.

૪. જોકો લખે છે કે "આવક સૂત્ર વાંચતા અનંત સંસારી થાય તેવો પાઠ કયા સૂત્રમાં છે?" તેનો ઉત્તર—શ્રી દશયૈકાગિક સૂત્રના ૫૮૭વીનીકા નામે ચોથા અધ્યયન સુધી આવક લાભે આ-

ગળ ભણુ નહિ એવું શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં કહ્યું છે તે ઉપરાંત આચારાંગાદિ સૂત્રો ભણુવાની ભગવંતે આરાધી નથી છતાં જે આવકો ભણુએ તે ભગવંતની આરાધાનો ભંગ કરેછે અને આરાધા ભંગ કરનાર યાવત્ અનંત સંસારી થાય એમ સૂત્રોમાં ઘણી જગ્યાએ કહ્યું છે, અને દુંદકો પણ આ વાત માન્ય કરેછે.

૫. જેઠો લખેછે કે “શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમાં આવકને કોવિદ કહ્યોછે તો સૂત્ર ભણ્યા વિના કોવિદ કેમ કહેવાય?” તેનો ઉત્તર—કોવિદ નો અર્થ ‘હહાપણુવાળો’ એમ થાયછે તો આવકો છનપ્રવચનને વિષે હહાપણુવાળા હોયછે, પરંતુ તેથી કાંઈ સૂત્ર ભણુલા ઠરતા નથી. જે સૂત્ર ભણ્યા હોય તો અધિત કેમ ન કહ્યા ?

૬. જેઠો મંદમતિ લખેછે કે “શ્રી ભગવતિસૂત્રમાં કેવળી વિઝેરે દશાની સમીપે કેવળીપર્યયો ધર્મ સાંભળીને કેવળજ્ઞાન પામે તેને ‘સોઆ કેવળી’ કહીએ એમ કહ્યું છે. તે દશ ખોડમાં આવક આવિકા પણ કહ્યોછે તો તેને મહાએથી કેવળીપર્યયો ધર્મ સાંભળે તે તો સિદ્ધાંત કે ખીજી કાંઈ હશે? માટે સિદ્ધાંત ભણુવાનું સૌને જણાયછે” તેનો ઉત્તર—સિદ્ધાંત વાંચીને સંભળાવવા તેનું નામજ ફક્ત કેવળી પર્યયો ધર્મ નથી, પરંતુ જે ભાવાર્થ કેવળી ભગવંતે પર્યયોછે તે ભાવાર્થ કહેવો તેનું નામ પણ કેવળી પર્યયો ધર્મજ કહેવાયછે માટે એ બાબતમાં જેઠાએ કરેલી કલ્પના અસત્ય છે.

૭. શ્રી નિસીય સૂત્રમાં કહ્યું છે કે

સે મિસ્વવ અણિઝથિયંવા ગારાથિયંવા વાણ્ઠ
વાયંતં વાસાઠ્ઠજઠ્ઠ તસ્સણં ચાઝમ્માસિયં.

અર્થ—જે કોઈ સાધુ અન્યતિર્થીને વાંચના આપે તથા ગૃહસ્થને વાંચના આપે અથવા વાંચના આપતા સહાય દેતો તેને ચાર માસનું પ્રાયશ્ચિત આપે.

આ બાબતમાં જેઠો મૂઢમતિ લખેછે કે તે પાઠમાં અન્યતિર્થી તથા અન્યતિર્થીના ગૃહસ્થને નિષેધ્યાછે પણ તે મૂર્ખ એટલું પણ

સમજ્યો નથી કે અન્યતીર્થીના ગૃહસ્થ તો અન્યતીર્થીમાં આવી
અથા ત્યારે ફરી તે કહેવાનું શું કારણ? માટે ગૃહસ્થ તે આવકો
સમજવા.

૮ છેપટે લખવાનું કે જો આવકો સૂત્ર ભણતા હોત તો શ્રી
ઠાણાંગ સૂત્રને ત્રીજે ઠાણે સાધુના તથા આવકના ત્રણ ત્રણ મનો-
રથ કહ્યાછે; તેમાં સાધુ શ્રુત ભણવાનો મનોરથ કરે અથ લખ્યુંછે
અને આવકના મનોરથમાં શ્રુત ભણવાનો મનોરથ લખ્યો નથી.
વિચારો કે આવક સૂત્ર ભણતા હોત તો મનોરથ કેમ ન કરે? તે
સૂત્રપાઠ નીચે પ્રમાણેછે. યત:

તિહિ ઠાણેહિ સમણે નિગ્ગંથે મહાણિઙ્ગરે મહા
પઙ્ગવસાણે ભવદ્. કયાણં અહં અપ્પંવા વહુંવા સુ
અં અહિઙ્ગિસ્સામિ? કયાણં અહં એકલ્લવિહારં પ
હિમં ઉવસંપઙ્ગિત્તાણં વિહરિસ્સામિ? કયાણં અહં
અપચ્છિમ મારણાંતિયં સંલેહણા ઘ્રૂસણા, ઘ્રૂસિણ,
મત્તપાણ પહિયાદ્ધિણ, પાઉવગમં, કાલ મણવકં
સ્વેમાણે વિહરિસ્સામિ? એવં સમણસા, સવયસા,
સકાયસા પહિજાગરમાણે નિગ્ગંથે મહાણિઙ્ગરે પ
ઙ્ગવસાણે ભવદ્.

અર્થ—ત્રણ સ્થાનકે શ્રમણુનિબંધ મોટી કર્મલક્ષણા અને અ-
ત્યંત પર્યવસાન કરે (તે ત્રણ સ્થાનક કહેછે) કેવારે હું અલ્પ કં
થોહું અને બહુ કં ધણુંશ્રુત કં સિદ્ધાંત ભણીશ ૧ કેવારે હું
એકલ વિહાર પ્રતિમા અંગીકાર કરીને વિચરીશ ૨ અને
કેવારે હું છેક્ષી મરણુ સંબંધી સંલેખણા જે તપ તેની શોવાઅ

કરી રક્ષ થઈને, ભાત પાણીના પર્યખાણ કરીને, પાદોપગમ વ્ય-
ણસણ કરીને, મૃત્યુ વ્યાણધૃષ્ટિતો કેવારે હું વિચરીશ ૩ એવી
રીતે સાધુ મન વચનકાયા ત્રિકરણે કરી પ્રતિ બાગરણ કરતો થકો
મહાનિર્જરને પર્યવસાન કરે.

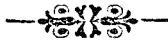
હવે આવકના ત્રણ મનોરથનો પાઠ કહેછે.

તિહિં ઠાળેહિં સમળોવાસે મહાણિઙ્ગરે મહાપ
ઙ્ગવસાળે ભવઈ. તંજહા. કયાણં અહં અપ્પવાં બહુંવા
પરિગ્ગહં ચઈસ્સામિ? કયાણં અહં મુંડે ભવિત્તા
આગારાઝ અણગારિયં પવ્વઈસ્સામિ? કયાણં અહં
અપચ્છિમ મારણાંતિયં સંલેહણા ડૂસિય મત્તપાણ પ
પિડિયાઈલિલ્લપાઝવગમં કાલ મળવકંલ્લેમણે વિહ-
રિસ્સામિ? એવં સમળસા સવયસા સકાયસા પિઙ્ગા
ગરમાળે સમળોવાસે મહાણિઙ્ગરે મહાપઙ્ગવસાળે
ભવઈ.

અર્થ—ત્રણ સ્થાનકે આવક મહાનિર્જર મહાપર્યવસાન કરે.
કેવારે હું ધનધાન્યાદિક નવ પ્રકારનો પરિચ્છ થોડો ધણો છાંડીશ ૧
કેવારે હું મુંડ થઈને આગાર જે ગૃહવાસ તેને છાંડી વ્યાણગારવાસ
અંગીકાર કરીશ ૨ ત્રીજો સંજેવણનો મનોરથ પૂર્વવત્ ભાણુવો.

આ ઉપરથી પણ આવક મૂત્ર ભાણે નહીં વાંચે નહીં એમ
સિદ્ધ થાયછે. ઈત્યાદિ ધણા દ્રષ્ટાંતોછે જેથી પ્રત્યક્ષ રીતે સિદ્ધ થા-
યછે કે મૂનિને સિદ્ધાંતો ભાણુવા અને સાધુને સિદ્ધાંતો ભાણુવા,
આવકને તો આવશ્યક, શ્રી દશવૈકાળિકના ચાર અધ્યયન અને બીજા
પ્રકરણાદિ અનેક ગ્રંથો ભાણુવા, પરંતુ આવકને સિદ્ધાંત ભાણુવાની
ભગવંતે આજ્ઞા આપી નથી. ઈતિતત્ત્વં.

આ પ્રશ્નોત્તરમાં જેઠા નિજવે કુટલાએક વચનો જેમ આવ-
યા તેમ લખ્યાછે. નથી જેઠ વાક્ય મેળવણી, નથી રાખ્યું રાખ્દનું
ભાન, નથી રાખ્યું અર્થનું ભાન, ફક્ત ખેવકુશ માણસની પેઠે જેમ
તેમ લખીને પાના ચિતર્યાછે. પરંતુ એવા નકામા ડોળાણમાં વચ્ચે
ત પડતા અમે તે બાબતમાં તેણે કેવી મૂર્ખાઈ કરીછે એ તપાસવાનું
સુરા અમે ન્યાયી સજ્જનોને સોંપીએ છીએ.

૪૬ ટુંઢકો હિંસા ધરમીછે તે વિષે.

આ ગ્રંથ પૂર્ણ કરતાં છેવટે જણાવવું પડેછે કે જેઠમણ ટુંઢકે
સમક્રિત સાર નામનો જે ગ્રંથ બનાવેલો તે ગ્રંથ શ્રી ગોંડળવાળા
કોઠારી નેમચંદ હીરાચંદે છપાવ્યો તેમાં આદિથી અંત સુધીમાં
જેન શાસ્ત્રાનુસારે અને જનારા પ્રમાણે વર્તનારા એવા પરંપરામ-
ત જેન મૂનિઓ તથા આવકોને (હિંસાધર્મી) એવું ઉપનામ
આપેલું છે અને પોતે દયાધર્મી બની ગયા છે, પરંતુ શાસ્ત્રાનુસારે
તપાસતાં તથા ટુંઢકોનો આચાર વ્યવહાર, રીતભાત અને વર્તણુક
જોતાં પ્રત્યક્ષરીતે એ ટુંઢકોજ હિંસાધરમી છે અને દયાનું ખરૂં
સ્વરૂપ સમજતાજ નથી એમ સમજાય છે.

સામાન્ય દ્રષ્ટીએ વિચારતાં પણ જેમ ગોશાળાએ, જમાણી
પ્રમુખ કુટલાએક નિજવોએ તથા કુટલાએક અભવ્યોએ જેટલી
સ્વરૂપ દયા પાળી છે તેટલી તો કોઈપણ ટુંઢકથી પળી શકતી
નથી, ફક્ત મૂખેથી દયા દયા પોકારવામાં સમજેછે, અને જેટલી
તેઓ સ્વરૂપદયા પાળેછે તેટલી પણ તેઓને નિજવોની પેઠે જના-
રાના વિરાધક હોવાથી હિંસાના કૃષ્ણને દેનારી છે.

સૂત્રોમાં જે જે નિજવોના અધિકાર છે તેઓએ તો ભગવં-
તનું એક એક વચનજ ઉઠાપ્યું છે અને તેને શાસ્ત્રકારે મિથ્યાદ્રષ્ટી
કહ્યા છે યતઃ

પયમસ્ત્વરંપિ એકંપિ, જો નરો એઙ્ગ સુત્ત નિદિઙ્ગ॥

સંસરોયં તોવિહુ, મિચ્છાદિટ્ટિંજમાલિવ ॥૧॥

હુંડકો મૂઠમતિએ તો ભગવંતના અનેક વચનો ઉઠાખ્યા છે, સૂત્રો વિરાધ્યા છે, સૂત્રપાઠ ફેરવ્યા છે, સૂત્રપાઠ ઓળખ્યા છે, વિપરીત અર્થ લખ્યા છે અને વિપરીત કરેછે તેથી તેઓ તો સર્વ નિજનોને વિષે શિરોમણી ભૂત છે.

વળી હુંડકો દયાધર્મીનું કોળ ધાલેછે પરંતુ તેઓ કેવી દયા પાળે છે અર્થાત દયાનું નામ લઈ કેવી કેવી રીતે હિંસા કરેછે તે ખતાવવા માટે કુટલાએક દ્રષ્ટાંતો લખીને તેઓ હિંસાધર્મી છે એમ સત્યાસત્ય નિર્ણય કરનારા સુરા ખંધુઓ સમક્ષ જણાવીએ છીએ.

૧. સૂત્રોમાં ઉબ્બુ પાણીનો શિયાળો, ઉનાળો તથા ચોમાસાને માટે કાળ કહ્યોછે તે કાળ ઉપરાંત ઉબ્બુ પાણીમાં પણ સચિતપણાનો સંભવ છે તે છતાં હુંડકો કાળના પ્રમાણ વિના પાણી પીએછે માટે તે કાળ ઉલ્લંઘન કરી ગયેલું પાણી કાચુંજ સમજવું.

૨. રાત્રે ચૂલ મૂકેલું પાણી હુંડકો સવારના પહોરમાં વહોરી લાવીને પીએછે તે પાણી રાત્રે ચૂલામાં રક્ષા ઢાંક્યા પછી ચૂલો ઉઘાડો ન રાખવા માટે કાચુ ભરીને મૂકી છાંડવામાં આવેછે જે કે ઉનું તો શું પરંતુ નવાણું એટલે નામ માત્ર પણ ઉનું થવાનો સંભવ નથી તેથી તે પાણી પણ કાચુંજ સમજવું.

૩. કુંભારને ઘેરથી માટી મિશ્રિત પાણી વહોરી લાવીને પીએછે જે પાણી પણ કાચુ અને માટી પણ કાચી હોવાથી અચિત તો ક્યાંથીજ થાય પરંતુ બે વધારે વખત સુધી જેમનું તેમ પડી રહ્યું હોય તો તેમાં ખંઠદ્રિ જીવની ઉત્પત્તિ થવાનો સંભવ છે.

૪. છાણા થાપવા માટે વાપરવાનું પાણી વહોરી લાવી પીએછે જે કે અચિતતો નથી થતું પરંતુ તેમાં ખંઠદ્રિ જીવની ઉત્પત્તિ થયેલી ધણી વખત દ્રષ્ટીએ પડેછે.

૫. ખંઠરંઓએ પોતાની કાંચળી ધોયેલું પાણી વહોરી લાવીને પીએછે જેમાં ધાણુંકરીને જીવતી જૂઓ અથવા મૂએલી જૂઓના કણેર હોવાનો સંભવ છે. આનું પાણી પીવાથીજ ધણા

રિખોને જળોદર થયાના ખખર સાંભળવામાં આવેલા છે.

૬. પર્વોક્ત પાંચ પ્રકારના પાણીમાં ફક્ત એકંદ્રિનું ભક્ષણ નથી, પરંતુ બે ઇંદ્રિય પણ ભક્ષણ છે, કારણ કે તેવા પાણીમાં પૂરા નિકળેલાં ઘણી વખત માલમ પડ્યા છતાં ટુંઢકોને તે આમતનો કાંઈ પણ વિચાર નથી. જૂઝ્યો તેનો દયાધર્મ !!!

૭. આગલે દિવસે અથવા રાત્રે કરી રાખેલી એટલે વાસી રોટલી તથા ખીચડી વિગેરે સવ રના પ્રથમ પહોરમાં વહોરી લાવે છે અને ખાયછે, શાસ્ત્રકારે તેમાં એકંદ્રિ ઇવોની ઉત્પત્તિ કહી છે.

૮. ખોળ અથાણું લાવીને ખાયછે તેમાં પણ એકંદ્રિ ઇવની ઉત્પત્તિ કહેલી છે.

૯. વિદળ એટલે કાચી છાશ, દુધ તથા દહીંમાં કડોળ ખાયછે તેને શાસ્ત્રકારે અભક્ષ કહેલું છે અને તેમાં એકંદ્રિ ઇવની ઉત્પત્તિ કહી છે. ટુંઢકોને તો વિદળનો સ્વાદ વધારે લાગેજો છે, કારણ કે કેટલાએક તો ફક્ત મક્તની ખીચડી અને છાશ ખાવાના લોભને માટેજ રિખછ અનેછે, પરંતુ તેથી પોતાના મહાવ્રતનો ભંગ થાયછે તે વિચારતા નથી.

૧૦. ઉપર લખેલા ત્રણ ખોલમાં ખતાવ્યા પ્રમાણે ટુંઢકો એકંદ્રિ ઇવોનું ભક્ષણ કરેછે. જૂઝ્યો તેના દયાધર્મની ખુબી !!!

૧૧. સૂત્રોમાં ખાવીશ અભક્ષ ખાવા વર્જ્યો છે છતાં ટુંઢકો અને તેના રિખો ખાયછે. શ્રી અંગચૂલિયા સૂત્રના મૂળ પાઠમાં કહ્યું છે.

યતઃ

एवं खलु जंतु महाणुभावेहिं सुरिवरोहिं मिच्छत्त
कुलाउं उस्सग्गोवावएणं पडिबोहिउण जिणमए
ठाविया, वत्ति अणंतकाय भग्गवाणउ वारिया, महु
मड्ज मंसाइ बावीस अभग्गवणाउ णिसेहिया.

અર્થ—એમ નિશ્ચયે હે જંતુ ! મહાણુભાવ પ્રધાનાચાર્યે નિ-
ખાત્રીના કુળ થકી ઉત્સર્ગ અપવાદે કરી પ્રતિબોધ્યા, જનમતમાં

સ્થાપન કર્યો, બત્રીશ અનંતકાય ભક્ષણ કરવાને વાર્યો, અને મધ, મદિરા, માંસ વિગેરે ખાવીશ અભક્ષ ખાવા નિષેધ્યા છે.

શાસ્ત્રકારે ખાવીશ અભક્ષની અંદર એકંદ્રિ, બેઠંદ્રિ, તેઠંદ્રિ તેમજ નીગોદીઆ જીવની ઉત્પત્તિ કહી છે તે છતાં દુંઢકો તેનું ભક્ષણ કરે છે.

૧૨. દુંઢકોના રિખો પોતાના શરીર ઉપરથી અથવા વસ્ત્ર-માંથી નિકળેલી જૂઓ પોતાના પહેરવા વસ્ત્રમાંજ મૂકે છે જેનો શરીરના દયાણુમાં આવતાં તરતજ નાશ થાય છે, અને તેથીજ દુંઢકોના પહેરવાના વસ્ત્ર ઉપર લોહી જેવા ઝીણા ઝીણા ચાકાનો ભરાવો થઈ ગયેલો જોવામાં આવે છે. આ પણ દયાનો પ્રત્યક્ષ નમુનો છે !!

૧૩. દુંઢકોના રિખો આખો દિવસ મુહુપત્તિ ખાંધે છે તેમાં વારંવાર ખોલવાથી યુંકના સ્પર્શથી સંમુર્ઠિમ જીવની ઉત્પત્તિ થાય છે તેમજ નીગોદીઆ જીવની ઉત્પત્તિ પણ શાસ્ત્રકારે કહી છે. દુંઢકો નિર્વિવેકી હોવાથી આ વાત સમજ્યા છતાં પોતાની વિપરીત રૂ-ઢીનો ત્યાગ કરતા નથી તેથી તેઓ સંમુર્ઠિમ જીવની હિંસા કરનારા છે એવો નિર્ણય થાય છે.

૧૪. દુંઢકોના કેટલાએક રિખો સ્થંડિલ જાય છે ત્યારે અથુ-ચિ માંહેલા ચુરણીઆ જીવોની હિંસા કરે છે એમ જાણવામાં આવેલું છે. આ તેઓના દયા ધર્મની પ્રશંસાના કારણો જણાય છે !

૧૫. દુંઢકોના રિખો વહોરવા જાય છે ત્યારે તેમને તેના શ્રા-વકો રસોડાથી છેટા ઉભા રાખે છે. સમજવા પ્રમાણે તેઓ તેથી વટાવાપણું હોય એમ ધારે છે. એવી રીતે છેટા ઉભા રહેનાર રિખ-જી સુઝતા છો ? એ પ્રમાણે પૂછી જો આવે તે વહોરે છે. એ ઉપ-રથી તેઓ અસુઝતોજ આહાર વહોરી લાવે છે એમ નિશ્ચય થાય છે.

૧૬. દુંઢકો તથા તેના રિખો મધ ખાય છે, પરંતુ શાસ્ત્રકારે તેમાં તદ્દવાર્ણા સંમુર્ઠિમ જીવની ઉત્પત્તિ કહી છે.

૧૭. દુંઢકો તથા તેના રિખો માખણ ખાય છે તેમાં પણ શાસ્ત્રકારે તદ્દવાર્ણા જીવની ઉત્પત્તિ કહી છે.

૧૮. દુંઢકોના રિખો લસણની ચટણી ભાવનગર વિગેરે શ-

હુરોમાં દુકાને દુકાનેથી લેછે. જૂઓ તેના દયાધર્મની પ્રશંસા !!!

આ પ્રમાણે બીજા કેટલાએક કાર્યોમાં ટુંકકમતિઓ પ્રત્યક્ષ રીતે હિંસા કરતા જણાય છે તેથી તેઓ દયાધર્મી એવું નામ ધારણ કરે છે તે તદ્દન અસત્ય છે. વધારે દ્રષ્ટાંતો લખી વાંચનારને ફોગટ ફટાળો આપવો દુરસ્ત ન ધારી થોડાજ દ્રષ્ટાંતોથી બુદ્ધિમાન અને નિરપક્ષ ન્યાયી પુરૂષો સમજશે અને તેઓના કુક્રંદને તજશે એમ સમજ આ વિષય સંપૂર્ણ કર્યો છે. ધંતિ.

ગ્રંથની પૂર્ણાહુતિ.

શાર્દુલ વિક્રિડિત વૃતં.

સ્વાંતર્ધ્વાંતમયંમુલંબિષમયંદગ્ધૂમધારામયી
તેષાંયૈર્નનતાસ્તુતાનમગવન્મૂર્તિર્નવાપ્રેક્ષિતા
દેવૈશ્ચારણપુંગવૈઃસહૃદયૈરાનંદિતૈર્વૈદિતા

યેત્વેતાંસમુપાસતેકૃતધિયસ્તેષાંપવિત્રંજનુઃ ॥૧॥

ભાવાર્થ.

સમકિતદ્રષ્ટી દેવતાઓએ અને જંધાચારણ વિદ્યાચારણાદિ મૂની પુંમવો એ શુદ્ધ હૃદય અને આનંદે કરીને વંદન કર્યું છે જેને એવી શ્રી જીનેશ્વર ભગવંતની મૂર્તિ પ્રત્યે જે પુરૂષો નથી નઆ તેના સ્વાંત જે હૃદય તે અંધકારમય છે, જે પુરૂષોએ તેની સ્તુતિ કરી નથી તેમના મૂખ વિષમય છે, અને જે પુરૂષોએ તે (ભગવંત ની મૂર્તિ) જોઈ નથી તેના નેત્ર ધુમાડાની શિખા જેવા છે અર્થાત્ જીવપ્રતિમાથી વિમૂખ જનોના હૃદય, મૂખ, અને નેત્ર નિરર્થક છે; અને જે બુદ્ધિવંત પુરૂષો તેની (ભગવંતની પ્રતિમાની) ઉપાસના એટલે ભક્તિ પૂજા પ્રમુખ કરે છે તેમના મનુષ્ય જન્મ પત્રીત્ત અર્થાત્ સંકળ છે.

આ કાવ્યના સારને સ્વહૃદયમાં અંકિત કરીને, તેમજ આ ગ્રંથને આદ્યંત પર્યંત એકાગ્રચિત્તે વાંચન સાથે લક્ષમાં ધારણ કરી.

ને હુંદકમતિ અથવા જે કોઈ શુદ્ધ માર્ગ ગવેશકે ભવ્ય પ્રાણી સ-
મ્યક્ પ્રકારે નિષ્પક્ષપાત દષ્ટીથી વિચાર કરશે તો તેમને ભ્રાંતિ રહિ
તપણે જૈનમાર્ગ જે સંવેગ પક્ષમાં નિર્મળપણે પ્રવર્તમાન છે તે સત્ય
અને હુંદક વિગેરે જનારાથી વિપરીત મત અસત્ય છે એમ નિર્ણય
થશે, અને ત્યારેજ અમારો ગ્રંથ ખનાવવાનો પ્રયત્ન સાકલ્યતા
પ્રત્યે પામશે.

શુદ્ધ માર્ગ ગવેશક પ્રાણીનું તેમજ સમ્યકત્વાભિલાષી પ્રાણી-
ઓનું મુખ્ય લક્ષણ એજ છે કે શુદ્ધ દેવગુરુ ધર્મને ઓળખીને તેનો
અંગીકાર કરવો અને અશુદ્ધ દેવગુરુ ધર્મનો ત્યાગ કરવો પણ ચિત્ત
દંભચુકત રાખી પોતાનો કક્કો ખરો પકડી બેસી અસત્યાસત્યનો
વિચાર ન કરવો, અથવા તો વિચાર કરી સત્યની ઓળખાણ થ-
વાથી પોતાનો શ્રદ્ધા કરેલો માર્ગ અસત્ય જણાયા છતાં તેને છો-
ડવો નહિ, અને સત્યમાર્ગને શ્રદ્ધા કરવો નહિ એ લક્ષણ સમક્રિત
પ્રાપ્તિ કરવાની ઉત્કંઠાવાળા જીવોનું નથી, અને જો તેમ કરેલો અ-
મારો આ પ્રયત્ન પણ નકામો ગણાય. માટે તેવી રીતે ન કરતાં
દરેક ભવ્યપ્રાણીઓએ સત્યમાર્ગ ધારણ કરવાને અપેક્ષિત થવું.

આ ગ્રંથ અમે ફક્ત શુદ્ધ બુદ્ધિથી સમક્રિતદષ્ટી જીવોની
સમીપે સત્યાસત્ય નિર્ણય માટે મૂક્યો છે અમારે કાંઈ પક્ષપાત નથી
તેમજ કોઈ ઉપર દ્વેષબુદ્ધિ પણ નથી માટે વાંચનાર દરેક ભવ્યજી-
વોએ આ ગ્રંથ નિરપક્ષપણે લક્ષમાં લઈ તેનો સદુપયોગ કરવો જોઈ
વાંચનારની તેમજ રચનારની ધારણા સાકલ્યતા પ્રત્યે પામે. તથાસ્તુ

દુંદક પચવિશી.

શ્રી જનપ્રતિમા રચું નહી રંગ, તેનો કયુ ન કીજે સંગ; એ આંકણી.

સરસ્વતી દેવી પ્રણુમી કહેચું, જનપ્રતિમા અધિકાર; નવી માને તસ વદન ચપેટા, માને તસ શણુગાર. શ્રી જન ૧ કેવળ નાણી નહિ ચડનાણી, એણે સમે ભરત મોઝાર; જનપ્રતિમા જનપ્રવચન જનનો, એ મોટો આધાર. શ્રી જન ૨ એણે મૂઠે જનપ્રતિમા ઉથાપી, કુમતિ હેયા કૂટ; તે વિના કિરિયા હાથ ન લાગે, તે તો થોથા કૂટ શ્રી જન ૩. જનપ્રતિમા દર્શનથી દંસણુ, લહીયે વ્રતનું મૂળ; તેહીજ મૂળ કારણુ ઉથાપે, શું થયું એ જગ શૂળ. શ્રી જન ૪ અભયકુમારે મૂકી પ્રતિમા, દેખી આર્દ્રકુમાર; પ્રતિજીવ્યા સંજમ લઈ સીંધ્યા, તે સાચો અધિકાર. શ્રી જન ૫ પ્રતિમા આકારે મચ્છ નિહાળી, અવર મચ્છ સવી જુઝે; સમકિત પામે જાતિસ્મરણથી, તસ પુરવભવ સુઝે. શ્રી જન ૬ છઠે અંગે શાતા સૂત્રે, દ્વૌપદિએ જન પૂજ્યા; એવા અક્ષર દેખે તોપણુ, મૂઠમતિ નવી ખૂઝ્યા. શ્રી જન ૭ ચારણુમૂનિએ ચૈત્યજ વાંઘા, ભગવાત અંગે રંગે; મરડી અર્થ કરે તેણે સ્થાનક, કુમતિતણે પ્રસંગે શ્રી જન ૮ ભગવતિ અંગે શ્રી ગણુધરજી, આહ્વાનિપિ વંદે; એવા અક્ષર દેખે તોપણુ, કુમતિ કહો કેમ નિંદે. શ્રી જન ૯ ચૈત્ય વિના અન્યતિથી મૂળને, વંદન પૂજા નિષેધે; સાતમે અંગે શાહ આણુંદે, સમકિત કીધું ચુદ્ધે. શ્રી જન ૧૦ સૂર્યાભેદે વીરજન આગળ, નાટક કીધું રંગે; સમકિતદ્રષ્ટી તેહ વખાણુ, રાયપોણી ઉપાંગે. શ્રી જન ૧૧ સમકિતદ્રષ્ટી આવકની કરણી, જનવર ખીંચ ભરાવે; તે તો ખારમે દેવલોક પહોચે, મહાનિસીધે લાવે. શ્રી જન ૧૨ અષ્ટાપદગીરી ઉપર ભરતે, મણીમય ખીંચ ભરાવ્યા; એવા અક્ષર આવશ્યક સૂત્રમાં, જોતમ વંદન આવ્યા. શ્રી જન ૧૩ પરંપરાગત પ્રતિમા પુસ્તક, માને તેહજ નાણી; નવી માને તેહીજ અસાની, એવી જનવર વાણી. શ્રી જન ૧૪ દુંદક વાણી કુમતિ સેનાણી, સુણી મત ભૂલો પ્રાણી; ખોધ ખીંજની કરશે

હાણી, કેમ વરશયો શીરશાણી. શ્રી ૭૫ જેતરપાળ ભવાની
 દેરે, ત્યાં જાણું નવી વાર; વિતરાગનું દેહરું વારે, તે કોણ સૂત્ર આ-
 ધારે શ્રી ૭૬ મેલા કપડા મોઢું ખાંધે, ઘેર ઘેર ભિક્ષા કરતા; માંદા માણસની પરે થોડું, ખોલે જાણે મરતા. શ્રી ૭૭ દુંદત
 દુંદત દુંદત પ્રાણી, તોહી ધર્મ ન પાયો; તે માટે દુંદક કહેવાણા,
 એજે જન્મ ગમાયો. શ્રી ૭૮ બાહીર કાળા માંહી કાળા,
 જાણીએ કાળાવાળા; પંચમે આરે દુષ્ટ એ પ્રગટયા, મહામૂઠ વિ-
 કરાળા. શ્રી ૭૯ ભાવ મેઘને તત્ત્વ ન જાણે, દયા દયા મુખ
 ભાખે; મુગ્ધ લોકને જનમાં પાડી, તેને દુર્ગતિ નાંખે. શ્રી ૮૦
 ૨૦ ભાષ્યચૂરણી ટીકા ન માને, કેવળ સૂત્ર પોકારે; તે માંહી નિ-
 જ મતિ કલ્પના, જહુ સંસાર વધારે. શ્રી ૮૧ આગમનું
 એક વચન ઉઠાપે, તે કહીએ અનંત સંસારી; આખા જેઓ ગ્રંથ
 ઉઠાપે, તેહની શી ગતિ ભારી. શ્રી ૮૨ ચિત્ર લખી તારી
 જોવંતા, વાંધે કામ વિકાર; તેમ જનપ્રતિમા મુદ્રા દેખી, શુદ્ધભાવ
 વિસ્તાર. શ્રી ૮૩ તે માટે હક છોડી ભવીજન, પ્રતિમા શું
 દીડ રાખો; જનપ્રતિમા જનપ્રવચન જનનો, અનુભવનો રસ
 આખો. શ્રી ૮૪ દુંદક પચવિશી મેં ગાઈ, નગર નાંડોડ મો-
 ઝાર; જશવંત શિષ્ય જિનેંદ્ર પયંપે, હિત શિક્ષા અધિકાર. શ્રી
 ૮૫ સંપૂર્ણ.

આશ્રય પત્ર.

આ ગ્રંથને કુટલાએક ઉદાર દીલના સદ્ગ્રહસ્થોએ અમાઉથી
આશ્રય આપેલો છે તેમના મુખારક નામ આ ગ્રંથ સાથે જોડી
રાખીએ છીએ.

પાલણપુર. ૪૨

રાજ્યમાન રાજેશ્રી મંગળજીભાઈ ઈશ્વરભાઈ પાલણપુરના મુખ્ય
દીવાન સાહેબ.

ભાવનગર. ૨૨૯	શા. અવેરભાઈ ડાયાભાઈ	૨
વોરા અમરચંદ જસરાજ. ૨૫	શા. નારણજી બાણાભાઈ	૨
શા. આણંદજી પરશોતમ. ૧૦	વોરા છગન જીવણ	૨
શ્રીજેન જ્ઞાનવર્ધક સભા હાં.	વાગડીઆ ગુલામચંદઅમરજીર	
સંઘવી કુલચંદ નેમચંદ ૧૦	દોશી વરધમાન હકમચંદ	૨
શા. પાનાચંદ તેજ બુકસેલર ૧૦	વોરા હરખચંદ શવચંદ	૨
સંઘવી સવચંદ વેલચંદ. ૫	શા. જુઠા વાલજી	૨
વોરા અવેર સુરચંદ. ૫	શા. ગોપાળજી જ્ઞાનજી	૨
દોશી કુતેચંદ હકમચંદ ૫	શા. ગીરધર ખાતા	૨
વોરા તારાચંદ ઠાકરશી ૫	શા. જુઠા જસા	૨
વોરા દેવચંદ કલ્યાણજી. ૫	શા. વીરચંદ ડાયાભાઈ	૨
શા. પરશોતમદાસ હેમજી. ૫	શા. બકોર ઉજ્જમ	૨
શા. હરજીવનદાસ સાંકળચંદ. ૫	શા. ડાયાભાઈ ઝીણા	૨
શા. અવેર ભાઈચંદ. ૫	જેઠ માનચંદ મોતીચંદ	૨
શા. નાનચંદ હરજીવનદાસ. ૫	પરીખ રગનાથ નથુ	૨
વહાણના દલાજીની કુંપની. ૫	જેઠ લક્ષ્મીચંદ હંસરાજ	૨
શા. હીરાચંદ ચક્રજી. ૪	શા. ગીરધર વનમાળી	૨
શા. ગોરધનદાસ સુંદરજી. ૪	બદાણી ગીરધર હરજીવન	૨
શા. હરીચંદ નથુભાઈ. ૪	સંઘવી બીખાભાઈ નેમચંદ	૨
શા. જીવરાજ વાલજી. ૩	જેઠ માણેકચંદ બાણજી	૨
શા. ખોમા વીરા. ૩	શા. મુળચંદ ગોખર	૨
સંઘવી દામોદર નેમચંદ. ૨	શા. પદમશી ખેસર	૨
શા. આતમચંદ દામજી. ૨	અવેરી ઠાકરશી પ્રાગજી	૨
શા. પરભુદાસ જોડાભાઈ. ૨	શા. જીવણ પાનાચંદ	૨
શા. મોતીચંદ ઉજ્જમચંદ. ૨	ઠકર આધવજી લાધા	૨
શા. મગનલાલ પાનાચંદ. ૨	શા. પરશોતમ લક્ષ્મીચંદ	૨
જેઠ, ગંભીર ગુલામચંદ ૨	શા. અમરચંદ વખતચંદ	૨
શા. હરજીવન પરશોતમ ૨	પરચુરણ નકજી	૨૭

સુંખર્ષ ૧૫૯

પરીખ નેરશીદાસ કરમચંદ	૨૦
શેઠ વીરચંદભાઈ દીપચંદ	૧૦
શેઠ નથુભાઈ સુરચંદ.	૭
શેઠ નારણજી પ્રાગજી.	૬
શેઠ પ્રેમચંદ રાઈચંદ.	૫
શેઠ ઓધવજીભાઈ કરમચંદ.	૫
શેઠ ગોકળભાઈ ટુળચંદ.	૫
શેઠ લલુભાઈ મોતીચંદ.	૫
શેઠ ગોકળભાઈ દોલતરામ.	૫
શેઠ વીંલદાસ મોતીચંદ.	૫
શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ.	૫
શેઠ ભાઈચંદ માણિકચંદ.	૫
શેઠ શામજી મુળજી કું	૫
શેઠ હેમજી નેવંતની કું	૫
શેઠ ચોમણ દામજી.	૫
બાણશાળી વાલજી રણછોડ.	૫
શેઠ હરનાથ રૂપચંદ.	૫
શેઠ ઓતમચંદ હીરજી.	૪
શેઠ મનસુખભાઈ મોતીલાલ	૪
શેઠ અમુલખ ખુબચંદ.	૪
શેઠ મુળચંદ ઉજમચંદ.	૩
શેઠ ડાયાભાઈ કલ્યાણજી.	૨
શેઠ નેહાભાઈ ઉકરડાભઈ.	૨
શેઠ ટોકરશી વેલજીભાઈ.	૨
શેઠ હેમચંદ મોતીચંદ.	૨
શેઠ શીવચંદ પોપટ.	૨
શેઠ લાલચંદ કીલા.	૨
શેઠ શામચંદ દેવરાજ.	૨
શેઠ ચુનીલાલ ખાખાજી.	૨
શેઠ ખુશાલ કરશનજી.	૨
શેઠ કરશનજી અમરચંદ.	૨
શેઠ ડાયાભાઈ વાડીજાલ.	૨
શેઠ પ્રાગજી નેરાજ.	૨
શેઠ કરમચંદ કલ્યાણજી.	૨
પરચુરણ નકલો.	૧૦

અમદાવાદ. ૫૩

શેઠ દલપતભાઈ બગુભાઈ.	૧૫
શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ.	૧૦

શ્રી જૈનધર્મપ્રવર્તકસભામારફત હ	
શેઠ લલુભાઈ ધનજી માસ્તર.	૩
શેઠ હરીલાલ પ્રેમાભાઈ.	૨
શેઠ ઉમાભાઈ હરીસંઘ.	૨
શેઠ પરશોતમદાસ પુંજશા.	૨
શેઠ મગનલાલ ડાકરશી.	૨
શા. મગનલાલ શરૂપચંદવકીલ.	૨
શા. દોલતચંદ પુરૂષોતમખી.એ.ર.	
પરચુરણ નકલો.	૪

લીંબડી. ૪૫

શ્રી જૈનધર્મની ટોળી હા. પરી.	
નાનચંદ નેશંગ.	૪
પરીખ નાનચંદ નેશંગ.	૫
શા. ઉજમશી મગનલાલ.	૪
દોશી રતનજી પીતામર.	૨
શા. ગરધર લાલચંદ.	૨
પરીખ ત્રીભુવન કચરો.	૨
શા. કેશવજી વખતચંદ.	૨
પરીખ ઉજમશી મોતીચંદ.	૨
પરીખ સુંદરજી પરશોતમ.	૨
શા. ડોસનજી ચાંપશી.	૨
શા. મોતી નાનજી.	૨
શા. મનસુખરામ હરીભાઈ.	૨
શા. ચાંપશી ભવાન.	૨
શા. મોતી નાગજી.	૨
કોઠારી છગન ખેચર.	૨
શા. મોહન કાળીદાસ.	૨
પરીખ નાગર કુલચંદ.	૨
શા. બાલાલાલ નાનચંદ.	૨
માંધી છગન શંઘજી.	૨

વઢવાણ ૩૧

શેઠ ગોવીંદજી મકન.	૧૫
શા. મગનલાલ ત્રીકમ.	૨
શા. નથુ માણિકચંદ.	૨
વોરા ત્રીકમ પાનાચંદ.	૨
શા. ખેતશી અખજી	૨
ખેતા ડોસા પુંજ	૨
શા. વખતચંદ ગગા	૨
શા. અખજી ચતુર	૨

પરચુરણ નકલો	૨	પરીખ ઉજમશી મોતીચંદ	૧
શ્રી નવાનગર		વડોદરા ૬	
શેઠ ડાયાભાઈ કમળશી	૨૫	અવેરી માણેકલાલ પેલાભા	૫
શ્રી માંડલ ૧૬		પરચુરણ	૧
વોરા મયાભાઈ અંબાઈદાસ		સુરત ૫	
મારફત	૬	શેઠ નાનચંદ રાઈચંદ	૪
વોરા કાળીદામજીલચંદમારફત	૭	પરચુરણ	૧
શ્રી ધોરાજી		પાલીતાણા	
શ્રીતપાસંઘ મારફત	૧૪	મોદી જસરાજ ખોડા	૫
શ્રી ધોજેરા ૧૩		ખોડા ૬	
શા. પરશ્વતમદાસ આઘડ	૧૦	શેઠ આઘડ નથુભાઈ	૫
શા. હીરાચંદ મોતીચંદ	૩	પાટણ	
શ્રી ધોધા ૧૨		શેઠ મોતીલાલ રતનચંદ	૫
પરીખ શંકરદાસ પ્રાગજી	૫	જેતપુર	
શ્રી જૈન જ્ઞાનવીપક સભા	૪	વોરા લખમીચંદ ખીમજી	૫
શા. હીરાચંદ મોતીચંદ	૨	મોલેગામ	
શ્રી કોડા (કચ્છ) ૧૧		કુત્રીયા શેઠ સખારામભાઈ	
શા. હેમરાજ ભીમશી	૪	કુર્લમદાસ	૫
શા. રવજી દેવરાજ	૨	શીહોર ૪	
એક ગૃહસ્થ		શા. બકોર શંકરજી	૨
શ્રી હંઝા		શા. દેવશી મુળજી	૨
ગાંધી ડોસાચંદ દોજતરામ		અમરેલી	
મારફત	૧૦	શ્રી જૈનજ્ઞાનશાળા તરફથી ૯૦	
શ્રી ગાંડલ		શા. વીરચંદ જીવાભાઈ	૨
વોરા પેગજી ખીમજી મારફત	૮	કપડવાં	
શ્રી વળા		શા. બાલાભાઈ ગીરધરલાલ	૨
વકીલ કુંવરજી લક્ષ્મીચંદ મારફત	૮	ડાહા	
શ્રી મહુવા ૮		સજીત ઉમેચંદ અવેરચંદ	૨
શ્રી તપાસંઘ તરફથી ૯૦ શેઠ		ધ્રાંગધરા	
પોપટ ગુલામચંદ	૫	શા. નથુભાઈ ચતુર	૨
શા. ગાંડાલાલ આણંદજી	૨	ખરવાળા	
પરચુરણ	૧	શા. ઉજમશી લાલચંદ મારફત	૨
લખતર ૬		સાયલા	
શેઠ કુત્રચંદ કમળશી	૫	શેઠ ડામર નથુભાઈ	૨
પરચુરણ	૧	પલાણી	
શીહાણી ૬		શા. ખુંઝા ગોકળ	૨
શા. ઉજમશી જલુભાઈ	૨	પરચુરણ ગામ ૪ની નકલ	૪
શા. આંબડ નાગરદાસ	૨	કુત્ર નકલો ૭૪૨	